

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

Vaticinium ad Philippo
Melanthonem in qua latine Bibliotheca reperitur
græce in latinum conversum.

Nascetur hic in Germania, qui spiritu divino insti-
nabit veram et apostolicam fidem. Pontificum Ro-
mæ potentiam infringet et multum amplectentis
paucis melior. Magistratus a mortuo persevera-
bunt, principes sub quorum ditione vivet perfidia Ger-
manie impas calamitates accipient. Sed Deus eos
non derelinquet. Urbs quædam in Germania per Eger-
m totum orbem innotescet, sed per ingratitude auferet
reputat ab ea, quod et circumiacentibus eveniet.
Sed agite poenitentiam magna est in misericordia
Dei. Urbs est, eo tempore per mercaturam cele-
brima et similis Sodomæ et Gomorre, hostis Verbi
Dei, quod tu coacta amplectetur. Vae Urbi miseræ
et perditæ. Fustus Superbia, fornicationis et
vergæ in ea urbe depabuntur. Nil u. filij dedit
et principio non expugnaberis. quia indignas,
sed longi tempore decant, qui muros tuos solent
quod ubi et altas tuas domos igne perdet, Vae Ge-
manie, Vae tibi quæ cum libera coses te ipsum pœ-
do libertatem amittis, quam tu brevi recuperabis
Quoniam Aquila nigra precipitans secundo altissimi
montis precipitio. morientis. Quæ epre gaudebit sa-
ponum sup. Verba Philippi.
Tandem aliquando innotescet verisimiliter et ea
de quibus illi viri Heroes se pœnime questifunt.

Ant. Gr. Vet. 169. p. 620.

FLAVII
IOSEPHI
OPERVMTOMVS PRI-

*Collegii * S. georgii*

Decem priores Antiquitatum Iudaicarum libros complectens.

SIGISMUNDO GELENIO
INTERPRETE.

VIRTVTE DVCH.

COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRY-
PHIVM LV-
GDVNI
1556

CLARISS. ET AM-
PLISS. DOMINO IO. IACO-
bo Fuggero, in Kirchberg & Vuif-
senhorn Comiti, &c. Sigis-
mundus Gelenius

S. D.

Cum omnis institutio, vel singu-
lorum hominū ad beatam uitā
contendentium, vel ceterū for-
mam in commune uiuēdi qua-
rentiū, praeceptis constet exem-
plisq; ut nosti Fuggere uir magnifice, cōsentire
uideo in hoc sapientes, neutrum aliunde melius
peti quā ē sacris literis: quas tanto tutius sequi-
mur, quāto certiora sunt diuina oracula huma-
nis opinionibus: quae dispēdiosis suis ambagibus
nihil aliud ostendūt, quā frustra id conatos sum-
mos quidē uiros, sed humana sapiētia pradios,
quod nō nisi à diuinis et numinis fauore adiutis
prestatur: sine quo nec uia salutis iniri, nec inuē-
da eius modus alijs monstrari potest. Et quāuis
utraq; iam dicta ratio sit absolutior, si coniu-
gātur: sicut ex ipsis liquet sacris literis, ubi tam
legis primū bene conditis hominū pectoribus à
reip̄ opifice insertae, mox exollescente paulatim
eius memoria per eundē praconio Moysis in cō-
munem uitam reuocate, summaria capita,
quān hominum deo carorum, uel priuatorū uel
due

ducum atq; regum, gesta produuntur: habent tamen ha separatam etiam tractationem. Nam ante exortam Scruatoris legē homines quidam ingeniosi qui se philosophos nominauerunt, ueritatem ceu per tenebras palpare aggressi, praecepta uita formanda conati sunt tradere unā cum dogmatibus ad felicitatem si cūctādam perimentibus: alij res regum ac populorum mādauerunt literis, unde magnam colligere liceas exemplorū copiam. Illorum lectio habita est praeteris utilis, & re uera fuisse, si ueritatem captatam potuissent assequi: nos in hoc feliciores, quibus sacra litera affatim repraesentans quod illis obtingere non potuit, lectio non modo utilis, sed & necessaria. Proxima utilitas est in historijs, peculiari quadam uoluptate ad sui cognitionē inuitantibus, ut ab his legendis pauci modo sint literati, abstineant, cum illa magis seria quibusdam aut non uacet euoluere aut non libeat. Sed delectu opus est in tanta historicorum uarietate, si nolis operam & bonas horas perdere. sunt enim qui nihil aliud quam ludunt, & aures animosq; otiosos demulcent in hoc tantū factis narratiunculis, quales sunt Heliodorus, Philostratus, & his antiquiores, sed nihil grauiorē Hierodotus & Ctesias ob nimiam mēdaciōram licentiā dudum obliteratus, in quibus nix quicquā probes praeter facundiā Doctiores sunt alij, ut imbuti philosophia, sed magno di-

scrimine. nā qui Epicureorū, aut Peripateticorū
nō multo saniorū duntaxat quod ad pietatis
dogmata accinet scētā secuti sunt, pro suis af-
fectibus multa produunt tam inutilia, ut ne noxa
quidem careant. quid enim bona rei potest expe-
ctari à tollentibus immortalitatē animorū. Et
diuinam prouidentia? Et hi ferē proponunt sibi
celebranda quadam uasta uerius quā magna
ingenia, Xerxes, Alexandros, Casares. Plus bo-
na fugis haurire licet ex accedentibus propius
ad Academicos Stoicosue, qui res laudatorū
principū aut populi Romani, præsertim illius pri-
sci, trāsmiserūt ad posteros. huius generis sunt, Plu-
tarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, Et La-
tini aliquot qui sibi gravitatē cen peculiarem
iudicāt. Sed longe utilissima, nec iniucunda est
sacra historia, olim propter excellentiā et cla-
ritatem, sed maxime propter certissimā sinceris-
simamq; ueritatē, etiam profanis expetita regi-
bus, patrū priscorū mores, uitas, resq; tam domi
quā foris gestas continens: quiq; eius compen-
dium scripsit, Et ubi illa desit reliquā usq; ad
suam aetate attexuit, Iosephus uir patriarum li-
terariam cognitione nemini suae gentis secundus,
externa uerō literatura studijs uel cum Philone
conferendus, facundia pollens qua plura uirum
quā fucorum habeat, nec minus philosophum
quā historicum deceat: quem non est opus pra-
dicare prolixius, quando ipse satis ostendit
qual

qualis fueris, modestissime vitam suam scriberet, que nunc primum in presenti operum eius editione legi potest à Latinis hominibus. huius scriptorū monumenta cum circumferantur, & passim ab omnibus suo merito terantur, Rufino ut titulus pollicetur interprete, mihi nūquā persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo viro uersas: uel quòd non referant peritū utriusq; lingua hominē, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: uel quòd stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id *Antiquitatu* opus non ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, cōflatum ex duobus exemplaribus muilis, è diuersissimis petitis orbis tractibus: bono tamē quodā casu euenit ut utrunq; egregiè suppleuerit lacunas alterius. ac mox nō defuerit qui Latinam uersionem nouam requirerent: effeceruntq; amici ut suscepta provincia tirocinium uertēdi in eo scriptore ponerem, figlina (iuxta prouerbiū) in dolio. Inter uertēdum deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibūsdam locis deesse uersus nō paucos. nam X V I. *Antiquitatum* libro, cap. iuxta uulgatas editiones septimo, iuxta Græcorum distinctionem quam nos sequimur X I. desiderabatur integra pagina, & in calce eiusdem libri non multo minus: id quod uel librariū uel interpretis etiam culpa accidit, sed non in his tantum paginis. Itaq; omnia meliore fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec ru-

diore tamen opinor. Ausus igitur rem subitu-
 ram censuras varias, coepi circumspicere de ali-
 quo, cuius prauidicio tutus possem minus de ce-
 teris criticis esse sollicitus. In eo delectu succur-
 rebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, ni-
 mirum ea familia natus, in quam singulari ca-
 lestis numinis favore uirtus & fortuna tantum
 ornamentorum certatim cōsulerunt, ut per uni-
 uersam Europam, atq; etiam longe extra eius
 limites, tam sit celebris, tam apud summos mo-
 narchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte uel
 principibus uiris inuideat: & quod peculiariter
 ad meum desiderium attinebat, habeat in suo
 stemmate uiros literatos literatorūq; patronos
 eximios, et uel hoc merito omni posteritatis me-
 moria dignissimos, nuper Raimundū, nūc An-
 tonium eius fratrem familiaq; columen, & in-
 signem Des. Erasmi patroni quondam nostri
 amicum: te uero tertium (ne alios mihi minus
 notos commemorem) adeo expolitum & candi-
 dum acriq; iudicio hominem, ut tua censura quā
 minus probari cupiam, quā excellentissimorū
 in utraq; literatura professorum nostri huius
 haud ineruditi seculi. Et pulchre conuenire ui-
 debatur, ut scriptor qui in omnibus praesertim
 Christianorū regionibus etiā uulgo reuitur, pra-
 ferret in fronte cen tuelare nomen uiri apud o-
 mnes eas gentes non solū notissimi, uerum etiam
 laudatissimi. Deterrebat hoc unū quod ignotus
 essem

essem tanto Mæcenati: sed contra cogitabam
 multos similibus occasionibus innotuisse felici-
 ter. itaq; sic nutantem ne tamē propensior essem
 ad demerendam tuam gratiam, impulsit non in-
 nitum noster uetus amicus & liberorū tuorum
 ad imitandam paternam excellentiam incensor
 adiutorq; Ludovicus Carinus, uir magnatibus
 merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus;
 qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissi-
 mis quidē illis ut est ipse sincerus, quales in hanc
 tabulam conferre, nec sine modestia tua uexa-
 tione possem, nec sine adulationis suspitione.
 Accipies igitur uir præclarissime opus hoc per-
 otinum inspiciendum: quod si tibi tale uidebitur
 ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi
 incitamentum ad aggrediendos etiam autores
 alios: accipies & Gelenium tuum in cliētelam,
 quam nemo non expetit, ipse uehementer opta-
 ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet pa-
 trone (iam enim hanc salutandi formulam mihi
 tua pace permitto) obseruandissime, unā cum
 liberorum suauissima cohorte totaq; familia,
 cui me commendatum cupio, si non de officiolo,
 saltem de studio addictissimo. Basilea calendis
 augustis, anno à natiuitate Christi seruatoris
 humani generis M D XLVII

Iosephus Mathathia filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cū Tito filio eius relictus est. Hic Romam ueniēs, septē libros Iudaica captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliotheca publica traditi sunt. Et ob ingenij gloriā statim quoq; meruit Roma. Scripsit autē alios nūginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, usq; ad decimumquartum annū Domitiani Caesaris, & duos à persequenti & aduersum Apionem grammaticū Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentiliū, contra Philonem etiam librum insuperationem gentis Iudaica cōtinentem scripserat. Alius quoq; liber eius, qui inscriptum πρὸς ἑβραίων & ῥωμαίων, valde elegans habetur, in quo & Machabeorum sunt digesta martyria. Hic in decimo-octauo Antiquitatum libro manifestissime cōfictur, propter magnitudinē signorū Christū à Phariseis interfectū, & Ioannē Baptistā uerē prophetā fuisse, et propter interfectionem Iacobi Apostoli diuina Hierosolymā. Scripsit autē de Domino in hūc. modū: Eodē tēpore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uerū eum oportet dicere. Erat enim mirabiliū patratō operū, & doctōr eorū qui libenter uera suscipiunt: plurimos quoq; tam de Iudaia quā de gentibus sui habuit sectatores, & credebatur esse

esse Christus. Cumq; inuidia nostrorū principum
 cruci cum Pilatus addixisset, nihilominus qui
 eum dilexerat perseverauerūt. Apparuit enim
 eis tertia die uiuus, multa & hac & alia mi-
 rabilia, carminibus prophetarum de eo natici-
 nantibus: & usq; hodie Christianorum gens, ab
 hoc sortita uocabulum, non defecit.

AUTORES QUORVM POTIS-
 simum testimonio parim comprobato,
 partim confutato Iosephus histo-
 ria sua fidem facit.

Aenfilanus Arginus	Conon hist.
Agatharchides Gni- dus	Demetrius Phalerens Dius hist.
Alexāder Polyhistor	Ephorus
Andreas	Estius
Apion grammaticus	Euhemerus
Apollonius Melo	Eupolemus
Apollodorus	Hecataeus Abdera
Ariphanes	Hellanicus
Aristaeus	Hermippus
Aristoteles	Hermogenes
Berosus Chaldaeus	Herodotus
Cadmus Milesius	Hesiodus
Castor Chronogra- phus	Macrobius Aegy- ptius
Charemon	Homerus
Chærilus poeta	Isidorus

<i>T. Livius</i>	<i>Polycrates</i>
<i>Zysimachus</i>	<i>Posidonius</i>
<i>Manethon</i>	<i>Pythagoras</i>
<i>Menander Ephesius</i>	<i>Strabo</i>
<i>Minasius Damascen^{us}</i>	<i>Thales</i>
<i>Mochus</i>	<i>Theodorus</i>
<i>Nicola^{us} Damascenus</i>	<i>Theophilus</i>
<i>Pherecydes Syrius</i>	<i>Theopompus</i>
<i>Philon senior</i>	<i>Theophrastus</i>
<i>Philostratus</i>	<i>Thucydides</i>
<i>Polybius Megalopo-</i>	<i>Timaeus</i>
<i>litanus</i>	<i>Zopyrion</i>

CANDIDO LECTORI. B.

Quum nova hac Iosephi Antiquitatum Latina conversio, quae iuxta Graecum exemplar est dissecta, antiqua translationi capitum distinctione non consonaret, nisi nobis est, vetustam divisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ad hanc nostram editionem citati, facilius inveni-ri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui indicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam nostram favore munus amplectere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER I.

*Sigismundo Gelenio in-
terprete.*

PROOEMIUM.

QVI ad scribēdas historias se com-
firunt, non unā neq; eandem sui
propositi causam habere mihi
videntur, sed plures, easq; multū
inter se differentes. Quidā enim
ostentanda eloquentia causa, gloriaq; ex ea ca-
pianda, ad hoc studiorum genus se applicant;
alij quo gratiam illis reserrent, quorum res ge-
stas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori
quantū in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa
compulit, ut quibus gerēdis intersuerāt, ea scri-
pto complexa in vulgum proderent. Nec desue-
runt, qui res insignes cognituq; dignas in obsen-
ro latere non ferrent, atq; ideo narrationem ea-
rum in communem utilitatem proferrent. Ex
iam dictis causis postrema dua me quoq; ad idē
permoverunt. Bellum enim quod cum Roma-
nis habuimus, et res utrinque gestas, ac de-
num eventum, que omnia presens ipse meo
peric

periculo didici, narrare coactus sum, propter
 quosdam qui scriptis suis veritatē depravarunt.
 Presens uero opus aggressus sum, ratus Græci
 omnibus cognitum non inuicundum fore. Comple-
 ctitur enim uniuersam nostra gentis antiqui-
 tatem, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis
 translatam. Cogitaueram equidem & antea,
 iam tum cum historiam de bello scriberem, do-
 cere, unde primum oriūdi Iudæi, quā uaria for-
 tuna usq; sub quali legislatore ad pietatem cate-
 rasq; uirtutes instituti, quibus bellis per tot se-
 cula gestis, inuati ad postremum contra Roma-
 nos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius
 erat hoc argumentum, scorsim illud propriè di-
 cato opere exorsus usq; ad finem suum perduxī.
 Procedente dein tempore, sicut usu uenit his qui
 res arduas aggrediuntur, cunctatio quadam ac
 segnicies mihi incescit, tantā materiam in alie-
 nam ac peregrinam linguam traducturo: sed
 fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me
 adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus,
 uir cian otiosis generis disciplinaru, tum uero re-
 rum gestarum peritia cum primis auidus, ut qui
 ipse in maximis negotiis & uarijs fortunæ ca-
 sibus uersatus, in omnibus eximiam naturā in-
 dolens præ se tulisset, inuicēsumq; uirtutis stu-
 dium perpetuo retinisset. Fuit igitur morem
 gerens, assiduo cunctorum uite aliquid ac ho-
 nestum molientium fautori, cū me mei iam sup-
 pudere

puideret, si uideret ignauia speciosissimo labori
anteponere, uires animarumq; resumpsit: simul hac
quoq; reputatione q̃a leniter permoit, quod &
maiores olim nostri exteris sua benigne comu-
nicauerunt, & Gracorum nonnulli uehementi res
nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaq;
inuenio literis proditū, quod Ptolemaeus secundus
eius nominis rex, totius disciplinae colligendiq;
libris deditus, magnopere contenderet legem no-
stram, eiuq; instituta, & uiuendi formam pra-
scriptam, in Gracum eloquiū transferri. Elea-
zarus autē pontificū nostrorū nemini secundus,
regi hanc utilitatem non inuidis, reclamaturus
omnino, nisi consuetudinē haberemus à maiori-
bus acceptam, res bonas & honestas calare ne-
minem. Proinde mihi quoq; cōuenire duxi, ut ee
pontificis nostri imitarer magnanimitatē: &
hodie quoq; regis illius multos per similes puta-
rem, dumtaxat quod ad discendi cupiditatē at-
tinget: neq; enim totā scripturam occupauit ille,
sed legē solam ei tradiderunt interpretes, qui ob
hoc Alexandria missi fuerant. Sunt autē in-
numera sacris literis prodita, ut quae quinq; mil-
lium annorū historiam in se complectantur, in
qua diuersi sunt inopinati casus, uaria belli for-
tuna, multa imperatorum praeciosa facinora,
multa rerum publicarum mutationes. In primis
sum autem ex huius potissimum historia lectio,
ut cognoscere licet, quod his qui Dei uoluntati
obsequia

obsequuntur, & leges bene latas transgredi uerentur, omnia prosperè succedunt supra quàm credi possit, et felicitas illis premiũ à Deo proponitur. Quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; cõsilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorũ opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc uolumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & legislatorẽ nostrũ probent, si naturã, ut dignũ est, considerauit, & uirtuti eius cõueniẽtes semper operationes assignauit, puramq; suã narrationẽ ab omni, qualis apud alios est, fabularũ uanitate cõseruauit: ita meti si quantum ad longitudinẽ tẽporis, rerumq; uetustatẽ attinet, impunẽ poterat qualibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cùm ad tot retro secula etiã pœta ne deorum quidẽ suorũ natales, nedum mortaliũ leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hac omnia procedẽs oratio accuratè suo quaq; ordine docebit, ita ut nos facturos sumus polliciti, neq; subtrahẽdo quicquã, nec addẽdo. Caterim quoniam fermè omnia pẽdent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quẽ fortè cogitatio subeat quĩ factũ sit, ut quĩ operis inscriptio res gestas polliceatur, iam multa ad naturæ cognitionẽ spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quòd uir ille ante omnia necessarium existima-

uit, uel

nit, uel uitā suam rectē disposituro, uel alijs le-
ges positure, ut in primis natura Dei cognitionē
habeat, atq; uia cōsideratis eius operibus, egre-
gium illud exēplar imitari, quantū in suis uiri-
bus est, & sectari conetur. Alioquin absq; hac
contemplatione neq; legislatorē ipsum unquam
bonarū mentem sibi paraturū, neq; scripta eius
ullum momētum ad uirtutē auditorū allatura,
nisi ante omnia discerent, quod Deus cum sit
parens omnium ac dominus, omniaq; contuea-
tur, eis quidem qui se sectantur, felicem uitam
donat: qui autem a uirtutis tramite digressun-
tur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hāc
doctrinā ciues suos docere uolens, non à pactis
aut conuentis, & mutuo circa hac iure leges est
auspicatus, quemadmodū alij solent: sed ad Deū
& mundum ab eo conditum erectos mente, &
persuados quod in terris pulcherrimū Dei opus
sumus homines, cum iam ad pietatē haberet ob-
sequentes, faciliē deinceps de reliquis omnibus
edocuit. Itaq; alij legislatores priscas fabulas
sequeuti, pudenda hominū peccata in Deos suos
uerbis transfulerunt, atq; hoc pacto hominibus
malis magnū incitamentū ad malitiā addi-
derunt. At noster legislator posteaquam pu-
ram putam uirtutem habere Deum docuisset,
censuit pro se quicq; adniti oportere, ut in par-
tem eius aliquam peruenire possit: in eosq; qui
neq; sapiunt hac, neq; credunt, si uerē admodum
animad

animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum nolo
lectorem hac nostra examinare: namq; sic con-
siderantibus nihil uel absurdū, uel Dei magni-
ficētia indignū esse uidebitur: omnia enim sum-
ma concinnitate iuxta uniuersi naturam sunt
disposita. partim ita ut dignū erat à legislatore
subindicata, partim decēssimis allegorijs con-
uoluita: partim etiam diserētē expressa, nimirum
quacūq; absq; ambagibus erant proferenda
quorum causas si quis singillatim considerare
uellet, sublimis inde & ualde philosophica spe-
culatio exoriretur, in aliud tempus differenda.
Quod si Deus longiorē aetatem concesserit, abso-
lutis quæ nunc tractamus, ut illa quoq; perscri-
bantur operam dabimus: Nunc ad rerū seriem
uertemus stylī, præmissis quæ Moyses narrat de
mundo cōdito: ea ē sacris codicibus ita ut inue-
nimus trāssumpta, in hūc fermē modū se habēt.

- Mundi creatio, & elementorum dispositio, C. A. I.

IN principio creauit Deus calum
& terram. Hac cū in conspectum
non ueniret, alia caligine reecta, spi-
ritusq; eam supernè permearet, lu-
cem Deus fieri iussit: quæ cū effulsisset, conside-
rata tota materia, discreuit lucem à tenebris:
& his nomen imposuit Noctē, illā uero Diem
appellauit, Vespera & Mane uocabulo exor-
dis lucis & quietis indito. Atq; hac quidem
prima dies exiit, Moyses autē unā eam dixit.

Cuma

Cuius causam possem equidē & nunc reddere:
 sed quoniam promisi me omniū causas proprio
 uobumine cōscribere editurū, in illud tempus hāc
 quoq; rationē differā. Post hac secunda die calū
 uniuersitati rerū superimpofuit, discretū à case-
 ris, & in sublimi per se collocatū, glacieq; cir-
 cumpactum, & humida ac pluuia natura ob
 terram irroratione inuandam cōpetenter tēpe-
 ratū. Tercia uerò terrā statuit, mari undequaq;
 circumfusam: eademq; die cōtinuò planta simul
 & semina è terra sunt exorta. Quarta uerò ca-
 lum sole ac luna alijsq; sideribus exornauit,
 mandato eis dato, ut suo motu & meatu tem-
 porum anni reuolutionē manifestē indicarent.
 Quinta uerò die animātia, tum natalitia, tum
 per sublimē uolantia, per altum perq; aërem di-
 misit, copulata prius & ad cōgressus genitura
 causa cōparata, quo genus eorū cresceret simul
 ac multiplicaretur. Sexta autē die quadrupedū
 genus condidit, masculo & foemineo sexu di-
 stinctū: in hac uerò hominē etiā finxit, atq; ita
 mundum sex diebus uniuersum, & omnia qua
 mundo continentur, Moyses facta esse dicit: se-
 ptima autē requieuisse Deum, & ab operibus
 cessauisse. quamobrem etiā nos uacationē à la-
 boribus per hanc diem celebramus, appellantes
 eam Sabbathum: quæ uox requiem Hebraorū lin-
 gua significat. Quin etiam naturam inter- 11.
 pretari post septimam diem Moyses incepit, de Gen. 2.
 b hominis

hominis fabricatione in hunc modum diffrens.
 Fixit Deus hominē humo telluris sumpta, im-
 misitq; in eum spiritū & animā: homo autē hic
 vocatus est *Adamus*: significat autē hoc He-
 braorum lingua rufum quandoquidē ē *rufus hu-*
mo fermentata est factus: talis enim est *inacta*
terra et uera. Statuit autē Deus corā *Adamo*
 diuersa animalium genera tam masculina quā
 feminina ei ostendens: qui eis nomina indidit,
 quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem
Adamum carentē societate & cōiectū femi-
 nae (nondū enim erat) mirantemq; quod reliqua
 animantes ita se haberent: sopito illi costā una
 exempta, mulierē ex ea formauit: moxq; ut eēt
 adducta, ex se productā *Adamus* agnouit. Issa
 autē Hebraorum lingua uocatur mulier: huius
 autē nomē erat *Eua*, id significat matrē omniū
 uiuentiū. Narrat praterea Deū hortū ad orientem
 plantasse omni uirēti plāta: & in his fuisse
 arborē uitae, & aliā scientiae, per quā digno-
 sceretur bonū à malo. In hunc hortū cū introdu-
 xisset Deus *Adamū* cū uxore, iussit eos plan-
 tarū curā habere. Rigatur autē hic hortus ab
 uno anme, uniuersam in circūm terrā lustran-
 te, qui in quatuor diuersos alueos funditur. Fluvius
 qui *Phison* nominatur (ea uox multitudinē si-
 gnificat) ad terrā Indiam delatus, in illud se pe-
 lagus exonerat, *Gracis* *Ganges* appellatus.
Euphrates autem & *Tigris* in rubrum mare
 exeunt,

exeunt: quorum Euphrates vocatur Phora, id
 significat vel dispersionem vel florem. Tigris au-
 tem Diglath, quod interpretatur angustus si-
 mul et uelox. Geon autem Aegyptum mediā se-
 cat: id nobis ab oriente exortum signat, quē Gra-
 eci Nilum appellare solent. Porro Deus
 Adamum et uxorem de ceteris plantis gu-
 stare iussit, una arbore scientia solū illis interdi-
 xit, praemonitis si attigerint, confestim exitiū eis
 affuturū. Cum autē per id tēpus nullū esset in-
 ter animalia dissidium, et serpens familiariter
 cū Adamo ac uxore degeret, inuidebat eis fe-
 licitatem uenturā, si iussis Dei parere perseuera-
 rent: et ratus in calamitatē casuros, si mādātā
 neglexissent, malitiose persuadet mulieri ut de
 arbore scientia gustaret, assuecūdas inesse ei nim
 dignoscendi boni ac mali: de qua si gustassent,
 beatā nihiloq; deteriore quā Deum uisā actu-
 ros. Atq; hoc pacto mulierē subuersit, ut man-
 datum Domini contēneret: quā gustato arboris
 fructu, ciboq; hoc delectata, etiā Adamo usum
 eius persuasit. Iamq; se nudos esse sentiebant, et
 de tegmento sibi dispiciebant: arbori enim ac-
 nimia et cogitandi uis inerat. Folys igitur ficul-
 neis sese texerunt, atq; ita conuulatis pudendis,
 uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quo
 prius carebat. Mox cum Deus in hortū uenis-
 set, Adamus antea familiariter cū Deo col-
 loqui solitus, conscius sibi iniustitia secedebat.

Deus autem miratus causam scitabatur, quid
 ita prius delectatus sua cōsuetudine, nunc fugi-
 taret ac latitaret. Illo uero tacente pra cōscien-
 tia nō seruati praecepti, Deus ita inquit: Equidē
 prospexerā uobis, quomodo uitā felicē omniq;
 mali expertē uiueretis, nulla noua cura in ani-
 mo sollicitati, omnibus quacūq; ad usum ac uo-
 luptatē cōferūs, sua sponte uobis proueniētibus,
 mea unius prouidētia citra omne uestrū laborē
 aut sollicitudinē: quibus fruētes uos neq; sene-
 ctus celeriter opprimeret, & uita diuturna quā
 longissime proferretur. Tu uero hanc meā senten-
 tiam ludibrio habuisti, mādato meo cōscripto:
 non enim propter bonū aliquod taces, sed pro-
 pter malā cōscientiam: quare & senectus ocyor
 supernueniat, & uita uestra minus sit diuturna.
 Adamus autē excusabat peccatū, & irā Dei
 deprecabatur, culpam in uxorē referens, & di-
 cens, ab illa deceptū se peccauisse: at illa serpen-
 tem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quòd
 muliebri cōsilio cessisset: terramq; nullos posthac
 fructus sponte proferre inuēit: laborantibus autē
 & operē attritis alia dare, alia negare. Euam
 autem parturitionibus & hoc genus doloribus
 castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta
 Adamum eisdem doli illectum in calamita-
 tes coniecisset. Quin & serpenti uocem ademit,
 iratus ob malitiā qua erga Adamum est usque
 uenenumq; lingua eius indidit, & hostem eorum
 declarauit

post lapsum Adā

declaranit: admonuitq; caput eius plagis impe- Epici-
us 10/17
promissu
a obliu.
rendū esse, tū quòd in hoc perniciēs hominis sita
sit, tum quòd ipsa bestia hoc pacto facillime op-
primatur: ad hæc pedibus primatū trahi per ter-
rā, ac uolui fecit. His pœnis impositis Deus A-
damū et Eua ex horto in aliā regionē trāstulit.

De posteritate Adami, & decem ætatibus usq;
dilutium.

CAP. II.

Nati sunt autem eis & filij mares duo: IIII.
horum prior appellatus est Cain, quod in Gen. 4.
interpretatur acquisitio: Abel autem secundus,
ea vox luctum significat. Nata sunt eis etiā fi-
lia. Hi fratres suis quisq; studijs intenti erant. Abel
Abel iustitiam colebat, & omnibus actioni-
bus suis Deum præsentē ratus, virtutū operam
dabat. pastoralis autē eius erat uita. Cain uerò
quum alioquin etiā pessimus esset, lucrumq; so-
lum spectaret, terrā quoq; arare primus exco-
gitauit: ac postremò fratrē etiam interemit ta-
li de causa. Quū uisum eis esset sacrificare Deo,
Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel
lac & primogenita pecorū. Huius sacrificium
Deo fuit acceptius, q̄ spōte natura genitis con-
staret, quā ea que homo auarus & industrius
per uim quandā à natura extorserat. Ideo Cain
agrè ferens prælatum sibi à Deo Abelem, in-
terfecit fratrē, & cadauere eius abditò, rē clam
fore putabat. Quo cognito Deus uenit ad Cain,
rogans de fratre, ubi nam esset: multis enim die-
bus se

ponderibus immutauit, pristinaq; sinceritatem
 & generositatē ignaram talium artium in no-
 nam quandam uersutiam deprauauit. Primus
agrorum terminos fixit, urbemq; extructam &
communita coactis in unū domesticis & clien-
 tibus inhabitandam tradidit, Enosa nomine im-
 posito ab Enoso liberorum natu maximo. Is Ia-
 redum genuit, ex quo Malalehel, & ex eo dein-
 cept Mathusala est progenitus. Huic Lamechus
 fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & se-
 ptens, ex duabus susceptos uxoribus, Sella &
 Ada. Ex his Iobél ex Ada natus, tabernacu-
 lus constructis pastoralis cultu ac uictu fuit con-
 tentus. Iubal uerò germanus eius musica operam
 dedit, psalteriumq; & citharam inuenit. Thobél
 autem unus ex altera uxore prognatorū uiribus
 excellens rem militarem egregiè tractauit, cuius
 artibus & opes ampliores, & uictum lautiores
 sibi cōparauit. quin & arariam primus est com-
 mentus, & filia factus est pater unius, nomine
 Naama. Porro Lamechus diuini iuris non im-
 peritus, uidens pœnas se exoluturum paricidij à
 Caino perpetrati, uxoribus suis hoc indicauit.
 Ceteram superstitie etiam cum Adamo Caini
 soboles sceleratissima euasit, dū posterior quisq;
 sit deterior, nec solum imitatur priorum uitia,
 sed & superat, interim nec à bellis, nec à las-
 cinjs cōperando: & qui à cadibus abstinebant,
 alioquin anarè & superbe inter suos uinebant.

Adamus autem qui primus è terra factus, ut
 ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam
 Abel esset mactatus, & Cain propter eadem
 solum uertisset, procreandis liberis operam de-
 dit, quod magno prolis desiderio teneretur, an-
 nos iam natus triginta supra ducentos: quibus
 cum accessissent septingenti, tandem uita defun-
 ctus est. Ex huius liberis quos complures ha-
 buit, fuit etiam Sethus: sed quia de alijs lon-
 gum esset narrare, de solo Setho mentionem fa-
 ciam. Hic à patre educatus, ubi eò ætatis uenit,
 ut iam quod rectum est discernere ualeret, mir-
 rursis studijs se totum dedit: & cum ipse uir
 optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post
 se reliquit: qui quoniam erant omnes bona in-
 dole pradii, & patriam absq; seditione incole-
 bant, in perpetua felicitate uitam exegerunt: &
 sideralem scientiam ac cœlestium rerum cogni-
 tionem excogitauerunt. Ne autem inuenta sua
 ex hominum notitia dilaberentur, & prius pe-
 rirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum
 uniuersalem rerum interitum præcecinisse, unum
 incendio, diluuiò alterum, excisæ duabus co-
 lumnis utriq; sua inuenta inscripserunt: ut si la-
 terit diluuiò deleri contingeret, lapidea super-
 stes hominibus discendi copiam faceret, & quæ
 inscripta cōtinebat, spectanda exhiberet. Nunc
 enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ
 nostris temporibus extat in terra Syria.

De di

De diluio, & quomodo Noë in arca cum familia seruatus habitauit in campo Senaar. C. A. III.

INhunc modum per septem generationes per-
seuerauerunt, unum Deum colentes omnium rerum dominū, semperq; uirtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patrijs institutis degenerarunt, neq; humana iura seruantes, neq; Deo consuetos honores persoluentes: Et qui prius certatim uirtutem exercuerant, postea duplo maiore studio malitiam confectabantur: atq; ita Deum insensum sibi reddiderunt. nam multi angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem et fiducia roboris omne ius et fas contemnentem: quorū facinora nō absimilia his qua de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noë autem facta corū molestē et indignē ferens, suadebat ut in melius uoluntates ac opera sua transmutarent. Verum cum uideret illos sibi non parēre, totosq; uitiorū dulcedini succumbere, ueritus ne et se et familiā suā interimerent, secedens cum suis in aliam regionē migrauit. Tum Deus uiri iustitia delectatus, nō eius solum seculi homines extrema miseria damnauit: sed cum decreuisset uniuersum humanum genus extinguere, aliudq; nouum et à uicijs purum instaurare, primum uisam corū breuiore spatio circumscripsit, et abrogata longeuitate intra centum et uiginti annos coërcuit, dein continentiā terram in pelagi

faciem trāsmittit, atq; ita genus illud aboleuit
 uniuersum. Noë autem solus est seruatus, diuino
 oraculo uiam euadendi & rationē edoctus ta-
 lem. Arcam quatuor contignationū exstruxit
 longitudine cubitorū CCC. latitudine L. paten-
 tem in altum cubitos XXX. in eam cum matre
 liberorū suorum, eorumq; coniugibus conscendit:
 impossitis prius quæ ad uitam sustentandā forent
 usui, & omne genus animātib; ad seminarium
 conseruandum iugatim pro sexus ratione intro-
 ductis, & quibusdā ex his septenarium usq; nu-
 merū. Erat autē arca tam tecto quàm lateribus
 firmis contra omnē uim tempestatum, & unda-
 rum insultū. In hunc modū seruatus est Noë cum
 familia, gentis successione ab Adamo decimus.
 nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Ma-
 thusala: hic autē Enochi fuit filij Jaredi, Ma-
 labelo geniti, qui cū pluribus fratribus ex Cai-
 nane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus uerò
 Sethi filius erat, Adamī nepos. Contigit autem
 hac natiuitas anno ætatis Noë sextētesimo, mēse
 secundo, qui Dins à Macedonibus uocatur, ab
 Hebræis Marsonane: sic enim Aegyptij distin-
 xerunt annum. Moses autē Nisan qui est Xan-
 thicus, mensem primum in suis fastis ordinauit,
 quòd per hunc Hebræos ex Aegypto eduxisset:
 eundē etiam omnium quæ ad rem diuinā pertine-
 rent, exordiū fecit: alioqui quod ad nūdinationes
 rerum uenialium reliquaq; dispēsationem anni
 atim

Arca
Noë

7. 3
14. 30

adinet, nihil de pristino ritu immouit. Finem
 autem inbriam coepisse ait nigesima septima iam
 dicti mensis, post annum ab Adamo primo ho-
 mine bis millesimum secentesimo quinquagesi-
mo sexto. hoc spatium temporis relatu est in sa-
 eros codices, diligenter annotantibus priscis illu-
 strum uirorum tam natales quam obitus. Ada-
 m siquidem, qui nongetos et triginta nixit annos,
 cum esset triginta et ducentorum annorum, Sethus
 filius natus est. Sethus autem ducentesimo et quin-
to anno genuit Enosum: qui dum quinque et non-
 getis nixisset annis, Cainano filio suo reru curam
 tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesi-
mo: hic nixit annis decem et nongentis. Cainan
 cum nixisset decem et nongetis annis, Malalehel-
 lem filium dereliquit, quem genuit anno atatis cen-
 tesimo septuagesimo. Iste Malalehel cum nixis-
 set quinque ac nonaginta et octingentis annis, de-
 functus est, Jaredum filium derelinquens, quem genuit
 quum sexaginta duorum et centum esset annorum:
 cui nouem et sexaginta et nongetis annis uiuentis,
 Enochus filius successit, natus cum sexaginta
duorum et centum annorum pater eius existeret: qui
 exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit
 ad Deum, unde finis eius non inueniuntur esse conscri-
 ptus. Matusala autem Enochi filius, quinto ei
 et cetero natus anno, Lamechum filium habuit
 quum esset annorum octoginta septem et centum:
 qui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis

nongen

nonagenis sexaginta & nouē. Lamechus autem
 eam habuisset principatū annis septingentis &
 septē. Noë filium suū rebus prefecit: qui de La-
 mecho natus est agente annū aetatis secundū &
octogesimū supra centesimū, quiq; quinquagin-
 ta & nōgētis annis rerū administrationi pra-
 fuit. Hi anni in unā summam cōtracti suprascri-
 ptum tēpus cōficiunt. Non sunt autē disquirendi
 obitus virorū illorū: cum liberis enim suis agebāt
 nitā, eamq; usq; ad ipsorū nepotes extendebant:
 sed natales tantum eorū in hac ratione sunt spe-
 ctandi. Caterum Deus signo dato imbres emi-
 sit: qui cum nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad
 quindecim cubitos aqua super terrā exiit: qua
 causa omnē salutē ademūt, nō habentibus quō se
 in tutū reciperēt. Centesima autē & quinquage-
 sima die postquā pluuie desijt, tandem cōperunt
 aqua sidere, mense septimo, uicesimo septimo die
 mensis. Destituta deinde arca in uertice montis
 cuiusdā in Armenia, sentiens hoc Noë, aperuit
 eam: & uidēs circa ipsam aliquātulum terrā,
 meliore spe cōcepta paulisper quieuit. Mox post
 paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruum,
 cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum
 aqua decessissent, ut tuiō exscendere posset. At
 ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noë est re-
 uersus: ut post septē dies columbā ad explorādum
 terrā statū emisit: qua cum lucata & frondem
 olina ferens redisset, intellecto terram à diluuiio

iam esse liberatam, postquam alios septem dies
 expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse
 quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victi-
 mis, epulabatur una cum familia. *Apobate-* *Apoba-*
rion, id est egressorium loco nomine Armeni fece-
 runt. Huius autem diluvij & arca meminerunt
 omnes barbarica historia scriptores, & in his
Berosus Chaldaeus: narrans enim de hoc diluvio, *Be-rosus*
 sic ferme scribit: Pertur autem & navigij huius *de dilu.*
 pars in Armenia apud montem Cordyaorum su-
 peresse, & quosdam bitumen inde abrasum secum
 reportare: quo nice *amuleti* loci eius homines uti
 solent. Meminit horum & Hieronymus. *Aegy-*
ptius, qui antiquitates Phoenicum scripsit, &
Anaseus, & alij plures: quin & Nicolaus Da- *Nicola*
 mascenus lib. x c v i. de his rebus narrat in hac *damsy.*
 verba: Est super regionem Minyarum magnus
 mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos
 profugos diluvij tempore servatos ferunt, & quen-
 dam arca vectum in huius vertice hasisse, ac re-
 liquias lignorum eius longo tempore duravisse, qui
 fortassis is fuit de quo etiam Moses scribit In-
 daorum legislator. Noë autem meritis ne Deus
 damnatis ad interitum hominibus, per singulos *v i.*
 annos terram inundaret, victimis incensis preca-
 batur ut in posterum pristinus rerum ordo mane-
 ret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam
 uniuersum animalium genus in salutis periculum
 adduceretur: utque affectus merito supplicio sce-
 lestis.

lectis, parceret innocentibus, quos ipse superstites
 esse noluerit, & sua sententia absoluerit: alioqui
 miseriore cōditione ipsos fore & graviori dāna-
 tos, si non in uniuersum incolumes alteri diluui-
 o rēseruārentur, & prioris pauorē ac spectaculum
 perpeſsi, & posterioris exitio destinati. Orabas
 igitur, acciperet sacrificiū propitiū, nēne nullam
 poſthac tantam iram cōtra terram cōciperet: ne
 operibus suis eam excolerēt, & urbibus exſtru-
 ctis feliciter uitam degerēt, nullis commodis ca-
 rentes quibus ante cataclysmū fruibātur, & ad
 extremam ſeneſcutē longauitatemq; qualis ma-
 iorum ſuorū fuerat peruenientes. His precibus
 finitis, Deus inſtitia uiri delectatus, uotis eius
 annuit, negās ſe delectis interitus autorem fuiſſe:
 ſed ipſos ſibi ſuapte malitia debitas poenas acci-
 niſſe. Si enim deletos cuperet, nūquā in hāc ui-
 tam eos introducturū fuiſſe. Potius enim eſſe ne
 dare quidem uitā, quā eos quibus dederis per-
 dere. Sed continuis, inquit cōtumelijs quibus pie-
 ratem mihi debitam uiolabāt, coegerūt me uin-
 dictam de ſe ſumere, & en ſum antē poſthac tam
 iracundē poenas peccatorū exacturus, praſertim
 te deprecator. Quod ſi quando maiores tempe-
 ſtates concitauero, caute expaueſcatis ob nim-
 imbrium: nūquā enim in poſterū aqua terram
 Gen. 9. ſunt inūdaturā. Iubeo tamē ne ab humana cade
 puras manus abſtineatis, & qui contrā fecerit,
 ſeuere puniat: aliorum animalium uſum ad uo-
 luntā

luntatem ac libitum nostrum permisso. Domi-
 nos enim nos feci omnium tam terrestrium quam
 nasatiliū, & eorum quæ per sublimē feruntur,
 absq; sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus
 cœlestis signum vobis erit cessatura mea iacula-
 tionis: nam iris arcus Dei apud illos habetur.
 His mandatis & promissis Deus abiit. Noë
 autem cum post diluvium supervixisset CCC L.
 annos, totūq; hoc tēpus feliciter exegisset, desun-
 ctus est expletis annis in univēsum D C C C C L.
 Nec est cur aliquis præsentem vitam, annorumq;
 eius paucitatem cum priscorum rebus cōferenda
 fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non per-
 æquē prorogari videt, coniecturā hinc de illorum
 longevitate faciat. Illi enim Deo chari quum es-
 sent, ipsiusq; recens etiam tum opificiū, & com-
 modiore victu ad diuurnitatē niterentur, meritō
 per tam multos annos vivebant. Præterea tum
 propter studium virtutis, tum propter utilitatem
 inuentarū artium, ut Astronomia, ac Geome-
tria, Deus illis proluxiore largitus est vitā: qua-
 rum certitudinem assequi non poterant, si minus
 D C. annis vixissent: ex tot enim magnus annus
 constat. Auestantur autē mihi omnes qui Gra-
 eas barbaricæque antiquitates literis prodiderūt.
 Namq; & Manetho Aegyptiarum rerū scri-
 ptor, & Berosus Chaldaicarū, adhuc Mochus,
 Hestius, Hieronymus Aegyptius, qui Phœ-
 nicum res persecuti sunt, nobiscum consonant.

Idesiod

VIII

Causa
longe
vixit
pa

maxime
dum
q

Hesiodus quoq; cum Hecataeo, Hellanicus & Xenusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrāt pri-
scos illos ad mille annos uitā produxisse. De his
igitur quisq; ut sibi uisum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum muta-
tione.

CAP. IIII.

Gen. 10.

Tres uerò Noë filij. Symas, Iaphetus, &
Chamas, centū annis ante diluuium nati.
primi relictis mōtibus planiciē habitare coepe-
runt. & alijs recti etiam tū cladis memoria pa-
uidis, nec audentibus à celsiore loco descendere,
idem facienda auctores & exemplū fuisse. Campo
quē primū colere sunt aggressi, nomē est Senaar.
Ceterū Deo iubēte ut propagādi multiplican-
diq; generis gratia colonias deducerēt, homines
rudes non paruerunt: quamobrē calamitatibus
implicati, offensum illū errore suo sunt experti.
Cum enim florere inuētutis multitudine, Deus
rursus de colonia deducēda admonebat. Illi uerò
obliti se ipsius benignitate praesentibus cōmodis
perfrui, totamq; illam felicitatē suis uiribus ac-
ceptā ferētes, dicto eius nō fuerūt obediētes. Et
quod peius erat, cōsiliū de colonijs nō fauorē nu-
minis, sed insidias interpretabatur, uidelicet quò
facilius dispersi possent opprimi. Hāc superbā
Deiq; contempnū excitauit in eis Nabrodes, ne-
pos Chama, filij Noë, uir audax & manu prom-
ptus, subinde iactās, nō Deo, sed propria uirtute
praesentē felicitatē eos debere: atq; uia paulatim

rem

rem ad tyrannidē trahēbat, ratus fore ut homi-
 nes ad se deficerēt à Deo, si se illis ducē praberet,
 opus suum offerens contra novum aliud dilu-
 vium intentantem. Turrim enim se exadificatu-
 rum, excelsiorem quàm quò aqua ascendere pos- Gen. 11.
 set: & insuper maiorū suorum interitum nūci-
 um. Vulgus autem facile Nabrodīs placitis ob-
 temperabat, ignavū ratus Deo cedere: atq; ita
 structurā turris occēperūt, nulli labori parcen-
 tes, nihilq; sibi ad summā industriam reliquum
 facientes. Cumq; ingens esset operarū numerus,
 surgebat opus suprà quàm sperauerant. Crassi-
 tudo enim erat tāta, ut proceritate obscuraret.
 Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem
 bitumine ferruminatis. Hanc eorum uasaniā
 videns Deus: delere quidem omnes noluit, quan-
 do ne priore quidem clade ad meliorem mentem
 profecerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis
 eorum variatis, ita ut ob diversitatem sermonis
 mutuo se nō intelligerēt. Locus uerò turris nunc
 Babylon uocatur, propter confusam linguam,
 quæ prius omnibus ex aquo clara fuerat. Nam
 Hebræi confusionem nominant babel. De turri
 autem hac, deq; linguis hominum mutatis, me-
 minit & Sibylla his uerbis: Cū uniuersi homi-
 nes uno eloquio uterentur, turrim adificauerunt
 excelsissimam, quasi ad cælum per eam ascen-
 sūri. Dī uerò procellis immisit turrim subuer-
 teriant, & suam cuiq; linguam dederunt: quæ
 c causæ.

causa fuit ut urbs ea Babylonis vocabulū acceperit. De loco autē qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestius hoc modo: *Aut sacerdotes cladis eius superstites, Engeli Iouis sacra ferentes, in Senaar Babylonia perucniffe.*

Quomodo Noë posteri per totam terram omnem sedes sibi occupauerint.

X. **I**llo ex tempore dispersi sunt in diuersas aem linguarū colonias non diuēctis, & quo quēq; fors & Deus tulit, eā terram cū suis occupauit, ut tam maritima quā mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui consensu nauibus ad insulas habitandas traicerent. Porro gentium quadā adhuc seruant derivatam à suis conditoribus appellationem, quadam etiam mutauerunt, nonnulla in familiarē accolis & notiorē uocem sunt uersæ. Græcis potissimum talis nomenclatura auctoribus. Hi enim posterioribus seculis ueterē locorum gloriā sibi usurpauerunt, dū gētes nominibus sibi notis insigniunt, dumq; tanquā ad suum ius attingerent, mores quoq; proprios in illas inuehant.

Quod gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint. C A P. V I.

XI. **E**rant autem Noë filiorū liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, ne quisq; terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheso Noë filio filij fuerunt septem. Eorum sedes à Taurus & Amanio montibus incipien-

tes,

tes, pertinebant in *Asia* ad amnem usq; *Tanaim*, in *Europa* usq; *Gades*, in terris hactenus
 uacuis occupata: quo factum est, ut ipsorū no-
 mina gentibus imponerentur. Quos enim nunc
Graci Galatas uocitant, *Gomaren*ses olim di-
 xerunt: *Gomar* cōdidit. *Magoges* uero *Magoga*-
 el *Magog* nominatorum fuit autor, qui ab ipsis
 gentibus *Magog* dicitur. Ex alijs *Iapheti* filijs *Iauane*
 & *Mada* descendunt, *Gracis*
Medi nominati: à *Iauane* uerò *Ionia*, totumq;
Gracorum genus. Quin & *Thobelus* *Thobelis*
 sedem dedit, qui nunc sunt *Iberi*: & *Meschini* à
Mescho autore appellantur. *Cappadocum* enim
 appellatio noua est, ueteris autem uestigium ad-
 huc superest. *Urbs* enim est apud eos hodie quo-
 que *Mazaca*, satis indicans intell. grece uolētis,
 hoc priscum fuisse genti nomen. *Thires* autem
Thiras de se uocauit, quorum fuit princeps: eos
Graci *Thracas* dicere maluerunt. Et tot gentes
 à *Iapheti* filijs sunt instituta. *Gomaris* autem,
 trium liberorum parens, unus filius *Ascha-*
naxes originem *Aschanaxis* dedit, qui nunc
Rhēgines à *Gracis* nominantur: *Rhiphates* uerò
Rhiphatais, nūc *Paphlagonibus*: et *Thygrāmes*
Thygrāmais, quos *Phrygas* *Gracis* libuit uoca-
 re. *Iauanis* item triū filiorū unus *Alisas* *Ali-*
sais ut originem ita nomen dedit, qui hodie sunt
Æcoles: pariq; modo *Tharsensibus* *Tharsus*.
 Sic enim olim appellabatur *Cilicia*: cuius rei

signum est Tarsus urbiū eius celeberrima cate-
 rarumq; princeps, prima nominis litera in tam
 mutata. Porro Chethimus insulā occupauit, eūc
 Chethimā, nūc Cyprū: quo factū est ut tum insu-
 las omnes, tum pleraq; loca maritima Hebraei
 gētili uoce Chethim significēt. Attestatur mihi
 una ē Cyprūs urbibus, quae adhuc nomē retinet.
 Citiū enim uocatur ab his qui in Gracū sonū uo-
 cabula detorquēt, ne sic quidē abluēs à Chethi-
 mi nomine. Tot gentium fuisse principes Iapheti
 filij nepotesq;: Caterū quod Graci fortassis igno-
 rant prius dicam, deinde coeptam narrationem
 prosequar. Nomina ista decoris causa in Gracā
 formā mutari ad aurium uoluptatem: nostrates
 enim huiusmodi forma nō utuntur, sed eandem
 apud nos perpetuo speciē obtinent, nec termina-
 tionē uariāt. Adamus certē nobis Adā uoca-
 tur, & Noē qui Gracis Nochos diceretur, eaq;
 forma nullā uariationē admittit. Chamis ue-
 rò filij Syriam & regionem Amano Libanoq;
 montibus harentē obtinuerunt, quicquid eius ad
 mare uergit occupādo, & Oceanū usq; ditionis
 terminos proferendo: uocabula tamen partim o-
 mnino euauerunt, partim ita deprauata sunt
 in diuersum, ut haud faciliē agnoscat: ex qua-
 suor enim Chamis liberis Chuso nihil detrimenti
 tēpus attulit. Aethiopes enim quibus praesuit,
 nunc quoq; tam à seipsis, quā ab Asianis o-
 mnibus Chusei nominātur. Mesraie etiam sua
 mansit

mansit appellatio. *Aegyptū enim Mesren, & Mesraos Aegyptios uocamus quorū eā regionē incolimus. Quin & Libya colonos dedit Phutes, de suoq; nomine Phutos dici uoluit. ex-
rat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cōplures apud Græcos historici eius mentionē faciunt, sicut adiacentis etiā regionis, qua Phute dicitur: mutauit autē præsens nomen ab uno filiorum Mesrai qui uocabatur Libys: cur autē Africa sit dicta, paulo post docebimus. Quar-
tus Chama, filius Chananais Iudæā nunc uocantem habitauit, gētemq; suā Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex: quorū ē numero Sabas Sabaorum auctor fuit, & Euilas Euilaorum, qui nunc Gensuli appellantur. Sabathes uerò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Astabbarri: Sabactas quoq; Sabactenos instituit. Romus item Romeos condidit, & duos filios habuit: aliter Iudas genti Iudeorū inter occidentales Aethiopes originē dedit & nomen, Sabau aliter Sabas. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesrai uerò filij numero octo quantum terrarū a Gaza Aegyptū usq; patet possederunt, sed solius Philistini nomen ipsius regio seruauit. Palastinā enim Græci eius portionē uocant. reliquorum, Lumaï, Enamīa, Labimi, qui solus colonis in Libyā ductis regionē a se denominauit, tum Nethemi, Pha-*

throsimi, Chesloemi, Chephthomi, tam res quam nomina sunt in obscuro. Bello enim Aethiopico, de quo suo loco dicetur, urbes eorum sunt eversa. Chananæ quoque filij fuerunt hi: Sidonius, qui et urbem sibi cognomen condidit in Phœnice, Sidonem à Grecis vocatā Amathus uero Amatheni habitauit, quæ adhuc extat, et ab accolis Amathe uocitatur: tamen si hanc Macedones Epiphaniā ab uno è regum successoribus denominauerunt. Arudæus Aradū insulam obtinuit, Aruceus Arcen urbē in Libano sitam. cæterorum septē. Enai, Chettai, Jebusai, Eudai, Sinai, Samarai, Gergesai, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nā Hebræi urbes eorum exciderunt, quæ clades causam habuit

XIII. *hanc. Postquā terra finito diluuiū in pristinā*

Gen. 9. *naturā est restituta. Noë cepit eam colere: quā cum uitis cōscuisset, suoque tēpore uindemiasset, inuento uini usu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusque factus ac sopore grauius, parum decore nudatus iacuit. id cōspicatus filiorū nati minimus, per ludibriū fratribus indicauit: illi reueriti parentē operuerunt. Sensit hoc Noë: et precatus alijs filijs felicitatē, ne Chamā quidem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed etiam eum eius posteros: quas cū ceteri euassissent, Chananæi liberos ultio diuina est consecuta. sed de*

XIIII. *his rebus dicemus postea. Seme uero tertio*

Gen. 11. *Noë filio filij fuerunt quinque, qui Asiā usque ad*
Ind

Indicū oceanū incoluerunt, ab Euphrate propa-
 ganda disionis initio facto. nā Elymus posteros
 reliquit Elymos, à quibus Persæ originē traxe-
 rūt. Assuras urbē Ninū condidit, & subditos
 de se Assyrios denominauit, quorū opes pra ca-
 teris effloruerunt. Arphaxades eos qui nunc
 Chaldaei sunt Arphaxadaeos nominauit, impe-
 rio gētis positus. Aramaos Aramius tenuit,
 quos Graci Syros appellare malūt. qui uerò Ly-
 di nunc uocantur, olim Ludi dicti, Ludā autorc
 generis habuerūt. Ex Arami uerò quatuor li-
 beris Vses habitator Trachonitidis fuit, Dama-
 sciq; cōditor. ea sita est Palastinā inter & Syriā
 cognomine Cælen. Armeniā Otrius tenuit, Ge-
 theris Baētrianos: Mesas uerò Mesaneos: nunc
 Pasini castrū uocatur. Ex Arphaxade pro-
 gnatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudaei
 Hebraei quondā appellabātur. Porro Heberus In-
 Etam & Phalegū genuit, qui natus est diu ha-
 bitationes distribuerētur. nam haec uox Phalec
 partitionē Hebrais sonat. Iuxta uerò Heberi filio
 liberi fuerūt, Elmodatus, Salephus, Azermo-
 thes, Iraes, Edoramus, Vzalis, Daëles, Ebalus,
 Ebemaëlus, Saphas; Ophires, Euilas, Tobelus. Hi
 à Cophene flumine Indis ad Assyriā usq; ha-
 bitas. Haëtenus de Semæ progenie sit dictū. nunc
 de Hebrais erit narratio Ex Phalego enim He-
 beri filio prognatus est Ragau: ex hoc S. rugus,
 ex quo Nachores est genus, & ex hoc Thar-

rus, hic *Abrahami* fuit pater, qui fuit decimus à *Noë*, & natus est post diluviū anno secundo supra ducētesimū & nonagesimū: si quidem *Tharrus* septuagesimo anno genuit *Abrahamū*. *Nachores* cū esset uiginti & octo annorum genuit *Tharrū*. de *Serugo* autē *Nachores* nascitur circa annū trigesimū secundū. *Ragau* factus est *Serugi* pater cū esset annorum triginta duorū. totidē uerò annorū *Phaligus* genuit *Ragau*. *Heberus* autē quarto & tricesimo ætatis anno genuit *Phalegū*, ipse de *Sale* prognatus annū nato tricesimū: quē *Arphaxades* genuit quinto & tricesimo ætatis anno. *Sema* filius *Arphaxades* natus est post annos duos à d. luvio. *Abrahamus* autē fratres habuit *Nachoren* & *Aranen*. Ex his *Aranes* relicto filio *Ioto*, & filiabus *Sara* & *Melcha*, in regione *Chaldeorū* est mortuus, in urbe quæ *Vra Chaldaorū* uocatur, & sepulcrū eius nunc usq; ostenditur. nepotes uerò ex fratre duxerunt coninges, *Melchā Nachores*, *Sarā Abrahamus*. Ceterū cū *Tharrus* exosam haberet *Chaldaā* ppter luctū *Aranis*, oēs simul migrauerūt *Carras Mesopotamia*, ubi etia *Tharrū* defunctū sepelierūt, anno exacta uita ducētesimo quinto. Iam enim paulatim subtraheretur de uita spaijs, usq; ad *Moyseis* ætatē. post quē C X X. annorū terminus deo finitore est statutus, quātū tēporis & *Moyse* ipse uixit. Itaq; *Nachores* ē *Melcha* octo
filios

filios suscepit, *Ixum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelyha, Bashuelm.* atq; hi legitimi *Nachoris* filij fuere. nam *Thabaum, Gadamum, Tanam* & *Macham* è *Ruma* cōcubina genuit. Porro *Bashueli* uni è legitimis *Nachoris* filijs nati sunt, *Rebecca* filia, & filius nomine *Labanus*.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldorū terra profectus habitauit regionē quondā Chananā, quæ nūc Iudæa dicitur. C. A. VII.

Abrahams uerò Lotū fratris suū x v.
 filiū, *Sara* coniugis suæ fratrem, adoptauit, Ge. II. 16.
 quòd germano filio careret: & cū iam esset annorū LXXV. monitus oraculo Chaldaam terrā
 musauit Chanaanā: quā & ipse habitauit, &
 posteris reliquit: uir sapiēs ex aquo et eloquēs,
 & in cōciliando sagax. Cumq; ob uirtutē exi-
 miā sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est
 uulgo receptā de Deo persuasionē cōcellere, &
 in melius uertere. Ergo primus omnium clara uo-
 ce prædicauit, unū esse Deū rerum uniuersuatū
 cōditorē: de cætero si quid ad felicitatē cōsarat,
 nō nostris nobis uiribus, sed illius uolūtate cōtin-
 gere. Hoc uerò ex terræ ac maris obseruatione
 colligebat, cum eorū quæ circa solem ac lunam
 & reliqua sidera uidebat accidere: esse nimirū
 potentiā quandā quæ horum curā gerat, & o-
 mnia deceter administret, quæ cessante nihil no-
 stris utilitatibus seruientium, cū nihil suapte

virtute polleat, sed uniuersa omnipotenti ipsius
 uoluntati obsecundent: quapropter huic uni ho-
 norē deberi, huic gratius agi oportere. Quāobrē
 cum Chaldaei Aresopotamusq; ceteri contra se
 insurgerent, consiliū migrandi cœpit, & uolun-
 tate ac fauore Dei fretus terrā Chananeam te-
 nuit: ubi sedibus positus Deo struxit arā, & ho-
 stias mactauit. Meminit autem patris nostri
 Abrahami Erosus quoq; non tamen eum no-
 minans, his uerbis. Post diluuium autem decima
 atate apud Chaldaeos erat quidā iustitia cultor,
 uir magnus, & fidei scientia peritus, Hec-
 taeus uerò non meminit tantū obiter, sed libro in
 hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Ni-
 colaus autem Damascenus in quarto historia-
 rū sic scribit: Abrahamus regnauit apud Da-
 mascum adueniens, ut qui cum exercitu uenerat è
 regione suprā Babylonem sita, quā Chaldaorum
 dicitur: nec ita multò post hinc quoq; migrans
 cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc
 Chananeam, nunc uerò Iudaeam nominatam:
 et usq; posteritas ibi creuit in ingentem nume-
 rum, quorum res alibi sum narraturus. Abra-
 hamis uerò nomen etiam nunc est apud Dama-
 scenos celebre, & uicus ostenditur, quem uo-
 cant Abrahami domicilium.

Quod fane Chanana premente, Abrahamus in
 Aegyptū est profectus: & ibi aliquantisper cōmo-
 ratus, tunc unde uenerat est reuersus. C. A. VIII.

Fane

Fame deinde Chananaam terrā invadent. XVI.
 te, Abrahamus audita Aegypti ubertate. Ge. 12.1
 te, proficisci illuc decrevit, tum ut copijs eorum frueretur, tum ut sententiā sacerdotum de divinitate cognosceret: aut secuturus illorū opinionē si modò melior esset, aut ipse rectiora eis cōmonstraturus. Caterū cū Saram secum duceret, veritus Aegyptiorum libidinem, ne fortē ob excellentem uxoris formā à rege interimeretur, artem cōmentus est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, ut ob presentem necessitatem simulationi suae subserviat. Ut autem vētūm est in Aegyptū, id quod suspicatus fuerat evenit: iam enim coniugis pulchritudinem fama divulgaverat. quamobrem Pharaōhes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiā potiri concupiuit. Huic mala libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultiq; de remedio sacerdotes, quōue modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primum scitatur, quenam sit, quisve eius comes: cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfacit: sororem se putasse non uxorem, & affinitatem cōtrahere, non iniuriam inferre, voluisse: donatoq; magna pecunia, potestatem fecit congregandi cum praestantiss. mo quoq; Aegyptiorum ac doctiss.imo: quo factum est ut virtutis nomine in
max

maximam existimationē ueniret: nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq; insectationē insensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis confutatos, nanissimos esse nihilq; prorsus ueritatis habere declarauit. Ob has dissertationes in pretio habitus, ut qui magnā tam intelligēdi, quā eloquendi docendiq; facultatē prae se ferret, & numerorū scientiā & siderū benignē illis communicauit: nam ante Abrahami ad se aduentum Aegyptij rudes erant huiusmodi disciplinarū: quae à Chaldaeis ad Aegyptios profecta, hinc ad Gracos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananaeam, agros cū Loto diuisit. Orsa uerò inter opuliones contentione de iure ac terminis pascuorū, arbitriū & optionē Loto permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone: id septem annis est antiquius quā urbs Aegypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, & planicies Iordani fluuio cōtigua, non longe à Sodomorum urbe: quae tunc bona & magna, nūc diuina ultione ac ira, ut ne uestigiū quidem supersit, est delicta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyriis accepta. C. A. IX.

XVII. **E**odem tempore cum imperiū Asia penes Assyrios esset, Sodomitarū res tam opibus quā numerosa inuēctute florebat, ut à quinq; regibus

regibus administrarentur: hi erant *Ballas, Ba-
reas, Snabarius, Symoborus et Balin*, suo quisq;
regno prepositus. Hos *Assyrj* bello petierunt, di-
nisiq; quadrifariam copijs sub quatuor impe-
ratoribus, regionē illorū oppugnabant, cōmisso
eandē pralio victores *Assyrj Sodomitarū* re-
gibus tributū imperauerunt: cumq; per duodecim
annos imperata fecissent, & tributa soluissent,
decimotertio defecerunt: quo factū est ut non a in
eos *Assyriorū* expeditio fieret, ductu & auspi-
cijs *Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, &
Thargali*. Hi & *Syriam* uniuersam rapinis us-
tauerunt, & *gigantum* posteros perdomuerunt:
cumq; in agrū *Sodomorū* esset uentū, castrame-
tati sunt in ualle puteorū bituminis: tunc enim
putei fuerant in eo loco: mox uero *Sodomis* de-
letis, lacus ibi, quē à scācti bitumine *Asphal-
tidem* dixerē, repente extitit: eo de lacu paulo
post dicemus. Ceterū *Sodomita* cum *Assyrijs*
congressi, post egregiam pugnam editam, partim
in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt,
cum quibus & *Lotus* captiuus est abductus,
qui *Sodomitis* in auxilium uenerat.

Quomodo *Abrahamus* *Assyrios* aggressus tam ca-
ptiuos quā reliquā prādā uictor redexit. C A. X.

His auditis *Abrahamus*, tum *Loti* co- XVIII
gnati, tum *Sodomitarū* amicorū ac uici- Gen. 14.
norum clade commotus, nil cunctatus in succur-
sum eorum cum suis properauit: & quinta no-
cte hostem

Et hostem affecutus circa Danum (hoc aliter
 Iordanis fontium est nomē) oppressum ex impro-
 uiso facile superauit. Securi enim & incauti
 partim in cubilibus inermes sunt cāsi, partim
 prae temulentia pugnae inutiles in fugam se con-
 uerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo se-
 quenti quoq; luce perurgēs ad Soba Damasce-
 norum cōpulit. Quo factō nemini dubiū reliquit,
 uictoriam non in multitudine militū, sed in bel-
 latorum alacritate cōsistere, & uirtutem nulli
 numero succumbere, ut qui cū domestica trice-
 naria cohorte, et insuper decem octo uernaculis,
 triumq; amicorum auxilijs tantum exercitum
 profligauerit: quotquot autē ex hac clade eu-
 dere contigit, cum ignominia domū se receperūt.
 Abrahā uerō captiuis incolumibus reductis,
 parā pace uictor ad suos redijt: redeūti rex So-
 domitarum usq; in locum quē Campū regium
 uocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solyma
 urbis rege Melchisedeco est exceptus, id nomen
 interpretatur rex iustus, erat enim reuera ta-
 lis, omnium consensu sacerdotio summi Dei ob
 iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior
 atq; uocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus
 milites Abrahami hospitāliter habuit, nihil
 eis ad uictum deesse passus: simulq; ipsam adhi-
 bitum mensa meritis laudibus extulit, & Deo
 cuius fauore uictoria cōtingerat, debitos hymnos,
 ut sua pietate dignū erat, cecinit. Abrahamus

contra

contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex
 uerò Sodomorū Abrahamo pradā omnē cedēs
 solis captiuos suae regionis reposcebat. hāc con-
 ditionē ille nō accepit, negās ad se quicquā inde
 rediturū, exceptis alimentis militū: amicus tan-
 tum in prade partē admissis: hi erant Eschol,
 Ennerus, & Mambres. Hac uiri uirtute dele-
 ctatus Deus: non carebis, inquit, pramio quod G
 pro tot rebus egregiē gēstis tibi debetur. Quo
 respōdente, & quā uoluptatē ista premia mi-
 hi asferre poterunt, cum herede careā, (nondum
 enim pater factus erat) cum Deus & filiū illi
 est pollicitus, & posteritatē ex eo tantā qua stel-
 las cali posset equare numero. His auditis latus
 sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrifi-
 cij ritus erat hic: mactata iuuenca trienni, capra
 trienni, ariete item trienni, ceteras uictimas ut
 iussus fuerat diuisis, solis aubus exceptis: deinde
 priusquā erigeretur ara aduolūtibus alitibus
 ad uictimarū cruorē, oraculū reddiur, prænun-
 tians progeniem eius malos uicinos per annos
 cccc. in Aegypto habiturā: quo tēpore gra-
 uiter afflictos, uictoriā tamē de inimicis repor-
 taturus, diuictisq; Chananaeis regionē corū &
 urbes occupaturos. Habitabat tū Abrahamus
 circa quercum quae uocabatur Ogis: id agri no-
 men erat nō longe ab urbe Hebrone. Ceterū agrē
 fere: coniugis sterilitatē, supplex à Deo petiit
 ut prolem sibi mascula largiretur. Tam Deus
 de cetero

de cetero quoq; bene sperare illū iussit, ut qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atq; in-
 Gen. 16. super liberos ei nō defuturos promissit. Ibi Sara Dei monitu in thalamū eius adducit unā samu-
 larū nomine Agaren, Aegyptiā genere, quo li-
 beros sibi ex ea quæreret: & cū uerū se gerere
 sensisset samula, coepit contēptim habere Sarā,
 ad principatū aspirās, quasi ad prole suā domi-
 natio peruenitura esset. Quapropter cū Abrahā-
 mus uxori eā ad poenā deditisset, decreuit fuge-
 re, nō ferēs afflictionē: Deumq; rogabat ut sui
 misceretur. Itaq; per desertū abeunti occurrit
 angelus iubens ut ad dominos reverteretur: fore
 enim eā meliore cōditione, modò se modestè ge-
 rat: nunc enim ingratitude ac arrogātia poe-
 nam luere: quòd si cōtemptis Dei iussis ulterius
 pergeret, praesens exitiū eā manere aiebat: sin re-
 trò rediret, matrē futurā pueri, qui eandē regno
 eius regionis esset potiturus. Paruit samula, &
 reuersa ad dominos, ueniam est cōsecuta: nec ita
 multò post Ismahelē peperit, ac si dicas exora-
 tum, eo quòd Deus preces matris exaudierit.
 Gen. 17. Hunc Abrahamus sextū supra octogesimū
 annū natus genuit: cū autem nonagesimū nomē
 attigisset, apparuit ei Deus, muniās quod ē Sa-
 ra suscepturus esset filiū: eū iussit uocari Isacū,
 addens proditurus ex eo gentes magnas & re-
 ges, easq; iure belli occupaturas uniuersam
 Chananaā à Sidone usq; Aegyptū. Iussit etiam
 genus

genus ipsius, quod nolebat cū alijs permixtum, pudenda circūcidi, idq; octaua die natiuitatis: causam uero nostrae circūcisionis dicā alibi. Consulente uerò Abrahamo & de Ismahele, an esset uicturus, responsum est, fore longauū simul & multarū geniū parentē. Tum Abrahamus posteaquā Deo gratias egisset, euestigio circumciscus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse uerò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit
flagitijs eorum offensus. CAP. XI.

PER idem tēpus Sodomita diuitijs & abun- XIX.
dantia pecuniarū clati tā in homines con- Gen. 18. 20
sumeliosi erāt, quā erga Deū impij: quippe qui
neq; beneficiorū eius meminerāt, & hospites a-
uersabantur, deniq; mutuis etiā libidinibus sese
incestabant. His rebus offensus Deus decreuit
superbia poenas de illis sumere, & regionē eorū
adeo uastā reddere, ut posthac nec plantas, nec
fructū ullum produceret. His ita decretis de So-
domis, Abrahamus conspicatus tres angelos
(sedebat enim ad quercū Mambrā pro foribus
domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salu-
tauit eos, rogauitq; ut ad se diuercentes frueren-
tur hospitio. Illis uerò annuentibus iubet panes ē
simila fieri, & mactatū uisulum ac assatū sub
quercu discubentibus apposuit. At illi nisi sime-
ci comedere, & de uxore querebant, ubinā esset
d Sara:

Sara: quo referent, incus eam esse: aiunt se aliquāto post reuersuros, eāq; inuenturos iam matrem. Muliere autem arridente, & negāte fieri posse, ut liberos gigneret, ipsa nonagenaria, è marito centesimum annū agente: nō sustinuerūt amplius simulare, sed scissī sunt se Dei esse angelos & quod missi essent, unus nuntiātū de filio, duo uerò ad dilendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deum ne promiscuē iustos cū iniustis perderet. Deo uero negāte quenquam Sodomitarū esse bonum, aliqui si uel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse poenā: Abrahamus destitit, angeli uerò perueniunt Sodomā. Cives autem cū uidissent adulescentes formā praeſtātes ad Lotum diuertisse, ad illudendum per uim etati eorū sunt uersi. Loto uerò suadente continerent se, ne uic in probrium hospitum ruerent, sed hospitio suo nōnihil honoris haberent: aut si temperare sibi nō quirent, filias se pro illis eorū libidini exhibiturum: ne sic quidem parēre uoluerunt. Deus autem illorum audacia cōmotus ad irā, ipsos quidem excacauit, ne in ades introitum inuenire possent: caterū Sodomitarum populum uniuersum ad supplicium adiudicauit. Loto autem ab ipso praeſignitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam uxore & duobus filiabus etiamtum inuuptis, sponsi enim earum monentem de exeundo con-

tempser

tempserant, ut delirum qui talia diceret. Tum
Deus iaculatur telum in urbem, camq; cū ipsis
 incolis exurit, & agrum quoq; pari denāstat
 incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in
 cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cate-
 riam *Loti* uxor inter abeundum subinde ad ur-
 bem respiciens, & curiosius cladem hanc cōtra
 mādatum *Dei* spectās, in statuā salis est uersa:
 dictum est mihi iam & de illa: nam extat ho-
 die quoq;: ipse uerò cum filiabus in parvū quod-
 dam rus euasit, cui soli ignis omnia circūqua-
 uastans pepercit. id *Zoor* nunc usq; uocatur, sic
 paruum *Hebræorum* lingua significante. In hac
 solitudine uitā inopem aliquantisper tolerauit.
 Puella uerò uniuersum genus humanum extin-
 ctum rata, astu circumuento parente, cum inscio
 sunt cōgressa, curantes ne totum genus deficeret.
 Ex hoc cōgressu nati sunt filij, maiori *Moabus*,
 ac si dicas è patre: iuniori *Ammanus*, quod no-
 men significat filium generis. Horū aliter *Moabitarum*
 fuit autor, magna gentis etiam nostra
 atate: aliter uerò *Ammonitarum*: utriq; *Syriā*
Cælen incolunt. Et in hunc modum *Lotus* reli-
 quit *Sodoma*. *Abrahamus* autem migra-
 uit in *Gerara* *Palaestina*, *Sarā* ac si sororem se-
 cum ducens, eadem arte qua quondam, nimirū
 insidiarum metu: timebat enim *Abimelechum*
 eius loci regem, qui & ipse amore *Saræ* captus,
 ea potiri cupiebat. Eam cupidinē morbus gra-
 d 2 nis impe

uis impediuit, dininitus immissus: atq; ita medicorum ope destitutus, in somnus admonetur, abstinere se ab iniuria coniugis hospitis. Mox cum meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quòd Deus sibi hunc morbum immisisset uindicans ius hospitis, et uxori eius ab iniuria cauēs: nō enim sororem esse, sed uxorem legitimā. Hac locutus Abrahamum de cōsilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere: idq; ita esse Deū testabatur, & mulieris cōscientiā: ac ne expetiturū quidem eam fuisse, si nuptam esse sciuisset. Ad hac rogabat, ut a quo animo in se esset, Deumq; propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei de fore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum uenisset. Hac locuto Abrahamus nec omnino fletam cōsanguinitatem aiebat, esse enim fratris filiā: & sine hac simulatione parum iurā peregrinationē credidisse: ac ne morbi quidē causam ei se fuisse excusabat. Quin & saluē regis sibi curā futurā, & mansurū quoq; cū illo libenter. Tum rex tā agri quā pecuniarū partem ei cessit, & cōditiones pacis bona fide utrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodā icto, qui Bersabe uocatur: ea uox iuramenti puteum Gen. 21 significat, & id nomē et hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filiū ē Sara suscepit, iuxta

pit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominavit. Sic risus Hebraeis significatur: siquidem risus Sara, dum proles ei iam natu grandi prater expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis: ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus uerò annorum centum, ipso anno quo Isaacus est natus. Eum octava mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudeis durat, ut post totidem dies circumcisionem celebrent.

De Ismaele Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus.

CAP. XII.

ARabes uerò post decimumtertium annum id faciunt. Ismahel enim gēis eorum auctor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcissus, de quo iam dicendum.

Amabat Sara Ismahelem ab initio, è sanu- XXI.
la Agare natum, non secus ac si ex se esset ge- Gen. 21.
nitus: alebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isaacū peperit, nō amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cōmuni patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasis igitur Abrahamo ut eum una cum matre aliquò ablegaret. Ille uerò primum non advertebat menti ē ad Sara consilium, rem atrocem ratus, puerū nondum adultum & mulierem egenam ablegare: tandem uerò approbante Dio, Sara uoluntati paruit, puerumq; matri commisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis ure aque ac panibus

d 3 insit

iussit ire quò eos necessitas duceret. Et cùm defecisset còmeatus, in anxietate erat mater: cumq; nihil aqua superesset, deposito sub abiectè puero animā agente, ne spectatrix esset expirātus ulterrius pergebat: cui occurrēs angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curā educandi pueri habere iussit: sperandā enim illi eximiam felicitatem ē salute Ismahelis. Tum uerò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miserā euasis. Postquā autē ad uilem etatem peruenit, uxorem ei cōiunxit Aegyptiā genere, unde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos: hi erant. Nabaothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Mamassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Icturus, Naphesus, Calmasus: hi quicquid terrarū est Euphratē inter & rubrū mare habitant, Nabataea nomine regioni indito. Sunt autē hi à quibus Arabes gentē suā eiusq; tribus denominauerūt, tū propter ipsorū uirtutē, tum propter Abrahami auctoritatem.

De Isaco legitimo Abrahami filio. C. A. XIII.

Gen. 22. **I**sacum autem Abrahamus supra modum amabat, ut unigenitum, & quē in senectute Dei dono susceperat: hunc affectū & benenolentiam parentū puer ipse magis ac magis accendebat, omni uirtuti deditus, & tam parēs quā Deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatum

uita

uita excessurus uidebatur : id quod ipsi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius X X I I.
 periculū facere, Deus apparuit ei : enumeratūq;
 omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoria illi
 de hostibus olim cōcesserit, utq; presenti felici-
 tate suo favore fruereur, filium Isacum poposcit
 ut sacrificium & uictimā sibi offerret. Iubebat
 autem ut in montē Morium subduclū holocau-
 stum faceret : sic enim pietatē eius illustriorē fo-
 re, si uel filij salutē uoluntati diuina posthaberet.
 Abrahamus uerò nefas ducēs quauis in re Deo
 morem non gerere, quin potius per omnia paren-
 dum ei, per quem omnes uiuerēt, calans uxorem
 tam Dei mandatum, quā suam de pueri cade
 sententiā : ac ne famulorū quidem ulli rem indi-
 cans, ne fortē aliquis sibi obstaculo esset : assum-
 pto Isaco cū duobus seruis, impositisq; in asinum
 rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscibatur
 ad montem; ac biduum quidē comitati sunt cum
 serui : tertia uerò die cum iam in prospectu esset
 mons, relictis alijs in cāpo cum solo puero ascēdit
 in montē, in quo post David tēplum constituit;
 ferebantq; secum quicquid ad sacrificium perti-
 net, absq; uictima. Isaco uerò qui tum uigesimalium
 quintum annū agebat, aram apparāte, percon-
 tanteq; quidnā mactaturus esset, nullam habens
 hostiam : tum ille Deum daturū aiebat, qui po-
 tens esset hominibus & qua nō habeant largiri,
 & qua habeant adimere, si in illis fiduciam col-
 d 4 locuti:

locent: daturum ergo sibi quinq; nesciam, si quidem propitius esset his sacris interaeturus. Postquam autē structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatus sic insit: *Fili, mitte nos te expectatum, postquā in hanc uitā uenisti, summa cura ac sollicitudine educam; nihil beatius existimās quā si te uirū uidere daretur, & tādē haredem mea ditionis relinquere. Sed quoniam Deo uisum est ut te susciperem, ac nunc rursum ut te amittam, ser generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorē reposcit, pro perpetuo favore quo nos belli ac pacis tēpore est persecutus. Nunc lege natura natus cum sis ut moriaris, nō uulgarē habebis uita exitū, sed à proprio patre patri uniuersorum Deo sacrifico ritu oblatu: ipso, ut credere par est, indignū te censente, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animā tuam exceptā apud se collocabit: ubi memor tur te potissimū educauerim senectutē meam sustentabis, nō quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatōrē tuo loco relinquens. Tum Isaac haudquaquā à tanto parēte degener, libētē hac uerba accepit, negans se dignum qui unquam natus esset, si tam Dei quā patris decreto reluctās, non alacriter se praberet utrinq; placitis: quandoquidē etiam si pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi: iamq; minimum aberat quin perpetraretur facinus, nō*
Deus

Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamam, neci pueri intercedens: nō enim cupidine sanguinis humani, pueri eadem imperasse, neq; ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret: sed ut probaret eius animam, an etiam talibus iussu pariturus esset: nunc cognita eius promptitudine ac praeclenti pietate, ratum se habere quicquid illi haecenus concesserat: non defuturam autē nec in posterum suam providentiam, tam ipsi, quā eius generi: hunc quoq; filium longissimo tempore victurū, nitāq; feliciter exacta filijs germanis & probis magnum principatum relicturum. Prædixit etiam fore ut genus eorū in multas gētes cresceret, nec minus opibus, quā numero auangeretur: ipsorum etiam auctorum eius generis memoriam fore sempiternam: regione quoq; Chanaanā bello quasita, usq; ad invidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad victimam ex improviso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tanta felicitatis promissione, mutuo se complectebantur: mactata deinde victima, incolumes ad Saram se receperunt: nixeruntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Sarg obitus Abrahami coniugis. C. A. XIII.

S*ara autem non multo post moritur, cum Gen. 23. Nixisset annos viginti septem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chanaanis publicè iussu*
d s sepul

sepulcri offerentibus. *Abrahamus* tamen maluit sepultura locū quadringentis siclis emere de *Ephremo* quodam *Hebronensi* cine: ubi monumenta eius & posterorum sunt exadificata.

Quomodo è *Chatura* *Abrahamo* nupta *Troglo-*
ditarum gens provenit.

C A P. X V.

XXII.

Ge. 14.25

Post hac duxit *Chaturam*, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudētes & industrij, *Zembranes*, *Iazares*, *Madanes*, *Madianes*, *Lusubacus*, *Suus*: qui & ipsi filios habuerūt. Suo *Sabacanes* natus est & *Dadanes*. huic *Latusimus*, *Asurus*, *Lurres*. *Madianis* uerò fuerūt, *Epha*, *Ophres*, *Anochus*, *Ebidas*, *Eldas*. His omnibus filijs ac nepotibus *Abrahamus* deducendi colonias fuit autor, occupaueruntq; *Troglodyticam* regionem, & *Arabia Felicem* quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam qd hic *Ophres* cum exercitu profectus occupauit *Libyā*, quam postea nepotes eius tenuerunt, *Aphricā* ab ipso denominatā. Attestatur huic opinioni & *Alexander Polyhistor* sic scribēs, *Clodemus*, inquit, propheta, cognomine *Malchus*, qui ad imitationem *Mosis* legislatoris *Iudæorū* historiam contexuit, narrat *Abrahamum* è *Chatura* aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, *Aphram*, *Surim*, *Iaphram*: à *Suri* appellatam *Assyriam*: ab *Aphra* uerò & *Iaphra* urbem *Aphrem* & regionē *Aphricam* nominatas: hos enim ductu *Herculis* in *Libya* militasse

contra

contra *Antium*. *Herculem* etiam ex *Aphra* filia genuisse filium *Dedorum*, ex hoc *Sophonem* progenitum, à quo *Sophaces* barbari habent nomen. *Isaco* autem iam ferme quadragenario XXIIII.
Abrahamus pater coniungere uolens uxorem *Rebeccam* *Nachoris* fratris sui nepotem, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum: modus uero denunciandi fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub femora, Deum ita testem inuocabant eorum quae destinauerant. Misit etiā dona ad illos uel rara illic uel nunquam antè uisa. Profectus autem famulus diuturnū iter faciens, eo quod difficilis esset transitus per *Mesopotamiam*, hyeme propter coeni altitudinem, aestate ob aquarum inopiam, ad hanc propter latrocinia quae uitari non poterant, nisi à cauis, tandem peruenit ad urbem *Carras*: Et cum uenisset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: moxq; intra se precatur, si Deo grata forent ha nuptia, ne inter illas inueniretur *Rebecca*, ad quam filio desponsandam *Abrahamus* cum miserat: Et hoc signo dignosceretur, quod ceteris negatibus ipsa potum rogati praberet. Haec secum uoluntas accedit ad puteum, poscens ab eis potum. Illis uero causantibus aquam se nō sine labore acquirere, quam domum deferant, non alijs praebeant: una omnium obiurgatis reliquis, negādo eas unquam inter homines uersatas, quae ne aquam quidem impar

impartirent, benignè hospiti potius offerret. At ille certa iam spe de eventu conceptus, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ uel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauarietur, sciatur ex quibus nam esset parentibus, gratulatus eis talem filiam & imprecatus ut eam ex animi sententia uiro probò elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. Puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomē est, pater uerò fuit Balthuel, quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrem, mea quoq; uirginis tutor. His cognitis homo gauderet ob ea quæ sibi acciderent, quæq; audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare: prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis, quibus atas ea delectatur, obtulit puella, dicens hæc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsamq; dignam quæ accipiat, cum inter tot uirgines bonitas eius emineat: rogabat etiam ut ad domesticos ipsius diuertere liceret, quādoquidem nocte iam appropinquante ulterius progredi non deuit: ferre se mūdum muliebrem magni pretij, qui nusquam suior esse possit quàm apud eos, quorum probitatem iam esset expertus: coniecturā enim se facere ex ipsius moribus, matrē quoq; & fratrem pari humanitate esse pradios, neq; grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri

nec sumptū futurum. Ad hac illa, bene cum de
parentū humilitate coniectare, sed non rectè fa-
cere quòd tam illiberales suspicetur, omnia enim
sine pretio habiturum, indicaturam tamen primo
Labano fratri, cuius permissu ipsam adductu-
ram. Quo factò postquàm adduxit hospitē, serui
Labani camelos curandos acceperunt, ipse uerò
ad cenā cum secum duxit: qua peracta sic eum
& matrē puella est allocutus: Abrahamus fi-
lius est Tharri, uester autē cognatus. Nachores
enim tuorū matrona liberorū auus, Abrahami
erat frater, eodē patre eademq; matre progna-
tus. Is nunc mittit me ad nos, postulans hāc vir-
ginem filio suo coniugē dari, quem legitimū ha-
bet & unicū, ad omnium suarū saculatiū ha-
reditatē educatū: cui eum posset opulentissimam
quamuis ex eius regionis facminis deligere, nō est
ita uisum: sed malens hunc honorem cognationi
sue habere, procurat has nuptias: cuius uolunta-
tem nolite cōtemnere: diuino enim fauore prater
alia qua mihi feliciter in hoc itinere successerūt,
& puellam hāc, & uestras ades inueni. Propin-
quus enim iam oppido, cōspiciamus multas uirgi-
nes puteum petētes, optauit ut in hanc incidere,
quod & factum est. Has igitur nuptias auspice
Deo cōciliatas, nos quoq; uestra autoritate ra-
tas habetote: & Abrahamū, qui me tam accu-
rate huc misit, uestro annuo honorate. Illi uerò
tum q̄ rem tam optabilem approbarent, tum quòd
Dei

Dei sententiã accedere cognoscerent, mittūt eam quibus postulabatur cōditionibus: duxitq; illam Isacus, fuculatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami.

CAP. XVI.

XXV. *Defunctus est autem Abrahamus non ita multo post, uir in omni uirtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregie carus. Vixit annos CL XXV. sepultus est in Hebrone iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismaelis.*

De Isaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate eorum.

CAP. XVII.

XXVI. *Defuncto autem Abrahamo uxor Isaci geribat uterū: cuius mole cresceme indies, anxius cōsuluit oraculum. Respōsum est, gemellos ei pariturā Rebecam, & ab utroq; descēsuram gentē auctori suo cognominem: & qua minor uidebitur, eam fore potiore: nec multo post, sicut predictū erat, nascuntur ei gemini, quorū grandior à capite ad pedes erat hispidus, minor uerò exeuntis ante se calcaneū retinebat. Pater autem amabat seniorē Esau ex re cognomē habentē: nam Hebræi pilos uocāt Scir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame autē in ea terra grassante, Isacus uolens ire in Aegyptū propter ubertatē regionis, peruenit Gerara, Deo sic iubente: rex autē Abimelechus excepit eū, quia hospitij & amicitia ius inter eum & Abrahamum incretscerat. Cumq; hominē inuio magna bene*

benivolentia prosequeretur, motus invidia nō posuit in eo affectu permanere: uidens enim Deum Isaco propitium, suumq; fauorē declarantē, expulsi illum. At ille expertus mutatu pra inuidia, secessit nō longe à Geraris in locum qui nōcatur Fauces: ibi dum foderet puteū, pastores irruētes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo ultrò cedente, nisi sunt uicisse. Mox cum alio loco fodere cōpisset, rursus ui prohibentibus alijs Abimelechi pastoribus, hūc quoq; puteum imperfectum reliquit, prudenti cōsilio meliorem occasionē expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat ampli: ē prioribus uerò aliterū uocauit Escon, hoc est pugnam: alterum Syennā, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci potentia cum opibus in dies magis ac magis crescebat. Abimelech autē ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincere consuetudinē habuerat, & qui ob simultatis suspicionem aliquantisper secesserat, ueritus nequando apud eū plus recens offensa quā prius amicitiae memoria uideret, neue iniuriā acceptā ulcisceretur, profectus ad illū amicitia cum eo renouat, uno ē suis amicis arbitro adhibito: cumq; Isacus pro natura bonitate iniurias suas paterne amicitiae libenter donaret, uoti compos datum est reuersus. Alio autem filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos

natus, duxit *Adam Helonis*, & *Alibamen*
Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias,
 idq; auctoritate propria, ne patre quidem cōsul-
 to: neq; enim ille permissurus erat, si filius senen-
 tiam ipsius expectasset, quippe qui non delecta-
 batur affinitate eius regionis hominū: nolens ta-
 men molestus esse filio, iubendo eum ut mulieres
 missas faceret. decrevit rem totam silentio trans-
 mittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, ac-
 cito filio, præsatusq; aetatem, per quam etiam si
 sacitatis calamitas non accessisset, non liceret
 sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit
 eum uenatum ire. Cura, inquit, ut quod poteris
 capias, & para mihi cœnam: qua sumpta pre-
 cabor Deum, ut tibi dignetur esse auxiliator &
 adiutor per omnem uitam tuam: nam mea finis
 quam longe absis incertus sum: qui prius quam
 me opprimat, æquum est ut meis precibus Deum
 tibi faciam propitium. Vadit *Esaus* uenatum:
 interim *Rebecca* malens *Iacobo* Deū propitium,
 etiam prater *Isaci* mentē, iubet eum *hædis* ingu-
 latis cœnā instruere: ille obsequitur matri, iussu
 ipsius omnia faciēs. Cœna uerò parata, circum-
 uolutis *hædino* exuuiis *brachys*, ut cōtactis pilis
Esaus crederetur: nam cætera omnino similis ut
 gemellus, hoc solo differebat. sollicitus ne mature
 in malo dolo deprehensus pro faustis precamini-
 bus diras imprecationes reportaret, apponebat
 cœnā patri. At *Isacus* sentiens in uoce nonnihil
 pecul

peculiare, advocat filium: illo nerò protendente
brachiũ hadina pelle amictũ, Voce, inquit, pro-
prior es Iacobo, attamẽ ob pilositate Esau mi-
hi uideris: nec quicquã doli suspicans, iam co-
natus ad Deũ precibus inuocandũ se uertit. Do-
mine, inquit, omnium seculorũ, & conditor omnium
creaturarũ, tu patri meo maxima bona pollici-
tus, etiã mihi presentem felicitatẽ es largitus,
meis quoq; posteris propitiũ te fore, & maiori-
bus beneficijs eos cumulaturum promissisti: hic
tuus fauor perpetuus sit precor, nẽue me propter
hanc debilitatem despicias, qua facit ut magis
etiã ope tua egeam. Serua puerũ hunc propitiũ,
& ab omni calamitate illũ sum custodi: da ei ui-
tam felicem, & possessionẽ bonorum qua in tua
sunt potestate: fac eum formidabilem inimicis,
apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuoca-
bat, putãs se Esau bene precari. Vix absoluerat,
preces, cũ Esau à uenatu reueris, et Isaac in-
sellecto errore nihil tamen est commotus. Esau
nerò postulabat ut sibi quoq; sicut fratri face-
ret: denegante id patre, eo quòd omnes preces in
Iacobũ absumpsisset, lugebat quòd noti cõpos nõ
esset: quin & pater mærorũ eius motus, studiũ
quidẽ uenadi, & robore corporis armorũq; pra-
stantia cilebre fore pradicis, eaq; gloriã tu ipsi,
cum eius posteris mansurã sempiternã seruaturũ
tamẽ fratri. Caterũ cum Iacobus timeret fra-
trem, ne penas à se exigere ob circumuentionem in-

notis faciendus patrem, mater eum hac periculo
eximit: persuadet enim marito, ut Iacobo Me-
sopotamiam uxorem daret, propinquā genere:
iam enim etiam Esau duxerat Basemmathen
Ismaëlis filiam. Male enim Chananaïs uolebat
Isacus cum suis, priori affinitate offensus, in quo-
rum gratiam filius Basemmathen duxit, quam
postea magis quam ceteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam pro-
fugo.

CAP. XVIII.

Gen. 28. **I**acobus autē in Mesopotamiam missus à
matre, ducturus anūculi sui Lezani filiam,
cōsentiente etiā patre iter faciebat per Chana-
naā: cumq; simul ac haberet cum ea gente, no-
lebat ad quēquā diuertere, sed sub dio quiesce-
bat, lapide uice puluini capiti subiecto: cui dor-
m: eti uisio talis est oblata. Videre uidebatur sca-
lam à terra ad cœlam pertingētē, & per eam
species descendentes, supra humanā naturā au-
gustis: & in summa scali Deū manifestē ap-
parentē, & nominatim se his uerbis cōpellantē:
Iacobe, cum sis patre bono, & ayo ob suā uirtu-
tem celebri prognatus, nō debes presenti neces-
sitati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo
prasidio magna te manet felicitas: nam et A-
brahamū ego ē Mesopotamia huc adduxi pul-
sum à cognatis, & patrem tuū beatum reddidi;
nec inia conditio deterior est futura: quare bono
animo hanc uiam perge, fretus me deductore:

enon

eueniet ex tua sententia cōiugium ad quod pro-
 peras, accedens inde & liberi: eorū numerus erit
 magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se
 relinquent: his ego terra huius imperiū dabo, et
 eorū posteris, qui replebunt terrā omnē &
 mare quā late sol aspiciat: tu ne cede ulli uel la-
 bori uel periculo, tui curam mihi cōmittens &
 nunc, & magis etiā in posterum. Hoc oraculum
 Deus Iacobo reddidit: quo letus ungit lapidē in
 quo dormienti tanta spes affulsit, & uotū Deo
 facit sacrificaturū se illi, si inc. lumi & facul-
 tatibus aucto reditus contingeret: quod post re-
 uertens soluit, omnium bonorum suorum decimis
 oblati: honorem etiā loco addidit, Bethel nomi- Gen. 29.
 nato, quod Græcis domicilium Dei significat.
 Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiā,
 tandem peruenit Carras: & cū pastores offen-
 disse in suburbio, & adolescentes ac puellas ad
 puteum quendā sedentes, poposcit potum. Hinc
 orto sermone percōtatus est, an nossent quendam
 Labanum suum populārē, si forte adhuc sit su-
 perstes. Nunt omnibus sibi notū: neq; enim ta-
 lem esse ut ignotus esse possit: quin & filiā eius
 unā pascere, demirariq; se quod nondum adsit:
 ex ea facile qua cuperet cogniturum. Vix hæc
 uerba finierunt, cū puellæ accedit comitantibus
 suis pastoribus: ei Iacobum ostendunt, dicentes
 hospitem de ipsius patre sc. scitari: quæ puella-
 riter ganisa Iacobi adnēt, rogabat quis nā &
 unde

unde ad eos veniret, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacumq; re opus haberet. Iacobus uerò non tam cognatione aut huius affectu quàm insigni puellæ forma captus, obstupuit, ut qui perpauca uiderat pulchritudine huic cōfcrendas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, si quidē Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit uel tua atq; uel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuisse filij, ex his Bathuelus unus auus Nachoris fuit filius: Abrahami uerò & Sara Aranis filia Isacus, meus pater: est & propinquior ac recētior necessitudo, qua sumus inuicē deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita: itaq; cōsubrimi sumus ego & tu: & nunc uenio salutaturus uos, cognationisq; officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorum qua de Rebecca ex patre, ut sit, audierat, sciensq; parētes desiderare aliquid de ea cognoscere, prae amore patris lachrymabunda ruit in collum eius, complexoq; iuuenē: Optatissimam, inquit, & maximam uoluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquā matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionem faciēs: cumq; nuntium cum quantauis felicitate nō permutaret. Tūc iubet ut ē uestigio se ad patrē sequatur, nēne diutius cū hac uoluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanū: & agnitus ab

auunc

annunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos,
 tum illis inexpectato aduentu magnā uolupta-
 tē attulit. Post aliquot autē dies Labanus gau-
 dere se quidem eius praesentia magis quā uerbis
 exprimere posset aiebat, rogabat tamen quam-
 obrem uenisset relictis parentibus atque cōfectis,
 & qui ipsius obsequijs agrē carerent: polliceba-
 tur etiā benignitatē & operam suā in quacūq;
 re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam
 recensuit. Isaco esse filios geminos, se et Esau:
 eum quia fraudatus sit patris fausta impreca-
 tione per matris artē in se translata, cupere se
 interire, quasi raptorē principatus à Deo de-
 stinati, & reliquorū uotorū paternorum. Hanc
 esse causam sui aduētus, et mādāta matris, pra-
 ferim cum omnes sint inter se consanguinei, sed
 propiore gradu mater. Sperare se in rebus angu-
 stis post Deū praesidiū maximū in annunculo re-
 perturū. Labanus contrā omnē illi humanitatē
 pollicetur, tum propter cōmunes auos, tum etiam
 ut affectū sorori absenti debitū erga ipsum pra-
 sentem declararet. Velle se eum gregū suorū ma-
 gistris praeficere: & quando ad suos reuereti-
 buerit, nec indonatū nec inhonoratū abiturum,
 quemadmodū iam propinquē cognatū deceat.
 Ad haec Iacobus, se uerò libenter accipere con-
 ditionē quantumuis laboriosam, sed aequum esse
 mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quā
 & ipsius uirtutis causa diligeret, & quia eius

opera in tale hospitii sit introductus: amor enim puella cogebat eū hāc mentionē inycere. Ibi Labanus ipso uuln laticia praeferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiore generū potuisse contingere: sed opus esse ut aliquādiu secū maneat. In Chananaā enim non missurū filiā, quia & sororis in tam longinquā regionē nuptū dare propemodum poenitere. His assentiēte Iacobo, de septē annis est cōuentū: tot enim uoluit seruire mercede apud socerū, ut dato uirtutis specimine, magis cognosceretur quinā uir esset. Caterū elapso praestituto tēpore Labanus epulū nuptiale apparat: noctu uerò nō sentiēte Iacobo inducit in ihalamū alteram filiā Rachele maiorem natu, facieq; non admodū liberali. At ille uino & tenebris fallentibus, cōgressus est cū ea: luce deinde cognito errore exposcūlanit cū Labano. Ille ueniā petebat necessitati, qua cōpulsus hoc fecerit. Nō malitiose, inquit, Liam supposui, sed consuetudine regionis huius cogente: nihil tamē hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi uidenti ac sciēti post aliterū septenniū. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus, nec enim aliter facere poterat amore puella deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famula additae à patre, Zelpha Lie, Racheli Bala, nequaquam ancillae, subditae tamen: sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequabatur, expectabatq; post par-

tum se fore in pretio, idq; assidue precibus à Deo contendebat: cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eā factus, Rubelam nominavit, qui sibi miseratione divina contigisset. Sic enim interpretatur hac vox. Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simcon, quod significat, exorabile ei fuisse Deum: Levi, quod est formator societatis: Judas, quod est gratiarū actio. Rachel autē verita ne propter fecunditatē sororis deteriore apud maritū conditione esset, inbet famulam suā Balā cum Iacobo cubare: ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudiciū: & aliquanto post alter nomine Nephthalim, ac si dicas artificiosum: quod mater arte certauerit cum sororis fecunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam usa: deducit suā famulam in sui mariti accubitū: ex ea quoq; nascitur filius Gadas, fortitū significare nomen: & post eū Aser, quod sonat beatificū, quod multā fecunditate sit Lia duberet. Porro cū Rubelus filiorū Lia maximus mandragora mala matri afferret, Rachel hoc viso cōcupinis hunc cibū, partemq; a sorore precario petijt. Illa uerò denegante, iubenteq; consentiā esse, quod honoris prerogativā apud communē maritū haberet: Rachel mitigata indignationē sororis, ait se illi virum cesseram in sequentem noctem: quam gratiam altera libenter recipiunt, Iacobus cum Lia cubavit in Rachel.

Gen. 30.

Gen. 31.

lia gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Is-
sachares, quod nomen significat ex mercede na-
tum: & Zabulon, quod significat pignus bene-
uolentia: praterq; filia Dina. Tandē etiam Ra-
chel peperit Iosephū filiū: ea uox significat ad-
ditamentum. Hoc toto tēpore, quod fuit annorū
niginti, pascuis soceri & gregibus præsuit: quo
exacto, equū esse aiebat, ut cū uxoribus ad suos
reuertere. Socero uerò nō permittente, clam hoc
facere cogitabat: pertentabatq; animū uxorum,
quomodo latura essent peregrinationē. Quibus
cū gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deco-
rum patria religionis sublati, unā cū sorore fu-
giebat: simulq; utriusq; liberi & famula cum
suis filijs, asportatis etiā totis quantis erant fa-
cultatibus. Abducebat etiā Iacob dimidium
pecorū, priusquam Laban rescire posset. Sigilla
uero decorum secū ferebat Rachel: non quod deos
coleret, quorum contempnū a marito didicerat:
sed ut si fortē pater fugientes assequeretur, ha-
beret quō confugeret ueniā impetratura. Laba-
nus autem post unā diem cognito Iacobi & fi-
liarum discessu, indignatus persequeretur eum
cum ualida manu, & septima demū die depre-
hendit eos in quodā colle quiescentes: quūq; esset
diei serum, ab omni ui se continuit. per noctē ue-
rò Deus in somnis illi uisus uenit ne quid in-
deprehensum in fuga generū cum filiabus du-
cius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo
fer

feriret: néne paucis atque fugientium cōtinueret,
 alioqui se illis propugnatorem futurum. Si quēti
 uerò luce Labanus Iacobū ad colloquium euo-
 cat, non dissimulans oraculum: quumq; ille fidei
 eius se commisisset, cœpit hominē accusare, ex-
 probrās quòd pauperē omniumq; gēni suscep-
 sisset, & de suis facultatibus abūde ipsi suppe-
 ditasset. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi,
 putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam
 fore firmiorē: tu uerò neq; matrem tuā & com-
 mune sanguinē, neq; uxores apud nos ductas,
 neq; liberos quorū ego auus sum, reueritus nō ali-
 ter quā hostē me tractasti: rapuisti mea bona, fi-
 liabus ut parentē fugerēs autor fuisti, sacra pa-
 tria domū secū portaſti, & apud maiores meos
 et apud me in summa ueneratiōe habitas: et qua
 uix hostis hosti faceret, in cognatus & sorore ne-
 pos, gener, hospes ac domesticus cōiūctor mihi fe-
 cisti. Iacobus contrā pro se afferēbas, nō sibi solī
 sed omnibus esse innatū patriā desiderīū, aquūq;
 ut post tanti temporis moras tandem ad eam re-
 uertatur. Quòd uerò prada, inquit, abacta cri-
 men obijcis, ipse iniustitia sub alio iudice dēma-
 reris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus
 tuis conseruatis & auctis debeas, an non ini-
 quum est agere ferre, quòd partem earum modi-
 cam usurpauimus? cerzē quod ad filias attinet,
 scito non hoc lādendi animo à me factum, sed
 caritatis coniūgalis hoc esse officium: sequim-

tur igitur non tam me quam suos liberos. Hac pro se. Retorquebat deinde accusationem in ipsum, quod ammiculus ac socer duris mandatis eum per annos x. x. vexauerit: & illa quidē qua nuptiarum spe tulerit, quamuis per se gratia, sibi tamen leniora fuisse: qua uerò postea secuta sunt, multo grauiora, qua nemo nisi beneuolus perferret. Etenim Labanus ualde iniquē Iacobum tractauerat: uidens enim eū in omnibus rebus à Deo adiunari, pollicebatur ei daturum se futuros fructus, modò quicquid album nasceretur, modò quicquid nigrū: cum uero magno numero nasceretur qua Iacobo destinata essent, non seruabat fidē in prasens, sed in proximē sequentem annum promittebat, quòd esset ad rem altēior, promittens quidē eo quod non sperares tantū prouentū, ac mox ubi prouenerat fallens: sacras tamen effigies permissum est inquirere. Rachel autē cognito patrē permissa potestate uiri uelle, deponit sigilla in sarcinam cameli qua ipsa uectabatur, sedebatq; de super, dicēs se mēstruis laborare: & Laban desistit amplius inquirere, credens filiam sic affectā non fuisse sacris propius accessuram. Post hac offensa ueniā pollicetur, uicissim aliter amorē filiarū, idq; iure iurādo sancium. Hoc fœdus iētū est super monte quodam, ubi columnam erexerant ara spectes inde Galades colli nomen factum, à quo Galadens terra est dicta. Post fœdus conuē-

nio celebrato, *Zaban* ad sua rediit. *Iacobo* autē in *Chananeam* iter cœptum prosequenti uision-
 nes obueniebant, bonā spem in posterū facientes: *Gen. 32.*
 cui loco *Dei* castra nomen indidit. Volens autem
 scire animū fratris erga se, pramissis diligenter
 cuncta exploraturos, timens eum propter ueto-
 rem suspicionē: quos ita fratrem iussit alloqui.
 Vt ro se patriā reliquisset, ne cum offenso fratre
 degeret: nunc credere tantū temporis spatiū sa-
 tis ualere ad reconciliationē, ideoq; redire cum
 uxoribus ac liberis & facultatibus industria
 quaesitis, ut se & quicquid earū haberet illi de-
 dat, quandoquidem nihil felicius existimet, quā
 ea, quæ *Deus* largitus est, cū fratre habere cō-
 munia. His nuntiatis *Esaus* uchemēter exhila- *Gen. 33.*
 ratus, occurrit fratri cum C C C C. armatis. At
Iacobus, audiens eum obuiam properare cū tot
 armatis, extimuit ualde. *Dio* tamen firmatore
 fretus providebat pro tempore ne quid detrimē-
 ti acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Di-
 stributo igitur agmine alios procedere iussit, a-
 lios propere subsequi: ut si quis primos aggrede-
 retur, ad sequens agmē haberet refugium: & hoc
 modo instructis qui circa se erant, pramissis
 quosdā ad fratrem cū muneribus: ea cōstabāt in-
 mentis multisq; ac uarijs quadrupedibus, acci-
 pienti placituri propter raritatē: ueniebant au-
 tem alij post alios, ut crebrius occurrentes plures
 quā pro numero uiderētur: & credibile erat do-
 nis pla-

nis placatum remissurū irā , si qua adhuc esset
 reliqua: quin & illud mandatū est pramissis, ut
 blande hominē alloqueretur. His ita per totam
 diē dispositis, noctu in uic agmē. Cumq; Iobac-
 chum torrentē trāsissent, Iacobus aliquantū ab
 agmine relictus incidit in luctā cū spectro, ipse
 prior laceffit: eratq; superior. Exclamat igitur
 mactū uirtute, qui nō quēuis aduersariū, sed
 angelum Dei uicerit: idq; illi esse magna felici-
 tatis prasagiū: genusq; eius nunquā desore, nec
 ullū unquā humanis uiribus posse opprimi: ins-
 fitq; illum posthac uocari Israël: quod Hebraeis
 angelo reluctante significat. Hac sunt pradieta
 Iacobo, id ipsum roganti. Cū enim sensisset an-
 gelum esse Dei, precatus est ut ex eo fatū suū
 cognoscere liceret. His dictis spectrū euannit. Iac-
 obus uero letus auditis, imposuit loco nomen
 Phanuel: id significat Dei faciem. sed quia latū
 neruū inter luctādum lasit, & ipse post co cibo
 abstinuit, & nobis illo propter eum nesci nō li-
 cet. Cognito uerò fratrē iam nō longe abesse, in-
 bet uxores procedere per se quāq; cū pedisequis,
 ut è longinquo spectarēt pugnā uirorum, si eam
 frater mallet: ipse propior factus adorauit fra-
 trem, nō male de se cogitantem. At Esau eo
 salutato, interrogabat de turba mulierū ac pue-
 rorum: & cū didicisset omnia, uolebat eos de-
 ducere ad patrem. Iacobo uerò excusante lasi-
 tudinem iumentorum, reuersus est in Scirā: illiq;

enim

enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Jacobus autē peruenit ad Scenas quas uocat, uetus nomen adhuc retinentes: inde profectus est Sicima, quae est urbs Chananaeorum. Et cum esset celibritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbē ad uisendum cultum mulierū eius regionis: quae uisa Sychemis Emmoris regis filius, rapta stuprū obtulit: & correptus amore patrē suum rogauit, ut puellam uxorem habere liceret. Ille morē ei gerens, uenit ad Iacobum, rogans ut filio suo Dinam in matrimoniū collocaret. Iacobus uerō qui neq; negare poterat propter maiestatem rogantis, neq; fas putabat alienigena filiam nuptum tradere, deliberandi spatiū poposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abiit. Ille uerō indicata filiis iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cōsultare quid facto opus esset. Maior pars hærebat incerti quid esset agendū. Simeon uerō & Leui uterini puella fratres tale cōsiliū inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimici a uoluptati & cōuiujs operam dabant, inuasis noctu custodibus sopitos cōtrucidant: atq; ita facile urbe potiti, mares uniuersos interimunt unā cum rege ac filiis, solis parcentes foeminis: quo facinore citra cōsensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem ob-
 Gen. 34
 Gen. 35
 stuprā factum audacia tanta filiorum, indignēq; feruē, Deus per uisum bono animo esse iussit.

lustrare

lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post
 somnium illud in profectione Mesopotamena vo-
 nerat, persolvere imperat. Itaq; dum lustrat, in-
 cidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachelem
 eos furatam. His apud Sicima defossis in terrā
 sub quadam quercu, profectus inde sacrificante
 apud Beshela, ubi somnium illud diuinum vi-
 derat, iter faciens in Mesopotamiam. Progres-
 sus deinde in agrum Ephratānū, Rachelem ibi
 ex partu mortuam sepelit, solam monumento co-
 gnatorum in Hebrone nō illatam. Quam quum
 mirum in modum lugeret, infansulum nomina-
 uit. Benjamin, eo quod doloris causa matri fue-
 rit. Atq; hic est filiorum Iacobi numerus, mares
 duodecim, foemina una. Ex his octo legitimi, ē
 Lia sex, duo ē Rachele: quatuor uero ē pedise-
 quis, ē singulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII. Inde uenit Hebronē in Chananea sitā, ubi Isa-
 cus habitabat. Nec diuturn⁹ fuit eorū cōiūctus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. CAP. XIX.

Gen. 35. **R**ebecca enim iam antē defuncta, Isacus
 quoq; eam sequitur, non multo post filij re-
 ditum: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in
 Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit
 autem Isacus uir Deo charus, & magna pro-
 uidentia dignus ab eo habitus, post Abraha-
 mae patrem: ualde longo etiam tempore uixit.
 Mortuus est enim exactis cum uirgute annis
 octuaginta quinque supra centum.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAICA-
RYM LIBER SE-
CVNDVS.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filii diuiserunt
habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo
Chananza contrigit. CAP. I.

DEFUNCTO autē Isaco, filij par-
titi sunt inter se habitationem, nec
ambo paternam retinuerunt: sed
Esau Hebrone fratri concessa ha-
bitauit in Saira, & Idumæa dominatus est à Gen. 35.
seipso denominat. c. Adomus enim cognomina-
batur ob causam talem. Olim adolescens etiam
cum reuersus à uenatu famelicus offendit fra-
trem coquentem sibi in prandium lenticulam
rubentem colore, quo magis etiam excitatus, ro-
gauit ut expetitum sibi cibum traderet. At ille
adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo
dare cum cōpulit: coactus enim inedia, cessit ei
suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi
colorem à collusoribus adolescensibus Adomus
est per ludibrium cognominatus. Adoma enim
Habracis significat rubens: id nomen post in re-
gionem ipsius diuisionis est derivatum, quod Gra-
eci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Ge-
nuit autem filios numero quinque: ex his Iax, Io- Gen. 36.
tannus, et Corcus eadem matre Alubama nati:
ex rel

ex reliquis duobus *Aliphazem Asa, Raguel* -
lem Mosametha ei peperit. Hos filios habuit
Esau. *Aliphaz* itē quinque legitimi filij fue-
 re, *Themamus, Omerus, Ophus, Iothamus, Oca-*
nasus. Nūc *Amalecus* erat nothus, è *Thāna* cō-
 cubina genitus. Hi habuērūt *Idumaea* regionē
 qua *Gobolitis* dicitur, & eā qua de *Amaleci*
 nomine *Amalecitis* est appellata. Quodā enim
 late patentē terrā *Idumaea* nomē cōplectebatur,
 cuius partes à primis colonorū inductōribus de-
 nominata appellationes eas postea retinuerunt.

Quomodo *Iosephus* *Iacobi* filiorum natu mini-
 mus propter somnia futuræ suæ felicitatis præ-
 nuntia in fratrum inuidiam incurrit. CAP. II.

Gen. 37. **I**acobus autem ad tantā felicitatē perue-
 nit, ad quantā uix alius quisquam: nam et
 opibus exercebat inter eius regionis homines, et
 propter filiorum uirtutes beatus erat ac conspi-
 cuus: nihil enim eis deerat, sed industrij suere o-
 mines, & generosa quadā fortitudine simul ac
 prudentia præditi. Tantam autē ipsius felicitatis
 curam gerebat cœlestis num̃s, ut etiam ex re-
 bus (sic ut tum uidebatur) aduersis maximorum
 bonorū occasionē praberet, & per ipsum eiusq;
 liberos parentibus nostris uiam ad exitum ex
Aegypto praestrueret ac praeiungeret. *Iosephus*
 è *Rachele* sibi natus pater tum ob corporis præ-
 stantiam, tum ob animi uirtutē (erat enim pru-
 dentissimus) præ ceteris liberis amabat: is pa-
 tris

ventis affectus odium & invidiam fratrum in eum provocavit: accesserunt eò somnia, qua sibi visa patri ac illis indicavit magna felicitatis prænuntia, qua res etiam coniunctissimos ad amulationem facile concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales: Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tempore, visionē vidit qua non poterat existimari una ex istis vulgaribus quales in somnis obversari solent: eam experrectus fratribus interpretādam narravit, dicens visum sibi præterita nocte suū tritici manipulum stare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum: quod videbatur & amplam fortunā ipsi prænuntiare, & fratres quoque in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti precabantur irritum fieri præsagium, ipsumque maiore etiam odio prosequerantur. Deus autem adversus eorum invidiam contendens, alteram visionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum luna & undecim stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc somnium in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicavit, rogans ut interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnii colligens, & sapienter eventū coniiciens, gaudebat eo quòd ingens filio felicitas portendi videretur: eventurum olim tempus quando eam
f à paren

à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunam patrem & matrem, quod altera augeret omnia & aleret, aliter formam rebus & vim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, cum quod numerus non discreparet, cum quia vim à sole & luna habeat. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi ualde contristauit id praesagium, haud aliter quàm si alieno cuiusdam hac felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortune frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis per commodum, non praemonito patre: atq; ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nuntiante, de filijs sollicitus ac mœrens, misit Iosephum ad greges, cogniturum res fratrum, & quid agant renuntiaturum.

Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

CAP. III.

Gen. 37. **I**lli autem uiso fratre adueniente gauisi sunt, non ob aduentum germani à patre missi, sed tanquàm inimico in manus suas à Deo tradito: uolebantq; confestim eum interimere, neq; praesentem occasionem elabi sinere. Rubelus autem

inter

inter hos natu maximus uidens eos cōspirasse, conanabatur impetū eorū remorari docens quantum facinus molirentur, & quātam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quā hominum iudicio eadem hominis uel nō cognati: sed lōge sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturā, & matrē quoq; in luctum ac diram orbitatem cōiecturos. Hos respicerent, reputantesq; quantā eis calamitatem allatura sit mors filij cum probi tum natu minimi, abstercerent a tam nefario scelere. Deum quinesiam uererentur spectatorem ac testē cōsiliij cōtra fratrem initi: hunc si à cōcepto desistat, accepturum eorum pœnitentiam atq; respiciētiā: sin pergant, fieri non posse quā exigat ab eis paricidij pœnas, cū nihil ipsius prouidentia latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Ubique enim sint homines, existimandum ibi Deum quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quā nunquā abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorū foret, si fratrem interfecerint. Addebat, ne lēso quidem fas esse germanum occidere. Satiū esse dare ueniam amicis, sicubi nō fecisse officium uideantur. Iosephum uerō ne precasse quidem in illos, cuius atas miserationē potius mereatur, et illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiā eadē facinus corā grauaturā.

si uideantur ob inuidiā futura felicitatis ei uitā
 ademisse, qua felicitate propter cognationē ipsis
 quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare,
 ipsorū esse quicquid Deus Iosepho largitus fue-
 rit. Proinde cogitandum eo grauiorē fore indi-
 gnationem Dei, si eum quē ipse omni bona for-
 tuna dignum iudicasset interimendo, materiam
 diuina beneficētia subtraxerint. Hac Rubelus et
 his plura cōmemorans conabatur eos absterre-
 re à paricidio. Postquā autē nihil se proficere ui-
 dit, sed omnino ad eadem accensos, cōsulebat ut
 saltē modum necis mitiorem eligerent. Dissua-
 sisse quidem se primum pro uirili, sed quādoqui-
 dem semel decretum sit fratrem tolli, minus ma-
 li futurum si suo cōsilio pareant. Sic enim uolun-
 tatem eorum habituram effectum, leuiorem ta-
 men ac minus malum, si ad eadem conferatur.
 Satiū esse temperare à manibus, & proiectum
 in proximū puteum illic extingui sinere, ut sal-
 tem manus puras seruarent. In hanc sententiam
 itum est, abductumq; adolescentem Rubelus sine
 religatum demisit sensim in puteum: erat enim
 satis siccus. Quo facto abiit pascua quasiturus.

III.

Iudas autem unus ē Iacobi filijs, conspicatus
 negotiatores Arabas Ismaēlitici generis, aro-
 mata & Syriacas merces deferentes in Aegy-
 ptum ē Galadēna, profecto iam Rubelo consi-
 lium dedit fratribus ut extractum Iosephum
 uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto
 ablega

ablegatum apud externos moriturum, & se im-
 pollutos permansuros. Quo approbato, eximunt
 eum, & negotiatoribus vendunt viginti minis
 annos septemdecim natum. Rubelus autem no-
 ctu ad puteum veniens inscīs fratribus servare
 Iosephum voluit: quo frustra in clamato suspicā-
 tus per suam absentiam interemptū, fratres in-
 censabat: cognitoq; quid accidisset, lugere desit.
 His perpetratis fratres cōsultare cœperunt, quo-
 modo patris suspicionē à se alienarent. Placuit
 tandē tunicā qua inducus Iosephus ad eos vene-
 rat, quamq; demittendo in puteū detraxerāt, la-
 ceratā prius sanguine hircino inficere, atq; ita
 patri allatā ostēdere, ut à feris deuoratū puta-
 ret: quo facto uenerunt ad senē, non ignarum de
 infortunio filij. Dicebant autē Iosephū quidem
 neq; uidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tuni-
 cam tamē hanc inuenisse lacerā & cruentatā
 quamobrē suspicari beluarum incursu perisse, si
 tamē eam indutus domo exierit. Iacobus autē
 qui hactenus leuius malū sperauerat, captiuum
 aliquò abductū puerū, opinionē hanc iam abie-
 cit, euident argumentū necis tunicā ratus: agno-
 scebat enim eam esse qua inducū miserat: iamq;
 haud aliter quā extincto se afflictiōis, lugebat
 tanquā unicum, aliorum cōsolationem nō admit-
 tens, quòd nihil dubitaret in uimere à feris de-
 uoratum. Godebat ergo sacco amictus, & neq;
 filij consolando quicquā proficiebant, nec ipse

Gen. 39.

luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negotiatoribus emptum Petephres vir Aegyptius, qui Pharaonis coquis praeerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu comodiore quam pro seruili conditione uti praecepit: deniq; totius domus cura praeposuit. Ille uero fruebatur concessis, nec tamen imitam uirtutē propter hanc sui status mutationem amisit: docuitq; prudētiam aduersanti fortuna non succumbere, si quis ea legitime, & non secundis tantum in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius, tum forma in amorem illecta, rataq; si rem aperires se facilius co potituram, & in parte felicitatis habiturum si cōtingeret ab hera se rogari, astimās eum magis ex praesenti conditione, quam ex immutabili morū generositate, cōcupiscentia detecta mentionem de cōcubitu facit. At ille preces eius repulit, inefas dicens talē ei gratiam referre, quae cum tam benigni domini cōtumelia & iniuria coniuncta esset: quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negans unquā se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile sederet, se quiduis potius perpeffurum, quam ut huic eius uolūtatī pareat: quamuis enim aduersari heri serui non deceat, ipsam tamen rei fortiditatem reclamare ne quid tale uideatur. Illam uero repulsa magis etiam accendebat, quod

non

non putaret Iosephum pernegaturum: & nō cessante morbo, secundus illi machinas admonere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem scēminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbū apud maritū, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem: quā nacta supplex blandicijs talibus eum adorsur. Satiū quidē erat primis precibus non repugnantē cedere, idq; uel dignitati precātis deferre, uel amoris uehementia, qua cogitē oblita me dominā ad tam abiecta uerba descendi: sapiēs tamen si uel nunc cedes, & prius erratū corriges: siue enim iterū rogari expectabas, iam facio accuratius etiā quā amecnam & aegritudinē ad hoc finxi, & festi letitiam tue cōsuetudini posthabui: siue prius diffidebas, non tentari te malisiose certo argumēto colligere potes, quia in eadem uoluntate persto: quare aut presentē uoluptatē elige, & amanti obsequere, maiora etiā commoda expectās: aut odium meum & uindictam, si mea gratia castitatis opinionē praeferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritū te deferā, & de stupro me appellatā dicam: quantumlibet tua uiciora fuerint, meis uerbis maiorem fidem habiturus est Petephres, quā tuus. Ad hac uerba lacrymasq; uerbarum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quominus perstaret in suo pudicitia proposito: constanterq; restitit intentanti iniustā afflictionem.

malens acerbissima quaq; sufferre, quàm oblatiæ
perfrui: non ignarus in se dignum supplicio, si
quicquam tale in mulieris gratiam admisteret.
Ipsam quoq; officij sui monuit, iurisq; cōingalis
ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere
rationē, quàm momentanea libidinis: huic enim
præsto esse pœnitentiā, quæ factū quidem doleat,
infectū tamen reddere nō possit: adesse & timo-
rem cōsinuum, qui pro magno habeat non prodi-
suum dedecus: ac coniugale consuetudinē & uo-
luptatē habere securam, & cōscientiā fiduciam
tam apud Deum quàm apud homines: quin &
conducibilis esse, si impolluta manēs habeat se
herili iure subditū, potius quàm flagitiij cōmunis
consciūm: satius enim esse cōscientiā recte facto-
rum, quàm peccati latebris fidere. His & alijs
similibus uerbis mulieris impetū resundere cona-
batur, camq; à praua affectione ad rationis ar-
bitrium reuocare. At illa uehementius instabat,
& cū uerbis nihil proficeret, micētis manibus
homine ad obsequium cogere nitebatur. Ibi uerò
Iosephus intemperias mulieris ulterius nō ferens,
relieta etiā interula ex qua resinebatur, profilit
è cubiculo. Illa partim repulsa dolore, partim
metu, ne suam petulantiam maritus cognosceret,
decreuit prior Iosephū falso deferre, & hoc pa-
cto uindictā de eo sumere, dignū muliebri astutia
rata, si accusationē præoccuparet: itaq; sedebat
maerens & perturbata, qui erat dolor ob fru-
stratam

stratam libidinē, esse indignationē tentata pudicitia simulans. Marito autē reuerso, & ad hūc aspectum turbato, causamq; scitante: Ne ninas, inquit, marite, ni scilistū seruū, cubile tuum uiolare conatū, digna pœna multaueris, oblitū & qualis in ades nostras ueneris, & quāta beneuolentia sit à te cōplexus: qui ingratisissimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidē tuo iniuriā abstinuit: idq; die festo obseruata absentia tua, ut facile appareat, modestiam quam prius pra se ferebat, ab herili meū, non ab indole recta profectā. Quod ui auderet, à te prater spem ac meritū indulgente corruptus est: uidens enim omnia tua bona fidei ac dispēsationi sua credita, grandioribmq; cōseruis se prepositū, æquum putauit uxore quoq; tuam astrectare: & ut uerbis fidem astrueret, protulit tunicā, quasi in colluctatione relictā. Petephres autem uictus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amoris plus aquo tribuens, omīssa ampliore ueritatis inquisitione, collaudata primo uxoris fide, audacis facinoris Iosiphū damnatum in maleficorū carcerem coniecit: ob uxoriq; pudicitiam magis sibi placebat, seētis iam cōperta ipsius honestatis. Iosephus autē innocentiam suam Deo committēs, neq; se defendere curauit, Gen. 40. neq; rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculorum necessitate tacitus ferens, ama spe cōsolabatur, nimirum potentiorē esse Deum his qui se

f s nixer

uinxerāt, cuius providentiam cōfestim est exper-
 tus. Custos enim carceris tum fidem eius ac dili-
 gentiam in absolucndis operū pensis considerans,
 tum forma dignitatem, soluit eum à uinculis,
 eamq; miseriam aliquāto leniorem reddidit: ui-
 ctu etiam commodiore quā reliquos uinctos uti
 permisit. Ceterum his qui in eodem erant erga-
 stulo, quoties labor intermitteretur, confabulan-
 tibus ita ut solent miseriarum socij, & inter se
 causam damnationis percontantibus, pincerna
 quidam regi charus, per iram ab illo ad compe-
 des damnatus, familiaritatem cum Iosepho con-
 traxit: & quia prudentem existimauit, uisum
 somnium ei exposuit, orās indicaret si quod sub-
 esset presagium, deplorans suum infortunium,
 cui non satis erat regis indignatio, nisi per quie-
 tem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat
 enim se in somnis uidisse trium palmicum uitis
 unās ē singulis enatas pendere grandes iam &
 uindemiæ tempestiuas: easq; se exprimere, sub-
 dente rege phialam. Colatum deinde mustum se
 obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrato
 hoc somnio rogabat, ut si quid scientia datum à
 Deo haberet, interpretes uisionis esse dignaretur.
 Ille uerò bono animo hominem esse iubet, & ex-
 pectare intra triduum solutionem à uinculis, re-
 ge ipsius ministerium requirente, ad quod ei de-
 nuo sit red:undum. Interpretabatur enim uitem
 fructum mortalibus in bonum usum asferre,
 quando

quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitia dissolvantur, adhuc molestia interoresq; usu eius discutiantur, pro quibus latitia succedat. Hunc aut, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseria huius remissionem intra tot dies, ex quo palmis fructum vindemiasti in somnijs. Tu vero memento mei postquam even- tus hanc sanctam predicationem non falsam approbaveris: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquimur te ad prænuntiata hanc felicitatem discedente: neq; cum fontes in hac vincula sumus compulsi, sed ob virtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quod potiorum habuerimus honorem domus in qua versa- bantur, & eius qui nos huc contraxit, quam propriam voluptatem. Atq; ita pincerna, ut par erat, lacus hoc interpretamento identum expectabat. Alius vero quidā servus pastoribus regijs prepositus, in eisdē vinculis degens cum pincerna, ex tam sancta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium viderat, rogat eum quidnam sibi quoq; praterita noctis visio portenderet: erat autem huiusmodi: Tria canis- tra, inquit, supra caput baiulare mihi videbar: ex his duo panibus crani plena, tertium carnibus & varijs edulij, qualia regibus apparari solent. Devolantes quæ alites absumpsisse omnia, ipso

licet

licet arcem nihil deterritas. His dictis simile priori prasagiū expectabat. Tum Iosephus coniectura somnii facta, prasatusq; quod mallet ei latoria prænuntiare, quàm qua somnium portenderet, dicit duos omnino dies uitae ipsi superesse, hoc enim significare canistra: tertia uerò cruci suffixum ab aliis deorandū, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit utrisq;, quàm ut Iosephus prädixerat. Ad prascriptam enim in somnijs diem rex natalitium epulum celebrans, prapositum pistorum in crucem egit: pincernam vinculus exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum autem post biennij tempus in miseria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Deus eripuit talia ad libertatem praestructa. Pharaotes rex, cum eadē nocte in somnijs duas uisiones uidisset, pariterq; interpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil latū ut cōiungere poterat significantiā: conuocatisq; prima luce doctissimis Aegyptiorū, interpretationē requirebat. Illis uerò nihil explicātib; , tanto magis rex turbabatur. Quo uiso pincernā subit recordatio Iosephi, cuiq; in hoc genus cōiecturis prudētia: Et adito rege, indicauit ei de Iosepho, Et de uisione in carcere agēti sibi oblata, cuiq; enētū iuxta illius interpretationem: quodq; eadē die pistorū prapositus cruci suffixus tanto magis fidem praedictionibus eius astruxerit. Finētum autē à Petepore coquo-

tum praefecto, cuius esset seruum: ipsum autē dicere, apud Hebraeos se genere ac parentibus cum primis claris natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, nēne cōtempseris hominē propter praesentē miseriam: clarē enim significata somniorū ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitū rex, manūq; apprehēsū comiter his uerbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidē te prudentem indicio famuli mei cognoui, enarra somniorū meorū praesagia, quemadmodū & illi enarraſti, rē gratissimam mihi facturus. Caue autē uel meum quicquam supprimas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris: sed uera omnia, etiamsi fortasse non admodū lata. Visus sum mihi secundū flumen inambulare, uidereq; boues bene pastas & bene magnas numero septē à flūctis ad paludes progredi & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehemēter extenuatas macie ac uisu foedas: quo cū deuorassent septem illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, miserē à fame uexata. Post hāc uisionē experrectus ē somno turbatusq;, dum mecū agito, quidnā sibi uelint species per somnū obuersatae, obrepēte sensim sopore grauatū iterū obdormiui: iterumq; somniū uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septem uidebam ab una radice enatas, fruge grauatas & uertice pronas, messiq; iā maturas: iuxta quas totidē alias spicas languidas & praeroris inopia deficiētibz similes:

qua

qua cum illas alteras ingētes ac pulchras absum-
pſiſſent, aſtonitū miraculo me reddiderunt. Ad
hæc Iosephus. Somniū hoc Rex, duplici licet ſpe-
cie viſum, unū tamen & eundē enūciū ſignificat.
Namq; & bones animal aratro & labori na-
eum, niſa ab exilioribus deuorari, & ſpica à de-
terioribus abſumpta, ſamē Aegypto & ſterili-
tatem ad totidē prænūtiānt annos, ad quod prius
ubertatis ſelicitatem, horumq; fertilitatē à toti-
dem ſequētiū ſterilitate abſumēdam. huic ino-
pia nō facile uidetur proſpicere & occurrere: id
quod inde coniſcio, quia macrae bones deuoratis
pinguibus, ſatiari non poterūt. Sed iſta Deus,
nō ut terreat & cōtristat, prænūtiat hominibus:
ſed ut præmoniti ſibi provideant, quo lenius im-
minenti malo premātur. Tu ergo ſi uberioris tem-
poris prouentus reſpoſueris ac diſpēſaueris, inſe-
quētiē penuriam Aegyptus non ſentiet. Cumq;
rex admiratus Iosephi prudentiā & ſapiētiā
percontaretur, quonā modo eſſet in futurū proſpi-
ciendum ubertatis tēpore, quo tolerabilior ſerret
uētura ſterilitas: monuit & cōſuluit Aegyptijs
utendum paſſimonia, & quod præſenti uſui ſu-
perceſſet ad futurā neceſſitatē reſeruandū: ſuaſit
etiā ut indiſta proſeſſione frumētī aratores in-
beret id in horrea cōdere, & quantum ſat eſſet,
& nō amplius, populo diſtribueret. Hi rex tam
cōſilio quā interpretatione Iosephi collaudatis,
ipſum huic diſpenſationi præſicit, iubetq; provi-
dere

dere quacunq; putares in rē esse uel ipsius regis,
uel populi: praefatus neminem sibi uideri magis
idoneum ad hoc cōsiliū exequendum, q̄ ipsum
eius auctorē. Qua potestate à rege auctus, acce-
pio etiam anulo regis signatorio, & in re purpu-
ra gestanda, in sella curuli sublimis per Aegy-
ptum circumuehebatur, frumentumq; cōporta-
bat, tantū inde aratoribus demetiens, quātum in
alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente
causam cur hoc faceret. Trigesimū iam atq; V.
sis annum exegerat, in summo apud regē honore
habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontom-
phancchus ab eo cognominatus, quod occulto-
rum inuentorē significat: sed & coningium na-
ctus est honoratissimum. Duxit enim, rege cōnu-
bium hoc procurante, uirginē Petephra Heliopo-
litani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asane-
the: ex qua & liberos genuit ante agrorū steri-
litate, ex his maior dictus est Manasses, quo no-
mine significatur obliuio, quia meliorē fortunam
nactus uenit in prioris obliuione: iunior uerō
Ephraemes, quod redditū significat, eo quod ma-
iorum suorum libertati restitutus esset. Aegy-
ptum autem iuxta Iosephi interpretamentum se-
ptennio per diuitem affluentiam exacto, octauus
annus fame infestabat, & quia malum impro-
uisum erat, promiscua multitudo grauitē libo-
rans ad fores regie cōfluebat. Rex Iosephum ac-
cessit, qui mox frumenta diuendendo seruator
populi

populi cūtra cōtrouersiam extitit: nec solum eius regionis hominibus forū aperuit, sed etiā exteris, existimās uniuersum genus hoīm inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatiorū ope sub-

Gen. 24. leuari dignū. Et quoniā eadē calamitas & Chanana & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptū frumētatum mittit, cū cognouisset quod & exteris eo foro uti liceret, solo Beniamī retēto, quem ē Rachelē suscepērat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Aegyptū peruenere, Iosephū accedunt, mercatū sibi permitti rogantes: nihil enim nisi ex ipsius sentētia gerebatur: nā tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidē gratia negligēretur. Ille agnitis fratribus, nihil tum minus quā de se cogitantibus, quod adolescens ab eis distractus iam per etatē faciei lineamēta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidē poterant tētare eos decreuit, quali mente essent pradii: nam & frumēti emēdi potestatem eis negauit, et pro speculatoribus cōprehendi uoluit, dicens cōuenisse ē diuersis regionibus, & cōgnationē simulare: quī enim fieri posse ut uir priuatus tot, tam insignes filios educauerit, quae felicitas uel regibus rarō cōtingeret. Id faciebat ut de patre cognosceret, quōue in statu per suā absentiā res eius interim facerint, quid uē de Beniamine sit factum sollicitus enim erat ne & eum, quem admodum se, de medio sustulerint. At illos

magnus

magnus pavor occupat, imminens periculū reputantes, & frustra se tantum iter crenosos existimantes: cumq; crimen amoliendū uiderent, Rubelus natu maximus sic cōmunē causam agere cœpit. Nos neq; speculasū huc uenimus, neq; regi damnū aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugiū querimus, uenire huc cōpulsi; fretos nostra humanitate, quos nō ciuibus solis, sed exteris quoq; salutē uobis debituris frumentum uenale proposuisse audiuius. Quod autē fratres simus & ex eodē sanguine, uel facies nostra argumēto sunt non admodū inter se uariātes. Pater nobis est Iacobus uir Hebraus, qui nos duodecim ē quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostra satis prospera fuerunt. Caterū uno, cui Iosepho fuit nomen, absumpto, domestica fortuna in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quā olim suauissimī fratris immaturus interitus: nunc frumentatum uenimus, patrie cura Beniamini natu minimo commissā. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni adnoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, assēneratis nos in detrimentum regis ac regni non uenisse, fratresq;

tresq; esse ex patre quem nominastis, facietis
 mihi fidem hac ita se habere, si relicto interim
 uno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum
 frumento ad patrē posseti, rursus ad me reuer-
 tmini, adducētes vobiscū fratrem quē aieba-
 tis illic relicū esse: hoc enim erit argumentum
 nos nihil fingere. His verbis perculsi, ratiq; iam
 extremam calamitatem instare, lamentabatur
 fortunā suā, crebro iactantes, adesse diras ultri-
 ces fratris per summā immanitatē oppressi. Ru-
 belus insuper increpabat seram & inutile eorū
 pœnitentiā, fortiter ferenda mala dictitans quæ
 Deus innocētia vindex in impios fratres immis-
 teret. Talibus se inuicem alloquebantur, creden-
 tes lingua Hebræa gnarum interesse neminem,
 mœrebantq; omnes tacti verbis Rubeli, & sce-
 lus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent
 auctores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à
 Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate
 constitutos uidēs Iosephus, dissimulare fratrem
 ulterius non ualens, quòd lacryma iam prorū-
 perent, quas etiam tum calari uolebas, subduxit
 se de medio. Nec multo post reuersus, reuēto Si-
 mcone qui interim obses esset dum fratres ad se
 redirent, frumentū emere permissos abire iussit,
 quum prius uni ē suis mādasset, ut pecunia quā
 pro frumento attulerāt, clam in sarcinas indita,
 potestātē abeundi eis faceret: per igit mandata
 famulus. Iacobi uerò filij reuersi in Chananeam,

venuntiauerunt patri quicquid eis in *Aegypto* acciderat, & quòd pro speculatoribus regni suerint cõprehensi: quumq; diceret fratres se esse, et undecimũ domũ relictũ apud patrẽ, noluisse illos credere: relictũ etiam *Simeonẽ* apud præsidentem, donec *Beniamin* illuc profectus, uerbis eorũ fidẽ astrueret: postulabantq; ut pater nihil sollicitus iuuenẽ cum eis mitteret. *Iacobo* uerò filiorũ factum displicuit, & cũ ne *Simeonem* quidem illio relictum probaret, morte durius putabat etiam *Beniamine* priuari: ac ne *Rubelo* quidẽ rogante, filiosq; suos dedente, ut si quid *Beniamini* accidisset in itinere, in illos auus sciret, *Iacobo* ut assentiret persuaderi potuit. At illos quid agendum incertos magis etiã terruit pecunia reperta in saccis frumentarijs. Caterũ deficiente iam tritico, urgente fame cõpulsus *Iacobus* deliberauit *Beniaminẽ* unã cum reliquis mittere: non enim licebat eis in *Aegyptũ* reuerti, nisi seruato pãcto. Cumq; indies maior necessitas incuberet, & filij rogare non desinere, adhuc tamen hæsitabat. Tandẽ *Iudas* uir natura uehemẽs cœpit liberius arguere patrẽ, quòd nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter uoluntatẽ *Dei* posset accidere siue foris siue domi: se uerò in certã perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicũ à *Pharao* the præsidiũ adimitur: habendã etiam rationem *Simeonis* incolumitatis, ne dum *Beniaminem* peregrinationi cõmittere cunctan-

Gen. 43.

tur, interim ille ab Aegyptijs occidatur: crederet Deo salutē filij se certē aut eum saluū redu-
cturū, aut illic unā periturū. Ac tum demū Ia-
cobus cedēs tradit eis puerū, & duplex frumētī
pretiū: addit et dona ferēda. Iosepho ex prouētū
Chananae, balaninū unguentū, staecten, serebin-
thum & mel: atq; ita multis uirinq; suis lacry-
mis, à patre digrediūtur, sene miserē timente sa-
luti filiorum, illis contrā sollicitis ne per suā ab-
sentia: mœrori pater succumberet. In hoc dolore
integrū diem exegerunt: mox pater afflictus se
domi subsistit, illi in Aegyptum tendentes pra-
sentem tristitiam spe melioris fortuna leniebant.
Quò postquā est peruentum, apud Iosephum di-
uerunt, nō parum solliciti, ne calūnia sibi inteu-
deretur, quasi dolo molō prioris frumenti pretiū
secum abstulērint: quod mox apud Iosephi di-
spensatorē diligenter excusauerunt, dicentes pe-
cuniā domi repertā in frumēto diu, saccos exi-
naniunt, quā nunc bona fide reportarent. Illo ue-
rò negante se unquā eam pecuniam desiderasse,
liberati hoc metu securiores esse cœperūt: moxq;
Simeon iam liber inter fratres uersari est per-
missus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona
ei offerunt, & scitātī de patre, benè ualere aiūt:
sum ille cognito Beniaminē superesse, quē inter
eos uidebat, percontatur an is esset frater natu-
minimus: & audito, quòd is esset, hoc tantum
effatus, Deum uniuersis rebus providere, secessit
nol.

nolens ab eis aduersi lacrymas, quas ulcerius continere non poterat. Acceptos deinde conuino iussit ordine, quo apud patrem solabant discumbere: cumq; omnes comiter haberet, duplicibus partibus Benjaminē honorabat. Post
 V I.
 coenā autem illis iam cubatibus iubet dispensa- Gen. 44.
 torē frumentū admetiri quod asportaturi erāt, & pretiū rursus in saccis abscondere: in Benjaminis uerò sarcinam cyphum argenteū, quo ipse præcipuē delectabatur, immittere. Id faciebat uolens experiri fratrum animum, essentne adfuturi Benjamini reo furti in illo relicto, ac si maleficiū hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuer-
 ſi uenerunt. Qua ubi facta sunt ut imperatū erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, lati tam huius restitutione, quam Benjaminis reditu, quē patri se redukturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinam indiderat. Illis uerò turbatis inopinato incurſu, & rogantibus cur irruerent in uiros quos paulò ante honore hospitij dignati fuerint: Aegyptij cōtrā sceleratos inclamabāt, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq; comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriam reponere: daturosq; furci pœnas minis abantur: non sefellisse enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensa sefellerint: & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi uerò

nesciant statim se ad poenam rapiendos. His & similibus uerbis famulus præ cæteris insultiabat. At illi ut qui nihil de dolo cõposito sciebant, cõmispiciabantur ei, demerari se hominis intemperias temerè obijcientis furti crimen eis uiris, qui ne frumenti quidẽ pretium in saccis inuentũ retinuerint, sed secũ reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret, tantum abesse ut data opera damnum inferre uellent: certiores tamen rati inquisitionẽ quàm negationẽ, iubet, eos scrutari sarcinas: nec recensabant uniuersi poenas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur: tanta erat securitas & innocentia fiducia. Accepit illi cõditionẽ inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quẽ furtũ inuentũ fuerit. Inquisitionẽ deinde aggressi, omniũq; ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem ueniunt, nõ quòd nesciret in eius sacco latere cyphum, sed ut accuratè officium facere uiderentur: itaq; ceteri iã securi de se, de uno Beniamine adhuc nõnihil erant solliciti: sperabant tamẽ ne ipsum quidẽ in maleficio deprehendendũ, adeo ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorũ importunitatẽ stetisset, ne bonã partẽ itineris iam confectam haberent. Vi uerò Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus cõtinuo uersi, tum fratrem deflebant mox furi supplicium daturũ, tum suam ipsorum uicem, qui fidem de Beniaminis salute

saulis parentis datam prasenti casu fallere co-
gerentur. Augebat etiam dolorē eorum, quod
cum maxime euasisse omnia pericula uideban-
tur, fortuna inuidia peruenire in tantam ca-
lamitatem: atq; huius tam fratris quā parentis
infortunij se auctores fatebantur, qui inuitū ac
reluctantem ad puerū simul mittendum precibus
importunis tantum non cōpulissent. Et equites
quidem cōprehensam Beniaminem ducebāt secū
ad Iosephum, sequētib; & reliquis fratribus.
Tum ille uidens fratre in carcerem conuerso ca-
teros lugubri habitu adstare: Itane inquit, sce-
lestissimū omnium uel meam humanitatem uel
Dei prouidentiam contempsistis, ut tam nefarium
facinus cōtra hospitem ac benefactorem ustrū
auderetis? At illi uicarios se pro Beniamine
ad supplicium offerebant: rursusq; Iosephi cre-
bra mētio, felicē cum qui morte à uita calamita-
tibus sit exēptus, si tamen esset mortuus: quod
si uiuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriā
Deus tā seuerē in ipsos uindicaret: patris quoq;
se pestē esse & infortunium maximū, cui ad ue-
terem luctū recentem hunc afferrent: nec desine-
bat Rubelus denū illis scelus eorum exprobare.
Iosephus uerō negabat se alios morari, quorum
innocentiam cōpertam haberet, contentus unius
pueri supplicio: nā neq; hunc dimitti in gratiam
insontū equū esse, neq; illos alieni peccati pœ-
nas persolvere: abirent quō uellent, se curaturum

ut tuum iter facere liceat. His verbis grauiterv
 iclos, catros pro dolore uox defecit. Judas uerò
 qui patri adolefcentem mittere perſuaſerat, uir
 alioquin etiã ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſa
 lute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Preſes,
 grauiterv à nobis peccatum, ſuppliciumq; cõme
 ritos, quod parati ſumus omnes luere, licet non
 omniũ ſit culpa, ſed unius natu minimi: ſed quã
 nis ſalutem eius penè prodeplorat a habeamus,
 unica tamen effugij ſpes inclemẽtia tua boni
 tatiq; ſuperest: quãobrem oramus ut non tam no
 ſtri cõmiſſi rationẽ habeas, quã tua natura. Et
 in hac cauſa non indignationẽ iuſtam, ſed nati
 uam tuã bonitatẽ in conſiliũ adhibeas: iramq;
 magno animo cõprimas, cui uulgares homines
 in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccũbere ſo
 lent. Diſpice quaſo, num ex tua dignitate ſit eos
 occidere, qui ipſi ſe dedunt ad poenã, Et ſalutẽ
 non niſi precario tibi debere cupiunt, quã nõ nũc
 primum tua benignitati ſunt acceptã laturi: ne
 cõmittas ut illud beneficiũ tibi pereas, dum ſami
 ereptis, Et frumento liberaliter adiutis, etiã ad
 familiã eodem periculo laborãtem domum ali
 menta perſerendi poteſtatẽ feciſti. Einſdẽ enim
 bonitatis eſt, ſeruare fame de uita periclitantes,
 Et mortẽ meritis culpam cõdonare, quibus for
 tuna tuam beneficentiam inuidiſſe uifa eſt: eadẽ
 planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis
 enim quos pauiſti, Et uitam quam pro fame
 deſi

deficere non es passus denuo donabis, quo commendabilior sit tua clementia, dum & uitā donas, & per qua uitā retinetur. Quin etiam Deū ipsum existimo tibi hanc virtutis excrēda materiam suppeditare: ut appareat te proprias quoq; offensas benefaciēdi uoluntati posthabere, & non in solos innoxios egenos liberalē esse. Quantūvis enim magnalauis est opē ferre in rebus angustiis, nō minus tamē principē ornat clementia, praesertim in causa qua ad ipsius iniuriā priuatim attinet. Si enim parua peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuina clementia proximum uideri debet? Quod nisi Iosephi interitū cōperitū habere quā molestē ferat pater orbari filijs, non adeo pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementia laudē cōciliatura uidetur: & si non haberemus quibus mors nostra luctum ac mœrorem sit allatura, a quo animo supplicium perferremus. Nunc uerò quādo nō tam nostri nos miseret, tametsi inuenes ahuc nō multū fructū aut uoluptatē uitae percepimus: quā parentis miseri, atate curisq; cōfēcti, has tibi preces illius quoq; nomine offerimus, et uitā nobis donari oramus, supplicio per hodiernū malefactū obnoxia. Ille certe uir bonus est, nosq; ut similes effemus genuit, dignus qui nunquā talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore di-

scruciat: quòd si talē nostri interitus nuntium
acceperit, simulq; eius causam, nō sustinebit am-
plius uiuere, nostra mortis infamia illius mortē
approperabit, hoc ipso infeliciore, quia ne nostri
dedecoris rumorē sentiret, ē uinis excessisse uide-
bitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam in-
dignationem hoc scelere permotus, patri tamen
uindicta gratiā facito: & plus illius misratio
apud te ualeat, quā nostra iniquitas. Defer
hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur
superstes durare nec uolet nec poterit, defer tui
parentis memoria, defer ipsi patris uocabulo
quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omniū p-
ter hoc felix faxit ac perpetuū: quem & ipsum
honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si
te calamitatis senis patris misereat, quā orbatū
manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis
Deus dedit cū iure possis, nō auferendo iterū da-
re, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, &
hac parte similē ei fieri. Cū enim tantundē ad
utrūlibet ualeas, præstat bene facere quā male,
& potestate contentū sui iuris nō meminisse, sed
tantū ad seruādos homines potentiā tibi datam
existimare, & quo pluribus salutē dederis, hoc
te ipsum illustriorem fore. Potes autē fratri erro-
ris uenia data nos omnes seruare: neq; incolum-
es esse possumus, nisi hoc incolumi, neq; domum
absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic seren-
dum est quicquid frater tulerit: neq; enim aliam

gratiam à te *Præses* petimus, si hanc non impetramus, quàm ut nos eodẽ officias supplicio, non secus ac sceleris socios : hoc enim satius fuerit, quàm si præ mœrore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuvenem esse, & per atarẽ nondum satis sapere, & talibus nõ granatim ueniã dari solere: sed hic finẽ dicendi faciã, ut siue damnemur, mihi impueter non satis diligenter huic causa patrocinato: siue absolvamur, in solidum hanc gratiã tuæ clemencie ac bonitati debeamus: cuius laudi hoc quoq; accedet, quòd non solum nos seruaueris, sed plura etiã quàm nos ipsi in causa nostra qua pro nobis faciant uideris. Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad supplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere uis, ego tuis ministerijs magis sum idoneus, & ad uerumuis ut uides magis paratus. His dictis *Iudas* promptus ad quiduis pro fratris saluæ libenter subeundum, accedens *Iosepho* ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iram conatur: pariq; modo & ceteri prosternuntur, pro *Beniamine* sese offerentes. *Iosephus* autem pietate uictus & iam agrè personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, ut sine arbitris à fratribus agnoscerentur: cumq; soli essent, aperit seipsum & inquit: Pietatem uestrã & amorem, quo fratrem prosequimini, non laudare non possum, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam fac

Gen. 45.

faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraterna benivolentia caperem experimentum: cuius quoniam egregiū specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum uestra natura imputare libet, sed Dei potius uoluntati totū ascribo, qui uobis in presentia cōmoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. Quando igitur & patris incolumitatem, optatam magis quā speratam cognoui, et uos tales quales cupiebam erga fratrem cōperi, libēter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens uobis ut ministris diuina prouidentia in hoc tempus cōmuni nostræ utilitati prospiciētis gratiam habere: quā uestra, ut tum uideri poterat, malitia meminisse. Vos quoq; tēporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonū euentū libenter ferre, neq; pudore preteriti errati quicquā contristari. Quid est enim cur uos male habeat iniqua quondam uestræ sententiæ pœnitentia, quā frustratam esse iam uidetis? Lati igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de uobis sollicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidas, priusquam ille in cōspectum meum ueniat, & horū bonorū fiat particeps. Quamobrē & ipsum & uxores ac liberos uestros totamq; cognationem assumētes migrare nos huc uolo. Nō enim decet mihi

mihī charissimos ab hac mea felicitate abesse.
 praesertim fame quinq; adhuc annis duratura:
 hac locus cōplectitur fratres. Illi uerò in lacry
 mis erant ac mœrore, tanto maiore poenitentia,
 quòd in tam bonū fratrem peccauissent: mox con
 uiniū est secutum. Rex autem cognito fratrum
 Iosephi aduentu, quasi sibi ipsi aliquid boni acci
 disse letatus est, donauitq; eis currus onustos
 frumento & aurum ac argentum, numera ad
 patrem deferenda: qui pluribus etiam à fratre
 acceptis, partim patri, partim in singulos do
 natis, sed precipuis Beniamini, reuersi sunt ad
 suos. Iacobus autem postquam ex filijs sta
 tum Iosephi cognouit, quòd non solum mortem
 effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splen
 dida fortuna uiuit cum rege administrās Aeg
 yptum, & penè totam illius regionis guberna
 tionem commissam habens, facile ista credidit,
 cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se
 fauorem, tamen si aliquantisper ut uidebatur in
 termissum: nec diu moratus iter aggressus est ad
 Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium
 migravit.

CAP. II II.

VT uero uentum est ad puteum iuramenti, Gen. 46.
 oblato Deo sacrificio, cum timeret ne fi
 lijs propter uertutem Aegypti cupiditate ha
 bitandae: regionis captis posteritas sua non re
 dret in Chananaam occupatura eam iuxta
 promissa.

*promissa Dei: nēue inconsulto Deo migratione
 praesenti facta genus ipsius clade aliqua ferire-
 tur: ad hanc ne forte ipse antequā Iosephū aspi-
 cere cōtingat, ex hac uita eximatur: talia uolu-
 tati in animo et somno grauato Deus per ui-
 sionem adstetit, cumq; bñ nominatim in clama-
 uit. Quo rogante quis nā esset: an non agnoscis,
 inquit, Iacobe Deum perpetuum tam tuū quā
 tuorū maiorū protectorē simul & auxiliatorē?
 qui cōtra patris tui propositū principem fami-
 lia te constitui, & cū solus in Mesopotamiā
 profectus esses, effeci ut coniugiū nactus fortu-
 natum redires & liberis multis et facultatibus
 auctus: incolumē etiam progeniē tuam seruari,
 & quē amisisse uidebaris Iosephū, ad tā subli-
 me dignitatis fastigiū euexi, ut nō multū à rege
 Aegypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni, ut
 me ducem huius itineris habeas, utq; tibi pra-
 nunticm inter manus Iosephi te è uita exiturū,
 & posteritatē tuam per multa secula potentem
 fore, simul & illustrē, occupaturamq; terrā cu-
 ius ditioem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus
 eo libentius in Aegyptum cū filiis ac nepotibus
 properabat, qui crāt in uniuersum LXX. Eorū
 nomina cū sint duriora non eram adscripturus,
 nisi propter quosdā, qui nos Aegyptios conten-
 dunt esse, nō Mesopotamēnos. Ergo Iacobi filij
 fuisse duodecim, ex quibus Iosephus iam antea
 uenerat: recēsendi sunt nūc reliqui, cū sua quisq;
 progen*

progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, *Anoches, Phalles, Essarô, Charmisus*. Simeonis sex, *Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar*. Lewis quoque tres fuerunt, *Gelsemis, Caathus, Mararis*. Iuda item tres, *Sala, Phares, Zard*, & duo filij *Phara Efron* & *Amyrus*. Issachara quatuor, *Thulas, Phruras, Jobus, Samaron*. Zabulonis tres, *Saradus, Elon, Ianel*: & hoc quidem genus è *Zia*, quæ secum ducebat filiam *Dinam*, quorum numerus triginta tres. *Rachelis* autem filij fuerunt duo, quorum aliter *Iosephus* filios habuit *Manassim* & *Ephraimen*: aliteri uerò *Beniamini* fuerunt decem, *Bollossus, Baccharis, Asabel, Gela, Namanes, Ises, Aros, Nômphthis, Optais, Sarodus*: isti quatuordecim superioribus additi, sunt numero quadraginta septē: & legitimū quidem *Iacobigenus* hoc fuit: è *Bala* uerò samula *Rachelis* fuerūt *Danus* & *Nephthaim*, quæ quatuor sequebantur filij, *Elcirus, Gunes, Sares, Hellimus*, *Dano* uerò unicus erat filius nomine *Vgis*: his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. *Gades* autē & *Asserus* nati fuerunt è *Zelpha* *Zia* famula: ex his *Gadem* sequebātur filij septē, *Zophonias, Vgis, Suris, Zabros, Acrines, Erodes, Ariel*. *Asserum* uerò una filia, & marces numero sex, quorū nomina *Iomnes, Essus, Iules, Baris, Abarus, Melmiel*: his quindecim adiectis ad prædictos

Etos quinquaginta quatuor, supradictus numerus cōpletur, annumerato etiā Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare. (etenim Iudas praecurrrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit, qui praenimialaetitia minimū absuit quin expiraret: sed Iosephus eum resonit, quamuis & ipse praegaudio periclitaretur, non tamē aequē ac pater. Deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regē, nuntiaturus adesse cū familia Iacobum: quo audito laetis ille percontatus est Iosephum quibusnā studijs potissimum delectarentur: ait, pastorem artē calere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne forē distraherentur, sed ut unā de gentes curā patriā haberēt: tum ne qua emulatio cū Aegyptiis interueniret, si circa eadē cum illis studia uersaretur. Nā ei gēti nō erat licitū greges aut pascua curare. Iacobo autē salutatū ad regē perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharaon, quantum tēporis uixisset: & cum audisset triginta supra centū annos natū, admiratus est hominē tam longeuū: cumq; illē adieciisset maiores suos longioris aetatis fuisse, iussit eum cū filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neq; flumine agris rigante, non enim ascendebat, neq; ullis de celo pluuijs: ad haec

grauina.

Gen. 47.

grauius erat malum, quia vulgo improbitum,
 qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumen-
 tum dabat nisi numerata pecunia: quæ postquã
 defecit, pecudes ac mancipia pro frumento per-
 mutabant: quibus uerò agri fuere, partem ali-
 quam in pretium alimentorum regi decidebant:
 cumq; ad hunc modum omnes eorum possessio-
 nes in ius regis deuenissent, alius aliò migrabāt,
 quò certius esset regium dominium: soli sacerdo-
 tes immunitatem & agros retinuerunt. Postre-
 mo hac necessitas adeò non corpora solum, sed
 & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil
 turpe putarent quo uictus utcumq; parari pos-
 set. Postquam autem cessauit fames, & rigante
 flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt,
 Iosephus regionis urbes obeundo, conuocata per
 singulas multitudine, agrorum quos regi cesser-
 ant usumfructu illis restituit, & adhortatus,
 ut non secus quàm proprios colerēt, iussit quin-
 tam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure
 dominij deberetur. Qui læti insperata restitutio-
 ne agrorum culturam strenuè aggrediebantur:
 atq; hoc pacto tum Iosephi auctoritas, tum gen-
 tis erga regem beneuolentia non mediocriter cre-
 uit: & ius quinta partis frugum etiam penes
 regum posteros ac successores permansit. Ia- V I I I.
 cobus autem cum decimumseptimum annum in Gene. 43.
 Aegypto exegisset, inter manus filiorū uitam 49. 50.
 finiuit, precatus eis prius prosperitatē et abun-
 dantiam

dantiam, & uaticinatus quòd singulorum posterum in partem possessionis Chananae terra essent peruenturi, id quod factum est aliquanto post tempore. Præterea collaudato Iosepho quòd obliuio iniuriarum plura fratribus bona cõculeris, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filijs ut Iosephi filios Ephraim & Manassin in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananaam, quemadmodum postea dicitur. Postremo rogauit ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum uixisset annos centumquingenta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna premia Dei benignitate ist cõsecutus. Iosephus uerò permittente rege deportatum patri corpus in Hebronem magnificè sepeluit. Caterum fratribus recusantibus cū eo reuerti, quòd timeret ne defuncto patre in se uindicaret, cū nō amplius esset in cuius gratiam daturū ueniam speraret, iussit eos posito metu nihil mali suspicari & reductis secum magnas possessiones largitus est, nec unquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo uita anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnibus negotijs prudens, & potestate bene usus: quibus artibus factum est, ut neque externum genus, neque calamitas, de qua diximus, quicquā offeceret quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiā fratres uita
felicia

feliciter exacta in Aegypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeluerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananaam per Hebreos, dum ex Aegypto populariter migrarent: hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Ad & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Aegypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per
annos cccc. CAP. V.

AEgyptij gens delicata & ad laborem se- IX.
gnus, uoluptatibus soliam, & captandis Exod. I.
und. c. nq; lucris dedita, malè uolebat Hebræis,
quòd per inuidiam ferre a quo animo illorum se-
licitatē nō poterat. Vidētes enim genus Israheli-
tarum florere, & opibus labore atq; industria
quasitis abundare, non satis intra sibi: eorum in-
crementa existimauerunt: & cū iam Iosephi
beneficiorum memoriam tempus oblitterasset, re-
gnumq; Aegypti in aliam familiam demi-
grasset, inhumanè tractabant Israhelitas, & ua-
rijs laboribus atterebant: nam & flumen in
multas fossas diducere sunt iussi, & mœnia
exedificare, & aggeres exstruere, quibus inun-
dationes fluminis arcerentur: pyramidum etiam
infanis substructionibus uexabant gentem no-
stram, cogendo uarias artes ediscere, & labori-
bus ferendis asuescere: atq; in hunc modum per
cccc. annos fuit laboratum, Aegyptijs id
h. a. agendis

agentibus ut Israëlitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, eui genus nostrum magis etiam cuperent extingui. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa vocat sacrorum scribas, quorumq; praedictionibus nuncium tribuit, praeununtiat regi nasciturum per id tempus apud Israëlitas quendam res Aegyptiorum olim grauius afflicturnum, Israëlitas contra euecturum, si modo ad statum adultam perueniret: nam & uirtute fore praecellētissimum, & gloria per omne auum celebrē. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israëlitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Aegyptias diligenter obseruare paruas Hebraearum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat, ne obstetrices ob cognationem edictum regium contumnerent: proposuit etiam poenam si quis clām seruare fortis auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hac calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum inseruius esse cogeabantur: sed futurum quoq; tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitum expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum atq; ita in extremo infortunio constituti sibi uidebantur.

sed

Sed nemo potest Dei voluntati resistere, etiamsi *Exod. 2.*
infinitas artes in hoc cōminiscatur: nam et puer
de quo sacrorum scriba prädixerat, elusis regijs
observatoribus clam fuit educatus, & natum
non fuisse nanq̃ eventus rei cōprobavit. Ama-
rames Hebraeus uir inter suos nobilis, sollicitus
suum publico periculo ne gens defectu iuventutis
ad nihilum redgeretur, tum priuatim quod do-
mi pregnantem uxorem haberet, inopia consilij
laborabat: & ad implorandum diuinum pra-
sidium conuersus, orabat ut tandem miscrare-
tur homines à quibus unis perpetuo cultus fue-
rit: daretq̃; finem praesentis afflictionis, qua toti
generi perniciem minaretur Deus autem preci-
bussupplicis ad misericordiam flexus, astitit ei
per somnum, iussitq̃; in futurum bene sperare.
Memorem se esse pietatis eorū à maioribus ac-
ceptae, nec ipsis defutura premia, sicut nec pro-
genitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem
ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo
fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in
Chananeam profectum praeter reliquas felici-
tates ex uxore antea sterili liberos suscepisse, et
successoribus amplas regiones reliquisse, Isma-
heli Arabiam, Chaturae filijs Troglodyridem,
Isaco Chananeam. Res etiam bello meo auspi-
cij feliciter ab eo gestas nunquam sine impieta-
tis & ingratitudeis nota non meminisse pote-
ris. Iacobi uerò nomen etiā apud exteras gentes
b 3
celebre

celebre est, tum ob eam felicitatē in qua ipse uixit, tum ob eam qua posteris eius quasi hereditario iure obligit: qui à septuaginta uiris patrē in Aegyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum milliū numerū circueunt. Nunc quoq; scito mihi cordi esse & publicam uestrā incolumitatē, & priuatim tuam gloriā: puer enim iste cuius natiuitatis metu Aegyptij foetus nefros ad necem damnauerunt, tibi nascetur: hic neq; deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionē educatores natus, suo tēpore Hebraeos ex Aegyptia seruitute liberabit, memoriāq; sempiternā hoc præclaro facinore consequetur, non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficiū in te tuosq; posteros cōferente. Fratrem quoq; talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse et posteris eius in omne auiū. His per uisionē cognitis Amarames exproreclus narrauit hoc Jochebēli uxori, quæ res utrisq; sollicitudinē auxit: iā enim nō puero tantū timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidē fecit mulieris partus, quæ tā facile est enixa, ut obseruatores si fellit, nihil sentientes eorū quæ in uulgarib; puerperis sentiri solēt. Nunc infans uulū per tres mēses clā nutrierūt, deinde Amarames ueritus ne re deprehēsa irā regis incurreret, ac mox & ipse una cum puero sublatiis ē medio promissionē Dei faceret irritā, maluit saluam filiū totam

filij totā ipsius providētia cōmittere: ratus etiā si
 puer lateret, quod tamen perdifficile erat, mole-
 stum tamen in continuo periculo vivere, non eius
 tantum, sed & suo. De Deo uerò certam spem
 habebat, prorsum ut oraculi ueritatē euentus
 indicaret. Hoc cōsiliū postquam satis placuit,
 excogitauerunt tale quiddam: lectulo ē papyro
 contexto, quantus infantulum commode capere
 poterat, bitumincq; illito, ne aqua penetrare
 posset, indiderunt pucrū: atq; ita in flumen proie-
 cti salutem diuina providentia commiserunt. In
 hunc modū cum à flumine deferretur, Mariame
 infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
 pam descendebar, obseruatura quò tandem pa-
 pyraceum illud uas deportaretur à flumine. Hic
 uerò manifestissime Deus declarauit, nihil hu-
 mana sapientia, sed omnia bonitate illius omni-
 potenti confici: eosq; qui propter utilitatē suam
 aut securitatē alijs perniciem moluntur, quan-
 talibet utantur diligentia, saepe tamen uoti com-
 potes non fieri. Rursum, qui suam salutem Deo
 committunt, præter opinionem ē medijs periculis
 emergere: quod et in hoc puero uidere licet. Erat
 filia regi nomine Thermuthis: hac dum ludit ad
 ripas fluminis cōspicata uas fluitans, missis na-
 ratoribus iubet lectulum ad se in ripā extrahi:
 quo ut insum erat allato, mirē placuit puer,
 quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim sano-
 re Deus Moysen profectus est, ut eum fecerit ab

illis ipsis nutrirī & educari, qui propter eius natiuitatē reliquos quoq; Hebræos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermanthis mulierē alicunde adduci, quæ puero mammā præbeat: quo nō admittente mammā, sed aduersante, idq; cum alia post aliā addiceretur, Mari ime quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, regina, dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres: & si Hebræam aliquam accerferes, tum fortē popularis mammam admitteret. Cumq; recte monere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & Lactantem quampiam adducere: ac mox uisa permissa potestate, redijt adducens communem matrem, ignotā omnibus qui tum aderant. Tum infans perquā libenter inhaerere mamillæ uisus est: & rogāte regina mulier cōmissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomē est sortitus: aquam enim Aegyptij uocant moyses uerò seruatos: quare composita uoce ex utrisq; nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra cōtrouersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita ut Deus iam antè prædixerat: erat enim ab Abrahamo septimus, nam ipse Amram filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Lenis, & Lenis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus: hic autē Abrahami erat filius. Puer autē non pro ætate proficiebat intellectū, sed in ser ludendum præ cæteris aequalibus sapere

sapere uidebatur, et quicquid ageres, noua quadam indole res magnas olim gerendus pra se ferebat. Post tertium uero annis atatis admirandam gratiam ei Deus addidit: nemo enim erat adeo ietricus, ut uisa Moysis pulchritudine non obstupesceret: et persaepe accidebat, ut dum gestatur ac circumferriur, obuios quosque in se conuerteret, ita ut relictis serijs negotijs mallei praecllenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inniti homines ab hoc spectaculo discederent: quo factum est ut Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret: allatumque patri ostendebat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educari non minus indole quam pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse uideri potest, quae decreui adoptare mihi filium, tibi uero in principatu ac imperio successorem: et cum dicto patri infantem in manus imposuit. At ille postquam acceptum ad pectus appressisset filia gratificaturus comiser diadema suum eius capiti imposuit. Moyses uero capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus, pedibus etiam calcauit: id quod mox ominosum est uisum. et regno nihil boni portendere: moxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Aegypto cladem allituram praedixerat, occidere puerum uolebat, uociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securi: atque Deus

pollicetur, natiuitatem iam cōfirmavit, insiliendo suo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam *Aegyptijs* metu, quàm *Hebrais* spem & fiduciā adime. *Thermutis* uero consistim eum eripit, rege quoq; nō inuito, cui *Dens* talem animum indiderat, *Moyſis* saluti pronidens: itaq; educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem *Hebrai* quidem felicitatem suo generi sperabāt, *Aegyptijs* uero suspecta erat hac educatio. Sed cū nemo exaret uel è cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiamsi *Moyſes* sublatuſ esset, magnopere uideretur procuraturus *Aegyptiorum* commoda, abstinerunt ab eius cade.

- x. Itaq; sic natus, & sic educatus, postquā adoleuit, breui sua uirtutis specimē edidit, & quantum momēti uel sui uel *Aegyptijs* esset allaturus, occasione nactus talem. *Aethiopes* qui supra *Aegyptiū* incolunt, agebant & ferebāt facultates *Aegyptiorū*: illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctā uliuri: mox pralio cōmisso, partim in acie ceciderūt, partim in fugam turpiter cōpulsi retro ad suos se receperunt: quo successu elati *Aethiopes* fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non uicerentur, cōcepta spe subiungenda *Aegypti*, late eam populabantur: degustataq; prada dulcedine, non temperantes sibi ad maiora ardentia accendebantur: cumq; uicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret,

ires, pergebāt ulterius *Memphim* usq; & mare, nulla ciuitate resistere ualente. Quibus calamitatibus *Aegyptij* pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant: cumq; responsum esset, *Hebraeum* in auxiliū aduocandū, rex à filia postulat *Moysem*, qui uniuersis copijs cum imperio praesit. Paruit illa, sed prius rege iureiurādo obstricto, nihil in perniciē inuenis machinaturum, pro magno hoc auxilium imputās. & sacerdotibus probro dans, qd non puderet nūc eius opem implorare, quē prius ut hostem occidendū esse monuerint ac iusserint. *Moyse* uerò *Thermuidis* simul ac regis rogatu libēter hoc negotiū suscipit: quod factum genijs utriusq; uatibus latissiam attulit. *Aegyptij* post parā eius uirtutis de *Aethiopibus* uictoriā, occasionē sibi per dolum tollēdi nō de fore sperabāt: contra *Hebraei*, *Moyse* copijs praeposito, ad fore sibi facultatē euadēdi ex *Aegyptia* seruiunt. Ille uerò uolens hostem opprimere priusquā de aduētū suo cognosceret, non per fluminis ripā, sed per interiora terra expeditionem facit: qua in re satis declarauit quātum inge in polleret ac prudentia: cum enim hoc iter difficile esset pra multitudine serpētum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiā genera quae nusquam alibi reperiūtur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdā uolucres, ut non solum humi latētes insidientur, sed & sublimēs ex improviso noceant) commentus est ad se-

eorum iter exercitus stratagemata dignum admira-
 ratione: uiasa enim plexilia non pauca è papyro
 in arca formã fieri curauit, qua completa ibibus
 secum deferbat. Est autẽ hoc animal infestissi-
 mum serpentium generi: quapropter fugitant ea-
 rum infestationem, & inter fugiendum sicut à
 cernis retracts deoratur: sunt autem mansuetæ
 alites, & cõtra solos serpentes feroces. de quibus
 nunc desino plura, utpote apud Græcos non inco-
 gnitis. Postquàm igitur uentum est in terram ue-
 nenosis bestiolis scatentẽ, ibes illis immisit, qua-
 rum bona opera usus, itinere impunè peracto nec
 opimos Aethiopes inuasit: commissosq; pralio fu-
 sos ac fugatos, & spe occupanda Aegypti fru-
 stratos retro in suam regionem compulsi: nec hoc
 contentus oppida illorũ eueriebat, & ubiq; ma-
 gna cades hostium patrabatur: quo factum est,
 ne post hæc auspicijs Moysis feliciter gesta tan-
 tam alacritatem exercitus præ se ferret, ut nihil
 non laboris toleraturus uideretur: iamq; aut ex-
 cidium aut captiuitas Aethiopibus immineret.
 Ad ultimum cõpulsus in Saba regiam eius gen-
 tis, quam postea Cambyfes Persarum rex de so-
 roris suæ nomine Meroën appellauit, obsidione
 sunt cincti. Erat autem penè inexpugnabilis, ut-
 pote Nilo circumquaq; cincta, accedentibus ad
 eius munitionem & alyis fluuijs Astapo &
 Astoborra, qui obiecta suo difficiliorem traie-
 ctum facerent: itaq; sita in insula, & muro ua-
 lido

lido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorū inundationes prohibēdas instructi, ad hoc quoq; iū proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditū ad urbem oppugnādam negabant. Hic cum Moyses desiderare exercitum otiosum agrè ferret, hoste non audente manus conferere, interim tale quiddam accidit: Erat Aethiopum regi filia nomine Tharbis: hac Moysen mœnibus exercitū admonentē & egregiè dimicantem conspicata, uirtutemq; uiri admirata, qui & Aegyptiorū fortunā labantem in integrū restituisset, & Aethiopas modò uictores in extremum periculum adduxisset, uehementi eius amore est correpta: quo indices crescentes, misit ad eum è seruis fidiſsimos cōiugium suum offerens. Assensit illi hac cōditione iurando firmata, post urbē sibi traditam ducturū se eam uxorem, ac mox dicta factum sequitur. Senitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratijs nuptijsq; celebratis. Aegyptiorū exercitus uictor domum est reductus. Illi uerò accepta salute odium pro gratia Moysi reposuerunt, & maioribus studijs insidias cōtra eum machinabantur: suspicatiq; ne rebus feliciter gestis clatus res nouas in Aegypto moliretur, apud regē eum cadis accusauerunt: iam enim & ipse suspectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus, ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim

partim etiā metu alicuius cladis, sollicitantibus
 huc & irritantibus indefinēter scribis ac sacri-
 ficis: ne iam *Moyſes* minimo minus abesse à
 perniciē, opprimēdus dubio procul, nisi rem olfa-
 ciens in ipso tēporis articulo se clam subduxisset:
 & cū uias obseruari intelligeret, per solitudi-
 nes fugam arripuit, quā euasurū inimici minime
 suspicabātur: & quamuis alimēta nusquam in-
 ueniret, in ediam patientia superabat: cumq; ad
 urbē *Medienā* peruenisset, in rubri maris litore
 sitam, denominatam ab uno ex *Abrahami* &
Chaurā filijs, sedens ad quendā puteum lassitu-
 dinem ex laborioso itinere contractā recreabat.
 Erat enim tēpus meridianum, & urbē iam in
 prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit
 natum ex incolarū uiuendi ratione, per quod &
 uirtutē suam declarauit, & melioris fortune oc-
 casionē inuenit: cū enim ea regio libores aqua-
 rum inopia, pastores operā dabant, ut primi pu-
 teos occuparēt, ne fortē exhausta aqua ab alijs,
 ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt
 igitur ad puteū septē uirgines sorores, *Raguelis*
 sacerdotis filia, qui in magno honore ab eius loci
 habitatoribus habebatur: quā patrii gregū eu-
 ram gerentes, id quod etiam per foeminas apud
Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum
 satis uidebatur, gregibus eam potandam in la-
 cunulis ad hunc usum factis diffundunt. Cumq;
 pastores superuenissent, & repellendo puellas
 aquam

aquam sibi usurparent: Moyses iniquum ratus, non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectate nim virorum plus pollere quam ius puellarum, abactis usurpatoribus auxilium eis, ut ne decebat, praeiuit. At illa acceptio beneficio postquam ad patrem uenerunt, & pastorum iniuriam, & quomodo ab hospite adiuta fuerint, ei retulerunt: rogabantque, ne illi hoc beneficium periret. Tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit ut Moysen adducerent merita gratiam recepturum. Qui ubi uenit, indicauit ei, quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum ait: relaturum enim se gratiam, non modo parem, sed aliquanto maiorem. Deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradidit: ad haec pecorum, ex quibus olim uniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moyses natus apud Ietheglaum, quod Raguëlis cognomen erat, dicebat apud socerum pascens pecora. Aliquanto uero post, egiit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis ualde commodum: abundabat enim herba, eo quod uulgato rumore numen illi habitare, pastoribus haec tunc inaccessus ob religionem loci fuerat. In eo monte mirabile uis prodigium: ignis enim rubi fruticem depascere uisus,

XII.

Exod. 3.

uisus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam laesit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicasset. Ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit, postquam vocem ex igne emissam, & nominatim sibi uocato uerba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit ueritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuleret insuper ut quamlongissime à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac uisione: non indignus ea, propter suam ac maiorum suorum uirtutem habitum, ceterum ulterius nihil curiose inquirat. Prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino favore assistente: iussitque confidenter in Aegyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebraeorum multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis nostri princeps tenuit, & omnia bona eius percipienturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducite. Sed fac memineris, ut eductis Hebraeis ex Aegypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. Et oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyses uero tam uisis, quam auditis, territus insit: Potentia quidem tua, domine, quem et ego ueneror, & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus

ut parere dubitem: attamen non intelligo quomodo: nix priuatus & nullis uiribus pradius, uel meis persuadere potero, ut relicta terra, quā nunc habitant, me ducem sequantur: uel etiam si persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorū felicitas. Deus autē inquit illam securū esse de toto hoc negotio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus: & siue uerbis opus fuerit, uim persuadendi largiturū: siue operibus, uirū satis additurū. Mox inquit, ut uirga in terrā proiecta fidē promissorū acciperet: quo facto, draco humi reprobatur, & inspiras se conuoluens caput erigebat, quasi repugnaturus, si quis insequeretur: ac mox denno in uirgā est mutatus. Post hoc manū in sinū mittere iussus cū paruisset, albam & colore calci similem exemit, quā mox in pristinū colorē rediit. Iussus deinde aquā ē propinquo hauriā humi effundere, uidit in colorem sanguineū uersam. Ad hæc stupentem ut confidat hortatur, cū sci at maximum sibi adiutorem affore: utq; apud omnes his prodigijs uēdo fidē illis faciat à Deo se missum, eiusq; iussu omnia facere. Iret sine cunctatione, & festinus in Aegyptū properaret, neq; die neq; nocte iter intermittere: neue diu tēpus terendo, longiorem Hebraeis seruitutē et afflictionē redderet. Moyses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis au-

ditis & uisis satis colligebat, precatus ut eandē
 potentiam in Aegypto, cum exerta opus fuerit,
 experiretur: supplex illud etiā rogabat, ut quē
 conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei
 nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut
 rem diuinam illi aliquādo facturus nominatim
 eum ad sacrificium inuocare posset. Tum Deus
 aperit ei suū nomē, nunquam antea hominū ulli
 auditū aut cognitum, quod mihi eloqui nec tuis
 nec fas esse arbitror. Moysi uerò nō tunc tātum,
 sed quotienscunq; opus esset tal. ū prodigiorum
 facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de ora-
 culi ex igne redditi ueritate, deq; Dei adiutoris
 fauore, magnā spem concepit, fore ut tandē &
 sui liberarentur, & Aegyptiū insigni aliqua
 clade afficerentur. Cumq; cognouisset Pha-
 raothem Aegyptiorum regem, sub quo ipse fu-
 gerat, esse defunctum, à Raguēle cōmeazum ro-
 gat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in
 Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribu-
 litarum suorum utilitatē proficisci. Quo impetra-
 to, & assumpta quam ibi duxerat Raguēlis fi-
 lia, liberisq; communibus, Gerso & Elcazaro,
 iter in Aegyptum arripuit: quorum nominum
 prius peregrinum significat, posterius, Dei an-
 xilium, quod diuina ope insidias Aegyptiorum
 euasisset. Cumq; iam non longe à limitibus ab-
 essent, Aaron frater uenit obuiam, Deo sic iu-
 bente: cui mox indicauit quicquid in monte ui-
 derat,

derat, & omnia mandata quæ diuinitus illi
 acceperat. Mox ulterius progressus obuios in-
 uenit præstantissimos quosq; Hebræorū, qui ad-
 uentū eius præsenferant: & mox, ne quid am-
 plius de fide Moysis dubitarēt, prodigia diuina
 uoluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibi-
 ta: quibus præter omnē opinionem uisus attoni-
 ei, sperare iam cæperunt prouidentia Dei secu-
 ritati illorū et incolumitati nō defutura. Atq;
 ita obsequentiores nactus Hebræos, & in pote-
 state ipsius se futuros pollicentes, accensos nimi-
 rum libertatis amore, ad nouum regē se consert.
 Ibi posteaquam cōmemorasset operam suam pro *Exo. 5. 7.*
 Aegyptijs cōtra Aethiopus contēptim agros
 eorum uastantes nauatā, laboresq; exhaustos,
 dum non aliter quā pro suis popularibus bel-
 lum administraret, adiicit malā gratiā pro tot
 beneficijs sibi redditā: oraculum deinde in Sinā
 monte acceptū regi aperit: nec nō prodigia qui-
 bus de uoluntate Dei confirmatus omnē hæsi-
 tationē posuerit, singillatim enumerat. Addit
 deinde preces, ne per incredulitatē Dei decretis
 obstaculo esse uelit. Cæterū cū à rege contem-
 ptim audiri se animaduerteteret, exhibet illi spe-
 cimen prodigiorum quæ in Sinā uiderat. Rex ue-
 rò iratus sceleratū eū appellat, qui Aegyptio-
 rum olim fugitiuus, nunc magicis prestigijs in-
 structus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere
 se quoq; sacerdotes, qui eadē ostēta representare
 i 2 noſſ

noſſent, non minus peritos huiusmodi artiũ: nec
 eſſe cur ſe Moyses iaſtare debeat, quaſi ſolus di-
 uina: prae caeteris uirtute polleat, atq; ita apud
 undẽ multitudinem quaſi ſupra mortale condi-
 tionẽ poſitus, ſe uenditet: confeſtimq; cũ & ipſi
 ſuas uirgas proieciſſent, in dracones ſunt uerſa.
 Tunc Moyses nihil his motus, ne ipſe quidẽ, in-
 quit, ignoro aut contemno artes Aegyptiorũ:
 ac tamen qua ego operor, tanto praſtantiora eſſe
 aio, quã iſtorum magiam, quanto intervallo res
 diuina humanas poſt ſe relinquit: iamq; mani-
 feſte declarabo, non eſſe hac praſtigias, ueritatis
 ſpecie parũ cautis imponentes: ſed ipſiſſimã Dei
 uirtutẽ, argumentũ omnipotentis illius uolũ-
 tis apud incredulos futurã: & cum dicto uirgã
 in terram miſſit, iubens ut fiat draco, qua mox
 dicto parens Aegyptiorum uirgas qua draco-
 num ſpecie reptabant, unã poſt aliam aggreſſa
 omnes ad unam deuorauit. ac mox in priſtinam
 ſpeciem reuerſam Moyses ruruſum ſuſtulit. Rex
 autem ad indignationem magis quã admirationem
 hoc factõ cõmotus, ciam nihil acturũ re-
 ſpondiſſet, neq; quicquã Aegyptiacis artibus
 proſecturũ, mandat operarum exactori qui He-
 braeus erat praepoſitus, ut de labore nihil eis re-
 mittat, ſed grauioribus etiam quã ante operũ
 difficultatibus premat. At ille prius palcas eis
 ad lateres fingendos praebe ſolitus, poſthac id
 facere deſiit: ſed interdum detẽſos in opere, noctu
 ad

ad cōportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. *Moyſes* autem neq; *Exo. 10.* minis regis à proposito deterrebat, neq; assiduus suorum querelis, ut à cōcepto desisteret, vel minimum flectebatur: sed obfirmato cōtra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimā libertatē restitueret. Itaq; denuo regē accedit, suadens ut dimittat *Hebraos* in *Sina* montem, illic *Deo* sacrificaturos: hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenkū eius uoluntati resistere: quāpropter dandam operā ne fauorem eius contēnere uideatur, utq; populo potestatem exeuendi faciat, ne fortē contrā moliendo posthac culpā in se transferas, si quid ipsi tale acciderit, qualia *Dei* uoluntati resistentibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinā iram in se prouocauerint: *Et* tum terram suam aërem illis infestū existere, tum procreationē filiorum parum feliciter procedere, elemētis etiā ad uindicandum in eos concitatis: atq; hac mala non posse euitare *Aegyptios*, etiā si *Hebraos* regionē eorū exire cōtingat, nisi hanc profectiōnem bona pace ipsorū impetrauerint. Rege uerò nihili faciente uerba *Moyſis*, neq; uel tantillum ad eius preces aduerſente, grauissima mala in *Aegyptios* incubuerūt: qua singulatim recēsebosum propter eorū nouitatē, tum ut eo magis appareat, non uanas fuisse uatis nostri predi-
 ctiones: postremo quia hominū interest talia co-

Exod. 7. gnoscere, quò magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas pœnas cõmoneri solet. Primum annis sanguineis fluentis prolabēs, ad potum inopiā eos redegit, cū præterea nullum fontem habeant: nec coloris tantū id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: eratq; talis Aegyptijs solis, Hebraeis uerò dulcis ac potabilis, & omnino pristina naturā retinens. Quo miraculo rex inops cõsilijs, timēs incolumitati gēis, permisit Hebraeos abire: cūq; malū cessasset, rursus ad pristinam

Exo. 8. 9. mentē redijt, scētentiā suā renocans. Deus autem motus hominis ingratitude, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliā plagā Aegypto infligit: Ranarū uis immēsa terrā eorū populabatur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde non nisi sanie harū uiciata hauriri posset, immortetibus earum plerisq; & imputrescentibus: plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursusq; in eundē resoluēbantur: quin & domesticum uictū sædebāt in esculentis atq; poculentis usquā nō reperta, et in cubilibus quoq; passim oberrātes: ita ut omnia foeterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarentur Aegyptij, rex iubet Moysen cum Hebraeis abire quò uelit: & quāprimum hoc dixit euenerunt ranæ, terraq; simul & flumē in pristina naturā sunt restituta. Vix dum hoc malū cessauerat, cum Pharaotes denovo mutatus,

prio

priorū oblitus retinere populum cœpit: & quasi aliarū etiā afflictionū naturas experiri uellet, negabat exitum quē prius cōcesserat timore magis cōpulsus quā ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominē fraudulentū vindicat: pedunculorū enim magna uis ē corporibus Aegyptiorū scatebat, à quibus malū male perdebat̃ur, neq; lauacris, neq; medicamentorū inunctionibus extinguere eos ualentes. Quā noua peste turbatus rex, & non magis ipso periculo quā eius fœditate ac turpitudine territus, nequā cū esset, agrē dimidiata ex parte resipuit. Hebrais enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & uxores relictas obsides ab eis exigebat: quo facto magis etiā Deū exasperat, putans se prouidentia eius circūuenire posse, quasi Moyses & non potius Deus pœnas de Aegyptijs Hebraeorum oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiarum species immittit, quales nemo ante eā diē unquā uiderat, tanta copia, ut tota regio malo hoc repleretur: præ quarū frequentia & homines plurimi exstinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui presentaneū exitiū cuadebant, infelices tamē earū ueneno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tum quidē resipiscēte, ut uoluntati diuina cederet, sed mulieres quidē cum uiris dimittente, pueros uerò retinere uolēte, non desuerunt Deo uaria prioribus etiā grauiores pœnas

quibus ob regis malitiā in uniuersam gentē se-
nerē animaduuerteret: sed exulceratis intus in cu-
te corporibus miserabilē in modum non medio-
cris numerus absumebatur. Et cū ne siquidē rex
resipisceret, grando nunquā antē in Aegyptio
calo nisa, tunc uerò maior quàm apud alios hi-
berno tēpore, aut in septentrionali regione, uere
iam adulto supernè ruens omnes eorū fructus cō-
trivit: & si quid intaētū grando reliquit, nubes
locustarum superueniētes ita absumpserunt, ut
fructuum colligendorū spes. Aegyptijs omnibus
omnino sit adēpta. Quod si rex stultus tantum,
& non etiā malus fuisset, poterat uel iam dictis
cladibus admonitus resipiscere, ut tandē de ali-
quo tot malorum remedio cogitare inciperet, ac
Pharaōthes tametsi non ita insaniebat, ut cau-
sam non intelligeret, tamē tanta malitiā pectus
eius obsederat, ut adduci nullo modo posset, quin
Deo quasi per contentionē repugnare, & in pu-
blica cōmoda sciens uolensq; peccare pergeret.
Itaq; tandē Hebraei pueros etiā uia cū mulie-
ribus concedit: sed iussit, ut bona sua Aegyptijs
tanquā prada relinquerēt, eo quod ex ipsorū bo-
nis nihil post tot calamitates superesse cōquere-
bantur. Moysē uerò negante aquum postulari,
alioqui non habituros unde sacrificarent. atq;
hac controuersia diutius durante, tam densa
tenebra, omniūq; luminis expertes, Aegyptijs
sunt circumfusa, ut prospectu in uniuersum pri-
uati

nati alij alio casu absumerentur, illo quoq; metu imminente, ne forte penitus ab ea caligine absorberentur. Deinde his discussis post tres dies ac toride noctes, cū nondū flecteretur Pharaohes, ut liberū exitū permitteret, his verbis eum Moyses aggreditur, Quousq; repugnabis Dei Exo. 10. voluntati, qui omnino nult ac iubet Hebraeos di 11. 13. mitti, nec est aliud prater hoc remedium aduersus mala quibus affligimini. Rex uerò iratè ferens hanc dicendi libertatē, minatus est eum capite plectendū, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se non amplius hac de causa uerba facturū, sed ipsum cum optimis Aegyptijs ultrò Hebraeos rogaturum ut quamprimum inde proficiscātur: atq; his dictis abijs. Deus autē cū decreuisset adhuc una plaga ictos. Aegyptios cogere ad dimittēdos Hebraeos, iussit Moysen edicere populo, ut paratum habeant sacrificiū, preparatum tertiadecima Xanthici mensis in quartiadecimam, qui apud Aegyptios Pharmuti uocatur, idem Hebraeis Nisan, & Macedonibus Xanthicus: usq; ipse Hebraeos educat, omnia sua secū portantes. Ille uerò instructos prius ad profectiōē, & per foldatia distributos in uno loco continebat. Illescente uerò quartiadecima, omnes ad exitum animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabant, aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carniū exusserunt, tanquā exituri. Unde

nunc quoq; solenne manet nobis idē sacrificium, quā festiuitatē vocamus Pascha: id transitū significat, eo quod Deus illa die prateritis illasīs Hebrais, Aegyptios morbo percussit: nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorū, ut agminatum ad regiā cōcurreretur à proximis nociferantibus, nō amplius detinēdos Hebraeos. Tum rex accito Moysē mandat ut abeāt, ratus post corū exitum regionē cessantibus calamitatibus subleuandā: donis etiam Hebraeos honorabāt, alij quō celerius discederēt, alij propter vicinitatis cōsuetudinē: atq; hoc pacto exitum, est flētibus Aegyptijs et pœnitētiis ob prateritā malā tractationē. Iter autē faciebāt per Zato-
polim tūc desertā: Babylō enim post eo loco est cōdita, Cābyse Aegyptiū nascāte, Cūq; abeūtes iter strenuē cōtinuarēt, tertia die peruenērūt Beelsephontē ad rubrū mare sitā: cūq; nihil per viā inuenirēt propter solitudinē, macerata farina & modico calore in panis speciē solidata se sustēbānt: quo victu per triginta dies sunt usi: neq; enim plus cōmeatus Aegypto extulerant, atq; eum ipsum parcē dispensabānt ad necessitatem magis quā ad satietatē: quapropter in memoriā eius inopia festa per octo dies celebramus, quos vocamus Azymorū. Caterum multitudo migrātium unā cum liberis & uxoribus nix cras numerabilis: qui utrō militarem aetatem habebant, sexcentorum milium numerū explebant.

Quo

Quomodo Moyses duce Aegyptū reliquerunt. C. VI.

Reliquerunt autē Aegyptū mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigésimo post quā Abrahā pater noster in Chananaā venit: & post Iasobi migrationē in Aegyptū anno ducentesimo decimoquinto. Moyses uerò annū tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron triēnio erat maior: describebant etiā secū ossa Iosephi, ita ut filijs suis mandauerat. Aegyptios autē pœnituit quod Hebræos dimisissent: cumq; rex præ ceteris hanc rem agrè ferret, totū præstigijs Moysis imputans, decretū est, ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, persequerentur, retracturi si possent assequi, nō enim timendum ne Deus offendatur, cum iam semel exitus illis sit cōcessus: sperabāt etiā facile se in potestatem redacturos inermes, & de uia lassos. Itaq; obuiū quamq; rogantes quā tenderēt, raptim insequerentur, tametsi per uiam difficilem non solum exercitibus, sed expeditis quoq; uiatoribus. Moyses autem hac Hebræos ideo duxit, ut si Aegyptij mutata sententia persequi eos uellēt, pœnas malicia uolatiq; pacti persoluerēt: nēne Palaestini, quos ob ueterē simulatē in fēnsos habebat, de hac profectiōe certiores fieri possent: est enim illorum regio Aegypto contermina. Quapropter omissa uia quæ in Palaestinam ducit, per desertum uia dispendiosa ac difficili

Exo. 14.

cili noluit Chananaeam innadere: obiterq; iuxta Dei mandata in mōsem Sina populū sacrificaturum adducere. Sed ubi ad rubrum mare peruentum est, ecce Aegyptiorū multitudo circumfusa in arctū eos cōpellit: aderant enim septingenti currus cū equitū quinquaginta millibus, & ducenta millia sensatorum peditū: hi nias omnes obsederāt, quibus effugiū Hebraeis patere poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco mons pra aspreis inuius ad litus usq; procurrit: atq; ita ne fuga quidē spe relicta Hebraeos mare inter & montē obsidione premebant, oppositis armatis quā exitus in cāpos aperiebatur. In hac locorū iniquitate cōclusi, cum nec obsidionem pra inopia tolerare, nec exitū ad fugā inuenire possent, nec arma adessent etiam si maximē pugnare cuperent, nihil superesse uidebāt, nisi ut surpi deditio salutē cōsiderent: quo factum est ut Moysen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat: minimumq; aberat quin propheta lapidato, contemptisq; per incredulitatē pollicitationibus, deditio in pristinā seruitutē redirēt: nam & lamentis mulierū ac puerorū exasperabantur, nihil nisi perniciē expectantiū, cū essent rupibus & mari & armatis circūcirca cincti, nec ulla spes effugij relinqueretur. Moyses autem efferrata licet contra se turba nulli succubens difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus,

quem

quem post tot libertatis prasagia probabile non erat permissurū ut aut deleterentur, aut in potestatem inimicorū relaberentur: cumq; medius in concione cōstitisset, sic ad eos verba fecit: Si homo aliquis res vestras bene ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterū similem eius curam & diligentia expectare: nūc postquam Deus ipse gubernandos vos suscepit, quanta insania fuerit eius opem nō sperare, qui per me ulterō vobis prastitit quicquid ad vestrā salutē ac libertatē cōferre uidebatur, imō hac ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperandū accēdere debuerat: ipse enim vos in arctū hunc locū cōcludi voluit, ut ex tanta necessitate prater vestram aequē ac hostium opinionē seruaret, atq; in hunc modū declararet, nō solū potentiam suā, sed fauorē etiā quo vos perpetuō prosequitur. Non enim in parvis rebus Deus propitiū auxilium afferre solet, sed tū potissimum, quādo spei superest minimū. Ergo huius ope freti, qui potest & ex parvis magna facere, et horū potētiā debile reddere, ne terreamini Aegyptiorū apparatu, neq; propter fugā mari et mōtibz impeditā aīn despōdere: potest enim Deus & hos in planiciē & mare in terram uertere.

Quomodo mare scissum Hebræis: Aegyptios fugientibus, viam aperuit. C. AP. VII.

Hæc effatus ad mare eos: Aegyptijs spectantibus ducbat. Habentes enim eos sub

sub oculis, quòd essent persequendo defatigati,
 pugnam in sequentē diem differre cōsultius pu-
 tabās. *Ut* uerò ad extremū litus uentū est, tunc
Moyſes sumpta uirga Deū in auxiliū supplex
 inuocat, dicens, Tu domine ſcis ipse quòd nec ui-
 ribus nec artibus humanis ullum hinc nobis pa-
 tet effugium: superest ut ipse salutē huic populo
 expedias, qui *Aegypto* relicta huc est delatus,
 tuam uoluntatē tuamq; fidem secutus: ad te so-
 lum omni alia spe, omni cōsilio, destituti confu-
 gimus: ad tuam tantū prouidentia respicimus,
 qua sola nos iratis *Aegypti*s eripere potest.
 Succurre igitur properē, & potentia tuam exe-
 re, & populum iam cōclamata salutis ad fidu-
 ciam & spem excita: in difficultatibus cōsti-
 tuti sumus, sed nostris nō tuis. Tuum est domine
 hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic
 potest te iubente aperiri, & illud in terrā uerti:
 possumus & per aërem sublimes effugere, si ita
 nos seruari tibi placeat. Hac precatus, mare
 uirga percutit: quo ictu repente scissum, & re-
 trorsum se recipiens, nudum solum *Hebraei* ad
 fugam capeſſendam relinquit. *Moyſes* autē ui-
 dens adesse Deum, & mare de suo solo cessisse,
 primus progreditur, hortatur *Hebraeos* ut ala-
 criter sequantur per uiam diuinitus datam, &
 laeti præterito periculo gratias agāt ob tam in-
 cred. lilem salutis rationē tam subito exortā.
 Illis uerò impigrē subsequētib; , nimirum di-
 uina

nina ope fretis, *Aegyptij* primum insanire eos
 putabant in manifestâ perniciem ruentes. Post-
 quam uerò uiderunt eos longe processisse, & im-
 pune absq; omni impedimento iter facere, impe-
 tu factò persequi eos ceperunt, quasi & ipsi
 statû per mare iter habituri: & pramissis equi-
 tibus à litore descendebant. Iamq; in aduersum
 litus euaserant *Hebraei*, hostibus à tergo reli-
 ctis, quos armis graues ipsa etiam miraculi no-
 uitas nonnihil est remorata: sed cùm incolumes
 illos terrâ tenere uiderent, sibi quoq; eundẽ euen-
 tum pollicebantur. Verùm fefellit eos hæc opi-
 nio, nescientes non quorumuis talem uiam esse,
 sed *Hebraeorum* tantum, & fugientibus tantum
 ad salutem patere, non hostibus qui eos perden-
 di animo insectarentur. Ergo cùm iam uniuersus
 exercitus introgressus esset, refunditur iterû
 mare, & *Aegyptios* fluctibus inuoluit, uentis
 etiam eodem impellentibus: accesserunt & im-
 bres de calo, & aspera tonitrua fulguribus si-
 mul intermicantibus: fulmina quoq; deferaban-
 tur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato
 Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam
 & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa com-
 prehendit, atq; ita totus ille exercitus est dele-
 tus, ut ne nuntius quidem cladis domum reuer-
 teretur. *Hebraei* uerò uix sui compotes erant præ
 gaudio ex tam inopinata salute cõcepto, acce-
 dente huc etiam hostium interitu, quo maior
 esset

esset libertatis securitas: nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submittere: quapropter tum sua salute, tum inimicorum supplicio leti, magis quam ulli antehac homines in hymnis et

Exod. 15. hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses carmen laudes Dei, & ob presentem fauorem gratiarum actiones continens, hexametron versu composuit. Hac ego ut in sacris codicibus inueni, ita sigillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiam etiam tum rudibus, de salute periclitantibus uia per mare patuit, siue Dei uoluntate, siue natura sponte: quandoquidem heri & nudius tertius Alexandri ductu

Exo. 8. 9. Macedonibus Pamphrylium mare cessit, & aliam uiam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium uti decreuisset: id quod omnes testantur, qui res gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de his ut cuique libet ita sentiat. Postera uero die etiam astus & uentus arma Aegyptiorum in littus expulisset, in quo tum Hebraei castra posuerant. Moses id quoque diuina providentia factum interpretatus, ne posthac inimici essent, collecta uirgam distribuit: atque ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussu esse iam ante dictum est.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
TERTIVS.

Quomodo Moyſes populum ex Aegypto in
Sina montem eduxit. CAP. I.

RECENTEM hanc letitiam
ex inſperato accepta ſalutis of-
fuſcauit nonnihil itineris mo-
leſtia, quo per deſerta in Sina
montem ducebatur: quod eme-
zienda eſſet regio difficilis propter ciborum &
aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem
alendis, nedum hominibus, idonea: erat enim to-
ta ſqualida, & nihil omnino humoris habens,
unde fructus prouenire ſolent: talem autem viam
neceſſario ſunt ingreſſi, cum aliam non poſſent:
deſerebantque ſecum aquam priuſquam deſertum in-
trarent hauſtam, duce ita pramonente: qua ab-
ſumpta putcos magno labore propter duriciem
terra fodientes aquabantur: ac ne ſic quidem vel
ſatis bonam, vel quantum ſufficeret inueniebant.
In hunc modum iter facientes perueniunt prima ve-
ſpera in locum quendam, cui propter aquas nitio-
ſas nomen fecerunt Mar, amarorem vocabulo ſigni- EXO. 15.
ficare: ibique laſſis de via & comeatu quoque iam
abſumpto inopiam ſentire incipientibus, diuertere
placuit. Inuitabat ad manendum putcus forſem re-
pertum.

pertus, qui tamē si tantis cōpijs non posset suffi-
 cere, nōnihil tamē solatij propter naturam re-
 gionis praebebat: audiebant enim nihil aquae in
 progressu se inuenturos: hae ipsa quoq; amara
 fuit & nulli potabilis, non homini solū, sed ne
 iumento quidē. Moyses autē uidens eis animū
 cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat
 res cū hoste, quē uirtute repellere posset, sed &
 uiri & imbellis mulierū ac puerorū multitudo
 ex aquo periclitabantur, agrē expediebat con-
 silium populi miserā ad propriū infortunium re-
 ferens, ad hunc unum enim cōcurrebant, mulier-
 cula infantibus opem implorantes, uiri uerō mu-
 lieribus, ne se despiceret, utq; salutis remedium
 aliquod quareret. Ad preces igitur uersus orat
 ut Deus mutata aqua ex uitiosa potabilē red-
 dat: quo annuente hanc gratiā, arripit frustum
 ligni forte ibi iacens, & mediū per longitudinē
 scissum in aquā mittens, docet Hebraeos Deum
 ex auditis precibus pollicitū daturū se aquā de-
 siderantibus, si gnaniter iussa peragerēt. Quibus
 rogantibus quid facto opus sit, ut aqua mueretur,
 iubet robustissimū quēq; certatim puteū exhan-
 rire, dicens, maiore parte euacuata reliquū po-
 tabile fore: quo facto aqua agitatione continua
 purior reddita, posū iam nō aspernandū multis-
 tudini exhibuit. Hinc castris motis peruenimus
 in Ilym agrū, ut primo aspectu ē lōginquo uide-
 batur, nō malum, ferebat enim palmas: ut uerō
 propius

propius est uentū, fefellit omniū expectationem: palma enim nō plures erāt quā septuaginta, eaq; nō admodū procera propter loci ariditatē: nam ne à fontibus quidē rigabātur, qui duodecim eo loco erāt, sed nō ita largi ut emissis riuulis humiditatē terra subministrarēt: quare ad egerendā harenā uersi in nullis uenas incidere poterant, & si quid modicū distillaret, fossione turbatum inutile ad potū reddebatur. Arborcs quoq; nō multū fructū ferebant propter eandem aquarū inopiā: quamobrem exortū est murmur multitudinis cōtra ductorem, omnē miserie sue causam in unū illum cōferentis. Triginta enim dierum itinere cōfecto, cōmeatum omnē, quē secū extulerāt, iam absumptū desiderabant, & cum nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberant: atq; ita præsente egestate prateritorū tam Dei quā Moy sis beneficiorū memoriā excutiente, in iram concitati uidebātur iamiam correptis saxis in imperatorem suum innasuri, autorem interitus sibi clauitantes. At ille irritatā multitudinē & tam acriter in se concitatam animaduertens, fretus Deo & cōscientia rei bona fide administrata, prodit in medios uociferantes & saxa intentantes. Cumq; singularem quandam grasiā in uultu praeferret, populariq; facundia cum primis polleteret, exorsus est iram eorū mitigare, obsecrans ne in præsenti necessitatē intenti omniū praterito-

Exod. 16

rum beneficiorū memoriā abijcerent : utq; à diffi-
cultate tunc premente animū ad Dei gratiam
ac dona uerterent, quibus toties prater opinionē
cumulati fuissent : nunc quoq; expectarent eum
bonum exitū procuraturū , quoniam uerisimile sit
ad probandam eorū fortitudinē, patientiam &
gratitudinē, utq; appareat praterita ne an pra-
sentia plus apud eos possint, hanc rerum angus-
tiam immisisse. Cauendū igitur ne ob intoleran-
tiam atq; ingratitudinē diuino fauore indigni
deprehendantur, qui & uoluntatē ipsius quam
secuti Aegyptū reliquissent, contemnant, & se
ministrū eius iniquis odijs persequantur, praeser-
tim cum haecenus in nullo eorum qua Dei iussu
gerenda suscepit, deceptos se queri possint.
Enumerat deinde singillatim, quomodo afflicti
fuerint Aegyptij dum eos cōtra Dei uoluntatē
detinere conarentur: quomodo idem flumen illis
quidem truentū & ad potum inutile, ipsis uerò
dulce fuerit ac potabile: quomodo item refluxo
mari locū eis & uia ad effugium cedente, ipsi
quidem peream euadentes salutē sine consecuti,
inimicos uerò interuicione delictos inspicere lau-
erint: & quomodo in eam usq; diē incrimis, Deo
præbente armorū quoq; copiā sibi cōparauerint:
tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos pra-
eter omniū opinionem incolumes Deus eripuerit,
qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidē de
ipsius prouidentia desperandum. Quamobrem
aquo

equo animo ferenda omnia , cogitandumq; non
 esse serum auxilium quātumvis differatur, quod
 rebus adhuc integris accipitur : & sic existi-
 mandum, non contemni à Deo sua pericula, sed
 fortitudinem explorari ac libertatis amorem, ne
 videas utrum eius cupidine & ciborū & aqua-
 rum inopiam sustinere valeant , an potius more
 pecudum dominis in suum usum pascentibus ser-
 uire malint. Se quidem non tam sibi privatim ti-
 mere, cui caso iniuste nihil mali accidere possit:
 quàm ipsorum incolumitati, si per istam lapida-
 tionem facta & cōsilia Dei damnare videātur.
 His verbis furcenses ad saniozem mētē reduxit,
 & iam ad facinus armatis saxa de manibus ex-
 cussit. Sed quoniam intelligebat nō de nihilo con-
 citatos, ad preces & supplicationes confugit: &
 conscensa quadā specula, opē Dei rebus per ino-
 piā afflictis deposcebat , in cuius solius manibus
 salus populi reposita esset: utq; propitius veniam
 daret populo duris rebus exasperato, & propter
 hoc more humano ab officio decedētī. Deus verò
 cura sibi populū fore pollicetur , & opem quam
 peterēt iamiam affuturā. His impetratis Moy-
 ses descēdit ad multitudinē: illi vero animaduer-
 tentes promissionibus diuinis latū, & ipsi posito
 mœrore vultus hilares sumpserūt. Tum ille stans
 in medio concionis , ait se presenti necessitati à
 Deo remediū afferre, nec ita multo post magna
 vis coturnicum , quod genus animum pra caeteris

*Arabicus sinus alit, superato interiaccēte mari
 longo uolatu fessarū, qui alioquin etiam non est
 sublimis, in Eiebraeos deferitur. Illi uerò cibos di-
 uinitus oblatos ecclasiim cōprehendentes, reme-
 dium inopia quærebant: & Moyses rursus ad
 supplicationes uertitur, ob auxiliū à Deo pro-
 missum simul atq; exhibitū: qui ad hunc modū
 pastis, alia mox alimenta demisit. Nam in-
 terim dum Moyses precabundus palmas attol-
 lit, ros de calo delabitur: qui cū manibus eius
 harenis cōcreuisset, suspicatus ille hāc quoq; ali-
 moniam à Deo demitti, degustat: latusq; re cō-
 pecta, turbā ignarā & putantē hiberna tēpe-
 state ningere, mouet opinione falli, nec uulgarem
 rorem de calo descendere, sed alimoniam, quæ ope-
 alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox
 prægustatū offerre, ut experti crederent. Illi uerò
 ad eius exemplū nouo cibo laci fruebantur, qui
 suauitate ad mellis dulcedinē accedebat, aspe-
 ctu uerò ad aromatis similitudinē quod Bdely-
 lium dicitur, magnitudine coriandri semini si-
 milis: cumq; pro se quisq; certatim colligebant.
 Sed mox edicto admonētur, ut ex aquo assaro-
 nis mensurā quotidie colligerēt, non enim desore
 hoc cibi genus: quod eò factū est, ne infirmiori-
 bus deesset, dū robustiores per auaritiā plus sa-
 ris colligūt. Quod si quis contēpto edicto ultra
 prescriptū modū collegisset, plus defatigatus ni-
 hilo plus habebat quam ceteri: quicquid enim
 ultra*

ultra affaronē sequenti die supererat, inutile red-
 debat, amaritudine ac uermibus corruptione:
 adeò diuinus et incredibilis erat hic cibus: cuius
 hæc natura est, ut qui hunc habet, alium non de-
 sideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio
 genere hoc compluitur, quemadmodum olim in
 Moysis gratiam Deus id alimentū demisit. Hoc
 Hebræi *Manna* uocant: nam hæc uox *Man*, in
 nostra uernacula est percontatiua, Quid hoc est,
 interrogans. Atq; ita perpetuum gaudium ac
 securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per
 annos x l. deinceps sunt sustentati: tātum enim
 temporis in deserto haferunt. Sed ex loco in quo *Exo. 17.*
 hæc primū contigerunt castris motis, postquam
 in *Raphidim* peruenērūt, extrema iam siti labo-
 rabatur: eò quòd & precedentibus diebus raros
 fontes inuenire datum est, & tunc in regionem
 omnino aquis carentē inciderunt. Rursum igitur
 Moysi irascebantur. Ille uerò declinato aliquan-
 tis per turba furore, ad deprecādum uertitur, ro-
 gans ut qui cibum in egestate dederat, nūc potum
 quoq; in extrema necessitate largiretur tantum
 non sibi deficientibus, quandoquidē solus cibus in
 hoc rerum statu nihil proderat. Deus uerò nihil
 cunctatus promittit Moysi datū se fontem &
 aquarū abundantia unde minime sperarent: in-
 betq; ut uirga feriens petram in cōspēctū sitam,
 inde pterea ea qua desiderabant: uelle se ut per
 otium & absq; labore potum adipiscantur. His

acceptis à Deo Moyses reueritur ad populum
 praestolantē & intentis oculis se spectantem: iam
 enim uidebant à specula descendentem. Qui post-
 quam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiā ne-
 cessitate liberaturū, & insperato modo salutem
 largiturum, flumio de petra illa prorūpente. Quo
 audito territis, si lassitudine ac siti encētis petra
 esset excidēda, Moyses ferit eam uirga, qua ene-
 stigio dehiscens aquam euomit copiosissimā si-
 mul ac limpidissimā. Illi uerò inopinato specta-
 culaculo attoniti, uel aspectu ipso recreabantur:
 moxq; magna cū uoluptate hibeant, quòd esse
 dulcis & qualem diuinitus datam esse conuenie-
 bat. quapropter & Moysen plurimu faciebant,
 quem Deo tam carum uiderent, & Deo pro ac-
 cepto beneficio quas poterant per sacrificia gra-
 tias referebant. Testantur autem sacra litera in
 templo dedicata, quòd Deus Moysi pradiixerit
 petram ex se aquam profluentem esse educturam.

De Amalecitarum & sociorum clade, & praeda
 quae Israelitis inde obtigit. CAP. II.

11. **H**ebraeorum autē fama longe lateq; diuul-
 Exo. 17. gata, rumoribusq; de his per omnes gentes
 circumquaq; sparsis, nō mediocri metus accolas
 eius regionis occupauit: & missis ultrò citroq;
 legationibus adhortabātur se inuicē, ut aut ar-
 cerent, aut delerēt etiam, si modo possent, aduen-
 tantem multitudinē. Praecipui uerò huius expe-
 ditionis instigatores erant qui Goliathem re-
 gionem

gionem & urbem Petram incolunt, vocanturq;
Amaleciti, inter eas gentes pugnacissimæ: ho-
 rum reges & se invicem & finitimos ad Hebrai-
 cum bellum concitabant, externum exercitum Aegy-
 ptiorum fugitivos perniciem sibi sternere delitantes:
 quos non oportere cōtemni, sed priusquā vires co-
 rum augeatur uberem aliquam regionem adeptæ,
 & fiducia ex ipsorum cessione concepta priores
 bellum aggrediantur, aut posse opprimi: cōsul-
 tinsq; esse in deserto eorum conatus ulcisci, quam
 expectare dū urbibus bonis ac opulentiis potian-
 tur. Hoc enim esse prudentium, iniurijs adversario-
 rum potētia quam primū obstat, nec expectare
 diu quotidianis successibus in maius augeatur,
 & potius curare ne in discrimen veniant, quam
 ne periculo eximātur. Post huiusmodi legationes
 decretum est cōmuni consilio, ut Hebræos adorti
 praelio repellere cōctur. Nihil tum minus expe-
 ctabat Moyses, quam motum aliquē indigena-
 rum: ergo cum videret trepidare ac tumultuari
 populū, cui de improviso & imparato cū instru-
 ctissimo hoste confligendū erat: hortatur ut Dei
 sententia freti, cuius auspicijs libertatē servienti
 praeulissent, nihil aliud quam victoriā cogita-
 rent: ne reputarent quod armis, pecunijs, com-
 meatu & alijs huiusmodi praeidijs sint inferio-
 res: sed cum Deum pro se contra hostes stantem
 habeant, tales animos cōciperent, ac si humanis
 etiam opibus essent longe superiores: nec ignorare

illos quantum sit adiutor, toties in granioribus malis expertos, hunc & hostibus esse insensum, & Hebraeis propitium: cumq; fauorē satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatum esugium expedit. Adhuc tanto magis ad victoriam aspirandum, quod post hāc nihil sint desideraturi eorū qua ad humaniorē uictum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, conuocatusq; tribunis & optimatibus, uniuersos & singulos horiatur, iuniores quidē ut grandiorum dicto audiant, hos uerò ut omnes imperatoris sui nutus obseruent. At illi periculum cōtemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnam miseria finem allaturā, & uirō Moysen rogabant, ut se cōsestim in hostem duceret, neue intēpestina cunctatione alacritatē militum haberet. Tum ille selectis ē reliqua multitudine ad pugnam idoneis Iesum praeficit Nauei filiū ē tribu Ephraimide, uirum manu ac cōsilio iuxta promptum, & pietate insignē, & à Moysē praeceptore hac parte non degenerantem: aliquot etiam cohortes ita disponit, ne ab aequatione intercludi possit: plures etiam ad praesidium castrorū & imbellis multitudinis relinquit. Per noctē deinde ad praelium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Moysen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu cōsultabat, cumq; de instruendis ordinibus admonebat.

Appe

Appetente uerò iam die, hortatur ducē ut spei
 de se concepta respondere studeat, & re feliciter
 gesta existimationē sibi apud milites cōparare:
 similiter Hebraorū optimū quēq; priuatim, ac
 mox omnes armatos uerbis ad fortitudinē accen-
 dit: atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo
 committit, ipse montē ascendit. Iamq; ad manus
 uentū erat, pugnabaturq; strenuē, nec adhorta-
 tiones mutua deerant: & quādiu Moyses ere-
 ctas manus tendebat, Amalecita deteriore con-
 ditione preliabātur. Moyses uerò extēsiōne ma-
 nuū lassatus, cū obseruasset quotiescūq; ma-
 nus demitteret, toties suos non ferentes hostis im-
 pressionē cedere, iubet fratrem Aaronem, & so-
 roris Mariamē maritum Phronē, utrinq; astantes,
 manus sibi indefinēter sustinere, neq; permittere
 ne per lassitudinē deferrentur. quo factō egregiē
 uicerunt Hebraei, fuissentq; internecione deleti
 Amalecita, nisi interueniente nocte fuga & la-
 zebis quidam eorū salutem sibi quasissent. Qua
 uictoria non alia uel magnificēior uel magis op-
 portuna maioribus nostris contigit: nam & oc-
 currentem exercitum fuderūt ac fugauerunt, &
 omnibus circumquaq; degentibus magnū terro-
 rem incusserunt, & laboris prēmium prædā opi-
 mam reportauerunt: namq; castris etiam hosti-
 libus expugnatis publicē & priuatim sunt di-
 cati, qui ad eam diem uix quoridianum uictum
 sibi parare poterant. Nec in præsens tantum ca-
 uet

victoria profuit, sed in futurū etiam: non solum
 enim corpora aduersariorū, sed animi quoq; co-
 pratio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gen-
 tibus ex illo tempore facti sunt formidolosi: ipsis
 uerò opulentia non mediocri accessio est facta:
 multum enim auri & argenti in castris suis re-
 peritū, multa aramenta uel lescaria uel coquina-
 ria, magnus etiam pecunia signata numerus: ad
 hac textilia & armorū ornatus, aliaq; supellex
 castrensis, & uaria prada iumentorū & impe-
 dimentorū, qua exercitum sequi solent: quin &
 audaciores multo successus hic Hebraeos reddidit,
 & fortitudinis ac industriae magis studiosos, ni-
 hil non sibi pollicentes si uirum strenuè colerent.
 Et hoc quidē primum talē exitum est sortitum.
 Sequenti uerò die Moyses casorū cadauera spo-
 liauit, arma qua fugientes abiecerāt collegit, &
 illis quorū opera insignior fuerat premia distri-
 buit, & sumq; duce pro cōcione collaudauit, mi-
 lue per acclamationes laudem uiri cōprobante.
 Adeoq; inuenta fuit hac uictoria, ut ne unus
 quidē ex Hebraeis desideraretur, cum hostilium
 cadauerum numerus pra multitudine incōperius
 māsset. Mactatis deinde pro gratiarū actione
 uictimis, aram DEO VICTORI posuit:
 pradixisq; interuicione delēdos Amalecitas, ut
 ne unus quidē eius generis relinqueretur, quod He-
 braeos ultrò armis aggressi essent, idq; in deserto
 & inopia laborantes. postremo ducent exercitus
 uictor

victorialis epulo excepit. Hoc fuit primum praelium post exitum de Aegypto, quo hostem laessentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot sistis epinicijs celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant: iam enim creuerat armorum numerus: & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense post quam ex Aegypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moyses visionem ardentis rubi uiderat, ut iam ante commemorauimus.

Raguëlis consilium quod genero suo Moyfi dedit.

CAP. III.

Cum autem rei feliciter gesta fama ad Ra. III.
 aguëlem quoq; peruenisset, gratulabundus Exo. 18.
 occurrit Moysen & Siphoram & eorū liberos salutaturus. Is latus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulū prabet prope rubum qui flagrationem illusus euaserat. Dum uerò multitudo per suas quisq; cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguële laudes diuinas concinebant, auctore salutis ac libertatis celebrantes: ducē quoq; suum sacris carminibus prosequabantur, cuius uirtute omnia sibi exsentia successissent. Raguël quoq; priuatim multa in populi laudē, multa in Moysis eius seruatoris cecinit, cuius auspicijs tot uiri boni ac fortes repperentur. Sequenti autem die Raguël IIII.
 uidens Moysen multitudinem negotiorum obrui
 (fuit)

(finiebat enim lites quorū opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant a quo animo sententiam ferentibus) tunc quidē siluit, neminem nolens impedire quò minus iustitia viri frueretur. *Probi* uerò tandem à negotiorū tumultu absolutum uidit, si ductū seorsum quid facto opus esset docuit: cōsultuitq; ut minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse uerò tantum Reip. negotia tractaret. non deesse enim *Hebrais* & alios djudicandis litibus idoneos: curam uerò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi *Moyse* similem. Itaq; cum nō ignores, inquit, tuas dotes, quas toties populo periclitanti fuerunt usui, tibi ipse parces, permitte alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu uerò diuino tantum cultui deditus esto, quò facilius populum è presenti necessitate eximas. Quin & illud pro uirili consuluerim, ne lustratis ac recensitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: easq; rursus in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itemq; in manipulos triginta & uiginti & decem commilitonum: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorū militum indita. Indices autē uiros uirtute ac iustitia præstātes populi suffragijs creabis, qui de cōtroversijs eorum decer

decernant: & si fortè quid gravior incidere, eius cognitionē ad te relegent. Atq; hoc pacto neq; Hebraorū quisquam suo iure fraudabitur, & in sine interpellatione Deum colēs favorē eius propensorem exercitui conciliabis. Hoc Raguēlis v. consilium Moyses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentū usurpans, neq; autorem eius celans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuētum fuerit. Quin & in libris suis Raguēli ascribit inuētionem ordinum militarium ac indiciorum, malens dignos sua laude nō fraudare, quā sibi alienum decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis saepe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus haeret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid utile eis inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, uiciniores Deo futuri.

Moyses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem praeceptorum tabulas ad populum reportat. C. III.

His dictis ascendit Sina montē omnium regionis eius celsissimum, & ob nimiam altitudinem cautesq; praeruptas non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoq; ipsos defatigantem, ut non immerito propter numen incolens religiosus haberetur. Hebraei uerò iuxta mandatum prophetae motis castris radices montis occupant, suspensi animis quidnam boni ita ut promiscrat,

miserat, esset à Deo reportaturus: atq; interim
 dum ductorem suum expectant, festos dies age-
 bant, castitatem seruantes tum in cateris, tum
 abstinendo à cōgressu mulierum per triduum, si-
 cut iussi fuerant. & assidujs precibus Deum so-
 licitantes, ut propitijs Moysen excipiens, donum
 sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitā bene
 ac feliciter degendam conducibile foret. Interim
 & uictu sumptuosiore utebantur, & ornata
 splendidiorē unā cum uxoribus ac liberis excole-
 bantur. atq; in hunc modum duabus diebus inter
 epulas exactis, appetente iam tertia nubes pri-
 mam prater solitum supra tota castra Hebrao-
 rum sublimis pependit, tētoria quā late pate-
 bant contegens, reliquū calum circunquaq; clara
 serenitate obtinente: procella deinde cum imbre
 uehementi ruebant, & fulgura simul crebrò mi-
 cancia serrebant, fulminaq; elisa significabant
 Moysen ex sentētia cum Deo propitio cōuenisse.
 Hac lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi
 certè fas non fuit discedere ab illis qua in sacra
 historia conscripta habentur. Caterum Hebrai
 uisa insolita tempestate, eiusq; horrendo strepitu
 aures feriente supra modū turbabātur: nā & rei
 nouitas terrebas, & rumor uulgatus de mōte, q̃
 crebrò Deus eum inuiseret: quamobrem contine-
 bant se intra tabernacula mōsti, putātes actum
 de salute Moysi, & illo per iram Dei sublato se-
 quoq; simile exitiū manere. In tali rerū statu ecce
 tibi

tibi *Moses* exultās læticia, nullūq; ipso animū
gaudio gestientē præsferens: quo cōspecto repente
metus omnis abiit, inq; locū eius spes magni ali-
cuius boni successit: nam & aer ad eius adue-
ntum pristinā serenitatē recepit. mox igitur con-
cionē aduocat, auditurā qua mandata à Deo
referat. quam ubi conuenisse animaduertit, è su-
periore loco, ut ab uniuersis audiretur, in hunc
modum est affatus: *Viri Hebraei*, Deus optimus
maximus, quemadmodū nunquā ante a uota no-
stra est aspernatus, ita hoc quoq; tēpore me lega-
tum uestrum benignissimē excepit, & iam in ca-
stra uestra præsens ac propitius adest, præs-
cripturus nobis uiuendi rationē, qua nulla beator
ne cogitari quidem potest: quare per ipsum perq;
eius magnifica opera uos obsecro, ne cōtemnatis
que uobis dicturus sum, meā mediocritatem in-
tuentes, quodq; humanā linguā audituri estis:
sed expendētes mandatorū bonitatem ac utili-
tatē: agnoscite eius maiestātē, qui ut uestra cō-
moda prouehat, me internuntio ad uos uti nō est
dedignatus. Non enim *Moses Amaram* &
Tochabelis filius, sed is qui pro uestra salute Ni-
lum sanguineis fluctibus labi fecit, et *Aegyptio-
rum* cōtumaciā tam uarijs calamitatibus fre-
git: qui per mare uia nobis munivit, qui omnium
egenis cibos calius excogitauit, qui potum de-
sideratibus è petra scatere iussit, à quo *Ada-
m* terra ac maris usum fructū accepit, per quē

Noë diluviū effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananae terrae est factus, per quē Isaacus confectis senio patribus est natus, per quem Iacobus xlii, honestissimis filiis est ornatus, per quem Iosephus in Aegyptiorū præsidentē uasit: is inquit uobis haec praecepta largitur, ego nihil aliud sum quā cūi numinis interpret. Ea uobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatā uitam agitis. fruētes terra feracili, mari tranquillo, progenie iuxta naturae leges felici, eritisq; hostibus uestris semper formidolosi. ego enim cū Deo coram collocatus, immortalē eius uocem audiui: adeo illi cordi estis uos & generis uestri incolumitas. His dictis adducit populū cum liberis & cōiugibus ut Deū loquentē eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos corū illaberentur: itaq; omnes audiēbant uocem ē sublimi descendētē, ut nemo non intelligeret. Praecepta autem quae Moyses duabus tabulis inscripta reliquit, nō est fas totidem uerbis eulgare, sententias tantum

Exo. 10. eorum indicabimus. Docet enim nos

Primum praeceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerē iurandum.

Quar

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A cade abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octavum, Non committendum furtum.

Nonum, Non deponendum falsum testimoniū.

Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Hæc ubi multitudo lata ex ipso Deo sicut Moy Exod. 22. ses prædixerat audiuit, dimissa est cōcio. Sequētibz autē diebz sæpius ad ducis tentoriū venientes postulabāt ut etiam leges eū à Deo deportaret. Ille & in hoc eū gratificatus leges tulit, & quid quōve modo agendū esset per idē tēpus præscripsit, sicut suo loco dicitur: sed maiore legū partē in aliud tēpus differo, prius de his cōmmenturus. Eodē ferē tēpore Moyses rursus in Sina montē ascendit, præmonito antē populo: nam & spectare eos ascensionē suā noluit. Cūq; Exo. 24. diutius moraretur, per x l. enim dies absuit, cœperunt solliciti esse, ne quid gravius illi accideret: neq; in tot crumnis aliud quicquā eos sic contristavit, ut interitus Moysis opinio: variabant enim rumores, dum alij deuoratū à bestijs iactant, maximè qui minus eum amabant: alij raptum à Deo videri malunt: qui verò prudentiores erant, inter utraq; sententiam ancipites, quod alterū ab humanis casibus non alienum, alterū viri illius uiruti cōmmentius uidebant,

ipsius sortem satis equo animo ferebant: suam autē vicē dolebant, quòd tali praside ac patrono essent orbatī, qualē aliū inueniri credebant impossibile: & neq; sollicitudo sperare eos sinebat, neq; spe adempta nō dolere poterant: ac ne castra mouere quidē audebāt, reditū expectare iussi. Tandē x l. diebus toridēq; noctibus elapsis reueritur, nullo interim humano alimento degustato: aduentuq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit, diuinam providentiam illis adesse significās, & rationem bene ac beate uiuendi se per eos dies didicisse: postulareq; Deum ut tabernaculū ei faciant, quò descēderet quoties placeret, quod etiā migrātes secū circūferre possent, ut non sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuisitans crebrò & tantū nō cohabitans praesto sit uotis eorū ac deprecationibus: mensuram quoq; & formā tabernaculi sibi prae monstratā, nihilq; superesse nisi ut ad eius fabricam quā primū se accingerent. His dictis profere duas tabulas cōtinentes decem praecepta inscripta, in singulis quina: erat autē Dei manus ea scriptura. Illi uero praesentia sermoneq; Moysis lati pro se quisq; certatim ad structurā tabernaculi conferebant aurū, argentū, caprū, materiem lignēā elegantem & cōtra carie firmam, pilos caprarū, & ouīū pelles partim hyacinthina partim punicea tinctura, quasdā etiā candidas colore, & alias purpure flore infectas:

adh

ad hac lanas eisdem coloribus tinctas & linum
 byssinum: lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum
 auro includi solent, atque insuper nimiam magnam
 odoramentorum: nam huiusmodi erat materia ta-
 bernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo
 & portatili differebat. Ergo posteaquam ista spe-
 cies ambitiose sunt collata, viritum contribuenti-
 bus, nonnullis etiam plura quam pro domesticis fa-
 culeatibus, architectos operi propheta praeferre
 ex mandato Dei, sed tales ut non alij diligendi
 fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissa
 fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codi- Exo. 36.
 cibus extant: Beselel ex tribu Iuda, Oronis filius
 & Mariammes, quae erat ducis soror: et Elia-
 bus Isamachi, tribus Danidis: plebs autem tan-
 ta alacritate operam & impensam offerebat,
 ut edicto coercendi fuerint, & praconis uoce
 admonendi, non esse opus pluribus: ita enim fa-
 bricatoribus est visum. Atque ita structuram ta-
 bernaculi aggrediuntur, Moyse & Mensuram &
 magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei
 colloquio didicerat, tum quantum instrumentum capere
 deberet ad usum sacrificarum & sacrorum mini-
 sterium, rite ac ordinate praescribere: nec minor
 fuit largitio mulierum circa uestes sacerdotales,
 & caetera quae uel ad tabernaculi ornamen-
 tum, uel ad diuinum cultum attinere uidebantur.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto
 quod similitudinem templi portatilis referebat. C. V.

Exod. 36.

Omnibus autem paratis, & uasis aureis, & aramētis ac textilibus, Moyses inditelo festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculū erigit hoc modo. Ariū primo dimēsus latitudine 1. cubitorū, longitudine 3. uallos areos statuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uicenos, & in postico latere x. In uno quoq; inerant anuli, & capitella argētea, bases uerò aurata mucronata, ima haste similes, ex arc faēta & in terrā defixa: anulus innētebantur fines: qui ab altero capite clauis arcis cubitalibus humi cōfixi singulos uallos firmabāt, & cōtra uentorū nim tabernaculū munitbāt. Lincū deinde byssinū mollissimū circūtendebatur à capitellis ad bases dependens, totūq; cum locū sepiēs, ut nihil à pariete differre uideretur: atq; hoc modo se habebāt septi tria latera. quartū uerò latus 1. itē cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patibat, uirg; habēs geminatos uallos instar postium: ex agente hi quoq; cōstabant prater bases, quæ erāt anea: ab utroq; autē latere stabāt tres ualli bene firmati: erāt autē & illi linteo è bysso cōtexto circūducti: ad iannā uero pēdebat uelum uiginti cubita longū, & quinq; altū, ex purpura byssoq; & hyacintho cōtextum, uariē picturatū exceptis animātium formis: intra iannas autē erat aspersoriū aneum, basi ex eadē materia superpositū, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes

des perfunderent. Hunc in modum septū atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio uersum ad orientē, ut sol surgens radios in illud mitteret, cratq; longū cubita triginta, & latum duodecim: alter parietum erat australis, alter ad septē triones obuersus: ierum ad occidentē spectabat, attoll. baturq; tantū, quantum in latitudine patebat. Erantq; tabula lignea uicena ex utroq; latere, quadrāgule, crassitudine quatuor digitorū, latitudine unius & dimidiū cubiti, intus et extra laminis aureis cōtectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularū cardines suscipiebant. Parietis uerò occidentalis tabule sex crāt, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita cōpaginatæ, ut unus paries esse uideretur. Ex lateribus autē tabule erant uicena, quarum latitudo habebat mēsurā unius & dimidiū cubiti, crassitudo tertiā partē palma, & ita triginta cubita adimplebant. Posterioris uero parietis nouē cubitos sex tabule faciebāt quibus coniunctæ sunt aliæ due tabule, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerūt ad instar maiorū tabularū, singule uerò tabule annulos habebāt aureos, per exteriores frontes eminētes, uelut quibusdam radicibus cōfixos per ordinē, ad inuicē per circuitū respicientes: & per eos deaurati ueltes immissi, singuli cubitorū quinq; tabulas coniungebant:

intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio ca-
 pite, in modū pyxidis: & post tergū parietum in
 longitudine positorū, unus erat ordo, per tabu-
 las omnes uadens, quo per uncinos utriusq; pa-
 rietis latera cōtinebātur, incastrationibus factis
 & immisissis ad inuicē: atq; ita cautū est taber-
 naculo cōtra uentorum uim alios'ue impetus, ut
 securū & immobile cōsisteret. Intus autē diuisa
 in tres partes lōgitudine, post decē cubita inti-
 ma, statuae sunt colūnae quatuor eodē opere &
 ex eadē materia factae, similibus basibus impo-
 sitae, paribus internallis per trāsuersum distitae:
 ultra has fuit adytū, reliquū uerò tabernaculi
 sacerdotibus patebat. Atq; hac tabernaculi
 trifariā diuisio, uniuersitatis naturā referebat:
 nam tertia pars quae intra quatuor colūnas con-
 sinebatur, sacerdotibus inaccessa cōtexta Dei
 quodāmodo representabat: uiginti uerò cubito-
 rum spatiū, tanquā mare & terra hominibus
 inaccessibilis, solis sacerdotibus cōcedebatur: à
 fronte uerò quā aditus patebat, colūnas statue-
 runt quinque: aereis basibus innixas: post hac uela
 sunt per tabernaculū expāsa, è bysso cōtexta, et
 purpureo, Hyacinthino, puniceo, coloribus distin-
 cta: horū primū cubita decē quaquauersum pa-
 tebat, quod per colūnas est distentū, quae adytū à
 reliquo spatio disparabat et à cōspectu hominū
 excludebat: totūq; hoc fanū uocabatur Sanctū,
 adytū uerò ultra 1111. colūnas sitū dicebatur
 Sanct

Sanctum sanctorum: fuitq; hoc lineum omnis generis floribus qua terra fert alijsq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris: alterum autem velum magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum situs quinque columnas segebat: quod à summo ad dimidium columnarum pendens ibi annulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus praebebat. Huic penè cōsignum erat aliud velum magnitudine par, sed è lino cōtextum, annulis à funiculo per transversum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquando festis precipue diebus reductum populi prospectum admittebat. Reliquis diebus, & maxime parum serenis obiectum suo picturatum illud velum à repestasibus protegebat: unde mos mansit etiā post templum ex adificatum, ut velum huic simile à aditu praerenderetur. Erant praeterea decem auleae quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenarium octonum cum uncinis aurcis qui cōtignorum annulis ita inferebantur, ut coaptata unum videretur: quae extensa sanum supernè obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingentia. Erant & alia peripetasmaia undecim aequè lata, sed longiora, videlicet triginta cubitorum singula, è pilis eadem subtilitate qua illa è lana cōtexta: quae regimine suo usq; terram fusa instar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc usum supra denarium numerum erat annexum, Hae rursus ab alijs è pell

pellibus confutis contra aëstus ac pluviarū iniuriā protegabantur: quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi nō aliter micabāt, quā si cœlum quis contueretur. Cæterū cilicia & pellicea uela ita pendeabant, sicut illud circa sani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyses collocavit.

CAP. VI.

Exo. 37. **T**etiam arcam Deo sacrā infrunt, è materie natura ualida & ab omni carie inuiolabili: hæc uernacula nostra lingua dicitur *Heoron*, figura tali. Lōgitudine eius erat quinq; palmorū, altitudo uerò & latitudo trin̄ palmorū, eratq; intus & extra tota laminis aureis, incrustata, & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatū, nulla ex parte prominēs: ex utroq; autē longiore latere inerat annuli aurei duo, totū lignum penetrātes. & per eos uectes aurati utrinq; tracti, ut quoties opus esset quocunq; transportari posset: neq; enim à iumentis uehebatur, sed sacerdotū humeris trāsferēbatur. Operculo autē eius s̄posita erāt effigies dua, quas *Hebrei Cherubim* appellāt. ea sunt animātia uolueria, nona specie nec unquā cuiquā hominū uisa: qua *Moses* in *Dei* solio niderat figurata. In hanc arcā reposuit tabulas decē præcepta cōtinentes, in utraque quina, et in singulis paginis duo cum dimi-

dio: ipsamq; arcam intra adytum recondidit.

De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus
tabernaculi.

CAP. VII.

IN sano autem mensam collocavit *Delphicis* I X.

non absimilem, longitudine duum cubitorum,
latitudine unius, altitudine palmorum trium: cam
sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per
omnia pedibus similes quales lectis Dorienteses
addere solent, sed supernè quadrangulares erat:
habebatq; circumquaq; labrum quatuor digitis tam
inferne quàm superne prominens: & per singulos
pedes inerant anuli sive circa summum pedem, adhi-
bebanturq; utrinq; duo ceu manubria è ligno fir-
missimo deaurata, quæ non per circuli utrunq;
ut uelles trahebantur, sed fibulato morsu mensæ
labrum supernè, infernè pedis anuli comprehendendo,
faciliatè transferendi quocumq; opus esset præ-
bebant. hæc solebat deponi in sano uersus septen-
trionalè parietem non longe ab adyto. & in ea di-
sponebantur duodecim panes non fermentati, scilicet
regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissi-
mi confecti è farina duorum assaronum, quæ mensura
Hebraorum septem corylas Atticas continet. Super
panes autem ponebantur dua phiale aurea ihure
plena: post septem uero dies alij panes inferebantur,
festo quod nos uocamus sabbatum, cuius ritus
causa alias est à nobis indicanda. Ex aduer-

X.
so mensa propius meridiana parietem situm erat
candelabrum ex auro fusile, sed non solido. pondo

minarum

minarium centum: hoc pondus Hebraei cinchares, Græci salentiū sua lingua nominant: eratq; distinctum globulis, lilijs, malis punicis, craterculis ab una basi in altum assurgētibz, in septē ramos diffisis iuxta numerū solis & reliquorum planetarū. Exibat autem in septē capita ordine inter sese respondentia, quibus imponebantur si ptem lucerna secūdum totidem planetarū numerū, respiciuntq; ad orientē & meridiem, candelabro oblique posito. Inter hoc & mēsam ut dixi sita erat arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circūquaq; coniecta, cubitali in quadrū latitudine, altitudine uerò dupla: super qua stabat foculus corona aurea circūquaq; cinctus, cui annuli inerant cū suis uellibus quo per uia à sacerdotibus deportari posset. Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia, hac quoq; lignea, laminis arcis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, craterem pro foculo superpositam habens: excipiebat

Exo. 38. enim terra quicquid ignitum supernè decidebat, quòd basis nulla subeffet. Ad aram uerò preſto erāt infundibula & phiale, thuribulaq; & crateres cū instrumēto alio rei diuina peragende accommodo, nihil non ex auro purissimo.

De pontificali ac sacerdotali ornatu. CAP. VIII.

XI. Exo. 39. **E** Tabernaculū quidē cū paratu suo sic se habebat. Nunc restat dicendum de uestim

tam reliquorū sacerdotū quos illi *Chaneas* uo-
 cants, quā pōtificis, quem *Anabarchen* nomi-
 nant, sic summum sacerdotē significātes, ac pri-
 mum de vulgo sacerdotū. Sacerdos sacris opera-
 turus purus iuxta legē & castus accedens ante
 omnia *Manachasen* quē uocant induitur, qua-
 si dicas constrictorium: est autē subligar circa
 uerenda, consutū ē bysso rectorio, in quod pedibus
 insertis subducūt uelut dimidiatas brachias, atq;
 ita circum illa cōstringunt: super hoc induit lin-
 team interulam byssinam ē duplicata tela con-
 fectam, *Chetomene* nostris uocatur, significatq;
 ea uox lineam, linum enim uocamus *chetion*: id
 indumentum est tunica calaris corpori astricta,
 habens manicas circa brachia et ipsas strictas,
 quae accingitur circa pectus paulo axillis infe-
 rius zona lata digitos quatuor intus inani, ita
 cōtexta ut serpentis exuiū uideri possit: floribus
 etiā picturatur puniceis, purpureis, hyacinthi-
 nis & byssinis: stamen uerò ē sola bysso constat,
 quae semel atq; iterum circa pectus reuoluta ad
 talos usq; desinit, tantisper dum sacerdotes à sa-
 cris seriantur, idq; ad ornatū conferre uidetur:
 cum uerò sacris est ministrandū, ne uentilat & sit
 impedimento super humerū laui reijcitur: hanc
 zonam *Moyse*s nominauit *Abaneth*, nos uo-
 cabulo à *Babylonij*s mutuato *Emian* dicimus,
 sic enim illi nominant: sed tunica nusquam si-
 muatur habetq; circa collum amplā aperturā,
 cuius

cuius ora uncinis à pectore & à tergo cōmittuntur. *Massabazanē* uocant: super caput autem gestat pilcum nō fastigiatiū, neq; totū caput cōprehendentē, sed paulo plus quā mediū: hic uocatur *Masnaemphihes*: est autē tali paratu, ut uideatur uitta linea sepe in orbem replicata & confusa, quam supernè alia tela integit usq; ad frontē descēdens, & per superficiem uerticis suturarū deformitatē occultans: hic adaptatur accuratē, ne inter sacrificandiū delabatur. Et sacerdotū quidē ornatus in genere est talis. Pontifex uerò utitur quidē etiā hoc, nihil eorū quae enumerauimus omittēs, sed superinduitur *hycinthinā* tunicā talarem, quā nostrates *Meshir* nomināt, astringitq; eam zona coloribus supra dicta simili, nisi quod auro intertexta: catcrum ima uestis ornabatur limbo effigie malorū punnicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic depēdebant, ut mediū esset quodq; malū puniciū inter duo tintinabula sitū, & tintinabulū inter duo malapunica. Hae tunica non cōstat è duobus segmentis, ut suturas habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longū cōtexta aperturā in summo habet nō transuersam, sed in longum descēdentē à tergo, & ante usq; ad mediū pectus: cui decoris causa affuta est simbria, ne scissura appareat: eodē modo quā manus exeruntur est scissa, super hanc tertiam etiamnum induit uocatam *Ephoden*, græcanica epomidi similem.

*similem, ea sit hoc modo: ex varijs coloribus auro
 intermixtio ita cōtextitur, ut circa mediū pectus
 lacuna quadā relinquatur, maniculis quoq; ita
 extantibus ut planè tunica appareat: lacuna
 uerò inscribitur fructum amplitudine palmi auro
 eisdemq; coloribus quibus ephodes variegatum:
 id uocatur *Essen*, ac si dicas rationale: quod ita
 quadrat, ut ad amussim spatiū illud circa pe-
 ctus à textēte relicto expleat: id cōmittitur cum
 tunica anulis auris per singulos angulos ex oris
 tunicae ac *essenis* extantibus, intercurrente tania
hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo
hyacinthino suturā expleat: in utroq; autē hu-
 mero singuli *sardoniches* auro inclusi fibularū
 uice epomidē adnectit: his insculpta sunt Iaco-
 bi filiorum nomina literis uernaculis lingua na-
 stratis, in utroque lapide sena, ita ut seniores
 dextrum humerū obtineant: quoniam & *essenē* ipsum
 duodecim gēna distinguūt, eximia uel magni-
 tudine uel pulchritudine, ornatus hominibus
 propter enorme pretium incōparabilis: cui terna
 per ordines quatuor inerant, conserta coronulis
 auris ita ut excidere nō possint: in primo ordi-
 ne, *sardonyx*, *topazus*, *smaragdus*: in secūdo *car-
 bunculus*, *iaspis*, *sapphirus*: in tertio *lyncurinus*,
amethystus, *achates*: in quarto *chrysolithus*,
onyx, *beryllus*. his erāt insculpta filiorū Iacobi
 nomina, quos tribuum autores habemus, ordine
 quo olim singuli nati fuerant. Cū autē per se illi
 quos*

quos diximus anuli sunt infirmi, nec possint pon-
dus gēmarū sustinere: alios duos maiores in ex-
tremitate rationalis, qua respicit ad collū, emi-
nentes è textura fecerūt, qui suscipiant catenas
aureas, opere plexili, uenientes per fistulas quas-
dam ad extremitates humerorū: quarū catena-
rum summitas ascēdens reducitur post tergū, et
circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōne-
ctitur. id quod præcipuè sustinet ephodē ne quo
pacto defluere possit. Esseni autē assuta erat zo-
na iam dictis coloribus et auro distincta, qua
totū cōplexa rursūq; supra suturam nodata,
deorsum propēdere sinebatur: omnes autē fim-
bria quibuscūq; oris fistulosis utrinq; includeban-
tur. Porro pileo quali ceteri sacerdotes uteba-
tur, super quē extabat alius cōsutilis ex hyacin-
tho variatus: hunc aurea corona triplici ordine
circūdabat, in qua spectabantur calysuli aurei,
quales uidemus in herba que apud nos uocatur
daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscy-
mus. Quod si quis aut uisam aliquādo nō satis
animaduertit, aut nomine tenuis auditā de facie
nō nouit, huic etiā describere eam nō graabor.
Herba est tres palmos sape in altitudinem exce-
dens, napo similem radicē habēs, nix enim hac
parte est alia similior, folia uerò apio: hac è ra-
mis emittit calyculum ipsis inhaerentē, nesciturq;
eunica quadā, quā exiit fructu ad maturitatē
tendēte: calyculus autē est quātus articulus mi-
nime

nimi digiti, circūferentiā habēs crateri similem, quod ipsum clarius faciā propter ignorātes: ima sui parte circa fundū dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursū dilatus in labrū exeat mali punici umbilico incisuris simile, cui operculū orbiculare inhaeret, quasi de industria tornatū, eminētes habēs incisuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas et in acutos mucrones desinentes: cōtinet autē sub operculo fructū per totū calyculū, herba sideritidis semini simile: florē uerò fert qui papaueris uideri possit. Eiusmodi corona ab occipitio circum tempora utraq; procedebat: nam frontē istī calyculī non ambiabāt, sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod sacris characteribus Dei nomē incisum habebat: atq; hic erat pōtificis ornatu. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos sequatur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietate numen cōtemnamus quod ipsi assiduo cultu uenerentur. Nam si quis tabernaculi fabricā cōtempletur, & sacerdotis ornatū, & nasa quibus inter sacrificandū utimur, cōperiet legulatore nostrū diuinū quendā uirū fuisse, et falso nobis impietatis calumniam impingi: in his enim omnibus representatā quodāmodo uniuersitatis rerū naturā inuenire licet, si quis nō otiose, sed prudenter singula cōsideret. Nam & tabernaculū longitudine x x x. cubi-

eorum trifariā partitus, et duabus partibus sa-
 cerdotibus permixtis, quasi profano loco, terrā et
 mare significat: hac enim ab omnib⁹ promiscuē
 calcantur. Tertiā uerò partē soli Deo adsigna-
 uit, eo q̄ cal i hominibus sit inaccessible. Iudcm
 per duodecim panes in mensa dispositos, annum
 significauit in duodecim mēses diuisum: Et cū
 cadclābrū ē septuagin: a partibus cōposuit, duo-
 decim signa, per quā planeta feruntur, subindi-
 cavit: Et per septē lucernas impositas totidē plā-
 netarū cursum. V. la quoq; ē quatuor coloribus
 cōtexta el. mētorū naturā designāt: nam byssus
 terrā refert uidetur, ex qua lini hoc genus pro-
 uenit: purpura uerò mare, eò quòd cōchylj cruo-
 re sit fucata: aērē uerò hyacinthus repraesentare
 uidetur, sicut puniceus color ignē: quā Et pōti-
 ficis tunica cū sit linsea, terrā similiter signifi-
 cat: hyacinthus uerò pol i, per mala punica sul-
 getra referēs, sicut tonitrua per timibulorum
 strepitū. Epomis etiā uniuersi huius naturā in-
 dicat ē quatuor coloribus cōtexta, quibus aurū
 accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctā
 rebus omnibus lucē. Essen quoq; in eius medio
 est insertus, nō aliter quā terra mediū mūdi locū
 obtinet. Zona itē qua cingitur, oceani similitu-
 dinē habet, qui uniuersa circumplectitur. Duo
 praeterea sardoniches in uestitu pōtifcis pro fi-
 bulis additi, solis Et luna significationē habēt.
 Gemmarū etiā duodenarij siue ad mēses retu-
 lris

leris, siue ad parē partiū numerum eius circuli quem Græci zodiacū vocant, nequaquā à uera cōiectura aberraueris. Pileus itē cal. significatio uidetur esse, cum sit ex hyacinthi cōfectus, alioqui nō sustineret Dei nomē, & corona illustratur aurea, propter splendore quo maxime Deus delectatur. Atq; hæc in hūc modū interpretati sumus per occasionē, ne latentē in his legislatoris sapiētiā ultrò dissimulare uideremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant

C A P. I X.

His ita peractis, priusquā dedicarētur ap- X I I.
paruit Deus Moysi, iussitq; ut sacerdotiū Exo. 28.
Aroni fratri suo cōferret, ea uirtute pradito, 29. 30. 40
ut merito præ cæteris eius ratio habenda uideretur. Qui aduocata cōcione, recensuit uirtutes illius, & quā studiosus esset publicorū cōmodorū, pro quibus toties in salutis etiā discrimen uenire nō dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cōprobarēt, et fauorē Aaronis multis ipfis præse ferrent, Viri, inquit, Israëlita, opera iam sunt absoluta, qualia uel Deus poposcit, uel nostræ facultates præstare ualuerūt: & quoniā scitis eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia prospiciendū est, quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet, et pro nobis uota faciat. Quod si res arbitriū mei fuisset, mihi ipsi honorē hūc adiudicasset, tum quod ita natura cōparatū sis, ut quisq; sibi optimē uelit, tum quod mihi conscius

m 2

sim lab

sim laborum pro repub. susceptorū, quibus tale
 premiū iure meo reposcere possem. Nunc Deus
 ipse cuius est sacerdotiū, Aarōni hunc honorē
 deferendū decreuit, eiq; sui calculi prerogatiuā
 cōtulit, ut qui iustitia in toto populo pramineat:
 cui iam ante uestē sacratā & curā sacrorū al-
 tarisq; sui destinauit. Is pro uobis uota faciet
 apud Deū, eo libentius exauditurū, quod et iam
 antē in uos est propēsus, & propitiatorē habi-
 suri estis quē ipse in hoc elegit. Grata fuit hac
 oratio populo, & suo quoq; suffragio Dei com-
 probauit electionē. Erat enim Aarōn propter
 genus & prophetiam & uirtutē fratris honore
 hoc longe dignissimus, cui fuerūt eo tēpore filij
 I I I I. Nabadus, Abius, Eleazarus, Rhama-
 rus. Quicquid autē ex collatis ad fabricā taber-
 naculi supersuit, totū iussi sunt in uela tectoria
 tabernaculi & cādelabri, & ara in qua suffi-
 sus fieret, aliorumq; uasorū impendere, ut hæc
 dum in itinere transportātur, neq; puluere neq;
 pluuiā, aut alia quacūq; iniuria ladi possent.
 Post hæc cōuocato populo imperauit ut rursus
 cōtribuerent uiritim dimidiū siculum: siculum autē
 nummi genus est apud Hebræos, quales sunt te-
 tradrachmi Attici. At illi sine mora parue-
 runt: quorū numerus fuit sexies cētena millia, et
 insuper quinq; millia quingēti quinquaginta:
 cōserebantq; id argentū soli ingenui atatis an-
 norū uiginti et supra usq; ad annū quinquage-
 simum

Exo. 37.

sumum, quod mox in usus tabernaculi est insump-
 ptū. Deinde et tabernaculū et sacerdotes lustra-
 uit in hūc modū: Myrra electa siclos quingētos,
 ireos tantundē, cinamomi & calami (est et hac
 odoramēti species) dimidiū dicti pōderis, concisa
 ac cōtusa insit macerari in olei olinarum hin-
 (mēsurā nomē est quā capit duoschoas atticos)
 quibus permixtis, & arte unguentariorū deco-
 ctis, factū est unguētū suauissimū, quo et sacer-
 dotes, & totū tabernaculū ungens purificauit.
 Offerebātur deinde multa et uaria super altare
 aureū adolēda pretiosa ualde, quorū naturā, ne
 sim prolixit ase lēctori molestus, recēdere super-
 sedeo. Oportebat aut bis ī die suffitiū facere, ante
 ortū & circa occasum solis: & oleū purificatiū
 ad lucernas seruare, quarū tres in sacro cāde-
 labro per totā diē Deo lucebāt, reliqua sub ue-
 sperā accēdebātur. Porro omnibus iam absolu-
 tis, palmā artis fabrilis tulerūt Beselel et Elia-
 bus: nā et aliorū inuēta excoluerūt, & ipsi mul-
 ta de nouo inuenerūt: ex his tamē duob⁹ prae-
 lebāt Beselel. Insumptūq; est huic fabrica tēpus
 mēsiū septē: quo trāsactō primus annus ab exi-
 tu ex Aegypto est expletus. Initio uerō sequētis Exo. 45.
 anni mēse Xanthico Macedonū, Hebraorū ni-
 san, nouilunio tabernaculū dedicatū est, et quic-
 quid uasorū in eo fuerat. Statimq; Deus indi-
 cauit gratū sibi esse, & nō superuacaneū laborē
 Hebraorū, praesentē se sano suo hūc in modū de-

clarans. Cum calum esset aliàs serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tanta quantæ solent esse hiberna nebula, nec tam men tam tenuis ut aspectum humanū transmitteret: incundusq; ros distillabat ab ea, præsentia Dei fidē | opulo astruens. Moyses autē distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq; merito præmij, uictimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptū, taurum & arietem hædumq; pro peccatis. Sed quorū hac fieri soleant, dicam dum de sacrificijs tractabo, & quæ uictimæ solidæ tradantur cōflagrationi, & quæ

Leui. 8. iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine uictimarū ornatum Aaronis & filiorum eius aspersit, purificās eos fontanis aquis ac unguento, ut Dei fierēt sacerdotes: atq; hoc modo per septem dies ipsos & uestes eorū curabat: tabernaculum item & eius uasa unguēto sicut iam dixi cōfecto, & sanguine taurorū & arietum alter-

Leuit. 9. nis diebus iuxta genus suum mactatorū. Octaua autem die festum indixit, & sacrificare unumquemq; pro facultatibus imperauit. At illi dicto parentes creatim & ambitiose uictimas offerbāt: quibus super arā impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in motū emicuit, & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per

Leui. 10. idem tēpus accidit Aaroni quadā calamitas, paterno animo grauis, quam tamē generose per tulit: erat enim uir fortis, & intelligebat hoc non

sine

sine Dei voluntate factū. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nabadius & Abius, cum in aram intulissent victimas, nō iuxta prescriptum Moysi, sed quales antea solabant, combusti sine flamma in eos cōversa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autē insit patrem eorum ac fratres sublata cadavera extra castra deferre, atq; ibi honorificē sepelire: totusq; populus inopi nam hanc eorum mortē luxit: solos fratres ac patrē Moyses voluit à mœrore abstinere, & potiorē Dei honorē quā suam tristitiā habere: iam enim sacrū amictum Aaron gestabat. Ceterum Moyses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblati, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidē non amplius ascēdibat, sed in tabernaculū uenitās oracula quoties opus erat à Deo rescribat, & cultu habitu priuati hominis uti perscrutans, neq; quicquā prater Reip. curam pra alijs sibi vindicās. Leges praeterea scribebat & inēdi rationē, quam seruātes & Deo placere possint, & ipsi inter se socialiter pacetq; uiuere: atq; haec omnia dei monitu faciebat, Dicam autē & de illis legibus suo loco: nūc illud succurrit, quod in mentione sacerdotalis ornatus omisissim nō oportuit: nā ea uēstis omnem sub prophetia praetextu imposturarū occasionem ademit his qui illa utebātur: liberumq; Deo uel adesse sacerdotibus, uel nō, omnibus & popula-

ribus demonstravit, & exteris, si qui fortè huius
spectaculo intervenirent. Ex lapillis enim quos
pontifex in humeris gestabat (sardoniches erant,
quorum naturam nulli non notā narrare superma-
cium puto) micabat aliter quoties litatū esset, is,
qui dextrum humerū occupabat: tantūq; fulgo-
rem emittebat ut procul etiā intuentibus conspi-
ceretur, idq; præter naturā suam & cōsuetudi-
nem: quod certè admirationem meretur apud o-
mnes, nisi si qui ex cōtemptu religionis sapientia
opinionē aucupantur. Sed mirabilius est quod nūc
dicturus sum. Per duodecim gēmas, quas in pe-
ctore pōtifex insitas effeni gestat, in bello victo-
riam prænūtiare Deus solibat: nam prius quā
exercitus se moveret, tantus fulgor ex eis emi-
cabat, ut toti populo faciliè innotesceret, adesse
Deum, opemq; & auxiliū suum invocantibus esse
allaturū. Quapropter Græci quotquot à nostra
religione nō abhorrent cū hoc miraculum pro
compertissimo habeāt, ita ut negari nō possit, ef-
fena vocāt λόγιον, hoc est oraculum. Desūt tam
effeni quā sardonix fulgorē emittere annis du-
centis ante quā hac cōmentaremur, irato Deo
propter legū suarū prævaricationē: de quo aliās
opportuniū dicetur. nūc cōceptā narrationē dein-
ceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omni-
bus quacūq; ad sacerdotalē ordinē pertinebant
ritū peractis, populus Deo in castrorū contuber-
nium recepto lætus ad hymnos & sacrificia se

conuerſit, non aliter quàm omnibus iam malis
 auerſatis, & omnia proſpera in poſteriù ſpe-
 rantes: donaq; Deo tam priuatim quàm publicè
 per ſingulas tribus offerebāt. Principes enim tri- Num. 7.
 buum bini de ſuo cōſerentes plauiſtrum cum duo-
 bus bubus contributebant, ut ſ. x. plauiſtra taber-
 naculo per uiam deuehendo inferuiret: & præter
 hoc unusquiſq; eorū obtulit phialā & trullcum
 & acerram: hæc decem daricos ualebat, eratq;
 odoramentis reſerta: trullcum nero & phiala,
 utraq; ſimul ducentos ſielos pendebant, ſed phia-
 la ſeorſum tantum ſeptuaginta: hæc farina erant
 plena, oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificijs
 utebantur. Præterea vitulum & arietem cum
 agno anniculo in holocauſtū, & hircum pro pec-
 catis. Adhæc obtulit unusquiſq; principū alias
 niſtinas quæ ſalutares uocabantur, per ſingu-
 los dies boues duos & quinque arietes cum agnis
 anniculis & hædis: atq; ita per duodecim con-
 ſinuos dies ſacrificauerunt, qualibet die unus.
 Moyses autem non amplius in ſinā mōte, ſed ta-
 bernaculum introgreſſus, conſulebat Deum de
 rebus agendis, & de ferendis legibus: quas me-
 liores quàm ut ad hominem autorem reſerri de-
 beant, poſteritas multis ſeculis ſeruauit, diuinitus
 datas credens: adeò ut eas nec in pace ob uolu-
 ptatem, nec in bello ob neceſſitatem uiolare fas
 putarent. Sed de his nunc deſino, proprium uolu-
 men aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificiis & purificationibus. CAP. X.

Nunc paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinet, quandoquidē in sacrificiorū mentionē incidimus. Duo sunt sacrificiorū genera. priuatum & publicum: horū utrunq; duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni absumitur, quod ideo uocatur *Holocautoma*: aut pro gratiarū actione persoluitur, & in epulū sacrum facientium uertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma facturus, mactat bouem, agnum, & hædum, & hos quidem anniculos, bouem uerò licet mactare etiam grandiorē: sed opus est ut sine omnia mascula qua solida cōcremantur. His ingulatis sacerdotes aram circumquaq; sanguine horū tingunt, deinde mundat a nūbratim dissecant, & sale cōspersa in aram imponūt, sive lignorum iam ardente: deinde pedes & intestina omnia d. ligēter primum repurgata ad reliquum accernū adūciunt, tergora uerò sacerdotibus cedunt: & holocaustomata quidē ad hunc modum sunt. Quum uerò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ uitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. His ingulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinē cum fibra iecoris, & insuper caudā agni ara inferunt: pectore uerò ac dextro crure sacerdotibus concesso, reliquias

carn

carnibus per biduum epulum instruunt, & qua *Leuit. 4. 3*
 supersuerint igni cōburunt: idem ritus seruatur
 & in sacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas
 maiores nō habent, par columbarū aut turturum
 offerunt, quarum altera sit holocausta, altera
 sacerdotibus in cibū datur. Accuratius autem
 de his in libro de sacrificijs differemus. Nam qui
 per ignorātiā peccauit, agnum & hœdum fœ-
 minam eiusdē atatis offeri sacerdosq; sanguine
 non ut ante aram, sed cornua eius sola imbuat,
 renesq; & reliquam pinguedinē cum fibra iteo-
 ris in aram inferunt. Sacerdotes uerō tollunt sibi
 & pelles & carnes eadē die absumendas in fa-
 no: nam lex uetat quicquā in postquam diem re-
 liquum facere. Qui autē sciens peccauit, nemine
 conscio, arietē offert lege ita iubente: cuius car-
 nes in sano similiter sacerdotes eadem die consu-
 munt. *Leuit. 4. 9* Principes quoq; cū pro peccato sacrifi-
 cant, eadē quæ publicj offerūt, hac tantum diffe-
 rentia, quod uictimas adducūt taurū & hœdum
 masculū. Iubet etiā lex ut tam in priuatis quā
 in publicis sacrificijs farina afferatur purissima,
 cum agno assaronis mēsurā, cum arietē duorum,
 cum tauro trium: hanc consecrant in altari oleo
 subactam: nam & oleum sacrificantes afferunt,
 cum boue hinis dimidium, cum arietē tertiā par-
 tem, cum agno quartā. ea est mensura prisca He-
 braorū, duos choas Atticos cōtinens, quæ oleum
 ac uinū metuntur: nam uinū circa altare libat.

Si quis autē non sacrificans ex uoto similem offerre, eius primitias pugillum unū in aram conijcit, reliquum eius sacerdotes in cibū sumunt, aut coctum, nā oleo subigitur, aut panibus inde confectis: quantumcumq; autem sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetas etiam lex offerri eadem die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoq; nō nisi octauo à partu die admittit. Fiant & alia sacrificia pro recuperanda ualitudine, aut alia de causa, in quibus liba cū uictimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, sacerdotibus quoq; partem

Nu. 28. 29 *suam inde sumētibus. Publicis uerò impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac uespere: septima autem quaq; die duos ingulant, eodē modo sacrificantes: & nouilunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis septē, & arietem: hadum uerò pro peccato, si quid fortē per obliuionem omissum fuerit. Septimo item mense, quem Macedones hyperbeteum uocant, præter iam dicta taurū & arietem & septem agnos mactant. & hadum pro peccatis: decima deinde luna eiusdē mensis ieiunant usq; ad uesperā, sacrificantiq; eadē die taurum, & arietes duos, & agnos septē, & pro peccato hadum: adducunt autem duos præter hunc hados, quorū alter uinus extra fines in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo imminere aucturatur: alterum uerò in
subur*

*suburbanum in locum purissimum eductum cum ipsa pelle exuritur nihil omnino purgātes, & cum eo simul exuritur taurus, nō à populo adductus. sed sumptu pontificis: quo mactato, & sanguine eius simul & hodi in sanū illato, aspergit digito sectum septies, totiesq; paucimētum, rursusq; toties interiora fani circū altare: reliquum deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio: deinde extremitates & renes & adipēs cum fibra iecoris inferūt altari, pontifexq; adiicit arietem de suo, solidū Deo cōflagratum. Eiusdem *Exod. 13.* mensis decimaquinta, tēpore iam in hibernū uer. *Leuit. 13.* gente, tabernacula cōpingere iubentur per singulas *Dent. 31.* familias contra uentura frigora qua annus senescens afferre solet: quin & in patria tādē constituti, accedere in eam urbem quam propter templū caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, uictimasq; Deo solidas incendere, & simul pro gratiarū actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palma, ex quibus mala persea dependeant. Prima die sacrificiū debet esse holocaustoma ex tredecim bubus, et agnis uno pluribus, & arietibus duobus, addito hado pro peccato. Sequentibus diebus idē numerus agnorū & arietū unā cum hado mactatur, sed per singulos dies unū de numero boum detrahūt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantq; sicut diximus uitulū & arietem & agnos*

agnos septem, & pro peccatis habundum. Atq; ha
sunt Hebraei caerimonia tabernaculorū, à maio-

Exod. 12. ribus accepta. Mense autē Xanthico, qui nostris

13. 23. Nisan vocatur, & annū exorditur, luna quar-

Leuit. 23. tadecima, sole arictem obinente, quandoquidem

Nume. 9. hoc mēse ab Aegyptiaca seruitute liberati su-

Deut. 16. mus, sacrificium quod tunc exeuntes fecisse dixi-

Leuiti. 2. mus pascha nominatū, quōtannis instaurare de-

ge iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil

ē uictimis in sequentē diem relinquentes, quā est

quintadecima & azymorū festiuitatis prima:

nam hoc festū priori cōtinenter succedit, duratq;

dies septē, per quos panibus non fermentatis ne-

scuntur: & per singulos dies tauri ingulantur

duo, aries unus, agni septem: haec holocausta

sunt, additurq; hāud pro peccatis in quotidiana

epulā sacerdotibus. Secunda azymorū die,

quā est mensis huius decimasexta, frugibus de-

messis & hactenus intactis incipiūt frui: equūq;

rati Deum huius ubertatis autōrē per gratitu-

dinem honorari hordei primitias offerūt in hunc

modum. Spicarum manipulum igni torrent, hor-

deum deinde pinsunt, atq; ita in alica modum

fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo

uno in eam iniecto reliquum sacerdotū usui ce-

dit: & ex eo licitum sit publicis ac priuatis

messes metere. Primitiarum tēpore agnus in ho-

locaustum Deo mactatur. Post paschale sacrum

elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta

nonem

nonem diebus, quinquagesima quam à numero
Asartha Hebraei uocant, offerunt Deo panem è
 farina triticea duobus assaronibus cum fermento
 confectum, mastrantq; agnos duos: hac oblati-
 a mox in cenam sacerdotibus apponitur, & ea-
 dem die sic ut nihil supersit absumuntur: ceterum
 holocausta faciunt è tribus vitulis, arietibus
 duobus, ignis quatuordecim, hædisq; pro peccato
 duobus. Nullum autè festum ducitur absq; ho-
 locaustate & laborū uacatione, sed in omni-
 bus omnino hæc duo lex obseruari iubet, & post
 sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur
 panis non fermentatus ex farina assaronibus ni-
 ginti quatuor: coquuntur autem bini pridie sab-
 bati, & sabbato mane proponuntur in sacra men-
 sa duobus ordinibus seni ex altero sese respi-
 cientes, atq; ita cū duabus lincibus thure plenis
 permanēt usq; in proxime sequens sabbatū: tunc
 demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi
 priores sacerdotibus in cibū dantur: thus itē igne
 adoleatur, quo ad holocausta uti solent, &
 pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sa-
 cerdos autè de suo quotidie bis offert Deo fari-
 nam o'eo maceratam, & modica coctura dura-
 tam, & q; demensum eius farina assaron unus:
 huius dimidiū mane, tantundē uespere, in ignem
 infert. S. d. de his hætenus, quorū rationem aliàs
 diligentius explicabimus. Ceterum Moyses tri- *Leuiti. 8.*
 bum *Leuiticam* à cætero populo exemptam, ut *Num. 3.*
 Deo

Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgavit, eiq; tabernaculū cum sacris uasis sartum tectum curandum commisit, iubens ut ad præscripta sacerdotum sacrū ministerium capefferent: atq; eo tēpore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hac animalia discrevit, quæ ad cibum essent pura, & quibus nesci nō liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorū esum permiserit,

Zeni. 7. 17 aliorū interdixit. Sanguinis certè ideo uenit, quòd hunc animā & spiritum putaret, neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hac reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiā indixit. Eiecit etiam è cœtu & con-

Zeni. 12. suetudine hominū leprosos, & seminis profluvio

13. 14. 15. laborantes, mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uersari inter homines uenit, nec nisi post septimam diem puras haberi uoluit: eum quoq; qui cadaver curasset, per totidē dies à cœtu arcuit: si quis autē ultra hunc dierum numerū diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas, quarum alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt: eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est: qui uerò per somnum geniturā emisit, si se mergat in aquam frigidam, ut solet fieri post legitima uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis priistinam ualeitudinem à Deo

à Deo precibus impetraverit, et in cutē sanitatis color redierit, hic varijs sacrificijs Deo gratitudinē suā attestatur, de quibus alias dicemus. Quo magis ridēda est illorū fabula, qui dicunt, Moysen propter leprā ex Aegypto profugum, turbā eodē morbo laborantiū in Chananā duxisse. Nisi enim uanum illē rumor esset, nunquam Moyses in suā ignominia talē legē tulisset, qualem etiā alio ferēte, probabile erat ipsum reclamaturū, praesertim quum inter multas gētes leprosi uersentur, & in pretio sint: et adeo nec relegētur, nec cōtemptim habeātur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicae civiles illis cōmittantur, ac ne à templis quidē & sanis arceātur. Quid igitur uetabat, si tali uisio fuit infectus, quo minus apud multitudinē sibi parentē eas leges statueret, quae ipsi honorē potius quā dētrimētū afferrent? Quare manifestū fuit quod hac per inuidiā de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorē Dei taliū legum author esse noluit. sed hac quisq; ita, ut libitum fuerit accipiat. Ceterū puerperas sanū introgredi uetuit, aut sacris interesse usq; in quadragessimū diē si foetus sit masculus: quod si foemina sit duplū eius temporis praescribitur. Ac ne post praestitū quidē terminū intrant absq; uictimis, quae partim Deo, partim sacerdotibus cedūt. Quod si quis adulteriū suspicionem de uxore

XIIII.

Nume. 5.

n. hab.

habuerit, offert hordeacea farinae assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquū est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotū statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum, & inscripto primū Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandū cum imprecatione, ut si pudicitia lasisset, luxato crure dextro & uentre disrupto miserè moriatur: si autē præ amore nimio, & præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit commotus, decimo mense infantem masculū pariat. peracto iuramento de membrana delictū nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano pulcre humi collecto, atq; in poculū asperso, ebibendum porrigit. mulier uerò si iniuste est delata, pragnans facta maturè & feliciter enititur. quod si & cōingalem fidem & Deum iusiurandi testē sese illit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrē aqua intercute inuadente. Hac sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autē tulit tales. Adulteriū in uniuersum prohibuit, ratiū coniugū summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque

Exo. 22. interesse, ut liberi legitimi proueniant. Nē incestum cū matre, aut nouerca, cum amita aut matretera, cum sorore nurūe, omnesq; tales coitus

Leuit. 18. ut nefarios damnauit. Vetuit & cum muliere menstruū fluxum patiente cōgredi & cum bruiis: damnauit etiā eos qui ex formosis maribus

turp

turpem uoluptatem captarent, & qui cōtrā se- *Leuiti. 2.*
cisset, capitale pœnam inflixit. Sacerdotes autē
duplo castiores esse uoluit: hos enim nō solū pra-
dictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiā
non quamuis fœminā in coniugale thorum ad-
mittere, nō quæ corpore quæstum fecisset, nō ser-
uam aut captiuā, neq; cautionariam aut stabu-
lariam, neq; à priore marito quacumq; de causa
repudiatam. Pōtifex uerò ne uiduam quidē per-
misit, quod tamen ceteris sacerdotibus liberum
reliquit: sed solum uirginē ducere cōcessit, eamq;
seruare. Idem nec ad mortuū sinitur accedere,
quod tamen ceteris est licitū, ad fratres & pa-
venes ac liberos mortuos accedere. Idē iubetur
simplices esse, omniq; fūco carere. Quicumq; è sa-
cerdotibus integer corpore nō esset, partē quidē
suam cum ceteris accipere sinitur, sed ad altare
ascendere, & fanū intrare prohibetur. Nec so-
lum in sacris obeundis puros esse oportet, sed ni-
tam etiā irreprehensibilem præstare: quæ propter
quæ sacrum amictum gestant, tantisper dum co-
utuntur, præter aliam castitatem, puritatem &
sobrietatē à uino quoq; interim arcentur. Pūli-
ma etiā integri corporis mactantur, omniq; ui-
rio carentes. Hac sunt quæ Moyses iam tunc ui-
tae suæ tēpore obseruāda tradidit: quadam etiā
in futurum, ipse licet in deserto degens, Chana-
neam terram tandem adeptis prospexit. Septi- *Leuit. 25.*
mo quoq; anno remissionem agris dedit, in ta-
n *2* *Etosq;*

Etosq; aratro & plātatione esse iussit, quemad-
 modum iam ante populo septima quaque die re-
 missionē à laboribus dedit: quæ uerò per hunc
 annum sponte sua terra protulerit, publica esse,
 & promiscui usus iussit, & neq; indigenā neq;
 aduenam ab eis fructibus colligendis arceri:
 idemq; obseruari post septimam annorum septi-
 manam, qui numerus quinquaginta conficit: no-
 caturq; *Hebraeis* quinquagesimus quisq; annus.
Iobelus: in quo et debitoribus scenus remittitur,
 & serui manumittuntur, qui contribules ciom
 essent, legem aliquam uolaucrunt, & supplicij
 uice in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoq;
 ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc
 in modum: *Instante Iobelo*, quæ uox libertatem
 significat, conueniunt uenditor agri & emptor,
 computatusq; fructibus ac expensis, in agrum
 factis, si fructus maiores fuisse comperiātur, re-
 cipit agrum uenditor: quod si expensæ maiores
 fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor possessionem
 alteri cedit: sin utraq; paria fuerint, posses-
 sio ad ueteres dominos reuertitur. Idem ius est in
 domos quæ in uiciis non munitæ, uenduntur: di-
 uersum uerò de illis quæ intra oppidorum mœ-
 nia uenduntur. Licet enim ante annum elapsum
 redditæ pecunia domum recipere: quod si inte-
 ger annus interim abierit, emptorē possessionis
 ius confirmatur. *Has leges Moyses in castris in-*
tra populo tradendas accepit à Deo, moxq;
 licet.

Literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmissis.

Leges belli, & consuetudines.

C A P . X I .

L*egibus ad hunc modū digestis, ad rei mi-* *X V .*
litaris curam animū aduertit, de bellis su *Nume. 1.*
turis iam tum cogitans. Indicit igitur censum
tribuū, excepta Leuitica: einoq; cura principi-
bns demandata, numerū eorū qui militari atate
essent, ad se referri iubet. Leuita enim sacri erāt,
& immunes à militia. Censa sunt capita sex-
centa millia eorum qui arma ferre ualerēt, ata-
tis ab anno uigésimo usq; quinquagesimum, &
super hunc numerum. M M M . D C L . Pro Leui
autem allegit inter autores tribuū Manassem
Iosephi filium, & Ephraemem pro Iosepho. Hos
enim Iacobus in adoptionē à Iosepho impetra-
uerat, sicut supra diximus. Compacto igitur ta- *Nu. 1. 3. 4*
bernaculo in medium castrorū illud receperunt,
tribus tribubus per latera singula tendentibus,
inter quas uia intercedebant. Forū quoq; rerum
uenaliū est propositū, & merces suo quaq; loco
disposita: adcrantq; opifices omniū artiū in suis
officiis, ut planè ciuitas uideretur huc atq; il-
luc cōmeans. Loca autem tabernaculo proxima
sacerdotes occupabāt, ac deinceps Leuita. Eorū
(nam & hi seorsum sunt recessiti) numerus erat
uiginti tria millia, octingēti octuaginta, mari-
bns tantū, & qui trigesimum à natiuitate diem *Nume. 9.*
excederēt, in hūc censum uenitibus. Et quādiu

nubes super tabernaculū persenerabat, taniisper
uclut presente Deo castra eodem loco mane-
bant: quoties uerò se aliò mouebat, tum etiam

Num. 10. ipsi migrabant. Inuenit autem & buccina spe-
ciem ex argento facta talem: Canna erat tibia
paulo crassior, longitudine paulo minus cubita-
li, cuius os tantum patebat, quantum ad inflan-
dum sufficeret, desinebatq; in extremitatem
campanule similem, quemadmodum tuba. As-
sosa uocatur hoc genus apud Hebraeos. Duas
tales fecit, quarum una plebs ad concionem no-
cabatur, altera principes ad consultandum de
republica exciebantur: utrisq; uerò clangenti-
bus uniuersus populus conuocabatur. Quoties
uerò tabernaculum moueretur, hic modus serua-
batur. Primo signo canente qui in orientali
parte castrorum tendebant excitabantur: se-
cundo uerò, qui à tergo tabernaculi tentoria
sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum
medium portabatur inter sex tribus preceden-
tes, & alias sex ponè sequentes. Zenite uero ta-
bernaculum circumdabant. Ad tertium autem
signum pars castrorum meridionalis moueba-
tur, & ad quartum septentrionalis. His bucci-
nis utebantur etiam in sacrificijs, in quibus ui-
ctimas cadi mos est, tam sabbatis quàm ceteris
diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus
uictimis est celebratum ex eo tempore quo in li-
bertatem uindicati, Aegyptiorum domina-

tionem effugerant.

Seditio cōtra Moysen propter egestatem, & seditionum pœna. CAP. XII.

XVI.

Num. 11.

Non multo post à Sina monte castra mouentur: & post aliquot māsiones, de quibus dicemus, uentum est ad locum qui dicitur Iscrah: ubi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosa peregrinationis culpam in Moysen conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius ubertate carere, uerumetiā pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoq; aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in uirum optimè meritum passim iactabantur. Exortus est interim unus ex populo, qui admonitos præcitorum Moysi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet a quo animo esse, pollicendo se quamuis grauib; contumelijs immerito positum, copias tamen carniū eis exhibiturum, non in unum tantum diem, sed in plures etiam. Illis uerò credere nolentibus, quodam etiā rogante, unde tot hominū millibus prouidere possit: Deus, inquit, & ego, quātumuis male apud uos audien-

tes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere, idq; breui estis visuri. Vix hac dixerat, cum tota castra coturnicibus complerentur, quas acerrime venabantur. Deus tamen non multò post in Hebraorum insolentiâ ac maledicta animadvertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocaturq; Cabrothaba, quasi dicas concupiscentia monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananzorum regione reuerſi Israëlitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

XVII.

Nu. 13, 14

Moyſes autè posteaquâ abductos inde adduxisset in locū humana habitationi parum aptū, non longè à finibus Chananaorū sitū, qui dicitur Fances, in cōcionē populū advocat. Cumq; in medijs constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decrevit, libertatem & feliciſſimam terræ possessionē: quorū alterū ex ipsius munificentia iam habetis, alterū quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananaorum finibus, à quibus adeò nulla civitas, nullusue rex nos arcebit, ne ne uniuerſa quidē gens collatis in unum viribus efficere hoc valeat. Ergo parati ſumus ad rem fortiter gerendā: neq; enim sine praelio regione ſua nobis ſunt ceſſuri, ſed poſt magna certamina victoria premium erit: ante omnia mittendi ſunt ſpeculatores, qui & terra ubertatē, & habitatorum potentiam explorent. Nos nerò in primis conc

concordia studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc ubi locutus est, populus collaudato Moysis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex unaquaq; tribu unū: qui exorsi à partibus ad Ægyptiū vergētibz, totā Chananaorū regionem perlustraverāt, donec ad Amathē urbem & Libanū montem pervenirent: exploratq; terra simul & incolarū natura, reuerſi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negotiū insumptis. Et fructuū quidē pulchritudo quorū specimen erat allatum, ubertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellū suscipiendū erigebat. Contrā deterrebantur narrantibus difficilē fore eius acquisitionem, quòd flumina superanda essent magna ac profunda, & montes ardui transcendendi, & urbes mœnibus firmisſimis tingantur. Apud Hebronē uerò etiā gigantum progeniē se reperisse aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chananaeos inuenissent, quàm quæ hætenus post exitū ex Ægypto uiderant, suo timore reliquā etiam multitudinem data opera implerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta cōcione domum reuerſi cū uxoribus & liberis lamentabantur, dicētes Deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare: rursūq; Moysen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem

pontificem uotiferabantur: atq; ita totam noctē
 inquieti exegerunt, in utrumq; cōicia iactan-
 do. Mane uerò ad concionē cōcurrunt hoc ani-
 mo, ut lapidatis Moysē ac fratre, in Aegyptū
 retrò, unde uenerant, reuertentur. Quē euentū
 metuentes duo ē speculatoribus, Iesus Naueci fi-
 lius ex tribu Ephraimitide, & Chalebus ex tri-
 bu Iuda, procedunt in mediū, & populū compe-
 scunt, orantes ut bona spe sint, neue Deum insi-
 mulens mendaciū, temerē fidem habentes quibus-
 dam, qui uanis sermonibus de rebus Chanaan-
 rum vulgatis multitudinē credulā territarent:
 quin potius eos sequeretur, qui illis regionē tam
 felicē acquirendi autores ac duces se praberēt:
 neq; enim mōiū magnitudinē, neq; amniū pro-
 funditatē obstaturā uiris fortiter rem gerere pa-
 ratis, praesertim auspice Deo, & pro illis in acie
 praliaturo. Itē, inquiunt, posito omni timore ala-
 eres, Deoq; freti, quā uos ducemus sequimini:
 Talibus uerbis conabantur sedare tumultuantē
 populum. Moyses interim & Aaron prociden-
 tes in faciē supplicabant Deo, non pro sua sa-
 lute, sed ut insaniē multitudinē ad sanā mētē
 reduceret, tot praesentibus et instātibz necessita-
 tibus turbata: cū subito nubes super taberna-
 culū exorta, adesse praesentem Deum significat.

XVIII.

Quo niso Moyses animatus inferre se in tur-
 bam, & ultro poenam eis à Deo tanta insolē-
 tia pronocato minatur: non tamen quantam

pec

peccati enormitas merebatur, sed qualis esse so-
 let paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum
 ingresso, & intercessionē populi cū lacrymis de-
 precanti, cōmemorasse Deum, quot & quantis
 beneficijs affecti ingrati esse pergerent: & quòd
 nunc speculatorum ignavia seducti, eorū verbis
 plus veritatis inesse putarēt, quàm suis promif-
 sionibus: quamobrē non delecturum quidē totum
 illud quod ceteris mortalibus omnibus prætulis-
 set: attamen terram Chananaā eiūq; ubertatē
 illis non concessurum, sed sine lare et sine urbe in
 deserto quadraginta annis erraturos, quo pec-
 cati pœnas exfoluunt. Liberis tamen eorū terrā
 illam daturum, eosq; commodorum quibus pa-
 eres se per intemperantiam indignos redderent,
 dominos esse constituturū. His denuntiationibus
 vulgus attonitum, totum se mœstissia deditit:
 Moysēmq; obsecrabant, ut deprecaretur Deum;
 quo reconciliatus peccatisq; condonatis, urbes
 hostiles eis traderet. Ille verò negabat Deum
 laturum talibus se tentari precibus. Non enim
 temerē aut humano more ad hanc indignatio-
 nem esse commotum, sed iustam hanc sentētiam
 protulisse. Non est autem incredibile, Moysēm
 unicum virum innumera penē hominum milia
 concitata sedauisse, quandoquidem Deus illi
 præsens placabiliorem faciebat multitudinem
 saepe iam suo malo expertam, conducibilius esse
 non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin
 etiam

etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singulare virum, tum ob fidem non tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etià impetratam: quandoquidem hodie quoque nemo est Hebraeorum, quin etiamsi latere possit, quasi praesentem reueretur, et quasi poenas exacturus, si quid praeter decorum ab ipso praescriptum gesserit. Auctoritatis eius plusquàm humana argumenta sunt plurima, & in his illud non minimùm, quòd quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor menses iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamè partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidem ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permisi, re infecta rediuerunt, malentes Moysis legibus, quam suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum ualeat semel concepta de hoc viro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cum tam ualida fames regionem nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta et unus. Acci-

ci ne

cū uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unam inde comedere, tanta egestate premente, ligē tantū & iram diuinam, ueritus, quæ in occulta etiā peccata grauius animaduertere solit. Quare nō est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quando quidem etiam scriptæ posteris, ab illa relictæ tantam uim & autoritatē obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quod talem uinendi rationem Deus per Moysen instituerit, Syd de his quisq; ut uidebitur sentiat.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVARTVS.

Hebræorum infido Moyse cum Chananijs pugna & clades. CAP. I.

HEBRAEOS autem duram Num. 14.
uitam in deserto agentes, &
multis miserijs afflictos, nihil
peius habuit, quam quod Deus
non sinebat eos: armis cū Cha-
nanijs experiri: nec iam amplius Moysen au-
dire uolebant quiescere iubentē, rati etiam sine
illius auspicijs uictoriam de hoste se posse obti-
nere: accusabantq; eum, quasi hoc tantum agen-
tem, ut in magna inopia constituti, semper ab
i illius

illius consilijs penderet: & omnino pugnare de-
 creuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, nō tam
 Moysis respectu, quā quod in eius tutela iam
 inde à ma. oribus essent: & quos prius ob pie-
 ratem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq;
 si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum.
 Satis sibi virum aduersus eas gentes, etiam si
 Moyses Deum ab ipsis alienare conetur: omni-
 noq; expedire sibi ut arbitrati suo potius rem
 gerant, quā pro excussa Aegyptiorum ser-
 uitate Moysis tyrannidem suscipiant, eiusq; li-
 bidini seducti pareant, iactantis diuina collo-
 quia, quibus ut Deo pra ceteris carus de rebus
 gerendis pramoneatur: quasi uerò non omnes ex
 a quo Abrahā essent posteri, ut unus singulari
 gratia praescientiā futurorū diuinitus habere de-
 beat. Prudentiū esse, ut cōtempta unius hominis
 arrogātia, Deo potius promissori credentes, ad
 acquirendam eam regionem se expediant, neq;
 diutius sub Dei prae-textu uerba sibi dari sināt.
 Cogitandum de praesenti inopia, quam loca de-
 ferta grauiorē in dies reddant, & ductore Deo
 manus cum Chananais quamprimum conferen-
 das, nec amplius assensum legislatoris expectan-
 dum. Comprobata deinde omnium calculis hac
 sententia, populariter in hostes uadunt, qui neq;
 feroci eorum impetu, neq; immensa multitudine
 perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: &
 bona parte Hebraeorum caesa, reliquos turpiter
 uertere

uertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisq; ab irato numine inmissam esse, eo quod non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem uidens tum suos accepta clade cōsternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præsentis successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Cumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absq; ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, ut non prius contra Chanaanos pugnam capefferent, quam signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitum ingenti usu uenit, maxime rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus prabeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, et uel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quam in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantum nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moyses oblitus accepta iniuria, quod minimum absuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset.

attulisset. Ac ne Deus, quidem curam eorum
 prorsus abiicit, sed tamen si contumeliosos non so-
 liam, erga legulatorem, merum etiam in manda-
 ta divina per Moysen accepta, liberauit tamen
 è perniciosissima seditione, cuius absq; sua pro-
 uidentia non nisi tristissimus exitus expectari
 poterat. Hanc seditione, & quemadmodum ea
 sedata Moyses rem administrauerit, nunc di-
 cemus, causa eius primam exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysen & fratrem
 propter sacerdotium excitata.

CAP. II

11. **C**Ores uir genere & opibus inter Hebræos
 Num. 16. clarus, et populari quadā facundia præ-
 ditus, uidens Moysen in celsa dignitatis consti-
 tutū, moleste ac inuidenter id ferebat. Cum enim
 esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum
 censibat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorē
 & genere nihilo inferiorē: multisq; in illū apud
 contribules Leuitas & inter cognatos cōciona-
 bundus uociferabatur, rem indignam distitans,
 nec diutius ferendam, Moysen ambiciosi arti-
 bus sub prætextu cuiusdam diuinitatis cū alio-
 rum iniuria sua tantum gloria studere: & nuper
 præter iura & sua sacerdotium absq; populi suf-
 fragio fratri Aarōni dedisse, & alias dignita-
 tes quasi tyrannide arrepta pro libidine distri-
 buere. Granē hanc esse iniuriam, quod ita laten-
 ter se in dominationem insinuet, ut priusquam
 sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui
 enim

enim principatu se dignum sibi sit conscius, eum
 volente ac persuaso popul. sine vi ad tale fasti-
 gium aspirare. Qui uerò bonis artibus eò perue-
 nire desperent, à vi quidem abstinere ne boni-
 tatis ac honestatis opinionem amittant, sed
 technis malitiosis ad id cōsequendum nisi. Taliū
 conatus in medium protractos puniri è republi-
 ca esse, priusquam è clanculariis insidiatoribus
 aperti hostes euadant. Quā enim rationē Moy-
 sem afferre posse, cur Aaroni potissimum Co-
 filijs sacerdotiū dederit. Si enim ex Leuitica tri-
 bu alicui honor is ex diuina uoluntate debere-
 tur, se merito fuisse praferendum, genere Moyse
 parem, atate atq; opibus potiorē: quòd si anti-
 quissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure ui-
 ris Rubelitidis tribus dignitatē eam deferendam,
 Dathamo, Abironi, et Phalao, dimitijs iuxta
 ac atate inter contribules praeinentibus. Hac
 Cores, uideri uolens reipublica curā habere, re-
 uera hoc tantū agens, ut concitato populo pon-
 tificatum inuaderet. Nec diu se intra unam tri-
 bum hæc criminationes cōtinuerūt, uerū spar-
 sus paulatim rumor, dum quisq; auditus de suo
 aliquid addit, totis iam castris peruagabatur:
 breuiq; eò res deuenit, ut ducenti quinquaginta
 è primatibus factionem Cora sequeremur, qui
 omnes operam dabant, ut sacerdotiū fratri
 Moysis ademptum in illum transferretur: po-
 pulus præterea tam concitatus erat, ut ad lapi-
 des

des cōclamaretur, concurrebatq; incōdita multitudo in concionē, ubi stans ante Dei tabernaculum unctisferabatur, tollendū tyrannū, & populum ē seruitute eximēdum, cui sub religionis prætectu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse ad hunc honorē prouecturū, nō cum qui multis esset merito posthabēdus: uel si Aaroni cum dare decreuisset, populi suffragio potius quā fratri beneficio fuisse daturū. Moyses autē qui Cora calumnias non ignorabat, uidens populum irritatum, nequaquā expauit: sed fretus conscientia rei benē administrata, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus uulgus tractandum est, ad Corem uersus elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quinis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidemini: imò ne reliquā quidem concionē contemno, etiam si nobis diuitijs & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quā uterq; nostrū, facultates possides: neq; quia nobilior. Cōmune enim uniuersis genus nobis Deus noluit, cuius eundem cunctis autorem dedit: neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtulit. Nisi enim ius & f. is præ oculis habuissē, nequaquam

oblitus

oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi
 incipso propinquior, & mihi non minus quam
 illi bene uelim: et alioqui qualis erat prudentia,
 me uiolati iuris reum facere, & huius facinoris
 premium alteri cedere? Viri & à mea probi-
 tate absit tale scelus, neq; Deus, sustinisset aut
 se contemni, aut uos ignorare quid illi gratissi-
 mum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi eligit,
 ipse ab hoc crimine immunè me reddidit. At-
 tamē licet non tuo beneficio, sed diuina electio-
 ne hunc honorem adeptus, non dubitat in mediū
 depositum uestris suffragiis cōmittere, nullam
 prerogatiuam postulans ex eo quòd hactenus
 eo sit legitimè functus, ut qui omni ambitione
 posita, malit uos sine seditione uidere, tamen si
 uestris etiam calculis ante iam comprobatus:
 neq; enim Dei uoluntatem in hoc lasimus, quòd
 uestrum etiam assensum accedere uoluimus: sed
 quod ille ultrò detulit, salua pietate recusare nō
 licuit: quemadmodū & illud æquum est, ut qui
 semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum
 efficiat. Quamobrem iudicabit denno quem ue-
 lit pro uobis sacra facere. & pietatis uestra an-
 tiſtitem esse. Iniquissimū enim fuit, Coram per
 ambitionem obstare, quo minus liberam electio-
 nem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod
 seditionibus turbemini, quantū ad hac causam
 attinet. Cras mane cū sua quisq; acerra & igne
 ac odoramentis adesto. Tu uerò Cores ecce Deo.

Et calculum eius expecta, neq; maiorem quam Deus habeat, auctoritatem tibi arroga: sed tu quoq; inter ceteros huius honoris competitores indicandus adesto: nec uideo cur uel Aaron à petitione debeas excludi, eodem genere natus, et qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. Vbi uerò cōueneritis, corā toto populo suffitū facitore, Et cuius sacrificiū acceptius Deo fuerit, eū mea quoq; auctoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia collata per priuatam gratiam in fratrem summa dignitatis exoluā. His auditis turba Et tumultuari simul, Et male suspicari de Moysē destitit, Et insuper consilium eius collaudauit tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimissitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, sacerdotium Aaroni & filiis est confirmatum.

CAP. III.

Nam. 10.

POSTERÀ uerò die reditur in concionē ut sacro facto interessent diuino iudicio, per quod cōpetitorū certamē erat dirimendū: eratq; nonnihil tumultus, multitudinē suspēsa ad euentus expectationem, quibusdam Moysē in ordinem redigi cupientibus: qui uerò prudentiores erant, si ditionū finē exoptātibus: timebāt enim ne actū esset de rep, si ulterius seditio procederet: multitudo quoq; natura nouarū rerum cupida, Et ad obloquendū magistratibus prona, omnibus rumoribus circumserebatur. Moyses autem
missis

missis ad Dathamū & Abironē niatoribus,
iussit ut ad condicē uenirent sacris interfueri.
Postquā autē negauerūt se obtemperaturos, neq;
diutius passuros Moysi potentiā artibus malis
quasitam in populo augeri: his renuntiatis as-
sumptisq; aliquot praestantioribus non est dedi-
gnatus ad cōsumacē Dathami factionem ueni-
re, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum
Dathamus cū suis audito Moysē cū prima-
tibus ad se aduentare, progressi cum liberis &
uxoribus ante tabernacula, expectabāt quidnā
acturus esset: aderant etiā satellites qui arcerēt
eum si quid ni agere uellet. Ille uerō iam propior
sublatis in calū manibus, & elata uoce ut a to-
ta multitudine exaudiri posset, Domine, inquit,
cali & terra ac maris, tu qui mihi testis es fide
dignissimus, quod quicquid haecenus feci, ex
tua sententia feci, qui miseratus res Hebraorū
perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc o-
rationem: tu enim scis omnia, ipsas etiā cogita-
tiones hominū: quapropter nō dedignaberis rei
ueritatē atq; istorū ingratitudinē in mediū pro-
ferre. Nosti sanē exactē & illa quae nativita-
tem meā praecefferūt, nisi nimirū nō audita: nūc
in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti
ciam non ignorēt, male suspicari tamē non uerean-
tur. Ego cū uitam agere quietā, id quod mea
uirtute & tua uoluntate Raguelisq; soceri be-
neficio cōsecutus erā, tamē relictis eius uolupta-
tibus

tibus & commodis meipsum totū dedidi erūnis
 pro isto populo perferendis: & primū pro liber-
 tate eorum, nunc uerò pro salute prōptissimè ma-
 gnos labores suscepi. Nunc ergo quoniā in suspi-
 cionem ueni hominibus, qui mea cura ac proui-
 dentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in
 igne illi ad montē Sina mihi apparuisti, & tua
 nocte spectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus
 es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi
 uoluisti, qui Aegyptiorum opibus afflictis ser-
 uitate corū effugere concessisti, & Pharaohis
 potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignari
 uia per mare mediū iter aperuisti, cuius postea
 fluctibus Aegyptios inuoluisti, qui inermes ar-
 mis munuisti, qui ex uitijs fontibus potabiles
 reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus
 ē petra produxisti, cibumq; in terra nō inuenien-
 tibus à mari attulisti, ē calo deniq; nunquā an-
 tē auditi es largitus, qui legibus ac institutis rē
 nostrā ornasti, ad isto mihi domine index omnium
 ac testis incorruptissimus, q̄ neq; munera à quo-
 quā Hebræorū fauorē meū cōtra iustitiā capti-
 tē admisi, neq; pauperē bonam causam habentē
 propter aduersariū diuitē pdere litē sum passus:
 & nūc republica sincerissime administrata in
 suspicionē culpæ, à qua sum alienissimus, uenio,
 quasi fratri ob priuatū affectū et nō tua uolūate
 sacerdotiū tuū cōtulcrim. Ostēde q̄ oīa tua pro-
 uidētia dispēsantur, et nihil fortuitis casibus, sed
 tua no

tua uoluntate ad effectum peruenit: & quod res
 Hebraorum cordi tibi sint, iustis in *Dathanam*
 & *Abironem* animaduersione declara qui te
 stupidū faciunt meis imposturus circumuiri iu-
 stantes. Facies autem mansuetam aduersus in-
 sanos gloria tua detractores uindicta, si non com-
 mani more intercā, ne quis n. hil nisi humanum
 passos existimet, sed terra quam indigni calcine
 dehiscens cum familijs & saculatis eius ab-
 sorbeat: hoc modo & tua potentia omnibus ap-
 paribit, & exemplum posteris statuetur, ne quis
 secus quā pium est de tua maiestate sentire au-
 deat: & meum ministerium ex tua sentētia esse
 comprobabitur. Quod si uera sunt crimina qua
 in me congerūt, cum in meum caput dira uertant,
 illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita
 exacta pœna à populi tui turbatoribus, reli-
 quam multitudinem in pace, cōcordia, & man-
 datorum tuorum custodia seruē intactam &
 expertem supplicij sceleratis hominibus debiti:
 quandoquidem alienū est à tua iustitia, illorum
 pœnas immeritam Israelitarum turbam depen-
 dere. Hac cum lacrymis effuso, terra horrendum
 repente cōtremuit, & undante superficie, non se-
 cus quā pelagus uento fluctuās, uniuersum po-
 pulū terruit: immani mox sonitu cliso, quā sedi-
 tiosi tendebant, solum subsidit, & eodē momen-
 to omnes ad unum absorbet: sublatisq; in hunc mo-
 dum profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, ut

ne uestigium quidem eius superesset. Et sic finis seditiosa factionis, illustre argumentum diuinæ providentiæ simul & potentia : fuitq; hic casus commiserabilior, quod adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, ut totus quantum erat populus, ante actorum obitus, latis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctum quidem dignos, ut pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Darmamum cum suis extinctum Moyses pontificatus amulos conuocat, Deo denno commissuram electionem, ut ei sit ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducentes quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quod à maioribus omni virtute praeclaris oriundi essent, tum quod ipsi nequaquam degenerarent : cumq; his procedunt & Aaron & Cores : deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quae secum attulerant : cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi unquam excita- uerunt, nec in terris sponse ardentibus, nec in syl- uis per aëtem austri flatu collisis & attritis exci- tatum uiderunt, sed qualis diuinitus accendi po- terat fulgentissimus simul ac flagrantissimus : cuius ni ac impetu ducenti illi & quinquaginta una cum Core ita sunt absumpti, ut ne cadaue- rum quidem reliquia cõparerent : solus Aaron superfuit illisus, ut manifestum esset, diuinitus

coortū hoc incendium. His ita absumptis, Moyses nolens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, ut & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aarons filium accensas coram affixas altari areo consecrare, ut hoc monumento omnes terrentur, qui caeleste numen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviii. ob-
uenerunt.

CAP. IIII.

Post tam evidens argumentum cum iam sa- NUM. 17.
tis constaret, non ambitu, aut fratris gra-
tia, sed diuino iudicio sacerdotiū ad Aarone
peruenisse, sine ulla controuersia posthac illud te-
nuis: nec tamen ob hoc diu cessatū est à seditione,
imò penè grauior priore est infecunda: nam ex ta-
libus causis ortum habuit, ut facile appareret
longo tempore duraturam. Cùm enim semel ani-
mos hominū occupasset hac persuasio, nihil sine
Dei uoluntate geri, arbitrabātur Deum in gra-
tiam Moysis ista facere. huic igitur imputabāt
omnia, tanquam non peccatorū odio Deus seui-
res, sed à Moysse sollicitatus: agreq; ferebant
quòd nō solum impune tot optimatum morte po-
pulum multasset, sed premium etiam auferret
confirmatum iam fratris pontificatum: quando-
quidem nemo posthac eum affectaturus erat,
eum alijs id male cecisse uideret: adhuc cognati
extinctorum agebant apud populum, rogantes
ut superba & nimia Moysis potestati modum

aliquem statueret : facile enim hoc illi esse. Tunc ille maturè sentiens excitari turbas, ueritus ne qui rursus res novas molirentur, unde magnà aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet. Et auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas affirrent tribuum nominibus inscriptas : eius enim fore sacerdotium, in cuius uirga Deus signum ostenderit. Quod ubi placuit inscriptas attulerūt cum alijs, tum Aaron, inscriptam habens in sua *Lewiticam* : eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit : sequenti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoscibantur, quòd essent Et à principibus qui attulerant, Et à cætero populo notatæ : uidebantq; alias eadē specie manere, quæ erant pridie cum eas Moyses acciperet, ex Aaronis uerò ramos Et germina esse exorta, Et quod magis mirum, amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno constaret. Hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, omisissis odijs quibus tam Moyssem quàm Aaronem prosequebatur, totum in admirationē diuini iudicij uersum, amplius Deo repugnare desijt, ratumq; Aaroni sacerdotium esse uoluit : atq; ita tertio Dei calculo confirmatus nemine posthac contradicente fuit pontifex, Et Hebræorū populus longis seditionibus agitatius hoc modo ad quietem tandem

111. peruenit. Moyses autem posteaquam *Lewiticam*

cam

eam tribum diuino cultui dicatam, immunem à *Nu. 18. 35.*
 militia fecisset, ne forè in parandis ad uitam ne- *Leui. 14.*
 cessarijs occupati, negligentius sacra tractarent. *2. 13. & 16.*
 mādauit ut post armis ac Dei fauore quasitana
 Chananaam ex oppidis eius quadragesimo octo
 bona & pulchra *Leuitis* distribuerentur, cum
 agro mœnibus eorū contiguo d. iūm milium cu-
 bitorū, & insuper à toto populo decimas annui
 fructus exegit *Leuitis* simul ac sacerdotibus con-
 ferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes re-
 ditus fuere. Nunc dicēdum qua sint sacerdotum
 propria. Ex quadragesimo octo oppidis inssit us
Leuita concederent eis tredecim, & decimarum
 à populo quotannis acceptarum decimas pende-
 rent: praterca ut populus deo primitias omnium
 fructuum è terra prouenientium offerret, & ex
 quadrupedibus qua mactare fas est, primogeni-
 tum si masculum fuerit, sacrificandum sacerdo-
 tibus adducat, ut eo cum familia uescantur in
 urbe sacra: pro eis uerò quibus patria lex uesci
 netat, dominus foetus siclum cum dimidio depen-
 dat, pro homine uerò primogenito quinque siclos:
 deberi eis etiam primitias consue onium: & qui
 panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui uerò *Nume. 6.*
 ex uoto se consecrant, Nazarai dicti, capillum
 alentes, & uinum non gustantes, cum capillum
 consecrant, uictimas eorum sacerdotibus cedere.
 Item qui Corban seipso nominat, hoc est Dei do-
 num, si uelint à ministerio ad quod se uero obli-
 gauer

gauerunt dimitti, sacerdotibus pecuniam numerare, mulierē triginta siclos, virum quinquaginta: qui uerò tantum pecunia nō habuerint, hos sacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & si quis domi mactet ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen sacerdotibus pecoris pectus & brachiū dextrum. Tantū est quod sacerdotibus Moyses attribuit, praterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximē precedente uolumine diximus. Quicquid autem à populo sacerdotū ordini contribuitur, ex eo tā uxores quā filias & famulos etiam participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur: hæc enim in fano soli sacerdotio fungētes mares eodem die absumunt. Hæc ita post seditionē dispositis castra mouit, & cū omnibus copijs ad Idumea fines peruenit, legatis primū ad regem promissis: petebat ab eo tantū liberum transitū, paratus ipsius arbitrio fidem dare, sine cuiusquam iniuria iter se facturū: præterea forum rerum uenaliū suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aqua pretium, si rex ita inberet. Ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq; transitu, armatus eum exercitū est obuiam profectus, prohibiturus Moysen si uiam aperire conaretur. At propheta cōsulito prius oraculo, & Deo nō permitte ut ipse pugna principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter factururus. Eodem tēpore sorori eius Mariamua ultimum

nita dies aduenit, quadragesimo anno ex quo
 Aegyptū reliquerat, mensis Xanthici luna pri-
 ma: sepultaq; est publico sumptu magnificè, su-
 per quodam monte qui appellatur Seim: & post
 menstruum luctū lustrauit Moyses populū hunc Num. 19.
 in modum: Iuuenē laboris & aratri expertem,
 colore toto corpore rufam, paulū ante castra pro-
 ductam pontifex in loco purissimo maētauit, &
 sanguinē septies digito aspersit uersus Dei ta-
 bernaculum: deinde solida iuuenē, ita ut procu-
 buit cum pelle ac intestinis ardente, lignū cedri-
 num in medium ignē inijciunt, simulq; hyssopum
 & lanā cocco tinctam: huius cinerē uniuersum
 uir purus ac castus collectū reponit in locum pu-
 rissimum: & quotquot posthac funesti purifica-
 tione opus habebant, paulū huius cineris in fon-
 tanam immittētes, & hyssopi ramulū intingen-
 tes, aspergebāt se die tertia & septima: quo fa-
 cto pro puris posthac habebantur: & hunc lu-
 strandi morem etiam in terra belli sorte quasita
 seruari praecepit. Caterū funesto exercitu ita ut Num. 20
 dixi lustrato, per desertū cum eo pergens Ara-
 biam perijt. Cumq; uenisset in agrū urbis Ara-
 bum primaria, qua olim Arce, nunc Petra no-
 minatur, hoc loco montē excelsū, quo ager clau-
 ditur, Aaron conscendit, praeconiū a Moysē,
 quòd esset moriturus: & in cōspectu totius exer-
 citus, stans in loco acclini, exutā pontificiam sto-
 lam Elcazaro filio tradidit, ad quem iure et aie
 success

successio pereinebat: atq; ita spectante populo moritur, eodē ipso anno quo sororē amisit, anno aetatis centesimo uigesimo tertio: dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenien sibus Hecatōbaon dicitur, Macedonibus Lous,

I I I I. *Hebrais Sabba.* Luxit eum populus diebus
 Num. 21. triginta, & luctu finito, Moyses ductu peruenit ad fluvium qui nominatur Arnon: is ex Arabia montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit, Moabitae ab Amoris discerminans: estq; hac regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis supeditat. Ad eius regem Schonem misit legatos Moyses, qui transitum per regnum peteret, fidem daturus, quod sine detrimento vel agrorum vel colonorū militem traduceret: sed persoluturum pretium rerū uenaliū ex aquo & bono, etiam si potum aquae sine pretio dare granarentur. Schon uerò negato transitu, & armato suorum exercitu, uadi Arnonis occupat, prohibebitur si Hebraei fluvium transire conarentur.

Quomodo Moyses deuicit Schonem & Ogem Amorrhorum reges, deleuitq; eorum copias. CAP. V.

Num. 2. **M**oyses autē postquā intellexit Amorrhos hostilē in se animū gerere, haud ferendum contemptū ratus, & uidēs Hebraeos genus hominum intractabile, otio simul & gestare facile adduci posse ut pristinos cumulus ac seditiones renouaret, occasionē ei adimere nolens, cōsuluit

Deum,

Deum, an bello uia aperire permitteret. Deo uero annuente, & uictoria insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, milites quoque fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditate exsatiarentur, auspice Deo & quod sponte iam propenderent autoritate sua compellente. At illi permissa potestate lati, arma corripunt, & euestigio instructa acie ad hostem properant. Amoraus contra ut uidit aduersitates oblitus pristina ferocia, tum ipse est territus, tum milites animos quos ante usum hostem praese ferebant, praetimore demiserunt. Itaque nix primo conflictu excepto terga uertunt, in sola fuga spem salutis reponentes: confidebant enim munitis urbibus, quae tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebraei ut primum animaduertenter hostes cedere acriter instruerunt, turbatisque corum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamque totis campis sparsi effuso cursu alij alias urbes petebant, nec aliter persequendo fatigatur, imperfecta uictoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugnae generis, quod omni telorum genere eminens geritur in primis periti, & expeditiores quam ut armis grauantur, aut pedibus fugatos assequibantur, aut gladiis & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages eduntur, & si qui effugerant, ei uulneribus & siti conflictabantur: erat enim aestus. Cumque desiderio potius ad fluminis agmine magno ferrentur, ab inse-

quos

quentibus circumuēti eminus sagittis ac iaculis
 sunt confixi, & inter ceteros *Sehon* rex cecidit.
Hebraei uerò casos spoliabāt, pradas agebāt, ma-
 gna rerū copia fruebātur, quòd fructus nondū ex
 agris collecti essent: & milites totā regionē per-
 currebāt impunē diripiendo, captiuosq; abducen-
 do: nemo enim resistebat, robore eius regionis in
 pugna absumpto. Talis elades *Amora*is acci-
 dit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter
 fuit usi. *Hebraei* uerò terrā eam occupauerūt, in-
 ter tres amnes insula modo sitā. Nam *Arnonis*
 ripa meridionale eius latus termināt, *Iobacchus*
 uerò septētrionale, qui in *Iordanē* influens nomen
 amittit: occidentalis tractus *Iordane* amne al-
 luitur. In hoc rerū statu exoritur *Israēlitis* nouus
 hostis *Oges Galadina* & *Gaulanitidis* regio-
 num rex, in auxiliū *Sehonis* amici & socij ue-
 niens: cuius res quum iam perditas uideret, nihi-
 lomīnus uictoriam sperās, uirtutis suorū ac ho-
 stium periculū facere decreuit. Qua spe frustra-
 tus et ipse in pralio perijt, & exercitus ad unum
 est deletus. *Moyſes* uerò *Iobaccho* fluuiio supe-
 rato, regnū *Ogis* ingressus urbē unam post aliam
 subuercebat, habitantes internecione uastans,
 qui omnes eius terra homines diuitijs & agro-
 rum fertilitate superabant. *Oges* etiā uir heroica
 specie corporis, ne uirib⁹ quidē ac uirtute fuit in-
 ferior: cuius roboris & statura argumētū exsta-
 bat in expugnata regia urbe *Ammanitidis*
 region

regionis, dicta *Rabatha*: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, non longitudine. *Huius* uiri casum non solum praesens *Hebraeorum* felicitas est insecta, sed in futurum etiam maiorum successum illis causa est facta. *S. x* aginta enim oppida egregie munita de eius ditione ceperunt, et ex praeda tam priuatim quam publice sunt locupletati. Post hac *Moses* castra *Iordanem* uersus mouet, et campum magnum e regione *Hierichuntis*: ea est urbs copiosa, palmis abundans, et balsamum ferens. Imque in tantum creuerant *Israelitarum* animi, ut nihil magis quam pugnas ac praelia cuperent: et *Moses* utendi hac propitius suorum ratus, uictimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato, partem eius armatam ad *Madianitarum* regionem uastandam misit, urbesque gentis eius expugnandas: cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo uate.

CAP. VI.

Balacus *Moabitarum* rex, habens ueterem *Num. 22.*
amicitiam et societatem cum *Madianitis*, 23. 24.
 cum res *Israelitarum* in tantum crescere uideret, cepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim Deum uicere, ne *Hebraei* quicquam ulterius praeter *Chananae* usurpare appetant: atque ita non satis consulte de rebus nouis cogitauit: et bello quidem aggredi elatos tot uictoriarum successu non est ausus, obstare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de communibus commodis

p

ad

ad Madianitas mittit. illi ad Balamum quen-
dam ultra Euphratem, nobile in eis locis na-
tem, & sibi amicum, cū Balaci legatis mittunt
etiā de suis honoratissimum quenq; rogantes ut
veniret ad se, & diris imprecationibus Israēli-
tas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis,
& hospitali mēsa adhibitis, cōsultat Deum, qua
sit eius de Madianitarum postulatis sententia:
qui cū uetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait
sibi nō deesse uoluntatē illis gratificandi, sed ob-
stare Deū, cuius beneficio debeat gloriā ex ue-
ris hactenus pradictionibus cōparatā: nā exer-
citus illū quem ipsi execratum uelint, esse Deo
longē carissimū: deditq; consiliū ut ob hanc cau-
sam ad Israēlitas profecti, pacē cū illis quibuf-
cunq; cōditionibus facerent: his dictis legationē
dimisit. At Madianita Balaco maximis pre-
cibusurgente, eadē de re denno legatos mittunt
ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi,
Deū consulit. Deus uerò offensus iubet ut le-
gatis assentiatur. Is ratus Deū hac seriō iubere,
cum legatis proficiscitur. Inter eundū autē cum
uentū esset in uia quandam angustā inter duas
macerias sitā, occurrit ei angelus: quo animad-
uerso asina qua uehebatur declinās appressit eū
ad alterū septem, nihilq; mouebatur uerberitus
sefforis pressurā moleste ferentis: cumq; nec an-
gelus de uia cederet, nec uates uerberandi finem
faceret, tandē procumbens Deo sic nolente hu-

mana voce *Balamū* incusat, quòd nunquā an-
 zachac lasus saniret in se, non intelligens *Deum*
 prohibere quo minus quibus cuperes obsequa-
 tur. Hoc prodigioso asina sermone dum ille tur-
 barctur, apparuit ei angelus, obiurgās uerbera-
 torē, quòd iumentū nō esset in culpa, sed ipse ob-
 starct iter contra *Dei* voluntatē facienti. *Tum*
uates territus uolebat retro abire: sed *Deus* ius-
 sit eū pergere quò instituerat, modò ne quid ali-
 ter agas quā diuinitus admoneretur. *Hic* mādā-
 tis perceptis ad *Balacum* peruenit: exceptusq; à
 rege honorificentissimè, uoluit ad quendā montē
 deduci, unde *Hebraeorū* castra contēplari posset.
*Balac*us uerò ipse eū regio comitatu deducit na-
 tem in montē proximè imminentē, qui à castris
 stadia sexaginta aberat: quibus cōsideratis in-
 bet regē septem aras extruere, & totidē tauros
 ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est
 factū, maclat u. *Et* mas ut uictoriam præsagire
 posset: deinde sic satur: *Felices* uos quibus *Deus*
 largā bonorū prabet copā, & providentiā suā
 perpetuā ducē & auxiliatricē annuit: quoniā
 nullum est hominum genus, cui non innocentia
 morum, uirtutisq; ac probitatis studio sitis an-
 deferendi, liberos prastantiores etiam successores
 habituri, quandoquidē *Deus* uos solos hominū
 complectitur, & ut omniū sub sole felicissimū si-
 tis prospiciet: quāobrem ol sinebitis terram ad
 quam uos misit, & posteris uestris in perpe-

rum possidendam relinquetis, & gloria uestri
 nominis implebitur uniuersa terra simul & ma-
 re, adeoq; multiplicabitur gens uestra, ut nulla
 nunc orbis regio uestri sanguinis homines admī-
 xios sit habitura. Beatus nos exercitus & ad-
 miratione dignissimus, ex uno parente in tātum
 auctus, nunc nobis parū amplum pro dignitate
 ac numero domicilii Chanana cōtinget, sed i-
 eum olim terrarū orbem habitationi uestra de-
 stinatum scitote, ut tam in insulis quā in con-
 tinente sit uobis degendum pra multitudine ip-
 cali stellis numero equiparāda. Cumq; tam in-
 numeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad
 summā rerum copiā deesse patietur, in pace &
 in bello uirtutem uiris addet. Inimicis nostris in-
 mentē ueniat, ut hostes uestri esse, & in uos ar-
 ma sumere uelint: nō enim reuerietur ē tali pra-
 lio uictor, qui latitiā coningibus ac liberis affe-
 rat. Tanta uobis fortitudo diuino favore conti-
 git, qui solus potest & quod superest detrahere,
 & quod deest addere. Talia uates fatidica no-
 ce canebat, extra se raptus, & numine totus
 correptus, rege indignē serente, & pacta nō ser-
 uare clamitāte, licet magnis muneribus ab ami-
 cis cōductū: uenisse eū ad execrandū hostes, quos
 nūc mactos uirtute ac pietate caneret. Ad quē
 uates: putas, inquit, quorū fata sunt aperienda,
 in nobis situm esse quid dicamus, aut taceamus
 afflasi diuino spiritu? ipse nocēs quales uult
 prof

profert & oracula, nobis nec sciētibus nec cogi-
tātibus. Equidē satis memini ad quid precibus
Madianitarū sim adductus, eaq; causa ueni, ut
uoluntati tua morem gererem. Sed potentior est
Deus, quā mea uoluntas, qui cōtra Dei uolūta-
tem ad gratiā hominū loqui proposuerā: quam-
primū enim nostrum pectus subintrat, nihil am-
plius nostrū ibi remanet. Ego certē nihil in horū
laudē dicere in animo habui, nec quae Deus eorū
generi dare decreuit, cōmemoranda putari: sed
numē illis propitiū, quod gentis felicitati studet
ac gloria, pro destinatis hae uerba mihi subdi-
dit. Nunc age, quādo animus est tibi atq; Ma-
dianitis rem gratā facere, quorū preces me non
deceat nō admittere, alias aras erigamus, & sa-
era instauramus, si sortē Deū flectere possim, ut
execrationibus hoc genus hominū denouere li-
ceas. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne
iterato quidē sacro potestate denouendi impe-
trauisset, collapsus in faciem pronus praedicebat
quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus
clarissimis, quarū quadā nondū cōdita uidentur:
quae uerō extant earū res terra mariq; gesta ita
praedictionibus responderunt usq; ad nostrā me-
moriā, ut facilis sit cōiectura, reliquū etiam eius
oraculi nō uanū fuisse euentū aliquando cōpro-
baturū. Balacus autē agrē ferens expectationē
frustratā, sine honore uaiē ablegat. Ille domum Num. 22.
repetens, cum iam Euphratē attingisset, accito

Balaco & principibus Madianitarū, Balacei
inquit, nosq; Madianita, quandoquidem necesse
est ut uel prater Dei uoluntatē nobis obsequar,
Hebraeorum quidē genus nunquam est interitu-
rū, nec bello, aut pestilentia famēne, aut alio ca-
su delebitur. Deus enim curā habet eius gentis à
malis seruanda, nequando talis clades incidat
qua uniuersi de medio tollantur. Interdū tamen
quadē uitari nō poterunt, quibus ad tempus af-
fecti, mox magis quā antē florebut, castigā-
tione tali ad sanitatē reuocati. Quapropter si
breuem uictoriam de illis consequi queritis, hoc
consilio noti cōpotes efficiā. Filiarū formosissi-
mas, qua pulchritudine sua mētes eorum expo-
gnare possint, quantum fieri potest cultas ac or-
natas mittite, ut circum castra obuersentur, &
iunēbus cōplexus expetētibz faciles se pra-
beant: ubi uerō cupidine captos uiderint, subito
se proripiant. cumq; rogata fuerint ut manēat,
nō annuāt, nisi persuasis, ut relictis patrijs legi-
bz & cultu Dei à quo illis acceperunt, Ma-
dianitarū & Moabitariū Deos uenerentur: sic
enim Deum iratū sibi reddent. Post hac monita
abiit. Madianitis autē ita ut moniti fuerāt fi-
lias mittētibz, Hebraeorum iuuenes pulchritu-
dine puellarum capiuntur: & in colloquiū ue-
nientes, rogant ne sibi noluptatē ex earum pul-
chritudine capere inuideāt, nēne consuetudinem
eorū auersentur. Illa libenter & uerba iuuenum
& comp

Et complexus admittunt: iamq; blanditijs ille-
 ctos, Et cupidine fervētes relinquere parāt: tum
 illi tristes mulierū discessu, precibus instant, ne se
 relinquāt, sed futura cōiuges Et omniū faculta-
 tum domna apud illos maneat: hac promissa
 iureiurando confirmabāt Deū iustē invocando,
 Et lacrymas fundendo, quo magis eas ad mise-
 rationē flecterent. Tum ille postquā omnino ca-
 pios Et cōsuetudine sua deuinctos animaduer-
 terunt, sic respondēt: Optimi iuvenes, non desunt
 nobis domi nec ample facultates, nec parentum
 ac domesticorū affectus, neq; inopia taliū rerum
 huc ad nos uenimus, aut formā corporis mundi-
 natura preces nēstras admissimus: sed persuasa
 viros esse bonos hac hospitali gratia non dedi-
 gnata qua nos opus habere uidebamus, faciles
 nos nobis praeuimus. Nunc quādoquidē amare
 nos Et ambitionē nostrā moleste ferre assenera-
 tis, ne has quidem preces auersabimur: quare si
 benivolētia cōiugalī fidē dederitis, qua sola no-
 bis satisfacere potest, libēter nobiscū ut legitima
 nuptia cōiunctura sumus: ueremur enim ne libidi-
 ne exsariata, cū iniuria Et cōtūmelia nos retro
 ad parentes nostros ablegatis: cui nostra solici-
 tudini ueniā nos dare aequū postulamus. Illis ne-
 rō quolibet modo fidē daturō: se pollicentibus,
 Et nihil pra amore nimio recūsantibus: Quā-
 doquidē, inquit, ita uobis uidetur, Et mores ha-
 betis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibis etiā

proprijs uestro more utamini, nec potũ cum alijs
 communẽ sustineatis, necesse est si vultis nobiscũ
 vitam degere, deos nostros colati: neq; enim alio
 argumento persuadebitis amorẽ istũ nos nõ fun-
 gere, nisi eosdẽ nobiscũ deos adoretis. Nec absur-
 dum fueris aut vitio vertendũ, si terra in quã ve-
 nistis peculiare deos colere malitis: praesertim cũ
 nostri per omnes regiones honorẽtur, uestrũ nemo
 prater nos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut
 igitur ceterorũ more vobis est vivendũ, aut alius
 orbis querendus, ubi soli iuxta uestra instituta
 vitam agatis. At illi cupidine caci dicta earũ
 cõprobant, & quò trahebantur sequentes à re-
 ligione patrũ desciscunt: & plures deos credere
 inducti, sacra illis eius gentis ritũ faciunt: cibis
 quoq; indifferenter utebatur, & in mulierũ gra-
 tiam nihil nõ contra legẽ faciebatur: ut iam tota
 castra inuenum impietas innaderet, & seditio
 priore peior glisceret, & avisa religio in extre-
 mum periculũ deduceretur: iunẽim enim gustã-
 tis simul peregrinis moribus inexplẽbiliter in
 eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus
 accepta praecllebant, unã cũ reliqua turba cor-
 rũpebantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus
 princeps ducta Chosbi Madianitide, Pri filia
 gentis eius dynasta, iussus ab uxore, & contem-
 ptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu
 sacrificabat, & alienigena cõinge nõ dissimu-
 lans se oblectabat. In hoc rerũ statu Moyses

meritus ne gravius aliquid sequeretur, advocata cōcione, neminē quidem nominatim accusavit, nolēs in desperationē adducere eos qui tan-
tisper dum latere se putant, ad sanitatē reduci poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec maioribus eorū dicorā, quod voluptatem pluris quā Deum & religionē facerent. Expedire illis ne dum sēpus est resipiscant, & nō legū contēpti, sed cōpescendus pravis cupiditas. his sortes se viros declarant. Absurdū præterea dicebas, quod cum in deserto modicē vixissent, nunc in bona regione ita baccharētur, & qua per inopiam quaesiverāt, nunc per affluentiam perditū irēt. Talibus dictis conabatur iuventutē corrigere, & ad saniorē mentē reducere. Tum Zambrius insurgens: Tu, inquit, Moyses tui legibus utere, quibus iam longo usu robur addidisti: quod nō fecisses, saepe iam poenas dedidisses, & tuo malo nō esse Hebraeis imponendū didicisses: me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictū habebis: neq; enim aliud hæcenus, quā sub legis ac religionis prætextu nobis servitutē, tibi principatū malitiosis artibus adstruis, voluptatē nobis ac vita licentiā adimens, qua liberorū sunt, & sub nullius imperio degentiū: hoc enim vel Aegyptiaca servitutē fuerit gravius, in quēvis tuis legibus pro tuo libitū animadvertere: cū ipse multo dignior sis, qui puniaris, quandoquidē abrogari qua omnium consensu approbat, plus tua

quàm cæterorū mortaliū placita valere possu-
 las: ego qua nunc facio, quia bene facta iudico,
 ne fieri quidē in hoc cœtu granabor, mulier-
 eulam alienigenam me duxisse: audis à meipso
 mea facta, ut ab ingenuo, neq; enim latere cu-
 pio. Sacra etiā dīs facio præter consuetū, quia
 ad aquū cēseo, ex multis mihi veritatē querere,
 & nō sicut sub tyrānide vivere, de unius tantū
 fiducia pendente: nemo mihi rem gratā fecerit,
 qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere vo-
 luerit. Hæc Zābria pro se et quibusdā sui simi-
 libus afferēte, populus quietus expectabat quō-
 niā audacia hac esset euasura, maximē quòd ni-
 deret legislatorē amplius nolle cōtendere, ne ho-
 minē insolentem iritatorē redderet: verebatur
 enim ne plures talis in loquēdo impudētia imi-
 tatores facti, turbas in populo excitaret. Atq;
 ita tum cōcio dissoluitur: ac fortasse ulterius ma-
 lum hoc serpsisset, ni Zābrias maturē sublatum
 esset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, tū
 patris dignitate, iuuetutis facile princeps, Elea-
 zari pōtificis filius, & Moysen magnū patrū
 habens, agerrimē tulit Zābria cōtumaciā: cu-
 ius impunitate ne legū contemptus cresceret, ni-
 dicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd
 exēpla primarij in utrāvis partem plurimū na-
 leant. Cuiq; rāto esset animi & corporis robo-
 re, ut nō temerē aliquid arduum aggredere-
 tur, quod non etiā perficeret, ad Zābria tentorium
 nad

uadit, & eodē ictu ipsum unā cū Chosbi trāsfi-
 git. quo exemplo inuentus ad pulcherrimā vir-
 tutis emulationē accensa, certatim in eiusdem
 criminis reos facit impetū, & bonā illorū paritē
 ferro conficiunt, reliquos infecunda pestis sustulit,
 per iram numinis inflicta, & ne illis quidē pe-
 percit, qui cū iure cognationis talē suorū pe-
 culantiā cohibere deberent, aut dissimulare aut
 accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, quā
 quatuordecim millia virorū desiderarentur. Hāc
 ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gē-
 rem internecione delendam exercitum misit, de
 qua expeditione mox narrabimus, postquā quod
 amissum antē non oportuit, dixerimus. Balamū
 illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos
 Hebraeos, quo minus hoc faceret à Deo est pro-
 hibitus, nihilo secius tamen talē hostibus con-
 silium dedit, quo effectum est, ut quibusdam in-
 fectis praua opinione, penē totius populi religio
 sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto ho- Nūm. 31.
 nore dignatus est propheta, ut oracula eius suis
 literis inferuerit: cumq; nihil ueraret, quin ea
 pro suis ederet, nec ullo testē id factum eius co-
 argui posset, maluit enim debita apud posteros
 memoria non fraudare. Sed hac quisq; ut li-
 buerit ita consideret. Moyses autem ut dicere
 ceperam, in Madianitas misit exercitū duode-
 cim milliū, singulis tribubus mille militibus im-
 peratis eiq; copijs Phineē praefecit, cuius opera
leges

leges vindicatas, & de Zambria uiolatore earum poenas exactas paulò antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moyse duabus cum dimidia tribubus concessa.

C A P. V I I.

Madianita uerò intell. esto hostium aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quà in regionem suam irrupturos putabāt, munio pro tempore aditu, præstò erāt, impetus eorū pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo cōgressu tanta multitudo Madianitarū est casa, ut numerus cadaverum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuerunt Ochus, Sares, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum et hodiè retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fugis hostibus, Hebræi regionem sunt populati, pradas abigendo, & incolis una cū mulieribus interimendo, solis parcētes uirginibus, hoc enim Phinees à Moyse mādātū acceperat: qui reducto incolumi ac illaso exercitu, pradam quoq; memorabilem resulis, bonum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septē: asinorum sexaginta millia, uasorum aurcorum et argenteorum magnū numerū, quibus in domestica supellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uelut delectabantur. Abducta sunt etiā uirgines circiter triginta duo millia. Moyses

ses autē partitus pradā, quinquagesimam eius
 partē Eliazaro dedit & sacerdotibus, & Le-
 uitis alterius quinquagesimā, reliquū uerò po-
 pulo distribuit: quo factū est ut deinde suauiter
 uiuerent, opibus uirtute quasitis, otium quoq; ad
 fruendum nacti. Moyses autem iam admodum Num. 27.
 senex Iesum designauit, qui sibi in propheta & Deut. 3.
 ducis (si opus foret) munus succederet. Deo ita
 iubente ut hunc principatus successorem faceret.
 Erat enim totius diuini atq; humani iuris peri-
 tissimus, Moysē praeceptore doctus. Per idē tem-
 pus duae tribus, Gada & Rubeli, & dimidia
 Manassitis, numero pecudū et alijs rebus abun-
 dantes, de cōmuni cōsilio rogāt Moysē, ut sibi Num. 23.
 extra sortem traderet Amoritidē terrā, qua nō
 multo antē bello capta fuerat: esse enim pascuis
 uberē. Ille uerò suspicatus eos praelia cōtra Cha-
 nanaeos metu deirectare, & curā pecudū igna-
 uia praetexere, conuitio uixos excipit, meticulo-
 sos simulatores dicitās. Velle eos in otio luxuq;
 terram cōmuni Marte quasitā possidere, & nol-
 le arma cū cetero exercitu ferētes, terram ultra
 Iordanē à Deo promissam capere, deuictis gen-
 tibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui
 uidentes eū iratū, ne meritō irasci uideretur, re-
 spondent se neq; per ignauiam pericula, neq; per
 desidiā labores fugere, sed hoc tantum agere, ut
 prada in locis cōmodis relicta, expeditiores ad
 certamina ferē: paratosq; se aiubant, si oppida
 ad ius

ad tutelam liberorū & cōiugum ac facultatum
 ipso dante acciperent, reliquū exercitū armatos
 quocumq; ducerentur sequi, & cōmunibus mili-
 tare auspicijs. Tum Moyses cōprobata eorū vo-
 luntate, aduocatoq; Eleazaro pōtifice & Iesu,
 ceteriq; magistratibus, cōcedit illis Amoriti-
 dem hac cōditione, ut simul cum cognato populo
 aduersus cōmunem hostē bellū gerant, donec o-
 mnia ex sententia cōfecta fuerint: atq; hoc pa-
 cto accepto quod petierūt, & extructis munitis
 oppidis, liberos & uxores atq; impedimenta in
 illis deponunt. Moyses quoq; in eadē regione de-
 cem urbes cōdidit, in illū quadraginta octo nu-
 merum computandas, in quarū tribus asyla san-
 cinit, illis tantū profutura, qui eade nō spōre cō-
 missa eō cōfugissent: statuitq; talibus exiliū tem-
 pus, transisset dum pōtifer uiueret sub quo ca-
 des accidit, post cuius obitū redire in patriā per-
 misit. Exiliū uerò tēpore licere cuius ē cognatis
 interempti homicidā impunē occidere, dūtaxat
 extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solis
 cognatis esse uoluit, alijs nō item. Castrū op-
 pida refugij fuerunt hac, ad fines Arabia Bo-
 sora, in Galadēna regione Arimanū, in Ba-
 taneade Gauladēman: et post captā Chananaā
 totidē ex Zeniticis oppidis iussu Moysis destina-
 ta sunt, ut hoc genus exulibus refugium & ha-
 bitationem praberent. Eodē tēpore cum defun-
 ctus esset quidam ē primaribus Manaassitidis
 tribus

tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantū
 sexus relictis, tribules eius viri insignes Moysen
 consulunt, an filiarū eius in diuisione & forti-
 tione agrorum ratio haberi debeat. Is respōdit,
 si in domū tribulus nuptū darentur, sortem do-
 lum fore: sin mallent in aliam tribū elocari, sor-
 tem in sua tribu relinquerent: atq; hac occasio-
 ne instituit, ut cuiq; tribui sua sortes perpetuū
 manerent. Quumq; iam de quadragesimo mi-
 grationis anno triginta tantum dies superessent, *Deut. 34.*
 aduocata concione ad Iordanem, eo loco ubi
 nunc oppidum Abila uisitur, agrum habens
 palmecis consitum, ubi populum omnem præsē
 uidit, in hunc modum uerba fecit.

Moysis leges, & quomodo ex hominibus est
 sublatas.

CAP. VIII.

Viri commilitones, & longi laboris socij,
 quoniam Deus ita uult, & atas ex x.
 annorum exacta postulas, ut ex hac uita disce-
 dam, & rebus ustra Iordanem gerēdis interesse
 me Deo nō est uisum, aquū duxi, ut quantū ad
 uestram felicitatē attinet, ne nunc quidem offi-
 cio desim: sed pro gratia mihi data prouideam,
 ut pro cōmonstrata ad eam uia, sempiterna a-
 pud nos memoria dignus habear. Age igitur,
 ubi prius in quo tam uestra quā posterorū
 beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pie-
 sati erga nos nostra perpetuū monumentū re-
 liquerimus, liberes ex hac uita decedamus. Fido
 enim,

enim, sat scio, mereor, uel quòd antehac ueſtris commodis indefinenter ſeruienti nōquam uos ſe-
felli, uel quòd anima prope exitum cōſtituta in
omni uirtute ac ueritate ſciſſa melior redditur.
Filij Iſraelis, una omnibus hominibus felicitatis
eſt cauſa Deus propitiuſ, quam ſolus dignuſ
dare, & peccantiſ in ſe auferre potuſ eſt: cui
ſi uos taleſ præſtiteritiſ, qualeſ ipſe poſtulat,
qualeſ'ue ego ex ipſiuſ ſinceria inſtituo, nunquā
non maſti uirtute, amulandiq; omnibuſ eritiſ:
ſed & qua iam cōſigerunt bona erūt perpetua,
& quòd deſt breui cōſequemini. Tantū uolūta-
ei diuina obſequimini, & mādatiſ ei uſ parere:
& neq; legibuſ per me latiſ aliaſ præponere, ne-
que in religione per contempnū quicquā nouate.
Quòd ſi feceritiſ, bello præſtantiſſimi inter omneſ
gentes, & omnibuſ hoſtibuſ inſuperabileſ eri-
tiſ: nam auxiliante Deo minā omneſ facile con-
ternūtur. Ceterū uirtutiſ præmia magna per
omnē uitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primū
eſt ac poſſiſſimū præmiū: deinde per hanc ca-
etera bona facile parātur: qua inter uoſ inuicē
uientieſ & uitam beatā ducetiſ, & gloriā tum
apud exteroſ, tum apud poſteroſ immortalē
conſequimini. Hac uobiſ ſunt ſperanda, ſi legeſ
monitu Dei me perſerēte ſcriptaſ nec ipſi uiole-
tiſ, nec alioſ uolare patiamini, & haruſ intelle-
ctum ac uſum nunquā non mēdiſcemiſ. Ego ue-
rò cōmodiſ ueſtriſ laſcuſ diſcedo, uoſq; pietatiſ
ac prā

ac prudentia legibus, & uirtuti ducū ac magistratum cōmendo, qui incoloniatis ac felicitati uestra posthac curā sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu haecenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid uilitatis ex me percepistis, non desinet uobis prospicere, sed quam diu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius praesidio cūsi permanebitis. Nec deerūt qui uobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirū pōtifex Eleazarus et Iesus, & senatus ac primates tribnū, quibus cauere uos difficiles praebeatis, scientes quod qui bene parēre nouit, etiam bene imperaturus est ubi ad potestatem peruenierit: nēue in hoc libertatē sitā existimeris, si mādatis principū obmurmuraueris: nam haecenus in cōtumacia cōtra benefactores libertatē reponebatis: à quo uitio si uos in posterū seruaueritis, res uestras in meliore statu uidebitis. Absit autē ut ita in hos exasperemini, quemadmodū aliquoties in me incanduiistis: meminiſtis enim quod saepius à uobis de salute periclitatus sum, quā ab hostibus: quod non exprobrādi causa dico: nolui enim uos hac commemoratione in exitu uitae cōtristatos relinquere, qui etiā tunc a quo animo uos tuli: sed ut admonui in posterū sapiatis, id quod in uestrā etiā non futurū est: & ne in prapósitos contumeliosi Deu. 7. 18 sitis elati opū affluētia, quibus transito Iordane & occupata Chananaa potiēmini: alioqui si

per has insolentiores facti in contumaciā & uir-
 entis contemptū prolabamini. Deū fauorē ne-
 quaquā estis habituri, quē si uestro merito ini-
 micum nobis reddideritis, & terrā uirtute par-
 sam oppressi ab hostibus per summā ignominiā
 amittetis. & per totū quā late patet orbem
 dispersi seruitute uestra terras ac maria reple-
 bitis: quò si uentū fuerit, iam frustra poenitebit
 patrias leges non seruasse. Quare quò minus pe-
 riculi sit, ne illas uolentis, post uictoriam neminē
 hostiū superesse patimini: idēq; rebus uestris cōdo-
 cibilibus existimate, ne cū illis uiuētes ad similia
 studia prolapsi patriā institutionē corrumpatis.
 Præterea lucos & aras & tēpla quotquot ha-
 bent ad unū tolli iubet, ferroq; et flāmis ita de-
 leri, ut etiā memoria eorū omnis aboleatur. Sic
 enim bona uestra tutius cōseruabitis. Verū ne
 per ignorantia meliorū natura uestra in deter-
 rius deprauetur, Deo iubente & leges cōscripsi,
 & formā administrationis rerū tam publicarū
 quam priuatarū, à quibus si nusquā discedatis,
 mortalium omnium felicissimi eritis. Hac loquutus
 tradidit eis codicē, leges scriptas & instituta be-
 ne uiuendi continentē. Alii uero soluebantur in la-
 crymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant:
 memoresq; quāta pericula pertulisset, quamq;
 alacriter salutē ipsorū procurauisset: & de fu-
 turo solliciti, quòd nō essent talē principē habi-
 turi, ac ne Deum quidē a que propius Moysē

non

non amplius deprecatore: tum pœnitētes eorum
 qua in deserto per furorē contra illū cōmiserāt,
 gravissimē dolēbas: ita ut totus populus lacry-
 mans nullā cōsolationē admitteret. Moyses ve-
 rō solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere,
 ad leges accipiendas hortabatur: atq; ita tum
 concio est dissoluta. Nunc priusquā ad reliqua
 transiū faciā, operæ pretiū duxi, leges talis la-
 zoris maiestate ac virtute dignas hic inscribere,
 quo lēctor cognoscat, qualia sint nostra iam in-
 de à priscis seculis instituta. Extāt autē omnia
 qua ille vir scripsit, ut nihil ornatus causa li-
 ceat affingere: seriem tantū novauimus, & le-
 ges quas ille sparsim ut quaq; à Deo resule-
 rat, scripsit, nos generatim in suos ordines diges-
 simus: qua de re lēctor admonendus erat, ne si
 quis fortē ex cōtribulibus in hac nostra incide-
 rit, calumniā temerē struat, quasi parum sincere
 scripta Mosaica tractatibus. Enumerabo autē
 eas potissimū leges qua ad publicā institutionē,
 ritusq; gentiles pertinet: qua vero ad privatam
 consuetudinē aut cōtractus vel cū exteris vel cū
 nostratibus spectant, in cū cōmentariū distu-
 limus, quem de moribus & sacrōrū causis Deo
 fauente scribere est animus. Postquā acqui-
 sita Chanana a terra, urbibusq; cōditis, victoria
 fructus securi carpere cœperitis, hac mandata
 observando rem Deo gratā facietis, & partem
 felicitatē cōstabilitis. Urbs sacra sit una in

regione Chanaanæ, in loco illustri, & fertilis, quæ
 Deus per oraculum elegerit: & templum in ea sit
 unum, & altare unum ex lapidibus non politis, sed
 collectitijs constructum, qui inducti tectorio, deco-
 ram & mundam speciem præ se ferant: ascensusque sit
 ad illud non per gradus, sed terra leniter per ac-
 elive aggesta: in alia uero urbe nec altare sit ul-
 lum, neque templum: Deus enim unus est, & He-
 braorum genus unum. Qui conuiuium Deo fecerit,
 lapidatus per diem pædeat, deinde ignominiose et
 obscure sepeliatur. In sacra urbem & templum
 ter in anno conueniunt, ut Deo pro acceptis beneficijs gra-
 tias agant, & in futurum precibus eum demerean-
 tur, & per conuersationes ac conuiuia mutua be-
 neuolentiam alant. Expedit enim ut inter se no-
 scantur, quibus idem est genus, quique eisdem studiis
 delectantur. Id uero ex huiusmodi congressibus fa-
 cile contingit, dum aspectus & colloquia perti-
 naciter in animis hæret: sicut contra qui nunquam
 conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

Sine præterea decima fructuum scorsum ab
 illis que sacerdotibus ac Levitis debentur, qui-
 bus in patria uenditis, pecunia inde redacta in sa-
 cra urbe insumatur in sacrificia & conuiuia.

Æquum enim est ex prouentu terra à Deo data
 in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede
 meretricis non est sacrificandum: neque enim quic-
 quam Deum delectat cum iniuria coniunctum:

neque;

Leui. 4.

Deut. 16.

Deut. 18.

neq; maior est turpituudo , quàm qua corporibus inferitur. Similiter si quis mercedē pro admis-
sura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec
inde quidem Deo sacrificare est licitum. *Dij Exodus. 22.*
alienis nemo malè loquatur. Fana externa
non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda.

Nemo ueste è lino & lana cōtexta utatur: est
enim solorum sacerdotum. *Septimo quoq; an- Deut. 22.*
no, quando per scenopegia festa apud Sanctam
urbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è
sublimi suggesto, unde à tota multitudine ex au-
diri possit, legem pro concione legat. & neq; mu-
lieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò
ne mancipia quidem. Nam bonum est ut inscri-
ptam in animis nūquam delendam memoria re-
tineant: sic enim minus peccabunt, non ignari
quid sit in lege decretum. Leges etiam nim maio-
rem obtinebunt in delinquentiū conscientijs, dum
sua placita minis interpositis in auditorum ani-
mas insigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas
in eis obuersetur, & quantas poenas contemptus
eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges *Deut. 6.*
ediscāt, qua disciplina nec honestior est alia, nec
ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, in-
eunte die, & cum itur cubitum, commemoranda
summi Dei beneficia, qua liberatis ex *Aegy-*
ptio prastitit: aequum enim est gratias agere qua
pro acceptis rependuntur. & in futurum tempus
favorem concilians. Inscribenda sunt etiam
q 3 forib

foribus precipua, & in brachijs ostentāda. & qua potētiam eius ac beneficētiā indicāt, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; cōspicua sit Dei erga populū suū benignitas. Oppidatim praesint septē viri probata virtutis, & iustitia cultores. Singulis magistratibus attribuātur duo ministri de tribu Levitica. Quibus indicādi fors obigit in suis civitatibus summo in honore habeantur, ne praesentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurū est, ut assueti homines reuereri, ad pietatē quoq; assuescant, & tanto longius à cōtempnū numinis absint. Iudicibus quicquid iussum fuerit, illorū sentētia valere debet, nisi cōstet pecunijs esse corruptos, aut manifestē coargui possint nō rectē decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu indicare, & iustitiā omnibus alijs rebus anteponere. Hac enim iniuria in Dei contumeliā recidit, quasi uerò is infirmior sit habendus, quā illi quorū potentia metu praeter ius fertur calculus: nam Dei potētia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam prauaricatur, potētiores illos quā Deum facit. Quod si indices nesciant de negotio ad se delato pronūtiare, sicut interdū accidit, in sanctā urbem integrā causam relegendi: tum uero pōtifex & propheta unā cū se-

De: u. 19. n. 11. quod iussum fuerit decernāt. Vni testi fides nō habeatur, sed tribus, aut ut minimū duobus, quorum

quorum testimonium uita ante acta faciat uerisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatē ac temeritatem eius generis. Neq; seruum hominē testem esse liceat, propter animos degeneres: probabile enim est, aut lucri causa, aut prae metu non uerū testimoniū deposituros. Quod si cui falso testi creditum fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei poenae sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauantē hoc testimonio cōdemnatus fuisset. Hoc

Deut. 22.
 homicidio in aliquo agro commissio, si auctor nūquam compareat, neq; suspicio sit a quopiam perodinum occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis iudici prēmij: quod si nullus exibat index, magistratus oppidorū uicinorū agro in quo cades est facta, & senatus convenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximū oppidum, eius oppidani emptam iuuentam & adductā in tesqua nec si menti nec plantationi idonea uernis cernicijs abscisis cadant, & ablutis manibus supra caput iuuenta sacerdotes & Lenita ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cade habere proclament, eamq; nec fecisse se, nec dum fieret interfuisse: innocentēq; Deum ut propitiū factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat. Optimum quidem est optimatū regimē, & in sic administrata Repub. uiuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed praestat

ut hac contenti in legum & uestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, Deū habere presidem.

Deut. 17. Attamen si regis uos cupido coeperit, nemo sit nisi uestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cū ceteris uirtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quā sua sapientia tribuat, nihilq; prater pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alias uxores, aut pecunijs equis ne plurimis gaudeat: quarum rerum copia facile cōtempitor legum posset euadere. & si talibus studijs plus equo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quā rebus uestris expedie.

Deut. 19. Terminos terra mouere nō est fas, nec propria, nec aliena, diūmodo pacata: sed religiose cauendum, ut tāquam Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hac præcipua causa sit bellorū & seditionū, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legū præscripta transiliet, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Leuit. 25. Qui terram plantauerit, si planta ante quartū annum fructū protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in propriū usum conuerti: intempestuum enim est talis fructus: quicquid autem præmaturè à natura extorqueatur, eius usus nec Deo cōuenit, nec domino. Quarto uero anno colligat quicquid iam tēpestuum, & in sanctam urbē deferat, & cum reliqui proventus decimis in cōuiuijs cum amicis cōsumat, & cum pupillis ac uiduis. Quinto demum anno
arbit

arbitratu suo fructus colligat. Agrum ubi-
bus consuetudine ne semines : sufficit enim quod hanc
planta nutrias, nec opus est ut ei aratro uexima.

Bubus aranda est terra, nec aliud animal cum
eis subiungendum, si eiusdem semper generis sub
idem iugum agenda. Semina quoque debent esse pa-
ra & impermixta, nec duum simul adperiu ge-
neru sunt seminanda: abhorret enim natura com-
munionem dissimilium. Neque diversi generis in-
umentoru coitus sunt admittendi: uerendum enim
ne hoc exemplo & ad homines contemptus gene-
ris sui perueniat, ut solet a minimis principibus res
in peius proficere. Cauendum est autem magno-
pere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imi-
tatione mores publici deprauari possint. Qua-
propter ne lenia quidem leges dissimulant, dum of-
ficio suo nusquam deesse cupiunt. Metuentes & Dent. 24
demeffa colligentes ne spicilegiu faciant, quin &
de manipulum nonnihil egenis relinquant, ut hac
tanquam a fortuna obiecta in usum suum conuer-
tant & alimoniam. De uindemia quoque rac-
mulis relinquantur pauperibus: similiter de olive-
toru fructu nonnihil, ut sit egenis quod colligant,
quandoquidem de suo non possunt: non enim tantum
ex negligetiori collectione decedit, quantum acce-
dit e pauperu gratia. Deus etiam ad nutrien-
dos fructus terram alacriorem faciet, si non quisque
suis tantum comodis provideat, sed inopu quoque
rationem habeat. Nec bubus in arca trituran- Dent. 25.

sibus os obligandum est: non enim equum est scire laboris socios quo minus & fructuum sine participes. Nec à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi ut tanquã proprijs se satient: & sine indigena sint, sine exteri, libetor illis ad esum exhibenda sunt: auferre uerò secum non liceat. Neq; uindemianes uetent obuios degustare ex his qua ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo cõcessis inuadere tantillum cõcupiscentibus, præsertim quum id anni tẽpus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis pra pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur, Israëlitas quidẽ ut socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uerò hospitalibus his munusculis dignetur, qua ipsis Deus pro tẽpore prauit. Non enim debet existimari detrimentũ, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia nõ in hoc Deus abundantiam bonarũ rerum largitur, ut his soli fruamur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: nolens hoc modo singularẽ erga Israëlitas fauorem ac liberalitatem suam gẽtibus inuolascere, dum id quod ipsis superest, benignẽ cum illis cõmunicant. Qui uerò contrã fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem hanc poenã sustineat: eò quòd cum effe ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem leserit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in

Aegypt

Aegypto & deserto suis perpeſſi, aliorum miſerias nō negligatis: & Dei benignitate amplas facultates cōſecuti, ex his nonnihil per compaſſionē egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quot annis pendere iam inſi, alterā Levitis, alterā in ſacras epulas, ſertia tertio quoq; anno eſt conferenda, qua in egenas nudas & pupillos diſtribuat. E fructibus primos pronuntius in templum deferās, & pro accepta terra qua eos tulit Deo gratiās actis, & ſacrificiis iuxta legem ritē peractis, primitias ſacerdotibus offerāt. Hac omnia ubi quis perfecerit, & utraſq; decimas tū qua Levitis debentur, tum qua epulis atulerit, iter ingreſſurus cōſiſtat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quòd ab Aegyptiorum graui ſervitute liberatam terram uberem & amplam fruendā dederit: teſtaturoq; decimas ſe iuxta Moysiſ legē ſoluiſſe, preceſſur Deum, ut ſum ſibi primum, tū Hebrais publicē propitiis & qua bona haſtenus dedit, conſeruet, & pro ſua potētia ac benignitate augere etiā dignetur.

Ubi aetas maturuerit, uxores ducant virgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas: qui autem non ducit virginē, ne ſibi coniungat alteri maritatam, nēne priorem eius virum contriſtet.

Ancillas ne ducāt ingenui, ne adamas quidem: decet enim cupiditatibus imperare. & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit.

Necq; meretrici ſis imo nuptiarū, cuius propter
initio

iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum
Deus nō admittit: atq; hac ita observari valde
 interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, &
 ad studium virginitatis erecta, si nō ē turpi aut illi-
Deut. 24 berali matrimonio sine prognati. Si quis ali-
 quam pro virgine desponsam postea talē non in-
 venerit, in ius vocatam accusat, affratq; argu-
 menta qua habet: puella verò causam agat pa-
 ter, aut frater, aut qui post hos genere videtur
 proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta,
 debeat in accusatoris coniugio, isq; nullū posthac
 dimittēdi eam ius habeat, nisi talē ipsi causam
 praeberit, quae cōtradictionem non recipiat. Ce-
 terum temeritatis & petulantia qua infans de-
 tulit, poenas luat quadraginta una minus pla-
 gis acceptis, & quinquaginta siclos puella patri
 multa nomine numerare cogatur. Quod si ni-
 viata fuisse coarguatur, si quidē plebeia fuerit,
 eo quod parum sollicitē pudicitiam usq; ad nu-
 ptiarum tempus servauerit, lapidibus obruatur:
 quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, vivens
Deut. 22 exuratur. Si quis duarū uxorū maritus pro-
 pter amorē, aut formā, aut aliam quamvis cau-
 sam, alteri plus benevolētia honorisq; detulerit,
 alteri verò minus: si filius dilectae iunior quā
 ille ex altera natus, propterea quod sua mater
 in maiore gratia patris fuisset, postulet ius pri-
 mogeniturae, ut duplicem facultatē paternarum
 partē iuxta meas leges auferat, nō permittatur:

iniquum enim est cum qui sit natu grandior propter matrē negligētius à patre habitū suo privilegio fraudari. Qui uirgini alteri desponsata *Dent. 22.* stuprū obtulerit, si quidē persuasa ut se praberet, simul cū ea capitalis esto: fontes enim sunt amboe hic quia puella persuasit ut liberali cōiugio rem turpissimā anteponeret: hac uerò quia lucro aut uoluptati succubuit: quòd si solitaria alicubi natus, ui oppresserit, solus dei suppliciū. Qui uirginem nondū desponsatā constuprauerit, ipse ducatur. quòd si pater puella nolit hanc ei nuptū tradere, quinquaginta siclos iniuria pretiū numeret.

Qui à cōiuge quacūq; de causa, ut saepe hominibus usu uenit, disungi postulat scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius reperere: sic enim habebit potestatem aliterius cōiugis quarēdi: alioqui diuortiū non permittitur. Quòd si & alterū offenderit, aut post eius mortē prior reducere eam uoluerit, nō licet ut ad eam redeat.

Si cuius maritus nondū susceptus liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito, & filiū ex ea natum defuncti nomine uocatū, sortis heredem nutrito: nam hoc è *Repub. erit*, dum nec familia deficiūt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoq; leuior sit calamitas, cū prioris mariti coniunctissimo uictura. Quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatū accedens testetur, quòd nolentē eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. *Leuit. 25.*

pulerit. Rogante uero senatu causam, siue magnam siue parvam afferat, huc tadem res eua-
det: uxor fratris soluto uiri illius calceo. Et con-
spiciat eius faciem, merito hac illum pati dicet, qui
fratris defuncti memoria iniuriā fecerit: atque ita
ille quidem est curia discedet, in omnem uitam nota-

Deut. 22. tus ignominia: mulier uero cui uult nubito. Si
quis uel uirginem uel maritā captiuam abdu-
xerit, eique legitime coniungi uoluerit, non ante in-
esto cubile eius tangere, quam raso capite sum-
ptoque lugubri habitu cognatos et amicos in be-
lo amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiatā
eum demum ad nuptiale cœuium ueniat. Bonum
enim et iustum est, ut qui mulierē ex qua liberos
gignat accipit, morem gerat eius affectibus, et
non sua tantum uoluptati indulgens illius deside-
ria negligat. Elapsis autem luctus triginta
diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros suf-
ficiunt, tunc nuptijs dare operā liceat. Quod si sa-
tiata cōcupiscentia pro coninge eam habere de-
dignatus fuerit, ne pro serua quidem eam tractare
ius habeat: sed quocumque mulier abire maluerit,
liberam hoc faciendi potestatem habeat.

Deut. 22. Quicunque est iunioribus patres suos cōtempserit, et
debitum honorem pro pudore aut cōsumacia red-
dere eis neglexerint, et insuper contumaces ac
proterui in eos fuerint, hos primū uerbis paren-
tes moneant: nam hos natura fecit idoneos indi-
ces: dicantque non uoluptatis causa in matrimo-

nium se cōuenisse, neq; ut collatis in commune facultatibus opulentiores fierent: sed ut liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppedeant. Acceptos autem à Deo cum gratiarū actione ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei parcens qua ad eorū salutem & institutionem pertinere uisa sit. Nunc quoq; quando inuēneis errata ignoscendum est, satis sit quòd officij hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quòd etiā Deus laesis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriā existimat, qua infertur hominibus cū quibus illi cōmunis est appellatio: quoniam & lex talibus poenam inclementer infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His uerbis si arrogantiā iuuenū emendata fuerit, per inscitiam commissis debetur uenia: hoc enim & ad legislatorum clementia laudem, & ad parētum felicitatē pertinet, si nec filiū nec filiam legibus dare poenas uideāt. Quòd si hi sermones & praecepta nihil profecerint, sed conuincibus in parentes ausis pergas leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra urbē sequēte turba productus obruantur lapidibus, & per totū diem omnibus ad spectandū propositus, nocte demū sepeliatur. Similiter & qui quomodocumq; legibus damnari dam supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terra iaceat, uisā quā instā est, poenas exsoluens. *Mutuum Dent. 23.*
dare

dare ad usuram Hebræorū nemini liceat, neq; cibum neq; potum: non enim iustum est reditus capere ex fortunis tribulium, sed præstat opem ferre illorū necessitatibus, & ad lucrum impu-
 sare eorū gratiarum actionem, & Dei retribu-
 tionē, quæ huiusmodi beneficentiam solet cōsequi.
 Qui uerò acceperint mutuo siue pecuniam, siue fructum aliquē aridum aut liquidum, ubi Deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres restituant eis qui mutauerūt, quasi sua reponētes, & usuri denuò si opus fuerit. Quod si non pudeat eos nō reddere, nō sunt ē domibus auferēda pignora, nisi iussu iudiciū: & pignus foris est expectandum. Is uerò qui afferre debes, nihil contradicas ei qui cum legū auxilio ad se uenit: & si quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec reddatur mutuum. Sin autem pauper, restituat id creditor priusquam sol occidas, maxime si uestimentum pignus fuerit: ut habeat iterum cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc perinet, non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui cōmiseris, mulctator capite: qui uerò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituato. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus fueris,

fuerit, quadruplo mulctator, exceptio bonæ: pro hoc enim quincuplū numerandū est. Qui, uerò mulctā solvere nō ualet, in seruitutē uindicetur.

Qui tribuli in seruitutē est uenditus, sexēnio seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo proleē conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto una cum filiis & uxore. Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quærat eū qui perdidit, per præconē indicato loco in quo inuenit: reddatq; scies non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Sic & de pecudibus, in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deū testatus quod aliena usurpare non cupiat. Iumentum per tēpestatem in luto harens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Nam ignorantī cōmonstrare oportet, non per ludibriū risum captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, cōfestim uindicetur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. Quod si domū relatus complures dies agrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cade insons esto. sin autē reualuerit, & multa in agriuidine insumpserit, percussor quicquid inierim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq; mercedē medici. Qui mulierē uerum gerens calce percusserit, si quidem

dem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populi uno cine diminuerit: & aliã præterea pecuniã dei marito mulieris: quòd si illa moriatur, & ipse dei pœnas capite: quãdoquidẽ uitã pro uita reponi iustũ est.

Venenum neq; letale, neq; aliàs noxiũ quisquam Israëlitarũ penes se habeas: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos uenenum parauerat. Qui excacauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniã accipere: nã ipsi lex permittit arbitriũ æstimandi suũ casum, si nolit haberi seuerior. Bouẽ corruptetã dominus ingulet: quòd si in arca quenquã percussam interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui uel in cibũ ueniat, quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamẽ cauisse, & ipse morte mulctetur, ut qui à bone necato mortis causa fuerit, Quòd si seruũ aut ancillam bos interfecerit, ipse quidẽ lapidetur dominus autem eius triginta sielos necati hero persoluat. Quòd si bos à bone alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quàm qui percussus sit, & pretiũ utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteũ aut lacũ fodiunt diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, nõ ut aquatio nõ sit libera, sed ut absit periculum ne quid incidat, Quòd si in talẽ fossam nõ clausam

ſam pecus alicuius illapſum moriatur, pretium eius domino reſtitui debet. teſta quoq; circūſpectenda ſunt obicibus, qui nō facile prolabi ſināt Deut. 24.
ac decidere. Depoſitū tanquam rem ſacram qui accepit, diligenter cuſtodiat, & nemo eius cōmiſſorem fraudare ſuſtineat, neque uir, neque mulier, etiā ſi nemine coarguente ingentē aurum lucrifaſturus ſit. In uniuerſum enim danda eſt opera ut ſua cuique conſcientia ſana ſit, & huic teſti approbari ſatis eſt quicquid laudem mereſſur apud homines. Præcipuus autem Dei reſpectus habēdus eſt, quem nemo malus unquā poteſt fallere. Quōd ſi abſq; dolo malo cui commiſſum eſt id perdiderit, accedēs ad ſeptem illos indices, iurando Deū teſtē faciat, quōd nihil ſua uoluntate aut malitia ſit perditum, nec uſum ſe parte depoſiti, atq; ita abſolutus abeat. Quōd ſi uel minima cōmiſſorum parte uſus poſt perdiderit, ad redhibēdū quod accepit, in ſolidū cōdemnetur. Idem ius eſto de mercedibus qua Ibidem.
parantur labore corporis. Cauendū ne quis uirū pauperem mercede ſua defraudet, memor quōd is uice agri & ſaculiatū hoc à Deo ſortitus ſit: proinde nō procrastinanda ſolutio, ſed eadē diē reddendū, cum conſtet, Deum nolle, ut operarius laboris ſui fructu careat. Liberi ob parentum Ibidem.
iniquitatē puniendi non ſunt, nimirum propter ſuam uirtutē digniores miſeratione, quōd e talibus nati ſint, quam odio propter illorum uicia.

Neq; patribus peccata filiorū sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui uirilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementū & multiplicationē addidit. Procul arcendū est, hoc genus, quod nō modò posteritatē quātū in se est, sed multo ante propriā innocentia ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quod effoeminato primū animo etiam corpora habent muliebria. Similiter abhorreere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Haec pacis leges & instituta sunt, & Deus propitiū incōcussam eā & imperturbatā conseruabit. Absit autē ut ullū rēpus ueniat quod hac innouet & in contrariā formā transferat. Quoniam autē necesse est homines uel sponte uel inuitos in turbēlas ac pericula incidere, age etiā de his pauca precipiamus, ut scientes quid opus factū sit, cum usus erit in prōptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipsa rēporis articulo. Faxitq; Deus ut terram quā nobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & trāquillitate colētes possideatis, nec hostibus incurstantib; nec domesticā seditione turbante, quae abrogatis patrū legibus & institutis, in contrariā disciplinā nos inducat: utq; in
perpe

perpetua legū à Deo cōprobatarū obseruatione
permaneat. Bella uerò uel nobis uel uestris po-
steris gerēda, extra fines Deus auertat, *Ca. Dent. 20*
etū cum bellū instabit, caduceatores primū ad
destinatos hostes sunt mittēdi: decet enim ante
arma uerbis ad eos uiri, docendo quòd quāuis &
copia nobis adsint numerosa, & equi, & arma,
& super omnia Deus auxiliator propicius,
manulis tamen nō cogi ad bellū, neq; ex rebus
illorū direptis ingrata lucra querere, Et si qui-
dem quod equum est persuaderi sibi patiantur,
præstat pacē inuiolatā seruare: quòd si plus suis
uiribus tribuētes ius in armis reponāt, exercitū
cōtra eos educite, imperiū Deo cōmittētes, crea-
to uno aliquo forti uiro qui uicarius illi sit, &
quasi proimperator. Muliorū enim imperiū non
modo morā affert rebus strenuē gerēdis, sed non
rarò plus nocet quàm prodest, Delectus autē ha-
bendus est uirorū tantū robore tam animi quàm
corporis præstantiū: ignaui uerò minimē admi-
scēdi, ne dū res armis geritur, in fugā auersi ho-
stium conditionē potiorē faciāt, Immunes autem
sint à militia, qui adificata noua domo nondū
integrū annū illa sunt usi: tū qui plantata uinea
nondū ex ea fructus perceperunt: & præter hos
qui desponsata uxore nondū eam domū duxerūt:
ne harū rerū desiderio sibi parcētes, & seruātes
se relictis uoluptatibus, in gratiā uxorū parum
fortiter rē gerāt. Castris autē positis caue

ne quid asperè ac crudeliter faciat: & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si nox eis daretur expostulatura nobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in pralio facti eos qui in aduersa acie steterunt cadite, ceteros tributarios futuros seruate, excepta Chananaeorum gente, Hi enim cum totis familiaribus sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, ut neque mulier habitu virili utatur, neque vir stola muliebri, Hæc sunt instituta quæ Moyses reliquit. Leges uero antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus. Sequentijs deinceps die-

Deut. 30. bus, nam continenter conciones aduocabat, *31. 32. 35.* fatis eos precationibus Deo commendauit, sicut *34.* contra diris imprecationibus eos deuocuit, qui neglectis legibus aduersus eorum præscriptum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro uolumine, cõmẽs prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; sunt, euentis nusquam nõ cõgruentibus. Hæc uolumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præter ea tabernaculum; populo etiam mandauit, ut occupata terra & fixis

fixis sedibus, nō obliuisceretur iniuria ab *Ama-
leciis* accepta: sed expeditione in eos suscepta
pœnas reposterei pro dānis in deserto sibi illatis.
Capea autē *Chananæa*, & plebeius ut par est *Deut. 17.*
deleta, aram erigere iussit ad solem orientē ob- 28.
uersam, nō procul à *Sicimis* urbe inter duos mon-
tes, dextrū *Garizeū*, sinistrū *Gibalem*: diuisasq;
copias in senas tribus super duobus montibus
consistere, & unā cū illis *Leuitas* ac sacerdotes:
& primū illos in *Garizeo* precari omnia fausta
leges *Dei* & religionē seruantibus, & *Moyſis*
constitutiones nō uiolantibus, alteros uerò accla-
mationibus hoc approbare: & rursū his pre-
cātibus illos acclamare: deinde pari modo trās-
gressoribus execrationes inferre, succinentes sibi
inuicem, ab alteris dicta comprobantes: & tam
faustas ominationes quā deuotiones in literas
retulit, ut in perpetuum cuius eas discere liceat:
quæ tandem huic ara inscriptæ sunt ex utroque
latere, quā populus iussus est stare, & holocausta
offerre, & post eā diē nunquā alias ni-
tilias imponere: neq; enim fas esse. Hac sunt
quæ *Moyſes* precepit, & quæ *Hebræorum* gens
indescinenter obseruat. Postridie populo cum *Deut. 19.*
uxoribus & liberis in cōcionē collecto, ne man-
cipijs quidē exclusis, iureiurādo eos ad legū cu-
stodiam adstrinxit: utq; *Dei* uoluntatē diligen-
ter expendentes, neq; cognationis gratiā, neque
periculorum metum, neq; ullam aliam causam

tanti facerent, ut eam potiorē legibus ducentes,
 ab earū prascriptis discederent: sed siue cōsan-
 guineorum unus aliquis, siue urbs quapiā, circa
 eas turbare aliquid, aut statū earū labefactare
 conetur, priuatim & publicē illis periclitatibus
 auxiliū ferrent: quam si uicissē, a fundamentis
 ut deservitē reuellerent, & ne solū quidē ipsius
 si fieri possit superesse paterētur. Sin uerō id effi-
 cere nō ualerēt, nec pœnas meritas exigere, saltē
 restaretur se impietati aliena nō consentire. Hac
 populus in foro inreuerando firmavit. Post hac
 docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora
 fierent: & quomodo expeditiones suscipiendā, cō-
 pto signo ex lapillis de quibus iam diximus.
 Sed & Iesus superstitē etiam cum & presente
 Moysē naticinatus est quicquid pro salute po-
 puli gesturus erat, uel foris bello administrando,
 uel domi ferēdis legibus: & ad uinēdi rationem
 recens institutā eos preparans, diuino monitū se
 prasagire aiebat, quod si patriā religionē uola-
 rent, clades nō effugerēt: nam & regionē ipsorū
 armis exterorū opplendā, & urbes diruēdas, &
 templū incendendū, & ipsos sub hastā uictoris
 uenundandos, seruiturosq; gētib; quā afflictō-
 rum nulli miseratione tangerentur: ac tū demū
 seram atq; inutilem erratorū pœnitentiā acturos.
 Deum tamē ipsorū conditorē, & urbes suis ci-
 uibus & templū populo redditurū. Hac autem
 fore, ut non semel tantum amittant, sed sapius.

Dein

Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Chanaan exercitū duceret, affirmurūq; cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus: Quoniā, inquit, ad patres nostros ab eo, & Deus hāc mihi diem abitus præsumuit, gratias illi nitens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac providentia quam de rebus vestris hactenus habuit, nō solam depellendis aduersis, sed cōmodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meū ac solitudinē dum vestrū statū in meliorem fortunam reducere conor, propicius semper adiunxit: imō verò ipse & exorsus est rem & absoluit, me ministro usus & vicario in obcursis qua ad vestrā felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est, ut priusquam decedam, eius potentia, qui & in posterū vobis non deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito exoluā, vestraq; memoria cōmendem, quòd hunc solum colere & venerari cōuenit: & leges eius habere in pretio, ut qua omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterū à propicio cōferendis, longē sint anteponenda. Gravis enim aduersarius est uel homo legislator, si cōstitutionibus suis auctoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit ne experiamini, qua legibus ipsius contemptis excitari posset. Hac postrema uerba Moysē loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, uniuersa multitudo in lachrymas erupit, ut & mulieres plangentes dolorē ob su-

turam ipsius moris conceptu declararent. Quin
et pueri praemortis impotentia plorantes praese-
se ferebant, quod tanta esset viri virtus ac ma-
gnificencia, ut ne illam quidem aetate latere pos-
set. Itaque certamen quoddam erat inter minores
et grandiores, utros maior haberet maestitia.
Alii enim intelligentes quali orbarerent an-
tistite, futuram suam conditionem lamentabantur:
alii hoc ipsum lugebant, quod priusquam eius
virtutem satis degustassent, iam carendum eo, seque
desistituros nidebant. Quantum autem fuerit po-
puli ploratus et querimonia, coniecturam capere
licet ex eo quod tum propheta accidit. Quis
enim persuasissimum semper habuit, non esse instan-
te morte dolendum, ut qua praeter Dei voluntatem
ac naturae leges non veniat: nisi tamen affectu po-
puli, a lacrymis temperare non valuit: dum vero
eo proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes cum
fletu sequebantur. Tum Moyses his qui longius
aberrant manu mota significavit ut consisteret:
propiores autem rogabat, ne excessum suum la-
crymabilem facere pergeret, cum statim proficien-
do. Illi vero et hanc extremam gratiam ei referen-
dam existimantes, ut quemadmodum cupiebat
seorsum secederet, continuerunt se inter se la-
crymantes. Solus autem scissus eum deduxit,
et pontifex Eleazarus, et imperator Iesus.
Præterea in monte Abari nocato constitit, qui
eiusus eregione Hierichum attollitur, et conscen-
dens

dentibus latè Chanaanæ terra prospectū exhibet, senatum dimisit. Cumq; post multos cōple-
xus Eleazro ac Iesu ultimū uale diceret, inter
loquendū repentina nube circumdatus in uallē
quandam est ablatu. In sacris autē uolumini-
bus scripsit se mortuū, ueritus ne propter excel-
lentem eius uirtutē à Deo raptum predicarent.
Vita eius tēpus uniuersam centū uiginti annorū
fuit, cuius tertiam partē in imperio exegit, uno
mense minus. Mortuusq; est ultimo anni mēse,
die prima mensis qui à Macedonibus *Dystrius*
dicitur, à nostris uerò *Adar*: uir omnium quot-
quot unquam fuisse prudentissimus. Et qui con-
silia bona optimè nosset exequi: adhuc eloquen-
tia Et in tractando populo gratia Et dexter-
tate incomparabilis: affectus quoq; ita semper
in potestate habuit, ut omnino illis carere uide-
retur, Et nomina tantū eorū ex his quæ in alijs
hominibus cōspiceret, cognita habere. Impera-
tor idem cū primis bonus, uates uerò qualis ne-
mo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum
obtinerent. Quapropter triginta diebus eam lu-
xit populus, cui nunquā quicquā tristius acci-
dit, quàm tunc propheta mors: nec in præsens
tantummodo sui desiderium reliquit, sed maxi-
mam apud omnes existimationē quotquot scri-
pta eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex
illis aestimant. Atq; hæc sunt quæ de *Moyse*
exitu dicenda habuimus.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator debel-
latis ac cæcis Chananzis terrâ eorū sorte di-
uisit tribubus.

CAP. I.

POST Moysen, quemadmodū
dixi, ex hominibus sublation,
officiūq; memoria uiri exhi-
bitum, sedato luctu, Iesus iubet
copias ad expeditionē instrui:
mittitq; exploratores in Hierichuntē, quo men-
tem eorū & vires cognosceret: castra deinde mo-
net maturē Iordanē traiecturus: mox cōvocatis
Rubelidis & Gadidis tribuū principibus, atq;
etiā Manassetidis: nā & huic tribui dimidiata
Amoraam habitare permissum erat, quæ fuit
Chananaea pars septima: reuocauit eū in mentē
quid Moysi fuissent polliciti, rogauitq; ut in eius
gratiā qui nō ultimo quidē uita tēpore prospice-
re eis defatigatus est. & propter cōmunem ari-
litatē, alacrius præstaret quæ promiserant. Illis
uero imperata hand grauatim facientibus, ar-
matis quinquaginta millibus, ab Abila ad
Iordanē sexaginta stadia castra promouit: quæ
postquā metatus est, cōmodum speculatores ade-
rant, omnibus apud Chananaeos exploratis.

Ignori

Ignoti enim à principio, totam illorū urbem per
 otium considerauerūt, & mœnia qua parte ma
 gis aut minus erāt munita, & portarū quanā
 assultū minus ferre possint, & capi essent faci
 liores: nec quisquā obuiorū spectantibus singula
 fuit molestus, dum curiositatē hospitū cōsuetam
 interpretātur, nec hostile adhuc quicquā suspi
 cantur. Vt uerò sub uesperā secesserūt in quoddā
 dinerforiū nō longè à mœnibus, in quod primum
 fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu
 cōsuli abant, indicatum est regi cœnanti, uenisse
 speculatū quosdā è castris Hebræorū, & nūc di
 uertētes apud Rachaben hoc tantū curare, quo
 modo lasēter se subducās. Ille uerò cōfestim mit
 tis qui eos cōprehendant, quæstioni admonēdos
 ut causam aductus sui aperiant: quos ubi aduē
 rare Rachabe cognouit, fortē enim lini manipu
 los siccabat in mœnibus, speculatores huius conse
 xit: missis autē à rege dixit, hospites quosdam
 ignotos paulo ante solis occasum apud se cœna
 tos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi
 detrimentū aliquod reipublica allaturi, paruo
 negotio posse ab insequentibus de uia retrahi.
 Tum illi decepti à muliere, quā serio loqui puta
 bant, ne per scrutati quidē dinerforiū abierūt: es
 excurrentes per uias quibus uerisimile erat eos
 discedere, & qua ad flumē ducebant, uestigio
 nullo inuēto, frustra laborare destiterūt. Sedato
 autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus,
 & ad

Et admonitos quanto suo periculo salutis eorum
 consulisset, ut qua in dolo deprehensa poenā ca-
 pitis cum tota familia regi erat datura, roga-
 tosq; ut occupata terra Chananea memores be-
 neficii gratiā sibi rependerēt pro accepta salu-
 te, iussit ut bono animo abiret: iureiurādo prius
 delato, quod expugnata urbe, Et alijs iuxta
 ipsorū decretū internecioni traditis, mulieri sa-
 lus manebit incolumis: hunc enim euentum sibi
 Deum iam antē significasse. Illi Et in praesens ei
 gratias agūt, Et in futurū abundē relaturos iu-
 reiurando confirmant, Et hoc consiliū dant, ut
 eam praesens urbe expugnandā, cōtractis fa-
 cultatibus Et propinquis intra diuersoriū, nestē
 coccineā pro foribus expādat: imperatorē enim
 edicto inhibiturū, ne quis eam domū ledere au-
 deat, quo data sibi salutis gratiā recipiat: quod
 si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,
 ipsius culpā fore nō suam: neq; se ad eius incolu-
 mitatē praestandā iureiurando teneri velle. His
 conditionibus discessum est, cū se fūne de mœni-
 bus demississent, reuersiq; ad suos rē totā ut erat
 acta narrauerunt. Tum Iesus pōtifex Eleazaro
 cū senatu indicat quid exploratores Rachaba
 narrant, eorumq; autoritate insurandū ratiū
 Josue 3. est habitū. Imperatore antē sollicito de traiectu,
 annis enim auctus aquis fluctat, Et eum pontē
 nō haberet, ne fabricari quidem hostis passurus
 videbatur, nec naves ulla praesto aderāt: Deus
 se illis

se illis transitū procuraturum promissit, fluentia
 eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies
 expectasset, copias omnes ad hunc modū in ul-
 teriore ripā traduxit. Sacerdotes cū arca agmē
 precedebāt, post eos ibāt Levita portātes taber-
 naculū et uasa sacrificijs destinata. Sequebatur
 deinde totū agmen in suas tribus distinctū, rece-
 ptis in mediū mulieribus ac pueris, quo tutiores
 essent ab impetu fluminis. Vt uerò sacerdotibus
 primis ingressis uadabile est uisum, q̃ & aqua
 decreuisset, et glareā nō amplius ni undarū uol-
 ueretur, sed stabile solum exciperet uestigia, o-
 mnes iam intrepidē uadum trāsibant, tale red-
 ditū cernētes quale Deus promiserat: steterūtq;
 in aluei medio sacerdotes, donec transiret multi-
 tudo, & in tuto cōsisteret. Quod ubi factū est, et
 ipsi egressi fluuium, liberū ei solitū cursum reli-
 querunt: qui cōfestim auctus, ad pristinā aqua-
 riorē molem redijt. Exercitus autē quinquagin-
 ta stadia progressus, ad decimū à Hierichunte
 stadium castra metatus est. Porro Iesus ara ex-
 structa ē lapidibus quos singuli tribuū principes
 ex aluo propheta iubente sustulerāt, ut monu-
 mentū esset prodigiosē refranati fluminis, sacrum
 in ea Deo fecit: & pascha sollemnitās eo loci ce-
 lebrata est, omnibus rebus iam affluētibus, qua-
 rum penuria hactenus laboratū fuerat: nam et
 segetes Chananaorū maturas iam dimittebant,
 & alias preda abigebāt: eodē enim tēpore &
 manna

Ios. 4. 5.

Iosue 6.

manna eis defecerat, post annū ex quo ea primum
 uti coeperat quadragesimū. Cumq; hac omnia
 secure & impune Israelita faceret, nusquam
 occurrentibus Chananeis, sed intra moenia
 pra metu se continentibus, expugnare urbes eorū
 Iesus decreuit. Itaq; prima die sc̄stinuitatis, sacer
 dotes arcā gestātes, stipati armatorū custodia,
 accesserūt ad urbē septē cornubus clangēdo, &
 ad uirtutē suos adhortando circumambulabant
 moenia senatu comitante, nec aliud quicquā fa
 ciendo, quā quod inflaret cornua, retro in castra
 reuertebātur. Cumq; per sex continuos dies idem
 fecissent, septima Iesus contractis in unū copijs,
 reliquo populo cōvocato latū illis affert nuntiū,
 urbē ea die sine labore capiendā, Deo hanc in
 potestātē ipsorū tradēte, & ruensibus sua spon
 ze moenibus facilē aditū aperiēte: iussitq; omnes
 occidi quosquos in manus militū deuenirēt, &
 neq; lassitudine: neq; miseratione, neq; prada cu
 pidine à cadibus aucari, aut effugiū ullū ho
 stibus permittēte: sed quicquid spiritū uitalem
 habet extinguere, nihil in pradam aut propriū
 emolumentū cessurū reseruando. Quicquid autē
 auri ac argenti repertū fuerit, in unū cōportari
 uoluit, ut primitia ob rem feliciter gestam spo
 lia de primū capta urbe Deo dedicarentur: solā
 autē Rachaben cū sua cognatione seruari, pro
 pter iusiurandum ab exploratoribus acceptum.
 Hac locutus instructum exercitum ad muros
 admonet

admonet: urbem deinde rursum circumambulans, praecedentibus cum arca sacerdotibus, & cornuum classico militum ad aggrediendum opus incitantibus: cumque septies lustrata paulisper constitissent, collapsa sunt moenia, nec machinis admotis, nec ulla alia vi ab exercitu illata. Hebraei vero nullo negotio per ruinam irrumpentes in Hierichuntem omnes promiscue cadunt, inopinato moenium casu consternatos, & subitaneo stupore ad pugnam inutiles: passimque cadaveribus via sternalantur, nullum nec praesidium nec effugium incolis inuenientibus, ita ut ne foeminis quidem parceretur ac pueris: repletaque trucidatis urbs & postremo incensa rogi defunctis praeiuit, in agros quoque pari saniente incendio. Rachaben vero cum domesticis qui in diversorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adducta, gratia sunt observatos speculatores acta, dicente se meritis illa praemijs remuneraturum: moxque agris donata, in honore postea semper habuit. Reliquias autem urbis quae incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggredieretur: nimirum ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natu minimus est liberis amitteret. Nec irritum esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicitur. Et direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam aris in unum acervum est redacta, nemine edictum non

observan

observante, aut sibi prædam ac lucrū inde qua-
rente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in the-
sauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis
quidem excidium in hunc modum se habuit.

Nos. 7. 8. Achar autē quidam Zibedia filius ex tri-
bu Iuda, nactus paludamentū regium totum ex
auro cōtextū, & massam auri trecentorū siclo-
rum pondo, & iniquū ratus si nullum periculi
pretium ad se rediret, sed oblātū à fortuna lucrū
Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret,
intra tentorium in cauvū profundum defodit, pu-
tans sicut cōmilites ita et Deum se posse fal-
lere. Erant tunc castra in loco qui vocatur Gal-
gala, voce libertatē significāte: transgressi enim
fluvii, tandē se & ab Ægyptiis & ab erūnis
in deserto exanilatis liberatos existimabant.
Paucis autē post diebus quoniam Hierichus est ex-
cisa, mittit Iesus tria millia militum ad urbem
Ainam supra Hierichuntem sitam: qui cum
Ainatis prælio cōgressi, & in fugam versi, tri-
ginta sex è suis desideraverūt. Huius incōmodi
accepti nuntius postquā in castra pervenit, ma-
iorem quā pro castrū numero mōstissimam ac-
tulit: nō tam propter amissos, tamen si omnes viri
fortes & honore digni fuerāt, quā propter de-
fectionem. Credentes enim se iam ea regione
positos, & illesum exercitū habituros ut Deus
promiserat, nunc mirū in modū elatos hoc suc-
cessu animos hostium videbant. Itaq; saccos in-
ducti

duti per totā diem hoc habitu in luctu ac lacrymis perseverabant: nullaq; interim corporum curandorū ratione habita, totos se dolori dederant. Iesus autē uidens exercitū sic affectū, et nihil lati amplius sperantē, cū fiducia Deū alloquitur: Nos, inquit, nō nostra temeritate adducti sumus, ut terrā hanc armis subigere conaremur, sed Moyses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis a te stantibus prodigijs pollicitus es, traditurū te nobis hanc terrā possidendam, & exercitū nostrū ope tua fretū semper in conflictu aduersarijs fore superiorē: atq; harū promissionum euentū nō semel iam sumus experii. Nunc autē prater opinionē clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casū territi, & de promissis tuis ac Moysis hesitantes, & a praelijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, per opem, & presentem mœrorē uictoriam largitus adime, desperationemq; in futurū attonitis exime. Talibus exorabat Deum Iesus, in facie humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surget & lustrare exercitū pollutū sacrilegio et uiolata religione, hanc enim causam esse presentis calamitatis: inquisitione autem facta & poena à sacrilego exacta, Israelitarū fore uictoriā. Hoc oraculum Iesus populo indicat, & uocato Eleazaro pōtifce ac magistratibus sortem per singulas tribus

mittebat: cumq; fors in Iuda tribum cecidisset,
 rursum per cognationes eius mittebatur. & cū
 in Sacharia cognatione malificium esset inuen-
 tum, eam rursum uiritim examinātes, Achā-
 rem deprehenderūt: qui uidens nō esse locū ter-
 giuerfandi contra diuinū indicium, furtū sassin-
 res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus
 supplicio, noctu ignominiosa sepultura tradi-
 tur, quemadmodū solēt damnati iudicio publi-
 co. Xpus autē lustratū exercitū ad Aīnā ducit,
 & noctu dispositis circa urbē insidijs, diluculo
 hostē ad certamē proliciat. Illis uerō audacter ob
 proximā uictoriam irruentibus, simulata fuga
 procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostē exi-
 stimātes, & quasi uictoria iā parua insolescentes.
 Postquā autē subito cōuersis copijs in facie illis
 obstitit, & alijs qui in insidijs latebant ex com-
 posito signum datum est, coorti celeri cursu ad
 Aīnā feruntur, & auersam eius portā occu-
 pant, plerisq; ciniū ē muris suorum ut eum pua-
 bant uictoriā spectantibus: urbemq; ingressi sine
 discrimine cadem ingentem edunt. Interim alia
 parte Iesus obuios in fugā uertit: qui urbē petē-
 res integrā adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste
 captā ac cū uxoribus ac liberis incensam ani-
 maduerterūt, per agros dispalati, cū sibi inui-
 cem praesidio nō possent esse, alij alijs in locis sunt
 oppressi. Post hanc Aenatarum cladē magna
 multitudo puerorū & mulierū atq; mancipiorū
 capta

capta est, & supellex sine numero: pecudū item greges non modici, & insuper signata pecunia multa, erat enim ea regio prædines: atq; hac omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quæ habuit ad Galgalā. Castrum Gabao- I I.
nita qui nō longè à Hierosolymis habitant, co- Iosue 3.
gnito Hierichiorū et Ainarū casu, iamq;
in se iturū hostē suspicati, Iesum quidē precibus flectere nō tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinū bellum cū Chananeis gereret: sed maluerūt vicinos Cephertas & Cahieremitas in societatem asciscere, dicentes nec ipsos posse evadere periculū nisi maturè providerent: quod si suum cōsiliū sequātur, nō deesse remedium. Quod ubi persuaserūt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negotiū conficiendū idoneos. Qui periculosam rati si se Chananeos faterētur, & multo tutius si nihil sibi cū illis cōmune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorū dierum iter fecisse, & hoc esse verū ex habitu cōprobabant: vestes enim quas niam ingressuri nonas induissent, longo itinere detritas, sumpserant enim tritas data opera, ut verisimilia dicere viderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonis & vicinis urbibus, ut salvis patrijs institutis, in amicitiam eorum venirent: comperio enim quod deus gratuito munere Chananeorum

terram illis concessisset, gratulari se eis, & in
 ciuitatis petere: his diēis, & ostentatis uestibus
 in signum longi itineris, orabant ut in fœdus &
 amicitiam admitterentur. Iesus autē credens eo-
 rum uerbis quod Chananai non essent, recipit eos
 in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex
 cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis
 ac socijs, & nihil cōtra eos iniustum molituros,
 approbante id fœdus uniuerso populo: hoc actū
 noti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus
 autem exercitū ducto in submontanū Chananaa
 tractum, cū audisset Gabaonitas non longe à
 Hierosolymis habitare, & esse Chanancorū ge-
 neris, euocatis eorū honoratioribus, fraudem eo-
 rum incusabat. Illis uerò excusantibus nō aliam
 semodum salutis querenda habuisse, & ideo ad
 dolum uersos necessitate cogente, Eleazarū pon-
 tificem & senatum cōuocat: cumq; decretū esset
 non uiolandam fidem iureiurando sancitam, sed
 publicis ministerijs deputandos, in hac cōdutione
 peſta sunt habiti: atq; hoc pacto imminenti pe-
 riculo se subtraxerunt. Caterū cū rex Hie-
 rosolymitarum indignē ferret Gabaonitas ad Je-
 sum defecisse, & quatuor proximarum gentium
 reges ad bellum contra eos gerendum accinxisse,
 Gabaonita uidentes se peti, & hostes castris cir-
 ca quendam fontem nō longe ab urbe positis, ad
 oppugnationem expediri, Iesum in auxilium ad-
 uocant: nam eō tūc res deuenerat, ut ab his per-
 niciem

uicem expectarent: in illis uerò qui ad excidium
 Chananaeorum uenerant, propter nouam amici-
 tiam unicam spem salutis reponerent. Tum Iesus
 cum toto exercitu in succursum properans, die
 & nocte itinere facto, diluculo parantes oppa-
 gnationem adoritur: cumq; terga uertissent, per
 decline fugientes est persecutus. Bethora is locus
 dicitur. Interfuisse huic pralio diuinum auxilium
 euidentibus prodigijs apparuit, celo tonante &
 crebris fulminum ictibus, grandine in super maiore
 solito ruente: accessit & illud nunquam antea
 uisum, quod dies factus est longior, ne interuentu
 noctis uictori hostis eriperetur: quo factum est ut
 Iesus reges istos caperet in spelunca quadam la-
 tebras quarètes iuxta Macchida, de omnibusq;
 supplicium sumeret. Creuisse autem eam diem ul-
 tra cõsuetum, extat relatum in sacra uolumina
 qua in templo sunt asscrvata. Debellatis in hunc
 modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus
 in Chananaa mōtana ducit exercitum: & ma-
 gna in ea regione cade edita, pradaq; abacta, Iosue u.
 exercitum reducit in Galgala. Cumq; late per cir-
 cumquaq; sitas regiones rumor de rebus He-
 braorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupen-
 da multitudine caforum, excitati sunt in eos reges
 Libani accola, & ipsi Chananaei generis: &
 quantum Chananaeorum campestria colit adscitis
 Palaëstinis castra posuerunt ad urbem Galilea
 Berotham, non longe à superiore Cadesa, qua

etiam in Galilæorū agro sita est : erantq; omnes
hæ copia, peditum trecenta milia, equitū decem
milia, currum viginti milia : quæ tanta hostium
multitudo, adeo tam ipsum Iesum quàm ceteros
Israhelitas terruit, ut præ metu minimum à despe-
ratione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis
formidinem, & quod eius presidio se nō tam tutos
putarent, pollicitusq; victoriam, equos captivos
eneruari & currus incendi iussisset : concepta ex
his promissu fiducia, ducit in hostem : quem die
quinto adeptus pugnādi copiam facit. fitq; con-
flictus validus, & strages maior quàm ut facile
credi possit est edita. In fuga quoq; plurimi ceci-
derunt, ut præter paucos totus hostilis exercitus
interierit. Reges etiam ad unum omnes sunt cæsi :
adeoq; sanis est in victos, ut hominibus sublevis
in equos ferrum exerceret, & currus exurerent.
Totam deinde regionē pervagatus est, nemineq;
audente congredi, expugnabat oppida, & quot-
quot ad manus suas pervenirent interficiebat.
Iamq; quinto huius belli anno exacto Chana-
naorum nemo supererat, nisi siqui in loca muni-
sissima confugerant. Iesus autem castris è Gal-
galis in montana translatis, sacrum tabernacu-
lum in urbe Silunte fixit : quod is locus propter
pulchritudinem nifus sit idoneus in quo tātisper
maneret, dum maior commoditas adificādi tem-
pli se præberet. Inde cum omni populo profectus
versus Sicima, aliarum ita ut Moyses præceperat
statuit:

statuit: & divisio exercitu, in Garizao monte
 dimidium eius collocavit, & in Gibale alterum
 dimidium, in quo altare erat cum Zenitis ac sa-
 cerdotibus: ubi mactatis victimis, execrationi-
 busq; peractis, & in altari insculptis, in Siluntem
 sunt reversi. Iesus autē iam senex, cum vide- 111.
 ret Chananaeorū urbes penē inexpugnabiles, tum Jos. 13. 14.
 propter situm natura suū, tum propter munitiones 12.
 ad frustrandos hostium conatus arte additas:
 nam cognito Israelitarū ex Aegypto exitu, &
 quod ad suum excidium properarēt, toto illo tem-
 pore in muniendis oppidis occupati fuerant: con-
 ventu populi in Siluntem indicto concionē advo-
 cat: cumq; frequens cōcursus factus esset, res ha-
 etenus fortiter ac feliciter gestas recēsuit, quales
 par erat Dei auspicijs à populo religiosissimo ge-
 ri: reges triginta & unum ausos manus cōferere
 demictos, exercitusq; potētissimos praelio supera-
 tos, & internecione casos, ut ne reliquia quidem
 generis superessent. Caterum quoniā ex urbibus
 alia capta essent, alia munitiones & ob hoc ob-
 stinatiores longa oppugnatione opus haberent,
 censuit eos qui ex regione ultra Iordanē sita in
 communem expeditionē profecti fuerāt, & pro-
 pter cognationem socios periculorū se adiunxe-
 rant gratijs prius actis ad proprias sedes remit-
 tendos: deinde ex singulis tribubus singulos re-
 stituta probitatis viros eligendos, qui regionem to-
 tam permensi bona fide & absq; dolo magnitu-
 dinem

dimem eius renuntiarent. In eam sententiam itum
est ab uniuerso populo: moxq; eos uiros misit ad
metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam
geometria peritis, qui propter hanc sciētiā er-
rare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit,
ut aestimationem agrorū iuxta bonitatem terra
facerent: nam Chananaea natura talis est, ut ui-
dere liceat campos magnos & frugum ac fru-
ctuum feracissimos, qui collati ad aliam terram
admodum uberes uideri possent: quod si ydem ad
Hierichuntinū aut Hierosolymitanū agrum con-
ferantur, iam non magni pretij uidebuntur: cum
tamen hi agri parui sint & bonae ex parte mon-
tani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis
alijs secundi. Hanc ob rem uoluit iuxta aestima-
tionem potius quā iuxta mensurā sortitionem
fieri, quod nonnunquam unum iugerum pro mille
alijs ualeat. Decemuiri autē huic negotio desti-
nati perlustrata regione & aestimatione terra
peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in
Siluntē, ubi tum tabernaculi sedes erat. Tum Je-
sus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribunum
principibus diuisit regionem nouem tribubus &
Manassitarū dimidia parti, cuiq; tribui pro eius
magnitudine agrum admetiens: cumq; ad sortes
uentū esset, tribui Iuda obuenit tota superior Ju-
daea pertinens usq; Hierosolyma: latitudo uerō
eius Sodomiticū lacum attingebat: in hac sorte
urbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco

Simco

Simeonis sortita est Idumaea partē Aegypti & Arabia cōterminam. Beniamita deinde regionem sortiti sunt, qua à Jordane amne usq; mare protenditur: latitudo uerò eius patet Hierosolyma in se & Bethela: angustissima autē hac fors fuit, propter agri bonitatem: Hierosolyma enim & Hierichuntē acceperunt. Ephraemi autē tribus terrā à Jordane usq; Gadara in longū protensam sortita est, in latū patentē à Bethelis usq; magnū campum. Manassetidis uē dimidia pars agrū à Jordane usq; Dora urbē, latitudine usq; Bethfana, qua nūc Scythopolis uocatur. Post hos Isacharis in longum patentē à flumine usq; Carmelum montem, latitudinis uerò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonita usq; Genesariitē lacum terrā Carmelo & mari cōiguam sunt sortiti. Quae autē regio post Carmelum sua est conuallis ex re nomen habens tota Aseritis cessit quā ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Arctipus. Qua uerò ad orientem spectant usq; Damascum urbē, & superior Galilaea Nephthalitis obtigit, usq; Libani montē & Jordani fontes, qui ex hoc monte oriuntur, quā fines sunt Arceos urbis uersus septentriones sita. Porro Danita adepti sunt quicquid uallis ad occidentem solem uergit, Azotus & Doris terminati: horū est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Ascarone pertingit usq; montē à quo Iuda tribus initium fecit. Ad hunc modum

modum sex gētiū à filijs Chananaei denomina-
 tarum regionē Iesus diuisit, & nouē cum dimi-
 dia tribubus habitandā dedit. Amoræam enim
 & ipsam ab uno ex filijs eius dictā Moyses iam
 ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, ut
 lib. 4. c. 7. suprà diximus. S. doniorū autem, Arucaorum,
 Amatheorū & Aritheorū agri nihil ad hāc
 diuisionē perinuerunt. Caterū Iesus atate iam
 defecta cum nō ualerei cōsilia sua per se exequi,
 & qui uicem eius gererant, negligentius Remp.
 administrarent, praecepit unicuiq; tribui, ut ex
 sua sorte Chananaeorum reliquias tolleret. In hoc
 enim consistere & ipsorum securitatē, & disci-
 plina ac religionis incolumitatē. idq; eos non ex
 Moysi tātum monitiis, sed suomet experimēto di-
 dicisse: deinde ut Leuitis triginta octo destinatas
 urbes redderent, iam enim decem in Amoræa
 trans flumen acceperāt: ex his in tribus profugis
 receptacula sunt instituta: nihil enim magis erat
 cura, quā ut nusquā à Moysis praescriptis re-
 cederetur: haec fuerunt, in tribu Iuda Hebron, in
 Ephraim Sicima, in Nephthalitide Cedesis, qua
 est in superiore Galilea. Post hac quod de preda
 in reliquum erat diuisit: supererat enim permul-
 tum: unde nō mediocri diuitiarū accessio & pu-
 blicè & priuatim facta est: tātum erat auri &
 uestimentorum ac reliqua supell. Et ilis: tantum
 etiam iumentorū ac pecudum, ut numero cōpre-
 hendi nō possent. Posthac aduocato in cōcionem

exer

exercitu, ad eos qui ex regione ultra Jordanē sita
unā militabant numero quinquaginta milia, in
hanc sententiā locutus est: Quoniam Deus &
pater qui est dominus Hebraorū generis, terram
hanc & acquirere dedit, & in perpetuū man-
suram nobis promissit: nosq; opem uestram indi-
gentibus ex mandato Dei alacriter & impigre
prestidistis, æquum est cum iam nihil arduū su-
persit, missionē nobis dari, & promptitudine ue-
stra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in
posterū sit opus, nihilo segnius operā uestram no-
bis paratā fore. Itaq; gratias nobis agimus, quòd
socij periculorum esse voluistis, rogamusq; ut in
hac mutua benevolentia perseueretis, memores
amicorū & quòd nos quoq; uestras possessiones
nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felici-
tatem Deo fauente & nobis adnitētibz perue-
nimus, nec id sine uestre operæ premio: quando-
quidē ex hac militia ditati estis, multumq; pra-
da, auri, & argenti referetis, & super omnia no-
stram benevolentiam ad referendam vicem nun-
quam non promptā ac paratā. Nam & Moysis
mandatis satis fecistis, non cōtempta autoritate
mortui, & nihil nobis ad nostrā gratiam prome-
rendam reliquū fecistis. Latos igitur nos ad ue-
stras possessiones dimittimus, hoc unum rogatos,
ut nullam terminum existimetis cognationem
nostram dirimere: néne propter flumen medium
alios nos putetis quàm Hebræos. Omnes enim
Abra

Abraha stirps sumus, qui uel hęc uel illam ripam incolimus, unus Deus tã nostros quàm nostros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moysen instituta diligēter obseruanda sunt: hoc enim pacto futurus est adiutor & propitiu: sicut cōtrā, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hac locutus & singillatim primatibus populoq; in commune dicto nate, ipse quidē eodem loco restitit: reliqua autē multitudo uniuersa cum lacrymis eos deducebat, & agrē à se inuicē diuellēbātur.

IIII. Itaq; traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis Ios. 22. & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum cōiunctionis cum reliquis qui ultra Iordanē incolunt. Quo audito apud ceteros Israhēlitas, cum altare exstructū scirent, non etiam quo animo, putabāt eos nouata religione alienorū numinum cultum uelle introducere: & temerē hac suspitione uiolata religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & pœnas à uiolatoribus exacturi. Existimabant enim nō tam cognationis ac dignitatis corū qui in hoc erāt crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationē habendam: atq; ita irati ad expeditionem se accinxerūt. Iesus uerò & pontifex Eleazarus eum senatū cohibebāt eos, dicentes uerbis prius quàm armis rem aggrediendā, & scitandū quā mente id fecerint: & si fortē malo animo factum depre-

deprehensum sit, tum demum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phineesem filiū Eleazari, & cum eo ductum honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vix verò traiecto flumine, & cōuentu aduocato Phineeses in cōcione constitit: Manus, inquit, uestrum delictum est, quàm ut verbis tantum castigari debeat: attamen non culpa magnitudine moti repente ad arma cōclamamus ut pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationē ad nos suscepimus, ut cognita causa extructi altaris, nō temerē armasse nos in vos uideamur, si pijs rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam ultionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, nos qui perspectâ Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, distinctos à nobis & in uestram possessionē reuersos, quam Deo ferre acceptâ debetis, cuius providentia nobis contigit, beneficiorū ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos Deos cōplecti, ac Chanaanorū impietati accedere. Sed uenia dabitur, si respiscatis, & nō a maiore insaniam prolabamini, ad domesticarū legum reuerentiā reducti. Quòd si in male ceptis obstinatē persistatis, non gravabimur ullum Liborē pro legū defensione suscipere, sed ad hæc simul & Dei honorem tuendum flumine.

mine traiecto, pro Chananaeis habitos, non secus
atq; illos exterminabimus. Caveat enim putatis
quia extra limitē nostrū estis, extra potestatem
etiam Dei vos evasisse: ubi ubi estis, omnia sunt
illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quod
si putatis locū nobis ad recte sapiendum esse ob-
staculo, praestat novam agrorū divisionē facere,
& hanc regionē pecoribus compascuam relin-
quere. Satius est igitur ut resipiscatis, & à novi-
tatibus mutato proposito desistatis: rogamusq;
nos per salutē liberorū ac cōiugum, & quicquid
habetis carissimū, ne nobis bellī suscipiēdi neces-
sitatē imponatis, cōtra quos minime volumus.
In hac enim cōcione & consultatione situm est,
utrū pace nostra & uestris affectibus perpetuò
frui malitis, à nobis persuasi, an vos & uestra
omnia belli periculis exponere. Postquam hac
Phinees dicere desijt, qui cōcioni praerant, pro
communis causa defensione hac attulerunt: *Viri*
fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus,
neq; in religione cuius nequaquā poenitet, quic-
quam innouare. *Vnum Deum* nominamus *Hebraeis*
omnibus communem, & altare eius arcum quod
est ante tabernaculum, nec aliud unquā nostras
excipiet victimas. Nam hoc quod nūc creximus,
quodq; uestra suspitioni ansam praebeat, non ad
Deum sacrificijs placandum exstructum est, sed
ut perpetuum argumentum exstet nostrae necessi-
tudinis, nosq; patria religionis admoneat, non

ut nos suspicamini, violāda religionis sit initiū:
 Et hanc fuisse nobis exstruendi causam, Deus
 ipse testis esto idoneus. quapropter meliorē post-
 hac de nobis opinionē habetote, absitq; ut nos
 affines existimetis ei crimini: cui quisquis ex
 Abrahā posteris se obnoxium fecerit, Et à pa-
 trij moribus ac ritibus degenerauerit, absq; ca-
 pitali pœna expiari nō ualeat. His auditis Phi-
 neeses, collaudataq; eorū cōstantia, reuersus ad
 Ixum, rē totā apud populum exposuit: qui latus
 quod nec delectu opus esset nec civili sanguine,
 gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto cō-
 uentū, reuersus ad sua singulis, ipse apud Sicima
 elegit domiciliū. Anno autē post uigesimo iam Jos. 23. 24.
 decrepitu, accitis oppidatim honoratioribus, et
 cum senatu magistratibus, iū ex plebe quotquot
 erat cōmodū, ubi uidit omnes adesse: primū Dei
 beneficia in memoriā illū reuocat plurima, per
 quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq;
 gloriā peruenērāt. Hortatur deinde ut dent ope-
 ram ut Deū in posterū aequè habeant propiciū,
 cū scias eius beneuolentiā nō alijs retineri pos-
 se quā pietatis aribus. Suum enim fuisse ut
 priusquam decederet, illos officiū cōmonefaceret.
 Postremò rogauit ut hāc admonitiōē boni cō-
 sulerent, essentq; eius perpetuò memores post hāc
 concionē natura debitū exoluit, anno uitæ cen-
 tesimodecimo: quorum x l. sub Moysē magistra-
 minister ipsius exegit, Et post eius obitū nigin-

riquinq; reip. praesuit, uir incōparabili tum prudētia rū eloquentia, adhac in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & uilis: deniq; in quauis uirtute eximius. Sepulchrum est in oppido Thanna tribus Ephraemidis. Per idem tēpus moritur & Eleazarus pōtifex, Phineesi hereditariū relinquens sacerdotiū: sepultura eius monumentū impositū extat in urbe

V. Gabatha. Post horū obitū consultus Phinees
 Iud. 1. ses à populo de uoluntate Dei, cuiusnā foret imperium in bello Chananao: Respōdit, iubere Deū ut Iuda tribus ductu bellū gererent, qua mox assumpta Simeonide, his cōditionibus rem aggressa est, ut sublati ē sua ditione hostiū reliquīs, tum tributarīs, in alterius tribus extirpādū huius generis reliquīs uicem rependeret.

Quomodo post mortē imperatoris I sraēlitz neglectis patris religionibus in extremas calamitates inciderūt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniaminitis D C. tantū fuere superstitēs. CAP. II.

AT Chananaei quorum res tunc erant satis integra, cū magno exercitu apud Bezeccā urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci: id nomen Bezecenorū dominū significat. Adoni enim Hebraorū lingua dominus dicitur. Hi spem uictoria reponebant in hoc, quòd Iesus dux I sraēlitarū esset defunctus. Aduersus hos quas dixi duae tribus egregiē pugnauerunt: & cassis decem millibus dum reliquos fugientes inse-

insequuntur Adonibezecū ceperunt: qui mani-
 bus ac pedibus truncatus, agnouit diuinā iusti-
 tiam, septuaginta & duos reges antea hunc in
 modū à se mulctatos confessus: sic affectū deu-
 lerunt nō longē à Hierosolymis, ubi facto sanctū
 terra mandauerunt. Deinde circa oppida bellū
 circūferebant, quorū bona parte capta, Hieroso-
 lyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte,
 omnes habitatores terra cōtrucidauerūt: ac su-
 perior natura loci & munitionibus est defensa:
 quare oppugnatione in Hebronē translata, ur-
 beq; ui capta, in oppidanos omnes sauitum est.
 Apud hos in eam diē superstites erant quidam
 ē gigantū genere, statura & specie ceteris mor-
 talibus dispares, uisu simul & auditu horribi-
 les: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia uix
 credant qui nō uiderunt ipsi. Hoc oppidū Zenitū Iosue 22.
 honoris gratia concessum est cū illis duobus cu-
 bitorū millibus: reliquū eius agrū Chalebo dono
 dederūt, iuxta mādatū Moysis: fuerat hic unus
 ē speculatoribus, quos Moyses in Chananaam
 pramiserat. Habita est ratio Iethra quoq; Ma-
 dianita, olim Moysis soceri, cuius posteris ager
 est attributus, quia relicta patria comites se
 adiunxerāt, & in deserto arūnarū socj fuerāt.
 Expugnatis montanis oppidu, in cāpestria &
 maritima descendētes pradiēta dua tribus A-
 scalonem & Azotum de Chananaeis ceperūt.
 Euasit autem eos Gaza & Accaron, quod in
 1 2 plani

planicie sita & abundātes curribus, inuadētes se male multatos facile reſciebant. Atq; ita hæc duo tribus magnis opibus bello æquiſſimè donū se receperūt, & arma depoſuerūt. Beniaminæ uerò in quorū ſorte erāt Hieroſolyma, tributo impoſito habitatoribus eius pacē dederūt: & in poſterū aliter à cadibus, aliter à periculis ſeriatim, ad culturā agrorū utriq; ſe cōiulerūt. Beniamitarū exēplo mota reliqua tribus & ipſa idē fecerunt, & tributis cōtenti pacē Chananaeis dederunt. Ephraim uerò tribus cū aſſidendo Bethelis multo tēpore ac labore impēſo nihil proficeret, in cœptis tamē pertinaciter durauit: tandem cōprehenſo uno ciuiū qui in urbē importabat neceſſaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intro miſſos clam ipſum cū familia ſeruaturus, proditiōe eius facti ſunt uoti cōpotes: caſisq; reliquis omnibus, præter hos quibus ſalus ex pacto debebatur ipſi poſthac urbis dominū habuerūt. Omiſſo deinde bello Iſraelita omnes agricultura tantū operā dabāt: atq; ita pace longa, emolliti, uoluptati magis quàm honeſtati ſtudebāt, diſcipline ac legū diuinarū immemores. Qua iniuria Deus cōmotus per naſem admonet eos nō ē ſua ſentētia hoſti Chananao parcere, quamobrem fore ut aliquando per occaſionē pro intēpeſtiua clementia crudelitātē eis reponeret. At illis, tamen ſi ſeritis oraculo, belli tamen nō libebat ſuſcipere, tū quod multæ

ē Cha

ē Chanaan eo perciperēt cōmoda, sū quod ob lu-
 xum ad laborē nō essent idonei, deprauata iam
 reipublica forma, & autoritate optimatū inua-
 lida, dū nec senatus ut antē legitur, nec magi-
 stratus solennes creantur: dumq; relicta cura sta-
 tus publici, omnes primatis tantū lucris sunt de-
 diti. In tanta licētia perturbatio grauis incidit,
 ex qua mox bellū ciuile exortum est, quod hanc
 causam habuit. Vir ē plebe Zenitica, in Ephra Ind. 19.
 micarū ditione habitans, duxit uxorē natam in
 oppido Bethlemis, quod ad tribū Iuda attinet:
 hanc cū uehementer ob formā amaret, parū re-
 spondere in amore agrē ferebat. Hinc orto dissi-
 dio, mulier continuas expositulationes nō ferens,
 relicto marito mensē quarto ad parentes reuer-
 situr. Is coactus desideria, & ipse uenit ad soc-
 ros, quorum opera missis querelis cum uxore in
 gratiam reuertitur: eo loci quatuor dies exegit,
 comiter à puella parentibus habitus: quinta cū
 decreuisset domū reperere, post meridiem iter in-
 greditur: cunctanter enim parentes filiā dimise-
 runt, nec nisi meliore diei parte trāsa: comes
 erat unus famulus, & mulier uehebatur asma.
 Cumq; emensi triginta stadia nō longe abessent
 à Hierosolymis famulus dabat cōsiliū ut aliquò
 diuerti crēt: ne si nox iter facientes opprimeret, in
 aliquod incōmodum incidirēt, praesertim propin-
 quis hostibus, cū serotina hora etiā amicorum
 loca suspecta facere soleas. Marito non placuit
alie

alienigenarum nei hospitio, nam Chananei iuxta
urbem tenebant, malebatque progressus nigrum sta-
dia ad sui generis homines diuersere. in hoc con-
suetudinibus omnibus, peruenit in Gabam tribum
Beniaminidum sero admodum: cumque in foro inue-
neret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex
quidam ex rure domum repetens, Ephraemita genere,
sed Gaba habitans, casu repertum interrogat, quis
nam sit, et cur crepusculo demum cena ex foro pe-
terer. Ille se Leuitam ait, et uxorem a parentibus
domum reducere, et in Ephraemitarum ditione se
habere domicilium. Tum senex respectu cognatio-
nis ac tribus, et quod foret oblatum hospes mi-
sus est, ad se deducit hominem. Gabaei uero qui-
dam iuuenes qui mulierculam in foro uiderant,
mirati eius formam, postquam ad senem illum diuer-
nisse cognouerunt, contempti a imbecillitate et so-
litudine, uenerunt ad ianuam: rogantesque senem ut
abirent, et nimis abstinere ac iniuriam, postula-
bant ut exhibita hospita quieti sua consulcret.
Cumque ille contra diceret cognatam esse, et Leui-
tidem, peccaturos eos grauiter, si propter uolu-
ptatem leges uiolarent: iuuenesque intra contine-
rent ac deriderent, eadem minantes si obsequere li-
bidini eorum pergeret: senex ait, se filiam eis per-
mittere, ut saluo hospitali iure cupiditatem exple-
rent, uolens quantum in se erat tutos ab iniuria
praeferre, quos exceperat. Illis uero pertinaciter
hospitalem expetentibus, et hanc omnino acci-
pere

pere uolentibus, supplex orabat, ne quid contra
 leges cōmisterent. At illi furētes ut raptā mu-
 lierem domū abducunt: cumq; ei per totā noctē
 ad satiētiā illufissent, diluculo dimiserunt:
 qua ita miserē affecta ad hospitium reuertitur,
 & pra nimio dolore ac uerecundia, non audens
 in mariti conspectū uenire, quod hunc indignis-
 simē rem laturū putaret, humi collapsa expira-
 uit. Zenita ratus sopore oppressam, & nihil gra-
 uius suspicans, excitare conabatur, cōsolaturus
 ea quod non sponae se ad stuprum prabuisset, sed
 in alienas ades abrepta. Vt uerō defunctam
 sensis, satis prudēter pro calamitatis magnitu-
 dine se gerens, cadauer iuuenio impositū domū
 reportat, & mēbratim diuisum in partes duo-
 decim, ad singulos tribus misit, mandans perfe-
 rentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri
 causa mortis fuerint, & de corū uolentia. Tum
 uerō illi nunquam tali antē niso uel audito spe-
 ctaculo ad indignationem grauiter cōmossi, &
 iusto furore perciti apud Silentem conuentū fa-
 ciunt, & congregati ante tabernaculum, Ga-
 baēnos hostiliter armis impetere decernū. Elūc
 impetum senatus cohibuit, suadens non ita te-
 merē cognatis bellum inferendū, priusquā uerbis
 agerent de criminibus: quando ne in exteros
 quidem ob iniuriā acceptā armari leges per-
 mitterēt, nisi legatis prius de satisfactiōe missis.
 Rectum igitur esse ad Gabaēnos mittere qui

fontes ad supplicium deposcant: qui si dedantur, horum poena contentos esse debere: sin consuma-
 res fuerint, bello in eos vindicandū. Itaq; mittū-
 tur ad Gabaēnos accusaturi eos iuvenes qui
 nim pudicitia mulieris intulerāt, & postulatu-
 ri ut pro niolatis legibus morte iustas poenas de-
 penderent. Gabaēni uerò non dediderunt iuue-
 nes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperatis
 metu belli parērent, cum multiitudine ac virtu-
 te nulli se cedere uideri uellent: eratq; magnus
 apparatus totius tribus, cum ceteri non desut u-
 ros se promitterent, si quis eos ui & armis ag-
 gredi uellet. Qua postquā Israēlitis à Gabaēnis
 renuntiata sunt, iurciurando sanciuunt, neminē
 ex suis uiro Beniamisa filiam traditurū in con-
 iugē, & acriore bello persecuturos se eam tribū,
 quā maiores eorum Chananeos persecuti sine-
 Et confestim eduxerunt cōtra eos exercitū qua-
 dringentorū millium armatorū. Beniamisa ue-
 rò habuerunt niginziq; armatorum millia,
 & insuper sexcentos: ex eo numero fuere quin-
 genti funditores peritissimi, qui lana manu fe-
 ricbāt: itaq; cōmisso apud Gabam pralio, egre-
 gie uicere Beniamisa, casis ex aduersa acie ni-
 ginti duobus millibus: & fortasse plures cecidis-
 sent, nisi nox praliū diremisset: atq; ita Benia-
 misa lati se intra moenia receperunt: Israēlita
 uerò in castra insperata clade attoniti. Sequen-
 ti die praliū instauratur, et Beniamisis rursum
 nincen

vinctibus, decem octo millia cadunt ex parte
 Israelitarum, quo factū est ut castra metū dese-
 rerent: profectiq; Bethela, qua urbs non longe
 aberat, post die ieiunio peracto supplicauerunt
 Deo per Phinesem pontificē ut ab ira desiste-
 ret, & cōsentens duabus cladibus victoriam &
 robur cōtra hostem concederet. Deus uerò pre-
 cibus corū amuit, & per eundē uatem fauorem
 est pollicitus. Ergo diuisis bisariam copijs, dimi-
 diam partem noctu circa urbem in insidijs col-
 locans, reliqua in aciem producta cū Beniami-
 tis manus conferunt, moxq; ut impares paula-
 tim pedem referunt: eò magis Beniamita instans
 sponte cedentibus, quò longius hostem ab urbe
 abstraherent, ita ut etiam illi qui urbe propter
 aetatem imbellem relictī fuerant, procurrerent
 quasi prada futuri socij. Postquam autem satis
 longe à mœnibus discessum est, Hebraei reuersi in
 pugnam signū dant insidiatoribus: qui mox co-
 orti cū clamore hostem à tergo inuadunt. Sen-
 serunt illi se deceptos, & cū consiliū in ancipi-
 ti metū nō suppetere, in cōuallim quandā com-
 pulsī, circumdatis expeditioribus qui eminus pu-
 gnare assuenerāt, telis serarū in morē sunt con-
 fixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes, qui
 conglobati & facto cunco, ferociter per medios
 hostes eruperūt, & in montem quendā fuga de-
 lati natura loci se intasi sunt: reliqui omnes ce-
 ciderunt, numero circiter nigrisquinq; nullia.

Israëlitæ uerò *Gabam* incendierunt, & mulieres
 atq; impuberes cõtrucidauerant: pari modo &
 in alias *Beniamitarũ* urbes sanctum est: adeoq;
 indignatio iusta eos effrangerat, ut ad expu-
 guandã etiã *Iabibum Galaditidũ* urbẽ, qua au-
 xilium cõtra *Beniamitas* negauerat, duodecim
 selecta millia mitteret: qui potiti urbe occiderũt
 eã viros quã mulieres & pueros, seruatis tantũ
 quadringentis virginibus. Tantis erat dolor ac
 furor ob perpetratũ in mulierẽ scelus, recentibus
 etiã cladibus exasperatus: qui postquã resedit,
 subsequuta est pœnitẽtia, dũ una se tribũ diminu-
 tos reputat: & quãuis iustis armis oppressos cẽ-
 seret, ut qui cõtra leges diuinas peccauerat, ieiun-
 nium: tamen indixerũt ob eorũ exitiũ. Decetios
 quoq; illos qui effugerat, missis legatis reuocat:
 hi petram quandã, qua *Rhoa* dicitur, in deserto
 occupauerat. Legati uerò apud illos tam ipsorũ
 quã suã cladẽ cõquesti, quod insectũ esse nõ po-
 terat, suasitũ a quo ferret animo. & ad sui ge-
 neris reliquos aggregaretur, nẽue quantũ in se
 esset, uniuersam tribũ *Beniamiticã* irẽt perditũ.
 Licere enim illis pace sua tribus totius agros
 recipere, & prædã insuper quantã possent abi-
 gere. At illi agnoscẽtes suã iniustitiã iusto *Dei*
 iudicio dãnata, reuersi sunt in sua tribus ditio-
 nem, parẽtes suorũ hortatibus. *Israëlitæ* uerò de-
 derunt eis in uxores quadringẽtas illas virgines
Iabibicas, de reliquis uerò deliberabãt unde illis

uxores ad sufficiendā protē parari possent: cū enim ante initiū bellī iurando cautū esset, ne quis filiā in Beniamiticā tribū elocaret, nō deerans qui negligendū id sacramentū consulerent, quōd ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non ingrātā rem deo fore si quo modo prouideatur, ne integrā tribus pereat: Et periuria nō quando necessariō sūt periculosa esse ac grāua, sed cū ausu malitioso cōmittuntur. Cū uerō senatus sucllāmatione periurij mentionē abominaretur, exiit quidā qui diceret, habere se cōsiliū, quomodo saluo iurando Beniamitis uxores possent cōingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulis, inquit, amīs nobis mos est apud Silūsem ad celebritatē conuenire, in quo comitatu sequuntur Et coniuges Et filia. Harū quoque quot poeneris, rapere Beniamitis impune sit, nobis nec iubentibus nec prohibentibus: quod si patres earum agrē tulerint, Et uindictā postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodierint: Et quod non oportet ira in Beniamitas nimis indulgere, quā iam antē plus satis contra consanguineos sint usi. In hanc sententiam concessum est, decretūque ne liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi binī triniue ante urbem insidiabātur aduentātibz uirginibus inter uincta Et per alias latebras: illa uero nihil suspicantes lusuando securē iter faciebāt.

finis

*Iuvenes autē coorti dispersas corripiebant: atq;
hoc pacto quasi in nuptijs, agricultura insudan-
tes, dederunt operam, ut ad pristina felicitatem
aliquando redire possent. Quo factū est, ut Ben-
iamitarū tribus quā minimum ab internectione
absint, prudenti hoc Israhelitarū consilio serua-
retur, moxq; magnis incrementis tam numero
quā opibus est aucta. Hic finis fuit belli Benia-*

V I I. *mitici. Nec felicius per idē tēpus fuit Dania-
Ind. 18. na tribus, tali fore una usa. Israhelitis iam desue-
tis armorū exercitio, & in colendis agris tantū
occupatis, Chananai in contemptū gentis colle-
gerunt copias: nō quod sibi timeret, sed ut illata
Hebraeis aliqua memorabili clade, securius in
posterū suas urbes habitarent: & coniuratione
facta, magnoq; numero peditū armato, adiun-
ctis etiam curribus, Ascalonē & Accaronē
in sorte Iuda sitas in partes suas traxerunt, &
alias plerasq; campestres civitates: ita ut Da-
nita in montana cōpellerentur, ne pedē quidem
ubi poneret in campestribus habentes. Qui cū
nec bello essent pares, nec pro numero satis agro-
rium haberent, miserunt ex suis quinque viros in
mediterranea, dispecturos nunquē locū inuenirēt
deducendis colonis idoneū. Illi à cāpo magno Si-
donia iter unius diei progressi, nō longe à Libano
& minoris Iordanis fontibus inuēto agro bono
ac fertili, rē totā suis renuntiant: qui mox cum
exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana,
cognom*

cognominem uni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israëlitarum autem res in deterius prolabebatur, quod neq; ad laborē se excracerent, neq; pietatem colerent; luxato enim reip. statu, magna licentia pro suo quisq; libio vivebat, ut domestica Chananæorum vitia iam totam gentem impunè inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum servitutem à Deo populus Israëlitarum est traditus. CAP. III.

Hanc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatē brevi disperijt. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tribuitis deinde iniquioribus gravati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. CAP. IIII.

Erat in tribu Iuda Cenizus uir industrius Ibidem. & magnanimus, hic oraculo monitus, ne pateretur Israëlitas diutius tales misérias perferre, sed ut ad audendū pro libertate accēderetur, ascitis paucis quibusdam periculorū socijs, quos presentis stætus tadebat & mutatū cupiebant: primò presidū suis à Chusarthe impositū interfecit, tantumq; primus successus valuit, ut indies crescēte suorū numero, iam aperto Marte hosti

hosti pares viderentur: itaq; congressi cum hoste uno pralio se in libertatem asserunt, reliquia fusi & fugati exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Ceterus uero egregie nauata opera premium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, & per eodem è seruitute exemptus. CAP. V.

VIII. **P**ost cuius mortem uacante principatu, res Ind.3. Israëlitarum rursus in peius ruce ceperunt: idq; tanto magis, quod nec Deo debitum honorē, nec legibus obedientiā exhiberēt: quæ res in causa fuit, ut Eglon Moabitarū rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. Exceperunt tamē cum aliquot pralijs, sed omnibus uicti ferocia posita ingū acceperūt, tributarij facti. Rex uictor trās lato Hierichuntē domicilio, modis omnibus plebē uexauit, ita ut in summa miseria per annos XVIII. degerēt. Deus autē calamitatibus eorū et supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hūc modū. Iodes filius Gera, tribus Bēiamitica, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex a quo promptus, habitabat ipse quoq; apud Hierichuntē. Is in familiaritate Eglonis se insinuauit, crebris maneribus hominē sibi concilians, & eo nomine amicis etiā regijs gratus. Accidit ut semel cū duobus famulis dona se-

tens, pugione prius subter sagū ad dextrū femur
 accinctus, ad regē introgrederetur: erat autem
 astas & dici mediū, quo remissius agebatur cu-
 stodia, partim propter astū, partim satellitibus
 occupatis circa prandium. Iuuenis igitur oblati
 Egloni muneribus, qui tunc in astivo quodā cu-
 biculo morabatur, cōsabulari cū eo cœpit. Erās
 autē soli, quia rex familiariter cū Iode collocen-
 turus famuliciū ablegauerat, sedebatq; in sella,
 & Iodes uerebatur ne fallēte icū plagā non sa-
 tis lethālē inferret. Iubet igitur eū surgere, dicēs
 habere se somnū, quod ex Dei mādato regi sit
 indicandū. Cumq; ille audiēdi cupidus alacriter
 assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, et re-
 licto in uulnere, exiit clausis prius foribus: regij
 famuli interim quiescebāt, dormire eū putantes.
 Iodes uerò Hierichūijs re clām indicata, autore
 se illis libertatis uindicāda præbuit. Illi uerò li-
 benter hæc accipientes, & ipsi confestim arma
 capiebant, & cornicines per totā eam regionem
 dimittebant: sic enim illic multitudinē cōuocari
 mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit
 quod acciderat. Sed cū iam aduesperasceret, ue-
 rui ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt
 in cubiculū: cumq; mortuū inuenissent, hærebant
 inopes cōsiliij, & priusquā satellitiū cōglobare-
 nt, Israëlitarū turba supernuit: ex his pars in
 uestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia
 decē, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos
 Israëlita

Israëlita praecipuo Iordanis transitu, in fuga intercipientes, maxime circa ipsa uada, ita ut ne unus quidem incolumis euaderet. Atque ita Hebraei Moabitarum imperium excusserunt: Ioda autem huius felicitatis auctori is honor cōsensu multitudinis est habitus, ut cōfestim princeps declaratus sit: cum principatū per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiā laude dignissimus: post quē Sanagarnus Anathi filius electus in imperiū, uix toto uertente anno uitam finijt.

Quomodo sub Chananzorum imperium redacti, & per Baracura in libertatem sunt repositi. C.V L.

I X.
Jud. 4. **I** *Israëlita uerò, quos praeterita calamitates nichilo castigatiores reddiderāt, in pristinam impietatem atque inobediētiā relapsi, priusquā satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananaorū regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorū, quae urbs sita est super Samachonitem lacum, peditū albat milia trecenta, equitū decem, praeterq; currus bellicos habebat ter mille. Huius copijs praefectus Syssares primus inter amicos regios, congressus cū Israëlitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur: quam per uiginti annos ferre sunt coacti, pra nimia seruitute caput nō audentes attollere, etiā Deo sic uolente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem reuunderes. Qui tandem resipiscētes, & agnita calamitate*

calamitatum causa, nimirum quòd à legū contemptu proficiscerētur, *Debora* quandam prophetidem advenit, (nomen hoc apem *Hebraei* significat) rogantes, ut precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à *Chananaeis* opprimi. Deus autem exoratus salutē illis annuit, imperatore designato *Baraco*, viro tribus *Nephthalitidis*: eius nomen interpretatur fulgur. *Debora* autem accersito *Baraco*, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium virorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. *Baraco* verò negante se accipere imperium, nisi & illa una secum administratura id esset: illa comotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere voluit, ego verò nō recuso: & cōscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montē *Itabyrium*. Occurrit mox eodem *Sisares*, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu confedit. *Baracum* autē & *Israēlitas* multitudine hostium territos, & in iusiora se recipere volentes, retinuit *Debora*, iussisq; eadem die pralio decernere. Victoriā enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaq; commissa pugna uehemens imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos *Chananaeorū* vultus ingerēs, & prospectum adimens, inutiles eorū iaculatores ac funditores reddidit: atq; etiā sentati manibus

nibus rigentibus præ frigore gladios uix retinebant. *Israëlitæ* uero tempeſtas à tergo imminēs non ſolam minus offendeſat, ſed alacriores etiā faciebat, manifeſtario Dei præſentis ac fauentis ſigno accēſos. Itaq; rupe aduerſa acie, turbatiq; ordinibus, ingentem hoſtium ſtragē ediderunt: atq; ita pars telis *Israëliticis* cadebant, pars à ſuomet ipſorū equitatu ac curribus proſtereabantur. *Syſares* uero ne uidit ſuos terga uertere, deſiliens à curru, fuga delatus eſt ad quandam mulierē *Ceneidē*, nomine *Iale*n, qua latebras petentē excepit, & poſcēti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgiſſet, in ſonnū eſt ſolutus: quem *Iale* aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo, moxq; *Baraciani* ſuperuenientibus, ſolo affixum oſtendit, atq; ita mulier iuxta *Debora* præſagium auctor fuit uictoria. *Baracus* autem ducens ad *Aſorum*, *Iabinum* obuiam factū interfecit, et caſo rege, ac urbe ſolo equata, quadraginta annis imperium *Israëliſtarum* tenuit.

Quomodo *Amalecitz* deuictis *Israëlitis* regionem eorum per ſeptem annos ualtauerunt. C A. V I I.

x. **D** Eſunctis autē *Baraco* & *Debora* codē
 Ind. 6. ſerē tempore, paulo poſt *Madianita* ſocijs
Amalecitis & *Arabibus* expeditionē cōtra
Israëlitæ fecerunt, & congregati auſos magno
 pralio uicerunt: ualtatiq; frugibus prædæ
 abegerunt. Cumq; idē per continuos ſeptē annos
 facer

faceret. *Israëlitas* in montana cōpulsos campe-
stri solo cedere cōegerunt: qui speluncis & sub-
terraneis adificijs excanctis, quicquid hostium
violentiam euadere poterat, intrò receptū asser-
uabant. Nam *Madianita* per astatem facien-
tes expeditionem, hyeme agros colere *Israëlitas*
permittébant, ne possent denuò labores eorum
nas̄tare. Itaq; in perpetua fame ac egestate ui-
uebant, nec iam ullum supererat praesidium, nisi
in precibus ad Deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. C A P. V I I I.

PER idem tempus Gedeon Iali filius, unus *Ibidem*
ex primatibus tribus *Manassetidis*, ma-
nipulos frugum clām in torcular cōportatos fla-
gellabas: non enim ausus est propter hostē pro-
palām hoc in area facere. Cumq; spectrū ei ado-
lescentis specie se obtulisset, & felicem ac *Deo*
eharū appellauisset: *respōdens*. Hoc, inquit, mea
felicitatis argumentū est maximū, quod torcu-
lari nunc utor pro area. Illo cōtra iubente ut bo-
no esset animo, & de libertate vindicanda co-
gitaret, negabat fieri posse: nam & tribū suam
enimis alicri cedere numero, & se iuuenem esse,
& tam arduis negotijs imparē. Deus autem
quicquid deesset se suppleturum pollicebatur, &
uictoriam *Israëlitis* daturū, modò ipse imperiū
assumere nō grauaretur. Hanc rem Gedeon cum
quibusdam iuuenibus cōmunicauit, qui libenter
credentes oraculo, sine mora effecerunt, ut praesto
essent

Jud. 7. essent decem millia militū, ad quiduis pro libertate audendū paratissima. Gedeoni autē Deus in somnis apparēs, dixit, homines tali esse ingenio, ut sibi placentes nemini uelint uirtute cedere, & uictoriam sibi potius quā Deo tribuāt, nimirū magnis copijs freti. Vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit ut circa meridiem cum aestus feruet maximè, exercitum ducat ad flumiū, & quotquot procumbentes biberent, eos uiros fortes crederet: quotquot autem trepidè ac tumultuariè potum sumerēt, sic existimaret, eos metu hostium hoc facere: quod posteaquam ita ut iussus est fecit, trecenti inuēti sunt cum perturbatione aquā sumere, cæcis manibus ori admonendo, imperauitq; Deus, ut his assumptis hostē inuaderet. Gedeone uerò sollicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, uolens ei metū omnem eximere, iussit ut assumpto uno milite, clam accēderet ad Madianitarū tentoria, ab illis enim accepturū occasionem fiducia. Vadit ille quò iussus est, uno tantum comitante famulo: cumq; ad quoddam tabernaculum adrepisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cōmilitoni narrantē somniū, ita ut à Gedeone quoq; exaudiri posset: erat autē tale. Visus erat sibi uidere massam ordeaceam, prae uilitate homini fastidicandā, per castra pronolui, & primò regis tentoriū, mox cæterorum omnium prostrernere. Qui respōdit interitū exercitus signi

tus significari, addēs unde hoc ita colligeres: Inter omnes, inquit, fruges ordeū est sine cōtroversia uilissimū: & inter omnes Asiaticas gentes non facile reperiās uiliore quā hodie sunt Isrāēlita, ut merito cōferri possint hordeo. Hi nūc, auctore Gedeone, cōtraxerunt copias, & res novas moliantur. Ergo quia dicis te uidisse illā massam tētoria nostrā subuertentē, uereor ne Deus Gedeoni triumphū de nobis cōcedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de uisione quā in castris hostiū audiuerat. Fecerunt illi quod imperatum est, accēsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundū. Tum Gedeon circa quartā ferme uigiliam suos in hostem ducit trifariā in tres cohortes diuisos: erant autem centenaria, gerebantq; singuli amphoras uacuas, & in eis faces ardentes, ut clam possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinū uice tuba. Hostium castra latē patebant, eo quod camelorū magnum numerum haberent: & cū iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum cōtinebantur. Hebraei uerò à duce antè pramoniti, cū iam non longē ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & confractis amphorīs, sublatoq; militari clamore, ceteri Deūm adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetiū faciunt. Qua arte, accedentibus

diuinitus nocturnis terroribus, tāta inter semisomnes consternatio exoritur, ut incomparabiliter plures multis uulneribus, quā hostili ferro caderēt, quod diuersa lingua homines eadem castra haberent: semel enim paucis confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tanta exdis & Gedeonis uictoria rumor ubi ad caeteros Israhēlas peruenit, correptis armis fugientē hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrensibus impedita harentem circumueniunt, & quotquot ad manus uenire occidunt, interq; ca-

Jud. 8. teros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui uerò supersuere duces cū reliquijs exercitus ferme decem & octo millia hominum, quantū potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eo properat, & iterum congressus postremo hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. His praesq; caesa sunt Madianitarum & caeterorum Arabum, qui eis auxilio uenerāt, circiter centum viginti millia: praeda etiam magna, auri, argenti, sextilium, camelorum & iumentorum Hebraei sunt positi. Gedeon uerò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarū regibus. Caeterum Ephraimi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonā fortunam, bello eum petere decreuit, eo quod inscijs ipsis hostem esset aggressus. Gedeon uir in omni uirtute

virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu divino. Victoriæ tamen nihilo minus illorum esse, quam suam ipsorū qui militassent: atq; his verbis sedata eorum ira, non minus profuit Hebraeis quam rebus prospere gestis: obstinuit enim ne civile bellum exoriretur. Huius tamen superbia tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. Porro Gedeon cum uellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronuntiaret. In senectâ deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaq; finitimis bella gesserunt. C A. IX.

Habuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex uno matrimonio susceptos, nothū uerò unum ex cōcubina Druma, cui nomē Abimelechus. Is defuncto patre profectus Sicima, unde mater fuit oriūda, adiutusq; à matris cognatis pecunia, cum uideret malis artibus insignes, & ad quoduis facinus promptos, unâ cū eis ad paternas ades reuersus, omnes fratres interemit, excepto uno Iotham: hic enim fuga incolumitatē quasiuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legū præscripta gerere, omnibus iustitiæ defensoribus inuisus aequè ac infestus. Itaq;

x 1.

Jud. 8. 9.

dum quodam tēpore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs uniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quē fuga seruatiū diximus, conscenso monte Garizeo quī Sicimis imminet, & sublata uoce ut ab omnibus exaudiri posset, silentiū ei populo praebeere, rogauit ut pauca uerba audire dignaretur. Cumq; illi magis etiam silerent intenti, dixit quōd arbores olim humana uoce usq; in conuentu ad id habito rogauerūt ficum, ut imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quōd cōtenta honore quem propter fructus suos percipiebat, nō requireret alium: arbores non destiterunt principē querere: nisi sumq; est, uiti hunc honorē deferre. Ea uerō totidem uerbis quot ficus recusauit, & simili modo etiam olea. Itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum, cuius lignū ad ignaria ualet. Is respōdit: Si serio me regē poscitis, sub umbra mea requiescite: sin autem insidias mihi struitis, egrediasur ignis ex me, & absumat uos. Hac, inquit Iothanes, nō risus mouēdi causa uobis fabulor, sed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechū necatis fratribus principatū usurpare, cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hac locutus recessit, & per trienniu in latebris montiū uixit. Abimelechi potētiā fugitans. Nec ita multo post, Sicimīa a poenitētia ducti eorum quae in filios Gedeonis patrauerant Abimelechū ex urbe & tota tribu expulerunt. Ille uerō cogitabat quomo

quomodo ciuitatē aliqua clade afficeret : cumq̃;
 instaret nindemia, nō audebant colligere fructus,
 metuentes ne quid incōmodi ab *Abimelecho* ac-
 ciperent. Fortē per eosdē dies cōtulerat se eō cum
 armatorū manu & cognatis quidam princeps
 nomine *Gales*: hunc exorauerūt *Sicimīta* ut tan-
 tisper sui custodiam susciperet, dū nindemia per-
 agitur : cœperuntq̃; securē fructus connehere, &
 per sodalitia cœnantes audebāt apertē in *Abi-
 melechum* cōiuitia iactare. & principis cognati
 dispositis circa urbē insidijs, multos ex *Abime-
 lechianis* in eas precipitados interficiebant. *Ze-
 bellus* uerō quidam ē *Sicimītarum* primatibus,
 hospes *Abimelechi*, per nūtiū ei significauit,
 quomodo *Gales* populum cōtra ipsum irritaret:
 hortatus etiā ut insidias ei ante urbē tenderet,
 se enim *Galem* illō adducturū : atq; ita fore fa-
 cilē ut inimico gratiam qualē meretur referat:
 quo factō curaturū se, ut cum populo reconciliet.
 Cumq̃; *Abimelechus* locū insidijs aptum cepis-
 set, & *Gales* cum *Zebello* in suburbanis negli-
 gentius ageret, cōspectis repente armatis exclā-
 mat, *Zebelle* hostē uideo. illo respōdente, umbræ
 esse cautiū: iam propiores cernens, Imō nō um-
 bræ sunt, inquit, sed uirorū cohors. Ad hac *Ze-
 bellus*, Nōne in *Abimelecho* ignauiam obijcis?
 quin igitur ostendis qui uir sis, & armis homi-
 nem aggredieris? *Gales* uerō turbatus excipit
 primū impetum : cumq̃; suos inferiores animad-

mereret, amissis aliquot, ceteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum quasi nolens malè pugnasset, effecit ne urbe pelleretur. Ceterum Abimelech cognito quòd Sicimite ad undemsa reliquū exituri essent, insidias circa urbē disponit: eumq; prodissent, tertiam suorū partem occupare portas iubet, ne ciuibus reditus in urbē pateret, ceteri uerò dispersos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima eades perabatur: & urbe capta primo impetu ac solo aquata, saleq; in ruinis eius seminato, eum demū militem inde abduxit: atq; ita Sicimite sunt deleti. Quotquot autem per regionem dissalari periculū enaserāt, collecti denuo, petra quadam occupata, locum natura munitu muro insuper cingere uolebāt. Sed hoc cōsiliū praeuenit Abimelech, qui quamprimū id cognouit, exercitū eò adduxit: & arrepto fasce arido, insissq; ceteris idem facere, breni petrā strue lignorum circumdedit, subiectoq; igne, & fomētū ingestis flammam ingentem excitauit, ita ut nemo euaderet, sed unā cum uxoribus & liberis absumerentur. Numerus uirorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem urbem satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium: dolendum sanè, nisi quòd meritas poenas dederunt ingrati tudinis erga uirum optimè de se meritum. Abimelech autem Israëlitis Sicimitarum interfectione perterritus, uidebatur non fore presenti for-
tuna

tuna contentus, neq; prius conquieſceret, quam
 uniuerſos perderet: mox enim exercitū ad The-
 bas duxit, et capto ex incurſu oppido, circa tur-
 rim quandā reſtitit, quæ quòd eſſet nō mediocris,
 populo fuit receptaculum. Hanc expugnaturus
 cū propius ianuam acceſſiſſet, mulier fragmi-
 ne mole demiſſo caput ſubeuntis ferit: ad quem
 iſtum humi collapſus rogauit armigerū ut ſe oc-
 cideret, ne mulieris manu perſiſſe diceretur: quo
 ſacto fratribus debitas impietatis pœnas exſol-
 uit, ſimul & crudelitatis, quæ in Sicinitas uſus
 eſt: quæ quidē clades inſta Iothanis praſagium
 illis accidit: caſerim exercitus duce mortuo, mi-
 les in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. XII.
 earum deinde gubernacula Iairus Galadenus de Ind. 10.
 tribu Manaſſetide ſuſcepit, uir cum rebus cate-
 ris, cum numeroſa prole felix: triginta enim filios
 habuit, equites egregios, & Galadene oppido-
 rum principes: is cum uiginti & duos annos in
 principatu uiſſet, iam ſenex deſunctus, in Ca-
 mone urbe Galadene eſt ſepultus. Res autē He-
 braorū ruruſum in peiore ſtatu erant, legibus au-
 toritatē ſuam non amplius obtinētib: quæ oc-
 caſione arrepta Ammanita & Paſtini cum
 ualido exercitu regionē eorū ingreſſi, omnia ra-
 pinis uſtabant: & occupatis locis ultra Iorda-
 nem, traicere flumen & reliquā regionem inua-
 dere parabant. Hebrai uerò calamitatibus caſti-
 gati ſupplices opem diuinā implorant, & niſti-

mis numen placare conati, rogabāt ut iram fini-
 ret, aut certe moderatius exerceret. Deus autem
 iam propitius, auxilium eis non negavit. Igitur
 incola eius regionis omniā illis cū armis veniunt,
 sed imperatore carebāt. Erat autē quidā Iaphi-
 shes, vir patris virtute celebris, qui proprios mi-
 lites alebat: ad hunc missis nuntijs rogabāt ut in
 auxiliū veniret, promittentes se perpetuū copiarū
 imperiū ei tradituros. Ille nō admisit preces,
 causatus quòd nullā opem ei tulerint, dum à fra-
 tribus manifestā iniuriā patereant. Cum enim
 non esset eadē matre natus, sed externa quā pa-
 ter amore captus in ades induxerat, contemptus
 eius solitudine eiecerūt hominem: tunc autem in
 Galadena degebat; omnibus quotquot ad se ve-
 nirent stipendia solvens. Tandē exoratus, & in-
 reiuřádō accepto imperium copiarū penes se fo-
 re, milite suum cum eis cōiunxit. Et cum maturē
 quicquid factō opus erat providisset, exercitū in
 urbe Masphaca collocato, mittit legatos ad re-
 gem Ammanitarū, expostulatū quòd res alie-
 nas invaderet. Qui missis alijs oratoribus respon-
 dit, ipsos potius iniquē agere, qui Aegyptiorum
 fugitivi alienis bonis incubarēt: postulatq; ut de
 regione Amorraa decederent, quæ ad maiorum
 suorū ditionem pertineat. Contrā Iaphishes nega-
 bat eum meritò queri de adepta quondā Amo-
 raa, sed magis gratiā debere pro Ammanitide
 relictā:

relicta: potuisse enim Moysen & illā occupare.
 Se uerò agris nequaquā cessurū, quos annis iam
 trecentis Deo uolente tenuissent, & potius licet
 hanc armis dirempturum. His dictis legatos di-
 misit: ipse notum fecit, si uictoria potiretur, sa-
 crificaturū se quicquid domum reuerso primum
 occurrisset: cōgressus deinde cum hoste nixit egre-
 giè: sugientesq; persecutus est usq; urbē Mania-
 then: & ingressus regionē Ammonitidem multas
 urbes delens, prada militi cōcessa: suamq; serui-
 tui imposuit, quam sua gens per annos decē &
 octo pertulerat, fortunatior militia quā domi.
 Redeunti enim obuiam facta est filia uirgo, præ-
 ter quā nullos alios liberos habuit. Ingemuit pa-
 ter, ictus dolore nimio: dein cōquestus de impor-
 tuno officio, indicauit uictimam esse Deo desti-
 natam. At illa non illibenter accepit, gratula-
 toriam se fore pro uictoria patris & cinium li-
 bertate hostiam. Vnum roganit, ut sibi liceret in-
 uentutem suam cum equalibus per bimestre tem-
 pus deplorare, atq; ita uoto patrem soluere. Quo
 impetrato, ad præfinitū terminum pater macta-
 tam holocaustoma obtulit, neq; legitimam, neq;
 Deo gratum sacrum faciens, nec quicquā pensi
 habens quid fama de hoc facto locutura esset.
 Petitus post hac bello ab Ephraimi tribu, quod
 sine illis in Ammanitas expeditionē fecisset, &
 nunc solus prada simul & gloria frueretur: pri-
 mō excusauit, nec ignorasse eos quod consanguini-
 ci

nei bello premerentur, nec auxiliū attulisse, quod
 vel non vocatos ferre decebat. Viro deinde accu-
 santis, quod iniquè facerent, qui non ausi hostem
 aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. Postre-
 mō minatus est, pœnas sibi Deo nolente daturas,
 si insanire pergerent. Et uerò nihil se uerbis pro-
 ficere sensit, accito è Galadena exercitu uenien-
 tes excepit: plurimūq; in cōflietu casis, & post-
 quam in fugam uersi sunt, pramissis qui nada
 Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter
 quadraginta duo millia hominum peremit: ipse
 expletis sex principatus annis defunctus sepeli-
 tur in patria sua Sebei, qua sita est in regione
 Galadena. Huic in principatu successit Apsa-
 nes, natus è tribu Iuda, ex Bethlemis oppidoc
 huic liberi fuere x. mares x x x. totidem de-
 terioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has
 nuptas, illos uxoribus cura & opera sua cōsum-
 ptos: cumq; nihil memorabile in principatu se-
 ptemni gessisset, admodū senex diem obiit, in pa-
 tria sua sepultus. Helon post hūc assumpsit prin-
 cipatum, tribu Zabulonita: quo per decennium
 functus, nec ipse quicquam gessit memoratu di-
 gnum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius
 tribu Ephraimita, ex urbe Pharathone, nihil
 prater numerosam prolem habet memorabile,
 alioqui per summam securitatē & pacem, qua
 sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter &
 gloriose gerendarum occasio. Filios habuit qua-
 drag

draginta, nepotes triginta, atq; egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

C A P. X.

Post huius mortem Palæstini superauerunt *Iud. 17.*
Isrælitæ, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miseria liberati sunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter *XIII.*
Danitas optimus, & patria sua sine cōtrouersia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine, suscipiendā supra omnes eius ætatis feminas: ex qua cum nihil liberorum susceperet, agrè ferens orbitatem, in suburbanū suū, quod erat in campo magno, cum uxore uentitans, crebris precibus sollicitabat Deum, ut daret sibi liberos. Insaniebat autem in uxore præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando sola ageret mulier, spectrū se illius oculis obtulis angelus Dei, specie inuenis pulchri & magni, latum nūtiū afferens, fore ut fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem perueneris, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium ei deonderetur, utq; Deo sic uolente ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus: postremo addens à Deo se missam abiit. Illa marito reuerso angeli uerba indicat, mirè prædicans inue-

nis staturam & pulchritudinem, ita ut vir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de uxoris pudicitia malè suspicari inciperet: quæ volens hunc mariti stultum mœrorē adimi, supplex Deum rogavit, ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à coninge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano versantibus apparuit angelus soli mulieri: illa rogat ut paulisper maneat dum virum adducit: quo permittente, cum Manochæ mox ad eum reueretur: quo viso, ne tum quidē suspicari desijt: rogavitq; ut sibi quoq; eadē indicaret. Illo respondente, satis esse quòd mulier sciat: iubet quisnam esset dicere, ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. Negavit ille sibi opus numeribus, nec enim horum causa de filio latum se attulisse nuntium. Cumq; iterū roicaretur, ut saltem hospitalem tractationem admitteret, nō annuit. Tandem exoratus ut paulisper maneret, dū aliquid affertur, cum maffasset hadū Manoches, coquendumq; uxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra, & panes & carnes absq; vasculis. Quo factò, virga quæ gestabat carnes attigit, cōfestimq; flamma emicante cū panibus absorptæ sunt, & angelus fumo tanquā vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manochæ autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bono iubet esse animo, affirmans magno suo bono

Deum

Deum se uidisse: cūq; cōcepisset, diligenter mandata reuincit. Nato deinde infans Sampson est nomen inditū, quod robustū significat: qui mox egregia animi ac corporis indole pradiuus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinum nescio quid pra se ferebat. Cūq; adolcuisset, comitatus parentes in Thamniam urbē Palestinarū Iud. 4. conuentus tēpore, implicitus amore puella indigena, rogauit suos parentes, ut id connubiū procurarent. Quibus excusantibus quod diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia, effecitq; ut uirgo sibi despōderetur. Crebrō deinde sponsam inueniens, in itinere in leonē incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet inermis: sed nudis manibus adortus belua fauces elisit, eiusq; cadauer in dumerū uia uicinū abiecit. Aliquot post diebus eandē uia ad puellā remetiēs, offendit exammen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fanis, eos cū ceteris muneribus adamata obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas cōuocat, qui quod uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex aequaliū numero iuueni adhibent, iussos obseruare nequit auderet. Conuiuiis deinde ut sit hilarescētibus, ait se quæstionē proposiurū suis sodalib⁹, quā si intra sex dies soluerēt, cuiq; sindonē se daturū & tunicā: qui tum quod sagaces uideri cuperēt, tū quod lucrū nō fastidiret, iubet

eum proponere. Ille, Ex uoraci, inquit, cibus pro-
 dūt, & ex immitti suauitas. In his explicādis cū
 haſſent triduo nec proficerēt, puellā aggrediun-
 tur minis ſimul & precibus, ut expiſcata ſecre-
 tum ē marito indiſci ſibi faceret. Ille repulſis ali-
 quandiu blāditijs, cū rogādi finē non faceret, &
 lacrymās gratā ſe illi negaret, tandē nihil ſuſpi-
 cans rē totā de leone aperit, & unde tres illos ſa-
 uos naſtus fuerit: illa iuuenibus prodit omnia.
 Ergo cū praſinita ſolucnda quaſtioni dies adeſ-
 ſet, ante ſolis occaſum conuenientes: Neq; leone,
 inquiūt, quicquā occurrēti immittis, neq; melle
 guſtāti ſuauius. Ibi Sampſon ſubiecit, neq; mu-
 liere doſoſius, qua uobis quaſtione noſtrā ape-
 ruit. Nihilominus illis perſoluit qua promiſe-
 rat, ſpoliatis quibuſdā Aſcalonitis quos fortē
 per uia inuenit obuios: ſed iratus mulieri remiſ-
 ſo nūtio res ſuas ſibi habere iuſſit ac gerere. At
 puella cōtempta ut uiciſſim illi moueret ſtoma-
 chum, nupſit ei ſodali qui priores nuptias cō-
 Ind. 15. ciliauerat. Hac contumelia cōmoſus Sampſon,
 decreuit de tota gente pœnas ſumere: & cōmo-
 dum maturis ſegetibus tēpus iā meſſis aderat.
 Ergo cōprehendiſ tricenis uulpibus, & facibus
 ad caudas earū annexis, per arua Paleſtinarū
 omnes diſmiſit, quibus paſſim diſcurrentibus ro-
 tas fruſū prouentus momento ſerē tēporis con-
 crematus eſt. Quo cognito gentis principes, &
 quid Sampſonē ad perpetrandū facinus moue-
 rit

rit, missis in hoc Thamnan satellitibus, uxorem quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, uiuos exusserunt publice. Sampson autem in Palaestinos late grassatus cadibus, ad habitandam Aetam se contulit: ea est petra bene firma, in tribu Iuda sita. At Palaestini totum tribum bello impetunt: quibus bellum deprecantibus, quod nec Sampsonis culpa essent affines, nec de solenni tributo quicquam diminueret, responsum est non absoluendos ab hoc crimine, ni Sampsonis deditionem facerent. Illi uolentes hanc suspicionem a se amosam, armatis tribus milibus ad petram ueniunt: et ex postulantes quod suis facinoribus Palaestinos Hebraeis insensos redderet, qui irritati facile possent toti genti magnam aliquam cladem repcedere: dicentesque in hoc se uenisse ut comprehensum illis dederet, postulabant ut consensu ipsius facere hoc sibi liceat. Qui iureiurando accepto nihil prater ea molituros, sed hosti tantum deditionem faciendam, descendens de petra in cognatam gentis potestatem se permisit: et illi uinctum prius duobus funibus, Palaestinis tradendum ducebant. Cumque uentum esset ad locum, qui obscurus ante, nunc ex Sampsonis facinore inclarnit, Maxilla nominatus, nec procul abessent a castris hostium, procurrentibus obuiam Palaestinis, et letitiam re ex sententia gesta clamore testantibus: Sampson abruptis repetere uinculis, arreptaque maxilla asini qua forte iacebat praepedibus, in medios

dios hostes irruit: qua series quotquot assequi po-
 tuit, circiter mille interfectis ceteros metu dare
 erga cōpulit. Quā uictoria plus satis elatus, et
 opus diuine immemor, cū totū sibi tribueret, quōd
 maxilla tantū armatus fudisset ac fugasset ho-
 stiles copias; ingēti sui oborta, cōfessus nihili esse
 quātas libet vires humanas, Deo uictoriā acce-
 ptā retulit: supplexq; rogauit ut arrogātia data
 uenia, succurreret, et periculo se eximeret. Nec
 irrita fuere preces, sed copiosus fons subitō ē qua-
 dā petra prorupit: loco *Maxilla* nomē *Sampson*
 imposuit, quod in hodiernū usq; durat. Post hoc
 praliū iā *Palastinos*, cōtemnēs uenit *Gaza*, et
 in publico diuersorio egit. Quo audito *Gaza*orū
 magistratus, ne clā abire posset, statiōes pro por-
 tis collocant. *Sampson* uerō qui insidias maturē
 senserat, circa mediam noctē surgēs, portas cum
 ipsis claustris, ac uestibus ceteroq; paratu re-
 uulsus, et humeris impositas, in mōiē qui est su-
 pra *Hebronē* perlatus deposuit. Paulo uerō post
 à patrijs institutis desciscere, et in peregrinos
 mores degenerare incēpit, quod ei omniū malo-
 rū fuit principiū. Cū enim meretricē quādā *Pa-*
lastinā adamasset, nomine *Dalalē*, cōsuetudine
 eius delectabatur. Quāobrē qui apud *Palasti-*
 nos rerū posiebātur accedūt eā, et magnis pol-
 litationibus inducūt, ut eliciat ē *Sāpsone* cau-
 sam tāi roboris, propter quod inuictus habere-
 tur ab hostibus. Assensit illa, et cū prima oc-
 casia

*rasio data est, inter cōpotationem & muliebres
 blādicias extollēs eius res gestas, omni astu ute-
 batur ut cognosceret cur tā opere uirtute excel-
 leret. Sampson uerò adhuc mētis cōpos eisdē ar-
 tibus cōtra mulierē usēs: si septeniū, inquit, uiti-
 bus flexilibus reuinctus fuero, siā nihilo alijs for-
 tior. Tacuit illa, rē ita se habere putās: cōmuni-
 catoq; super hoc cū magistratibus cōsilio, inclu-
 saq; in penitiorē domus partē manu milium, be-
 ne potum ac sopitū accuratē ab ipso didicerat
 uinxit: deinde excitato indicat adesse quosdam
 qui illū uellēt aggredi. Ille ruptis uirgulis uinculis
 ad resistendū se expedit. Mulier tunc frustrata
 paulo post aliā opportunitatem nacta, grauibus
 querelis aggressa est uirū, quòd amāti nō satis fi-
 dens, celaret eā id, quod maximè scire cuperet,
 ac si nesciat tacere, quicquid uisus scire amasio
 suo nō expedit: rursumq; simili figmēto elusa est,
 cū septē sinibus alligatū perditurū se uires di-
 ceret: experta enim hoc quoq; nihil effecit. Cūq;
 urgere nō desisteret, tertio mulierē ludificat⁹ est,
 dicens capillos suos oportere impleri licio, atq;
 ita parari uincula. Ac ne hoc quidē uerū ex-
 perta, postremò adhibitis omnibus artibus non
 primū rogādi finē fecit, quā fatali iā necessitate
 instāte, uictus importunitate Sampson in gratiā
 muliercula suū ipse secretū prodidit: Deus, in-
 quit, mei curā habet, & eius prouidentia natus
 hāc comā alo, cuius tonsurā ipse mihi intermi-*

natus est: nā in eo capillitio totas sibi vires cōsistere. Hoc cognito, nescienti comā derasit, & hoc pacto imbecillē factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentē: illi orbatū oculis & uinctū abduxerūt. Proccedente deinde tēpore cū iam capillus repullularet, cūq; solēne Palæstinis adesset epulū, cōsidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectū duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson ut misero inter cōposandū illuderent. Qui hoc extremū malum existimans quod illusores ulcisci nō quires, iubet puerū, à quo manu ducebatur, ut ad illas columnas se acclinet, iam, ut tū simulabas, defatigatum: quibus admotus, sic eas cōcussit, ut subuerse totius adificij ruinā traherēt, qua tria milia hominū sunt oppressa, & inter ceteros ipse Sampson. Hic finis viri fuit, exacto principatus apno uigesimo, admirādi ob incōparabilem animi simul ac corporis fortitudinē, qua in hostiū perniciē usq; ad extremū halitū usus est. Nā quod à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, prona ad eiusmodi iniuria: cetera dignus sempiterna memoria uirtutis nomine. Cognati uerò eius cadauer in patriam repositum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filii sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio sunt cæsi.

CAPUT XI.

Post

Post Sampsonis autē obitū præsuit Israël-
 ius Elis pōtiffex, in cuius principatu fames Ruth 1.
 valida eā regionē inuasit : quā nō ferens Abi-
 melechus Bethlemorū ciuis, quod oppidū est tri-
 bus Iuda, assumpta uxore Naami, & filijs cō-
 munibus Chellione & Mallone, in Moabiticā
 terrā migravit: cumq; ibi prospera fortuna ue-
 retur, filijs suis uxores dedit eius gēis feminas,
 Chellioni Orphā, Ruthem Malloni. Exacto au-
 tem decēnio Abimelechus cū filijs breui tēpore
 alius post aliū obiit: quo casu Naamis in maxi-
 mum mœrorem coniecta, desolata à charissimis
 quorū consuetudinem amorī patriæ prætulcrat,
 mutato pro re consilio reuerti ad sua decreuit:
 iam enim res patriæ in meliori statu esse perce-
 perat. Nurus autē eius nō sustinebāt ab ea di-
 uelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. At
 illa precata eis felicis coniugium, quā in quo
 cū filijs suis uixissent, & in reliquis rebus pro-
 speritatē, & docens quod in se nihil esset opis,
 rogabat ut manerēt, nēue relicta patriā in cū-
 eū incertū sequi miserā socrū cuperēt. His moni-
 sis Orpha paruit: Ruthē uerò nolentē manere, cu-
 ius uis fortuna futurā sociā secū socrus abduxit.
 Quæ postquā unā peruenerūt Bethlema, Bozus
 Abimelechi cognatus eas excepit hospitio.
 Cumq; Naamis à ciuibus suo nomine appella-
 retur, iustus, inquit, uocaretis me Marā: signifi-
 cat autē Hebraorū sermone Naamis felicitatē.

- Ruth 2.* Mara dolorē. Et cum esset messis tēpus, Ruth permissa socro exhibat ad spicilegiū, ut cibos sibi pararet, casuq; in Bozi rus deuenit: qui cum paulo post. superuenisset, cōspicatus puellā, de ea millicū percōtatur. Is denarrauit omnia domino, qua paulo ante ex ipsa cognouerat: qui ex osculatus in ea beneuolentiā erga socrū, & affectū erga defunctū maritū, noluit spicilegio contentā esse, sed permisit ut sibi ipsi metere quātū posset, ac sumeret: mādauitq; millico, ne eā prohiberet, & ut unā cū messoribus prādiū ac forū ei praberet. Ruth uerō acceptā ab eo portā seruauit socroi & uespere cū frugibus collectis simul attulit: (sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborū, quos ei vicini cōtulerant) narrat deinde socroi, quid ei Bozus dixerit: audnoq; ex ea quod cognatus esset, & propter pietatem forsā curā carū habiturus, exiuit etiā sequētib; diebus ad spicilegam cū Bozi ancillis. Post aliquot dies in hordei tritura peracta uenit Bozus in suū rus, & cubabat in arca. Hoc cognito cogitauit Naamis in rē ambarū fore si Ruth cū eo cubaret: misitq; eō Ruth dormituram ad pedes eius: qua m̄sus rata non parēre socroi, fecit quod iussa est. Ac primò nō sensit hoc Bozus aliū dormiēs: sed circa mediā noctē expectatus: sentiēsq; eā unā cubare, quasuit quānā esset. Edidit illa nomē, & famulā se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo prius

priusquam famuli ad opus surgeret, excitatam
 iussit hordei quantum ferre posset capere, & pri-
 usquam aliquis eam ibi dormuisse uideat, ad socrum
 redire: cauendos enim tales rumores, maxime si
 non de nihilo oriatur. Caterum meum, inquit, consili-
 um est hoc: rogabis eum qui tibi propinquior est quam
 ego, ante uxorem opus habeat: quod si aiat, seque-
 ris eum: sin minus, mea legitima coniux eris. *Hæc Ruth 4.*
 uerba ubi renuntiauit socro, bonam spem habuerunt,
 Bozores earum cura futuras. Circa meridiem uero
 reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit, ac mox
 Ruthem & cognatum illum accinit. Qui postquam
 uenit, Abimelechi, inquit Bozus, et filiorum sor-
 tem possides. Fassus est aliter possidere se, idque in-
 re propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte
 tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta
 prescriptum earum facere: Ecce adest mulier, quam si
 uis possessionem agrorum retinere, lex te ducere in-
 bet. At ille Bozo & sororem & mulierem cessit,
 quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus.
 Sibi enim iam & uxorem esse & liberos. Id Bo-
 zus apud senatum contestatus, iussit mulierem acce-
 dere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in
 faciem incutere: quo facto Bozus duxit Ruthem,
 & anno elapso natus est illi infans masculus:
 hunc Naamis nutricas Obedem de consilio mulie-
 rum nominauit, sibi in senectute constituta in-
 seruiturum: nam ea uox Hebraeis inferniuntem signi-
 ficat. Ex Obede prognatus est Iesseus: ex hoc

*David rex, qui posteris suis regnū reliquit per
vigineti & unā aetates duraturū. Hac necesse ha
bui de Ruthe narrare, volens Dei potentia ostē
dere, cui facile est etiam vulgares homines ad
amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit
Davidem ex mediocribus maioribus oriundum.*

XV. Porro Hebraei per hoc tempus rebus suis iam
1. Reg. 1. labantibus, bellū Palestinis inferūt ob causam
talem: Eli pontifici duo filij fuerūt, Ophnes &
Phineeses: hi cōtra omne ius & fas omnia sibi
licere volebant: nec cōtēsi honorarijs muni-
bus, etiā à rapinis nō abstinebant: mulierū insu-
per, religionis ergō confluentiū ad sacrū locū, pu-
dicitiā uel ui uel donis expugnabant, ita ut ni-
hil à tyrānorū moribus differrēt. Hanc insolē-
tiam iuuenū & pater ipse magnoperē detesta-
batur, diuinā ultionē nunquā non expectās, &
populus iniquissimē ferebat. postquam autē illo-
rum exitiū Deus & patri & Samueli prophe-
ta etiam nū puerō pradixit, tū uerō nō aliter quā
defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade
in qua sunt absumpti dicā, quaedam de hoc pro-
pheta narrāda sunt. Helcanes Leuita uir inge-
nuus Ramathā urbē in sorte Ephraimitarū ha-
bitans duas uxores habuit, Annā & Phenan-
nam: ex quarū posteriore liberos suscepit, nihil-
ominus alterā quanquā sterilem diligēs. Is cum
sacrificatū uenisset in Silancē, ubi tunc Dei ta-
bernaculum fuisse diximus, & de epulo partes
uxori

uxoris ac liberis distribueret, Anna uidens
 alterius liberos cum matre confidentes, in lacry-
 mas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis:
 cumq; consolationem mariti non admitteres,
 abiit in tabernaculum supplicatura, notumq;
 factura, ablata sterilitate matrem factam pri-
 mum filium se consecraturā, ad ministeria Dei
 non vulgari more educatum. In huiusmodi pre-
 cibus longas moras protrahentem animadu-
 erens Elis pontifex, qui ante tabernaculum se-
 debat, tanquam parum sobriam iussit abire.
 Qua cum respondisset, aquam se potare, sed mœ-
 stem quòd liberis carcat, precibus à Deo sterili-
 tatis remedium petere, bono animo eam esse ius-
 sit, pollicitus habituram ex Dei munificencia
 filium. Tum demum hilari ad maritum reuer-
 sa, cibis antè præ mœrore fastiditis usæ est: in
 patriam deinde reuersa, breui uterū gerere cœ-
 pit: mox ubi pariendi tempus aduenit enixa fi-
 lium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exop-
 tatum à Deo. Cūq; parētes gratias acturi Deo
 pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, si-
 mulq; decimus ex more afferētes, mulier voti rea
 puerum Eli tradidit, Deo cōsecratū, prophetāq;
 futurū: itaq; & comā alebat, & aqua tantum
 in potu utebatur, degebatq; circa sanum, cuius
 ministerijs educabatur. Helcana autē alij præ-
 terea filij ex Anna nati sunt, & filie tres.
 Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo
 prophe

1. Reg. 3. prophetiā agere cœpit. Quadā enim nocte dormiente Deus nomine vocavit. tum ille ratus à pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatū, Deus idem terriò fecit. Tum Elis rem perspiciciens ait: Ego mi Samuel nūc quoq; ne antè sisui, sed Deus te vocat: quapropter praesto esse te respōde. Itaq; rursus Deo vocante, rogavit quid iuberet, paratū se ad ministerium offerens. Tum Deus, Quando, inquit, praesto es, audi imminere Israëlitis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos una disperituros, & sacerdotiū meū migraturū in familiam Eleazari. Elis enim pluri fecit suos filios quàm meū cultū, idq; ne cū ipsorū quidē cōmodo. Hoc oraculum cū ab adiurato extorsisset pōtifex, alioqui se nō cōtristaturo, certiorē iam expectationē exitij filiorū habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes

XVI. eius pradictiones veris euentu approbāte. Per
1. Reg. 4. idem tēpus Palaestini suscepta expeditione contra Israelitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrēte, ulterius processerunt: tandem cōgressi pralio, Hebræorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidē in castra compulsis. Quamobrem Hebrai periculum extremū instare putantes, mittunt ad pontificem atq; senatum, qui postulante arcam in aciem praeferri, ut eius praesentia fracti hostem superent, ignari eū qui sententiam semel aduersum

sum eos tulcrat fore ut uincerentur, maiore esse quā arcam, quæ propter ipsum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitū, & cū ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquā in cōspectum sibi ueniant: quorū Phinces iam sacerdotioungebatur, patre propter senium honorē concedente. Vehementer autē Hebrais arca animos addidit, uictoriam in hac sitā existimātibz: contrā hostes metuebant ne arca Israelitis esset prasidios. attamen utrorumq; expectationem euentus fessellit. Nam post conflictum sperata Hebrais uictoria, Palestinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebrai passi, cognouerūt frustra se in arca fiduciam collocauisse: namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt, & arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arce amissione prouolutus de throno expirauit. C A. XII.

Hanc cladem & arce captiuitatē postquam in Siluntē Beniamita quidam iuuenis agrē seruatus ē pralio. renuntiavit, tota urbe repleta luctu, Elis pontifex, qui ad alterā portam sublimis in sella sedebat, audito cinlatu, suspicatus id quod res erat, noni aliquid mali suis accidisse, iuuenē accersit: cumq; audisset euentum prali, tam militum quā filiorū cladem.

Ibidem.

dem satis aquo animo tulit, ut qui Deo prae-
 tianie iam antè hac praeſciuerat: Solent enim
 longe gravior afficere quae praeſer expectatione
 accidunt. *Vi* uerò etiam arcam in hoſtium po-
 teſtatem facta cognouit, inſperato malo ic-
 tus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exha-
 lanit animam, uita anno nonageſimo octauo,
 principatus quadrageſimo. Eadè die Phineeſis
 quoq; alterius è filijs uxor obiit, non ualens ſu-
 pereſſe mariti infortunio. Peperit ea filium ſe-
 ptimeſtrem quidem, uitalcm tamen, cui ob ac-
 ceptam ignominiam Ioachabes fuit nomē, quam
 ea uox apud Hebraeos ſignificat. Primus autem
 hic *Eli* ex *Ithamari* familia, qui fuit aliter
Aaronis filius, pōtificatum obtinuit: nam antè
 in *Eleazari* familia fuit hoc ſacerdotiū, quod
 filius à patre per manus accipiebat: ille enim
Phineeſi id tradidit, quod mox filius & ſuc-
 ceſſor eius *Abiezeres* filio ſuo *Boccia* reli-
 quit: ab hoc *Ozis* filius eius accepit, poſt quem
Eli ſacerdotio poſitus eſt, de quo nunc lo-
 quimur: quod manſit eius generi uſq;
 ad *Solomonis* tempora, quan-
 do ad *Eleazari* fami-
 liam ruruſum
 redyit.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEXTVS.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti arcam
Hebræis remiserunt. CAP. I.

PART A de Hebræis uictoria, 1. Reg. 5.
sacraq; arca, quemadmodum
diximus, capta: Palæstini cum
ceteris spolijs Azotū eam re-
ferunt. Et in fano Dei sui, Da-
gonis inter donaria collocant. Sequenti uerò die
manē uenientes ne adorarent Deum suum, in-
uenerunt eum è basi excidisse, Et pronum pro-
stratum ante arcam: quod agre ferentes, in pri-
stinum locum eum reponunt. Cumq; sæpius illuc
accedentes, semper prostratū Et adorandum
reperirent, stupor maximus ac perturbatio totū
populum inuasit. Postremò grauissima pestis
Azotiorum urbem atq; agrū adorta est. cor-
repti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur,
nōnulli interanea uitiata morboq; corrosa eno-
mebant. Ager uerò totus scatebat muribus, qui
omnia nascentes, nec segetibus parcebant, nec
ceteris fructibus. His calamitatibus Azotij
pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellexe-
runt arcam in causa esse, Et uictoriam cū eius-
modi spolijs lætuosum sibi contigisse. Miserrunt
igitur

igitur ad Ascalonitas, postulantes ut arcam in
ipsorū urbē trāsferret: qui nō grauatim Azotiorū
legationi annuentes, cupide arcā ad se re-
ceperunt, moxq; eisdē, quibus illi, malis labora-
uerunt: cū arca enim simul etiam calamitates
sunt translata. Itaq; hinc quoq; ablegata est ad
alios, sed ne apud illos quidem permāsura: agi-
tati enim eisdem pestibus, ad vicinas urbes eam
transmittebant: atq; in hunc modum quinq; Pa-
lestinorū urbes peruagata est arca, ueluti tri-
butū per singulas pœnā uiolata religionis exi-

1. Reg. 6. gens. Qua defessa tot malis, & alijs exemplum
facta ne arcam reciperet talia hospitij premia
referentē, nihil superesse uidebant, quā ut bono
aliquo modo à se eam ablegaret: & cūm cōue-
nissent quinq; ciuitatū principes, Gitta, Acca-
ronis, Ascalonis, Gaza & Azoti, dispicie-
bant quid facto opus esset. Ac primū nīsum est
remittēdam esse arcā ad suos, cuius captiuitatē
Deus ulcisceretur, quum tot. mala simul cū ea
regionē ingressa homines & agros uastare non
desināt. Nec defuerūt qui hinc sentētiæ cōtradi-
cerent, negantes hac imputāda captiua isti ar-
ca: cuius si tanta uis esset, aut si omnino Deo ca-
ra fuisset, nunquā illam in diuersa religionis ho-
minum manus deuenire permisisset: suadentesq;
ut hos casus a quo animo ferrent, & sic cogita-
rent, hac omnia nō aliundē quā à natura pro-
uenire: qua & corporibus, & terris, & plantis,
& aëter.

Et ceteris potentia sue subditis per certas temporū nices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed nunc sententia probata prudentia hominum, qui tūc aptiora ad propositū negotiū censere uidebantur. His neq; remitti arcā placuit, neq; retineri: sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimoniū gratitudinis, quod eius fauore seruari essent ex ea peste quā humanis remedijs euadere fuerit impossibile: Et totidem mures aureos addi illis similes qui agris uastitate intulerunt. His omnibus in loculum inclusis Et super arcā impositis plaustrū ei nouū fabricari: uaccas deinde nuper enixas plaustro subiungi, inclusis domi earū uisulis, ne sint impedimēto matribus, Et ut fretuū desiderio magis properent: ipsas uerò deduci in trinium arcā uehētes, atq; ibi relinqui, ut quācumq; uelint uia ineāt. Et si quidē ad Hebraorū regionē se uertierint, ad eāq; perrexerint, credete arcā fuisse calamitātū causam: sin aliō deflexerint, retrahēdas ex itinere, indubitato argumēto nihil in hac inesse uiriū. Hoc cōsiliū omnibus calculis est approbatū, quod mox opere sunt exsecuti, et paratis quæ diximus, productoq; in triniū plaustro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis. CAP. II.

V Accis autē uerā uiam ingressis, Et re- Ibidem.
Et a nō aliter quā si deducerētur tendentibus, principes Palaestinorum sequebantur, cupientes

pientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plau-
 strum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iuda,
 nomine Bethsama: huc postquã uenerũt uacca,
 tametsi pulchram planitiem ante se haberent,
 ulterius tamen non sunt progressa, sed ibi plau-
 strum statuerunt: ad quod spectaculum à uica-
 nis mox cũ gratulatione est cõcursum. Cũ enim
 esset aestas, & fruges ex aruis cõportarentur: ne
 uiderunt arcã, pra gaudio mittentes opus è ma-
 nibus, ad plaustrũ illud properabant. Demp̃tã
 deinde arcã, & uas quod statuas illas ac mures
 cõtinebat, in petra quadam quæ in cãpo exsta-
 bat, deposuerunt: & accitis uictimis peractõq;
 sacrificio splendide epulati, plaustrum simul ac
 uaccas holocaustoma Deo fecerũt: quo uiso prin-
 cipes Palestinorũ retro ad suos sunt reuersi. Ca-
 terũ indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex
 quibus septuaginta occidit, quòd cũ non essent
 sacerdotes, profanis manibus cõrectare arcam
 sint ausi: quæ res letitiam uicanorũ nouo luctu
 nonnihil obscurauit, eò magis, quòd suos nõ sa-
 tali morte, sed diuina ultione extinctos deside-
 rabant: quamobrẽ indignos se ducentes qui ho-
 spitium arca praberet, mittunt nuntios ad uni-
 uersos Hebraeos, qui certiores faciant de arca à
 1. Reg. 7. Palaſtiniſ reddita. Illi re cognita transferunt
 eam in Cariathiarim, urbem uicinã Bethsami-
 tis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Le-
 uitam, opinione religionis ac iustitia celebrẽ, in
 adibus

adibus eius collocant, idoneū sacrario locū existimantes, ubi uir iustus haberet domiciliū. Cura arca cōmissa est eius filijs quam per uiginti annos cū summa laude gesserūt: tot enim annos in Cariatthiari māsit, quatuor solis mensibus apud Palestinos detenta. Cumq; populus toto hoc 1. 1.
 uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnamq; religionē & cultus diuini curā prae se ferret, propheta Samuel animaduersa corū propitius, putans se nactū occasionē, adhortādi ad libertatē, & bona qua illam sequuntur, orationē & tēpori accommodans & negotio, uerba in hāc fermē sententiā ad eos fecit: Viri Israëlita, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit, & Deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet nō uotis tantū libertatē expectare, sed eō totis uiribus incumbere, ut uel nūc tandem illa potiri cōtingat. Caute ergo ne uestris met moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiā: expulsisq; omnibus uitijs ex animo, purgatas mētes ad Deū cōuertite, & in eius ueneratione constanter perseuerate: hae enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas, & uictoria de hostibus: qua neq; armis, neq; robore corporū, neq; copiarū multitudine cōsequi licet: non enim his rebus Deus premia proposuit, sed probitati ac iustitiae: qui uestrā expectationē nō fallat, mihi credite. Hāc adhortationē alacris populus faustis

acclamationibus excepit, promptū se offerēs ad
 omnia quaecunq; Deus uelit ac iubeat. Samuel
 autē edixit ut cōuenirent in oppidū Maspha-
 tim, qua nox conspicuū significat: ibi hausta a-
 qua libauerūt Deo, & indicto unius dñi ieiunio
 publicē supplicatū est. Nec latuit Palaesti-
 nos Hebraeos circa Masphatim congregari, sed
 cōstitim cū magno exercitu affuere, sperantes se
 illos nec opinos posse opprimere. Quapropter tre-
 pidi ad Samuelē concurrūt, consiliū dubijs rebus
 petētes, nihil dissimulantes non esse sibi satis uel
 uiriū uel animi ad cōstigēdū cū tā potēte hoste,
 à quo toties uicti discessissent: et libēter quietu-
 ros si liceat, ne ultrò sibi perniciem accersere ui-
 deātur. Cōuenisse se ad supplicationes & sacri-
 ficia, usq; sacramēto ad militiā adigerētur: nūc
 imparatis et inermibus imminere hostē, ut nulla
 spes salutis super sit, ni Deus à propheta exora-
 tus periclitantes in tutelā accipiat. Ille iubet eos
 securo animo esse, neq; enim auxiliū Dei desore:
 et maclato agno lactētē, rogat Dcū ut in se spe-
 rates protegat, et à ni Palaestimorū tentos faciat:
 uenē patiatur iam iterū ab eodē hoste cladē ac-
 cipere. Et ac uelima egrigie litatū est, & Deus
 prorsus ac propitiū insignē uictoriam annuit.
 Sed priusquā totā flama absumeret, nondū sa-
 cro peracto, hostis in conspectu aciem explē-
 rem factam se habere putans, interceptus ad
 imparatis ad pugnam, & tantū uictoriam
 bus, ut qui non in hoc in eum locum cōuenirent

At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiamsi quis prædixisset. Primò enim terra in-bente Deo sub pedibus eorū intremuit, & uacil-lante nescigio nutabant, nonnulli etiam in impro-nisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignis fulguribus oculos ac manus seminustulati, ut ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totā ponebant: cum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisq; plurimis, re-liquos usq; Corraos (id loco nomen est) persequi non desistit: & fixo ibi sua uictoria fugæq; ho-stium termino, qui trophæi nix esset, appellauit eum Fortem, in signum donata à Deo cōtra ho-stem fortitudinis: qui post hanc cladem nūquàm bellū instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incōmodi memoria intra fines suos se con-sinnerunt: & inuersis rerum uicibus, eorū ferocia in partes uictorijs transijt. Nec his cōtensus Sa-muel, crebris expeditionibus & multis cadibus eos uastauit, donec omnino superbiam gētis per-domaret. Agrū etiam quē praelio uictis Iudæis abstulerant, quàm latè inter Gitzam & Ac-caronē patet, armis recepit. Reliqui uerò Chana-nai pacem eo tempore cum Israëlitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum administrationem filiis suis commisit. C. III.

Samuel autem rebus populi compositis, & iudiciis conueniens per certas urbes insti-tuit, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura redd

reddibat: multoq; tēpore hanc 'præcipuā curam habuit, ut patrijs legibus respub. administrare-

III. tur. Deinde senio grauāte, ut cōsuetis munijs
1. Reg. 8. sufficere nō posset, filijs suis principatū & curā reip. tradidit: quorū seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mādauitq; ut aliter in Bethelis, aliter in Bersabe ius diceret, partito populo, et sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitū est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc cōtrā ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimā viam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam veritatis quā lucri respectum habebant: solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem, tum patriæ contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quā ut in populo iustitia uigret quammaximè.

Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. CAP. IIII.

Populus autē uidens rempub. cura & diligentia propheta optimè constitutā, labe-
factari per filiorū eius impotentiam, uehementē offensus ad patrē cōcursum fecit, qui tunc habitabat in urbe Ramatha: & cōmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerū non posset, obnixè precabatur ut regem aliquē declararet, qui toti genti cum imperio præsit,
& a

Et à Palestinis illata toties iniuria pœnas debi-
 tas exigat. Hac populi voluntas uehementer I I I I.
 Samuellem cœriscit, qui propter innatā insti-
 tiam nō amabat regiam pot. statem ut nimiam.
 Valde enim optimatū gub̄natione delectaba-
 tur, nō aliam ad f. licitatē populi cōducibiliorem
 existimans: adeoq; res hac hominē sollicitū ha-
 buit, ut nec cibum nec somnū prae cura caperet,
 sed per totā noctem se in lecto uersaret, multa in-
 terim animo uoluitans. Sic affecto Deus se uiden-
 dum praeiuit, consolatus eum ne postulata populi
 egre ferat: dicens, non tam ad ipsum pertinere
 hanc cōtumeliam, quā ad se, quē nolint sibi so-
 lum esse regē: idq; moliri cœpisse iam inde ex quo
 primū ope sua ex Aegypto sunt educti. Verum
 non multo post suum est, inquit, ut eos cōsiliū hu-
 ius serō pœniteat: quādo nec factū infectum esse
 poterit, Et ipsi suam erga me aequē ac te ingra-
 titudinē damnabūt. Nunc inbeo te eis creare re-
 gem, quem ego designaui: idq; prius quā sa-
 cias, praeuonebis quātum malorū sibi ultrō ascī-
 scant, prosc̄taberisq; eos te inuito ad mutatio-
 nem status in deterius properare. His auditis Sa-
 muel, mane cōuocatis Iudais, declaraturū se illis
 regē promissis, addens uelle se prius indicare, qua-
 erunt sub regibus serēda, Et in quantis incōmo-
 ditatibus erit uiuendum. Scitote ergo primum,
 quod à nobis abstrahene uestros liberos, Et alios
 uirg. u sibi faciente, alios equites, Et satellites.

*Et cursores, Et tribunos ac cēturiones: Et alios,
item opifices, armorū suorū ac curruū aliorumq;
instrumentorū fabros: præterea villicos agrorum
suorū Et aratores, Et vinearū fossiores: Et nihil
est quod nō cogētur facere more mancipiorū qua
pecunia parātur. Filias quoq; nostras facient sibi
uuguetarias, Et culinarias, Et panificas: Et ad
alia ministeria cōpellent, qua ancilla necessariò
uerberū formidine obcunt. Possessiones etiā ne-
stras nobis ablatas eunuchis suis Et satellitibus
donabunt, Et pecorū greges unicuius è suis lar-
gientur: Et ut cōpendio dicā, seruetis ita cum
omnibus nostris regi, nō secus atq; domestici eius
famuli: cumq; hac omnia patiemini, ueniet nobis
in mentē huius mea prædictionis, Et poenitentia
sacti supplices Dei miserationē implorabitis, ut
uos à rigibus liberet. Verum ille nō admittet eas
preces, sed repulsos sinet dare poenas inconsulta
temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat
surda, nec à proposito dimoueri poterat, cōtem-
ptis omnibus qua Samuel in rem eorū afferebat:
sed urgebat obstinatē ut missa fueri cura re-
gem crearet: quandoquidē nisi regis ductu uiu-
dicare se de inimicis gentibus non ualens: nec
esse absurdum, si cum finitimi omnes regnarent,
Et ipsi eandem Reip. formam accipiant. Samuel
uero uidens se prædictionibus suis parum profi-
cere, sed pertinaciter eos in sententia manere:
Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, Et cum
tempus*

tempus erit accersam nos, quàm primum cognoscero, quem vobis regem Deus dare velit.

Saulus iubente Deo rex declaratur. CAP. V.

Erat quidam ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis: huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum statura, tum specie, quibus respödebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ ceteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum uno famulo ad eas quærèdas misit. Qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cum nusquã comparent, decreuit redire, ne patri solitudinis causa fieret. Et dum non longe à Ramatha oppido iter faciùs, famulo admonente habitare ibi prophetam ueridicũ, eumq; omnino consulendũ esse: sic enim scituos quid actũ esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedẽ diuinationis daret: iam enim iuaticũ esse cõsumptum. Et dicente famulo, superesse quadrantem fidei, eumq; dari posse (nesciebant enim prophetã mercedes non accipere) itum est ad illum: inuentusq; circa portã uirginibus aquatũ euntibus, interrogat ubinam sit propheta domicilium: qua indicatis adibus, iubens properare prius quàm eas ad cœnam: prabere enim eum epulũ. & nihil esse in mora nisi ut ille primus accubaret. Samuel autẽ hac ipsa de causa conuinas uocauerat: nã pridie cum per totã diem precatus esset Deũ, ut certiorẽ se redderet quem

creaturus esset regē, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eandē enim horā missurum se Beniaminā quendā iuuenem. Quam ob rē sedebat in solario, expectans praefinitū tempus, quo peractō ad cōnā se conferebat. Cumq; Saulū offendisset, Deus inspirauit ei, hūc esse futurū principem. Saulus uerō accedēs eum, salutariū prius rogat ubi propheta habiteret: hospitē enim se hoc ignorare. Cumq; ille respōdisset, si eum esse & ad cōnā duceret, dicens nō asinas tantū quas quaereret saluas, sed omniū omnia bona in potestate eius fore: Supra spem, inquit, meam sunt ista domine: neq; enim ea est mea tribus quae reges proferat, & familia mea humilior est alijs familijs: tu uerō ludis me, & maiora quā pro mea conditione loqueris. Propheta autē deducit eum ad conuiuium accumbere fecit, & famulū supra alios uocatos: erant hi septuaginta numero: insusq; ministris ut Saulo portionē regiam apponerent: cumq; iam hora dormiēdi adesset, alij quidē surgētes domum quisq; suam reueriebātur. Saulus uerō apud prophetā cum famulo pernoctauit: & cum primū dies illuxit, Samuel excitauit eum in uia deduxit. Postquā autē egressi sunt urbē, monuit ut famulo praecedere inisso, ipse paulisper subsisteret: esse enim quod sine arbitrio illi uellet dicere. Tum Saulus famulum ablegat, & propheta deprompta lecytho caput inuenia oleo perfundit, simulq; regem salutat, Deum ei honor

honorem hunc ratū facere dicens, pro tutela Hebraorū, quorū iniurias bello Palaſtinu illato ulciſci debeat. Hac ita fore hoc argumēto cognoſcere poteris: In hoc itinere offeſdes tres hoīes religionis ergo tēdentes ad Beſhela: quorū primū uidebis ferre tres panes, ſecūdum hadū: hos ſeruius ſequetur utrem uini baiulās. Hi tibi comiter ſaluato dabūt panes duos, & accipies. Inde uenies ad Rachelis monumentum, ubi occurret tibi qui nūtiat inuētas eſſe aſinas. Inde progreſſus ad oppidū Gabatha, in coetū prophetarū incidis: & correptus diuino ſpiritu, unā cū illis prophetabis, ut quosquos hac uiderint, aſtoniti miraculo dicant, unde hac felicitas Ciſi filio? His ſignis niſi certo ſcito Deū eſſe tecū, & ſalutē patrē tuū & cognatos. Venies autem Galgala, me accerſe; ut pro his Deo pacificas hoſtias immolemus. His pradiſtis dimiſit iuuenē: & quicquid pradiſtū eſt occurrit ei in hoc itinere. Poſtquā autē domū rediit, percoit ante cognato ſuo Abenaro, quē prae ceteris diligebat, quomodo ſueceſſiſſet peregrinatio: nihil illū celauit, ne hoc quidem, & apud prophetā fuiſſet, & ex eo cognouiſſet inuētas eſſe aſinas: de regno tantū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatibus opinionē ei cōtraheret: quāuis enim & amicus eſſet & cognatus, tuius tamē ac conſultius arbitratu eſt ſilentiū, reputās credo humana natura infirmitatē, quod nemo cōſtans in amore, ſed

etiā ſi

etiā si manifesto diuino suffragio felicitas con-
singat, tamē alios sibi præferri iniquè & inuidè
ferunt. Porro Samuel populum in oppidum Mas-
phatim conuocat, & cum frequētes adesse uide-
ret, in hanc sententiam alloquitur, Hac iussit me
dominus suo nomine ad uos perferre. Ego uos in
libertatē iudicauī, primam Aegyptiorum ser-
uos, deinde à uicinis regibus toties uictos ac sub-
iugatos: pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam
reponitis, quòd abrogato mihi quantum in uobis
est imperio, quasi nesciat is utilissimū esse homini
à Deo regi, unū ē iustro numero digniorē existi-
mais, qui uobis præsit: qui subditis tāquā pe-
cudibus pro sua libidine utēs, quidlibet in quēuis
licere sibi uolet: nō enim fieri potest, ut homo erga
homīnē sic affectus sit, quēadmodum ego erga à
me ipso conditū. Eia quādo plus apud uos potest
temerarius animi impetus, quā uel religio, uel
beneficiorū memoria, digeratur multitudo p tri-
bus & familias, et fuit sortitio. Quo factō Ben-
iamitica tribus fors exijt: dein familiarū noībus
in urnam coniectis: Meiiri familia fors obuēnit:
postremò cum uirginū sortitio fieret Saulo Cisi fi-
lio regnū sortito obigit. Iuuenis uerò q hoc præ-
sciebat, abdiderat se, uideri uolēs inuiuis ad re-
gnū accedere. Tanta fuit pradius modestia si-
mul & cōperantia, ut cū pleriq; uel modica feli-
citate positi uix sui præ lætitia sint cōpotes, &
omnibus se ob oculos ingerāt: hic tot populorum

rex declaratus ac dominus, nō modò nō ostēderet
 se, uerū etiā ē subditorū conspectu subduceret, ne
 nō absq; negotio posset inueniri. Cumq; nusquam
 comparēre Saul omnes essent solliciti, hastas
 quidā furi oporteat, propheta precibus Deum
 appellat, ut latebras indicet, desideratūq; inue-
 nem exhibere dignetur. Quod ubi impetratū est,
 mittis qui eū adducās: & postquā uenit, in me-
 dio populi inuenē statuit uniuersis cōspicuum, ut
 qui humeris tenuis supra omnes excelleret, et ipsa
 statura maiestatiē regiā pra se ferret. Tum pro-
 pheta: Hunc uobis Deus dat regē. cōtemplamini
 quantū omnibus praeeminet, & quā sit hoc ho-
 nore dignus. Cumq; populus acclamasset, Vinat
 rex: propheta cōscriptis in libro omnibus quae il-
 lis sub regia dominatione erāt enētura, recitauit
 ea populo rege praesente, & librū in tabernaculū
 Dei reposuit, ut esset apud posteros praedictionis
 suae monumētum. His ita perfectis, dimissoq; po-
 pulo, ipse reuersus est Ramatha in patriā. Sau-
 lum uerò in natale oppidū Gabatha redeuntem
 miles boni uiri comitabantur, ut nono regi debi-
 tum officiū praestātes. Sed plures mali & factum
 hoc eorū uisio ueruebāt, & ipsi comēpto rege nul-
 lis uel muneribus uel obsequijs gratiā eius dēme-
 rerī conabantur. Mense autē post acceptū re- v.
 gnum elapso, exortū cōtra Naasē Ammani- 1. Reg. 11.
 tarū regē bellū apud omnes ex aequo auctoritatem
 illi parauit. Hic enim diu Iudaeis ultra Iordanem
 habi

habitantibus infestus, postremo cū magno & forti exercitu regionem ingressus, urbes eorum subiugare cepit: nec cōcensus libertatē in præsens abstulisse, ut omnem rebellandi materiā in futurum uideret, tam ultro deditis, quā si subactis dextram oculum eruebat: ut quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent. Hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenā exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis urbem, cui nomen est Iabes, oratores eō misit, qui conditiones offerrent, ut aut deditione facta dextris oculis orbentur ut alij: aut internecionem hominū & oppidorū excidiam expectent: eligerent ipsi utrum mallent, parvā corporis particulam decidere, an in omnium facultatū simul & uita discrimen uerire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierum petierūt, ut missis ad consanguineos nuncijs postularent auxilium: & si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus, promittebant se deditionē facturos quacumq; conditione hosti liberet. Naases autē qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit: permisis undecūq; suppetias implorare. Qui euestigio per omnes Israelitarum urbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationē adductos: sed quocumq; illi uenirent tam undem metus quantū maioris afferebant, ut

nemo se mouere auderet, Caterum cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiā populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quā mœrens, Saul rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satim' salua res essent, & quæ nona causa tristitia: ex nūcijs omnia cognouit. Mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die uenitūm auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, ne exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros uero ciues periculo exemptos inspicias: atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas. C A P. VI.

Volens autem poena formidine populum ad 1. Reg. 22:
Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum qui fortè ab opere ueniebant uernos succidit, idem passuros minatus qui postmodum cū armis ad Iordanē non afforent, secuturi quocumq; ipse ac propheta duceret. Eo metu factū est, ut cum omnes ad prefinitū tempus praesto essent, recensitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur septingenta milia confluxisse, absq; tribu Iuda: quæ sola armauit L X X milia. Transgressus dein Iordanem & decem schœnorū spatium nocte una emēsus, ante solis oriū quò destinatus peruenit: & dimisso trifariam exercitu, undiquaq; hostē nihil tale expectantē aggreditur: eo acriter pugnādo ingēni strage edita inter ceteros Naasem

*Naasen regē occidit. Hac uictoria Sauli nomen
 apud omnes Hebraeos inclytū reddidit, fama lon-
 ge lateq; fortitudinē uiri celebrante. Si qui enim
 erant qui prius eum cōtemnerent, tūc mutata in
 diuersum opinione nullo nō honore dignū pradi-
 cabant: nam non contentus Iabesenos seruasse, in
 Ammanitarū regionē irruptione facta totā ua-
 strauit, & ditato ex prada exercitu, gloriose do-
 mum reuersus est. Populus uerò nimio gaudio ge-
 stiens, placebat sibi quod talē regē esset nactus,
 & illis qui inutile fore dixerāt insultabat, rogi-
 tans ubi nūc essent istī cōtemptores, & ad sup-
 pliciū cos deposcens: & alia multa iactabat, ut
 solet multitudo, quorū in aliqua felicitate con-
 stituta cōtra autorū eius aduersarios irritatur.
 Saulus interea studiū quidē ac beneuolētiā eo-
 rum collaudabat, sed iure inrādo affirmavit non
 passurū ut quisquam ē cōsanguinea multitudine
 tam festo die rapiatur ad suppliciū. Periniquum
 enim esse uictoriā à Deo datā civili sanguine pol-
 luere: sed magis decere ut positis odijs diē epulis
 ac hilaritate trāsfigāt. Post hac Samuele monēte
 opus esse alteris comitijs per quā Saulo rata fiat
 regni possessio, cōueniū sit apud oppidū Gulgala:
 ibi rursus inspectāte tota multitudine propheta
 unxit Saul sacro oleo, atq; iterū regē cōsalutari
 fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia do-
 minatio introduceretur. Sub Moyse enim et disci-
 pulo eius Iesu, q tū exercitū cū imperio praesuit,
 optim*

optimates rē administrabāt : post cuius mortem
 octodecim annis populus sine summo magistra-
 tu nixit: deinde rursus ad pristinam regiminis
 formā redierūt, qui belli gerēdi sciētia & forti-
 tudine praeclleret, supremū iudicē constituendo:
 quam ob rē totū hoc tēpus, quo talis status du-
 ravit, appellauerūt Iudiciū. Samuel autē prophe-
 ta priusquā comitia dissoluerētur sic est allocu-
 tus populū: Adiuro uos per maximū Deū, qui
 nobis optimos illos fratres Moysen & Aro-
 nem misit, & patres uestros ex Aegypto edu-
 xit, ut absq; pudore ac metu omnine affectu a-
 lio, libere dicatis, nūquid cōtra ius & aquū fe-
 cerim, uel propriū lucri cupiditate, uel in alicuius
 cuiusquā gratiā. Coarguite me si cuius uitulum
 aut ouē, aut aliud quid tale accepi: cū tamē hu-
 iusmodi munuscula quae in quoridianū uictū ec-
 dunt, ab ulro dātibz sumere, uitio uerti non so-
 leat: aut si cuius iumento ad meas necessitates
 usus sum: in his & similibus si quē offendi, nunc
 rege praesente dicite. Aclamatiū est uno ore, ni-
 hil tale eū fecisse, sed sancte & iustē principa-
 tum gessisse. Tū ille, Gaudeo nullas esse uestras
 de me querelas, at ego habeo nonnihil quod con-
 querar, si uera loqui licet: quae tamē iniuria ma-
 gis ad Deū attinet, quem certē hoc facto ualde
 offendistis, quod aliū regē poposcistis: oportebat
 enim uos meminisse, quod annus uester Iacobus,
 lxx. solis hominibus uestri generis comitatus.

1. Reg. 7.

fame

fame coactus in Aegyptū deuenit. Cūq; ibi in
mulea milia propagata esset eius progenies,
eaq; grani & contumeliosa seruitute ab Ae-
gyptijs premeretur, inuocantibus uestris patribus,
1. 1. absq; ullo rege Deus tantā multitudinē eripuit,
missis in hoc Moyse & Aarone fratribus,
qui nos in hanc terram induxerunt, quam nunc
possidetis: & tamen post talia beneficia non se-
mel prodidistis ueram pietatem ac religionem,
Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit,
dum eius ope uicistis primū Assyriorum poten-
tiam, deinde Ammanitarū ac Moabitārū, &
postremò Palestinos: atq; hac omnia cōfecistis
non regum auspicijs, sed ductu Iaphtha & Ge-
deonis. Quae igitur dementia nos impulit, ut de-
trectantes imperium Dei, sub rege esse maletis?
Gessi tamē nobis morē, eo declarato, quem ipse
elegit. Vt autē manifestē sciatis Deū uobis ira-
tum, nec ei placere in regnū uersam uestram rē-
publicā, dabo euidentē signū diuinitus, Qualem
enim nunquā quisquā astatu medio uidit in hac
regione rēpēstare: ealem nūc impetrabo à Deo,
quae uerbis meis fidē astruat. Vix ea satius erat,
cū tanta uis tonitruū ac fulgurum & gradinis
ingruit, ut attoniti extremaq; timentes fateren-
tur se peccasse, & per inscitiam in hūc errorem
prolapsos, rogarentq; prophetā ut paterno affe-
ctu eos cōplexus, in gratiā Dei placati repone-
ret, & quēadmodū aliorū antea, huius quoq;
peccati

peccati ueniā impetraret. Pollicitus est ille rogaturū se pro eis Deū, & exoraturū: simulq; cōsiliū dedit, ne probi ac iusti esse perpetuò studerēt, nec unquā obliuiscerētur, in quantas clades & calamitates ob neglectū uirtutis incidissent. meminissent praterca prodigiorū Dei legumq; per Moysen Iazarū, si carā haberent uel suā ipsorū uel regis incolumitatē. Quod si hac negligerent, pradixit grauem ultionem tam ipsis quā regi non desore: atq; ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

Palæstini Hebræos bello aggressi
uincuntur. CAP. VII.

REx autē delectu habito, cōscriptisq; tribus milibus, duo milia sibi uoluit esse satellitum, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse^{V I.} iussit, quem misit in Gabam: ille uerò expugna-^{1. Reg. 13.} uit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt & occupatis opportunis locis prasidijs ea cōmunierūt, & omni prorsus ferri usa eis interdixerūt. quā ob rē si quādo agricolis opus esset aliquo ferramento, puta uomere aut ligone, aut alio ad colēdū agrū necessario, à Palæstinis instrumētū erat petēdū, Et uerò audiuerūt expugnatū castrū, indignati & nō ferēdā cōtumeliā disclitantes, armāt cōtra Iudæos trecēta milia peditum, currū triginta
X 2 milia.

milia, equitū sex milia, & castra metati sunt
 ad oppidū Machmam. His cognitū rex Saulus
 profectus est Galga'a: & dimissis praconibus
 per totā ditionē edicit, ut qui saluā nuli libertas
 ēē populi, cōtra Palaēstinos arma capiat: dissi-
 mulās interim corū potētiā, & negās tales esse
 ut timeri debeāt. sed ubi certō cōpertū est maxi-
 mū esse hostiū numerū, metus omnes Sauli subdi-
 tos occupat, & pars in spelūcas ac loca subter-
 ranea se abdūt, plures uerò ultra Iordanē fugiūt.
 qua regio à Gadis & Rubeli tribubus teneba-
 tur, Saulus autē accersit prophetā, ut de cōmuni
 cōsilio res geratur. Ille renūciat, debere eū eodē
 loco manētē cōparare uictimas: se enim post se-
 pte dies uicturū, ut immolatis sabbato uictimis,
 cū hoste pralio decernatur, At ille expectantis
 quidē quātū propheta iusserat, sed nō per omnia
 fuit obediēs. Cū enim cūctari prophetā cerneret,
 & se paulatim à militibus descri, uictimas ad
 altare obtulit. Cumq; nūtiatū esset prophetā ad-
 uentare, honoris causa obuiā ei prodijt. Ille malē
 factū dixit, qd neglectis suis mādatis, se absente
 preces & sacrificia qua Dei uoluntate faciēda
 erāt pro populo temere occupasset. Saulo uerò ex-
 cusante, expectasse se ad statutū dierū numerū:
 sed cū milites audito hostē relictā Machma pe-
 sere Galgala, metū se desererēt, necessitate cogē-
 te properasse ad sacrificiū, Cōsulens, inquit pro-
 pheta, fecisses, si mihi paruisses, & pra nimia
 festinatione Deū, cuius ego mētis interpretor sum,

nō cōtēpsisses: nā p̄ obediētiā & tibi diuturnita-
 tē regni. & posteris succēssionē parare poteras.
 Ita Samuel offensus regis factō domū est reuer-
 sus, Saulus autē cū sexcētis tātū militibus & Jo-
 natha filio venit in urbē Gabaonē: horū maior
 pars nō erat armis instructa, q̄ ea regio nec fer-
 rū haberet, nec armorū fabros, quod cura Pale-
 stinorū cautū fuisse diximus. Hī diuiso trifariā
 exercitu, per totidē vias regionē Hebraorū in-
 gressi omnia populabātur, spectāte Saulo rege
 cū filio, nec ualete prohibere hostē, propter suorū
 paucitatē. Occupauerāt enim collē quēdā cū pō-
 tifice Achia, qui fuit unus ex Elis pōtificis po-
 steris, & uidētes suorū res impunē agi & ferri,
 graniter angebātur q̄ in se nihil esset praesidiū. 1. Reg. 14.
 Filius uerō Saulus cū armigero suo cōspirat, ut-
 clā ingressi castra hostiū tumultū aliquē & tre-
 pidationē in eis excitaret: & famulo omnē ope-
 ram in quēuis euentū pollicēte, etiā si mori oport-
 scat, soli à colle descēdētes uersus hostiū castra
 iter faciūt: ea sita erāt in loco prarupto, qui tri-
 bus angulis in lōgū excurrebat, rupe circūquaq;
 cincta, ceu munimento cōtra insulius hostium.
 Quapropter negligētius custodiebātur, quia pro-
 pter naturā loci nō solū ascēdere, sed ne accedere
 quidē tūc nidebatur. Ergo postquā eū accessē-
 rūt, Ionathas cōfortabat armigerū ad hostē ag-
 grediendū, Si nos, inquit, uiderint, insferintq; ascē-
 dere, omen uictoria accipiendū est: quod si tacue-

vint, neq; nos nocauerint, reuertamur. Cūq; pro-
 pius ad hostilia castra accederent appetente iā
 die, Palaſtini ubi hoc viderūt inter ſe dicebant:
 Ex antris & cuniculis prorepūt Hebrai: deinde
 Ionatha cū armigero inclamabāt, Venite huc
 daturi pœnas audacia. Quā nocē Sauli filius
 cupidē arripieſ, ut indubitātū omē victoria, tūc
 quidē reſeſſit ē loco in quo cōſpecti fuerāt, ſcd
 ex alia parte ad rupē accedētes propter ſitū in-
 cuſtoditā, magno labore difficultate loci ſupe-
 rata euaserūt ad hoſtē, aggreſſiq; ſopitos nigin-
 ti ex his interfecerūt, & totū exercitum ſtupore
 ac cōſternatiōe repleuerūt, ut abiectis armis in
 fugā ſe darēt. Pleriq; nerò nō noſcitātes inter ſe,
 q̄ ex nullis gētibus cōflati eſſent, pro hoſtibus
 ſe inuicē inuadebāt: & cū nō putarēt duos tantū
 Hebraeos in caſtra penetrāſſe, mutuo Marte cade-
 bāt: quidā metu vubnerum in pracipitia aut ipſi
 ruebant, aut ut ſu in turba tumultuante, alij ab
 alijs protrudebantur. Cumq; renunciātū eſſet
 regi per ſpeculatores tumultū eſſe in caſtris Pa-
 laſtinorū, interrogauit Saulus, nū aliquis ē ſuis
 abeſſet: & audito filiū cū armigero abeſſe, iubet
 pōiſſicē ſumpto ſacerdotali habitu de futuris na-
 ſcinari. Quo reſpōdētē victoriā Deū & hoſtiū
 cladē promittere, ducit milite in Palaſtinos, &
 perturbatos adoritur, iā ante ipſos inter ſe depu-
 gnātes: quo audito, qui antē in ſpelūcas & ſub-
 terranea ſe abdiderant, & ipſi prorumpētes mi-
 litiſ

litibus Sauli se agglomerat: iamq; ad decē milia creuerat, hostemq; tota ea regiōe palatē infestabat. Ibi rex sine nimio gaudio parum sui cōpos, qd difficile sit eximiā felicitatē moderato animo ferre, sine per inscitia, dignum quiddā reprehensione admisit. Volēs enim meritas pœnas à Palaſtinis ad satietatē repetere, diris denomis eū, quicūq; intermissa cade ante noctē cibum caperet, nolēs ante tenebras insequēdi & cadendī finē facere. Paulo pōst cū delati essent ad quādā Syluā Ephramitica tribus refertā apibus, filius Sauli qui nō exaudierat patris imprecationes, easq; cōsensu populi ratas habitas, sanum fortē uactus expressum inde mel edebat: & monitus qd pater additis execrationibus interdixisset ne quisquā cibū ante solis occasum sumeret, edere quidē destitit: negauit tamē rectē id à patre factū: maiore enim ui & alacritate hostē persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauissent, & longe plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; caſis Palaſtinorum multis milibus, sub uesperā demū eorū castra diripiunt: & inter ceterā pradā magna pecudum copia reperta manet, carnibusq; nōdum à cruore purgatis uesuntur: quod ē uestigio regi à scribis renunciātū est, uulgus milium in Deum peccare, & carnes etiā cum cruētis coquere ac edere. Tum Saulus iubet faxum grāde in mediū pronobis, edicitq; ut super illud pœndes ingulcēt, ne ue carnes cum

sanguine comedās : quia factū hoc Deo displicet. cui edicto cum oēs parērēt, statuit ibi aliare, & impositis niētimis holocausta Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo exstructū est. Cumq; eadē nocte priusquā vires & animos resumerēt, hostium reliquias vellet cōficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnā pra se ferēs alacritatē, accito pōtifice iubet cum diuinā super hoc voluntatē querere, an sibi reliquum hostilē exercitium delere permittatur. Pōtifice uerò negante Deum respōsum nolle reddere: Nō temere est, inquit rex, hoc Dei silentiū, qui antehac ulrò solebat quid facto esset opus cōsulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed inro per eum ipsum, quod etiā si filius meus Ionathas peccatū id cōmisisset, ut Deum placē, capitis poenā ab eo exigā, nō scius quā si de quouis nihil ad cognitionē meam pertinēte supplicium sumēdum sit. Tum acclamāte multitudine ut hoc faciat, uniuersos cōfestim in unum locum statuit, & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehēsurus quis in culpa sit. cumq; fors Ionathā indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset cōsciūs, Tum ille, Equidē pater, nihil aliud scio, nisi qd heri dū hostē persequor, edicti mihi nescius de sauo degustari, Saulus uerò iurat se eum occisurū, pluriū quā genus aut naturā aut affectus, iusiurandum faciēs. Ille ne praesenti quidē periculo

culo territus, magno ac generoso animo se praebuit, Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quae te religione soluat, dum prius tam magnificā uictoriam uidere contigit: maximum enim mihi fuerit solatium. Palaestinarum insolentiā ab Hebraeis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationē flexa est, iurantq; nō laturos se ut occidatur Ionathas, autor tam laetulae uictoriae: atq; ita iuuenem irato patri eripiunt, & uota Deo faciunt ut ipsum immunem a peccato faciat. Saulus uictor domum reuertitur, caesis circiter sexaginta milibus hostiū. Feliciter deinde regnauit, & cōtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palaestinosq; & Idumaeos ac Amalecitas, & regē Oba multas res gessit prospere. Habuit autē liberos uires tres, Ionathā, Iesum, Melchisum. Filia fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrneli Abenaro. Is Neri fuit filius, Nerus uerō & Cis Sauli pater germani fuere Abelia filij. Abūdabat autē & equitatu & curribus, & cū quocunq; hoste cōgressus semper uictor reueiebatur, ita ut Hebraeorum res ad felicē statum perduxerit, & potētiam eorum in tantum auxerit, ut omnibus finitimis essent formidabiles: ex iuuentutis uerō numero robore ac specie praestantissimū quēq; in suam deligebat satellitum.

Victoria Sauli contra Amalecitas. Cap. VII.

2 3 Samuel

VIII. *S*amuel autē ad Saulum veniens, ait se ad
2. Reg. 15. illum missum à Deo, ut eum commonesce-
 ret, electiōe Dei cateris eum in regno prælatum,
 atq; ideo par esse ut ei morē gerat in omnibus:
 quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem
 & regibus & cateris rebus omnibus. Hac igitur,
 inquit, sunt mādātā domini: Quoniā Ama-
 lecite Hebraeos in deserto multis affecerunt ini-
 urijs, dum egressi ex Aegypto in eā quā nunc te-
 nēt regionē proficiscuntur, oportet iusto bello in eos
 vindicare, & denictos internecione delere: seni-
 req; in omnē sexum ac aetatem, & has illis pro
 iniurijs patribus olim illatis poenas repēdere: ac
 ne iumentis quidē alijsq; pecudibus parcere, aut
 inde quicquā praeda nomine usurpare, sed omnia
 Deo sacra esse, ut iuxta Moysis praeceptum
 Amalecitarum nomē ē rerū natura deleatur.
 Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ra-
 tū obedientiam in hoc consistere, si non pā-
 rēret tantum; sed etiam quam celerrimē mā-
 data exsequeretur: confestim omnes undiq; co-
 pias contrahit, & recensito apud Galgala mi-
 lite, absq; tribu Iuda circiter quadringenta mi-
 lia comperit, quae tribus ex suo tantum delectū
 praebeuit triginta milia. Saulus autem Ama-
 lecitarum terrā cū exercitu irrupens, pluribus
 locis insidias circa torrentē disposuit, ut nō solū
 marie aperto eos infestaret; sed ex improviso
 etiā per vias circumuicēs opprimeret. Postremo
 magna

magno pralio in fugā uersos non prius persequi
 destitit, quā ad unū omnes ferro tolleret. Quod
 opus posteaquā ita ut diuinitus pradiētum fue-
 rat successit, oppidatim bellum circumferre coe-
 pit: quorū aliquot machinis, alia cuniculis &
 operibus, nōnulla fame, siti, alijsq; modis cū ex-
 pugnasset, usq; ad mulieres & pueros cadibus
 grassatus est, nec crudele nec inhumanū hoc ra-
 tus: primū quod in hostē sauires, deinde quod
 iussu Dei, cui non parēre periculosum est. Cepit
 etiam regē hostium Agagum, cuius magnitu-
 dinem ac pulchritudinē corporis miratus, ser-
 uare cum decreuit, idq; nō ex Dei sententia, sed
 uictus affectu proprio, incōcessam miserendi li-
 centiam suo periculo sibi usurpans. Deus enim
 ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidē
 parceret; quos natura ipsa miseratione ceteris
 digniores esse uoluit. Saulus autē regem ipsam
 hostiū, & malorū omnium Hebraeis anteq̃ ser-
 uauit, pluris eius formā quā Dei mādara fa-
 ciens. Hoc eius peccatū imitatus est mox popu-
 lus: & ipsi enim iumentis ac pecoribus peperce-
 runt, in pradam cōtra Dei mandatū abactis: pe-
 cunias etiā ceterasq; opes diripuerūt, nihil per-
 dentes nisi cōtempnibile. Itaq; deuictis omnibus
 à Pelusio, quæ urbs est in Aegypti finibus, usq;
 ad rubrum mare, totā eam regionē. Saulus uo-
 cauit, sola sicimitarum gente intacta, qui in
 Maadiana terra mediuallis habitant. Nos autē
 belli

belli principium admonuit per nuntios, ut secederent, ne res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perveniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem qua illis cum Raguele

IX. Moysis socero intercedebat. Atque ita Saulus, ac si nihil esset pretermisum ex ijs, qua propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandaverat, sed omnia fuissent ad unguem observata, laetus victoria domum reuertitur. Deus autem offensus est quod regi erat paritum, & quod populus pecudes in pradam traxerat, cum ipse neutrum permisisset. Iniquum erat cuius ope victoria contigisset, eius mandata contemni, etiam si is moralis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re prophetam, ait se poenitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malit quicquid ipsi visum fuerit facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fufis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus veniam regi non annuit, quod non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: qua non aliunde magis nascentur, quam ex nimia eorum in quas peccantur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudenter maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur Deus preces propheta non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad regem, Galgalis cum agens

agentem, proficiscitur. Hunc quàm primum rex
uidit, accurrens salutauit, dicēs se gratias agere
Deo pro uictoria, omniaq; iuxta uoluntatē eius
esse peracta. Tum Samuel, Quī sit igitur quòd
uoces iumentorū & pecudum in castris audio?
Respondit rex, populum hęc ad sacrificia reser-
uasse: sed gentem Amalecitarum interuisione
iuxta mandatū deletam, nemine superstitē. So-
liam se captiuū adducere eorū regem, de quo ex
propheta cōsilio se decreturū. Ad hac prophē-
ta respondit, Non sacrificijs delectari deum, sed
uiris bonis ac iustis: hos autē esse qui uolunt a-
si & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se
rectē fieri putant, nisi quod iuxta eius precepta
fiat. Contemptum enim eius consistere non in
sacrificando, sed in non obediendo: & qui non
obediunt, unicūq; hoc & uerum sacrificiū non
offerunt, ab his Deum nec multas saginatas ui-
ctimas, nec donaria ex auro argēto'ue fabrica-
ta uel postulare uel admittere: sed aduersari
hęc ut malitia magis, quàm pietatis argumen-
ta. Contrā qui id solum meminerūt quòd ab ipso
iussim est, & mori mallent quàm inde discede-
re, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his
requirere. quòd si etiā sacrificare aliquid libue-
rit, pauperem honorem grātius ab his accipere,
quàm a quocūq; alio uel ditissimo. Tu igitur,
inquit, scito te in iram Dei incurrisse: cōtempisti
enim & neglexisti mādata eius. Nam quibus
oculis

oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idē esse putas, perire, et immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni, & huius potestatis, qua elatus cōtra auctorē tuæ felicitatis mādāta eius neglexisti. Saulus autē fassus est se peccasse & malè fecisse, quòd uerbis propheta nō paruisset: metu tamē coactū se id fecisse, quòd non auderes militē prada cupiditate accensum cohibere. Sed da ueniā, inquit, & propitiū esto: Cauebo enim in posterū, ne in simile peccatum incidam, rogabatq; ut maneret cārisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille uerò qui prouidebat Deum nulla flectendum uictima, abire incepit.

Samuel ad Dauidem reglā potestatē transfert. C.IX.

TVM Saulus retinere eum uolens iniecit manum in pallium: & quia Samuel propere discedebat, scissura facta est in uestimento: cumq; propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad uirum iustum & bonum: Deum enim in proposito manere, neq; similem esse homini natura mutabili. Saulus sciebat Deum sibi merito insensum, sed factum infectū fieri nō posse. Rogabatq; saltem hoc honoris sibi haberet, ut Deum simul in presentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiā Samuel, & unā cū illo adoratū inuit. Post hac adductus est ad eum Agagus rex Amalceitarū: qui eiam, O mortem amaram, exclamasset, audinī a propheta,

pheta, Quemadmodum tu multis Hebraorū mī-
 tribus casis earū filijs lamenta & luctū attri-
 listi, ita aquū est ut ipse matri tuae mōestitiam
 afferas, iussitq; eum ibidem in Galgalis inter-
 fici: ipse uerò reuersus est Ramatham. Rex ue-
 rò tum demū sentiens in quā mālā offenso Deo
 perucnisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod
 nomen collem significat, nec post illam diem un-
 quam in propheta conspectū uenit. Samueli ue-
 rò uicē eius molestē ferentī, Deus hanc curam
 mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethle-
 ma proficisci ad Iesseum Obedae filiū, & ex eius
 filijs eum ungere, quem ipse indicasset sibi regno
 dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri se,
 ne si Saulus hoc senserit, uel per insidias, uel etiā
 aperta ui perniciē sibi moliretur: iussus hac de
 re securus esse, ad dictū oppidum peruenit. Eo lo-
 ci magno hominū concursu salutatū est, qua-
 rentibusq; aduentus causam, sacrificatū se ue-
 nisse dixit. Peracto sacro Iessū ad epulas unā
 cū filijs cōuocat: uisq; natu maximo eximia sta-
 tura ac forma iuuenē, coniiciebat inde hunc esse
 regnaturū. Sed hac parte nō est assequutus Dei
 promidentia. Percontanti enim, an hunc iuuenē
 ungere deberet, quē ipse admiratus dignū regno
 ducebat: responsum est, non eadem spectare Deū
 quā homines. Tu, inquit, uisa iuuenis pulchritu-
 dine, iam satis dignum principatu existimas:
 apud me uerò non eximia corporis forma prae-
 mium

miū est regnum, sed animi uirtuti, & cum requiro qui hac sit perfectè exculus, pietatēq; ac iustitia, obediētia & fortitudine animū exornatus. His auditis propheta iubet Iesseum filios omnes ostendere, moxq; et alij quinque adfuerūt: horum nomina iuxta aetatis ordinem sunt hæc: Eliabius, Aminadabius, Samma, Nathanaël, Rael, Asamius. His quoq; uisis, qui nihilo deeriorēs forma erant, propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset: & audito quòd nullus, sciscitatur ex Iesseo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregū: propheta iubet ut confestim uocetur, non enim licitum esse absq; illo sacrū epulum celebrari. Qui postquā accitus à patre uenit, adolescens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali specie: sum propheta ad patrē uersus submissa uoce, hic est, inquit, quem regnare Deo uisum est, & cū dicto accumbit, & proximū sibi adolēcentē collocat, ac deinceps patrē cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrū oleum, quo delibutū Dauidem in aurem admonet, Deū ita uelle, ut regnum in populum obeineas: præcipitq; ut iustitia colas, & operā dei ne unquā à mandatis Dei discedas: Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiā uniuersam illustre nomen consequenturam. Palaestinos quoq; ab illo subigendos, & cum quibuscumq; gētibus congressus

congressus fuerit, semper victorē rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturum quā posteris relicturū. Post hac mādāta Samuel domum proficiscitur, simulq; numen deserto Saulo ad Davidem commigrat: quo factum est ut hic concepto divino spiritu prophetare inciperet. Saulus verò in morbū demoniacū incidit, ita ut praefocari ac strangulari videretur, nec aliā opem inuenirēt medici, quā si quis peritus excantator adhiberetur: monuerūtq; ubiq; inquirendum, qui quoties rex à demone agigaretur, stās ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumq; rex sine mora quari talem mandasset, quidam ex astitibus ait, se apud Bethlema vidisse filium Iessei, adolescentē liberali forma, & prater aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctū, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittitur ergo ad Iesseum abducturi Davidem à gregibus, nuntiantq; patri, regem audita adolescentis tam forma quā virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iesseus, simulq; munera per filium regi misit. Cumq; venisset, confestim à rege admodum lato in satellitiū assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à demone agigaretur, unicum erat in excantatione remedium, & solus David hymnos ad citharam accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessao, ut filium apud re-

gem degere pateretur, quandoquidem tantopere
eius praesentia delectabatur.

Expedicio noua Palaestinarum contra Hebraeos. C A. X.

XI.

A Reg. 17. *Liquanto ante post Palaestini conscripto
numero exercitu bellum Israelitis inse-
runt, & castra inter Sochum & Azecū op-
pida metantur: nec Saulus cunctatus ducto in
hostē exercitu effecit, ut prioribus castris reli-
ctis in munitiore quendā collem ē regione Israē-
litarum Palaestini se conferrerēt, ualle quadā in-
ter utrosq; intercedente. In hanc ē castris hostiū
descendit Gittanus Goliathus, uir prodigiosa sta-
tura, quatuor enim cubitos uno palmo supera-
bat, hastos armis conuenienti armatura prose-
ctus. Thorax quinq; millia siclorum pendebat,
huic moli respondebat & galea & ocrea: pra-
grandem etiam hastam non dextra gestabat,
sed humero sustinebat, sexcentorū siclorū ferro-
cuspidatam: ponē sequebatur armatorum pha-
lanx. Hic cum inter utraq; aciem cōstitisset, im-
mani uoce sublata, Quid opus est, inquit, Hebraei
ancipitem maris aleam nos subire? Date mihi
aduersarium, & duorū periculo decernatur, pe-
nes utros fuerit uictoria: ut quorū miles suc-
cubuerit, alterius partis ingum ex pacto susci-
piane: praestat enim unum aliquem, quā totū
exercitum, in periculum adducere. Hac locutus
retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursum
procedens eisdē uerbis est usus, atq; ita per qua-
draginta*

draginta dies prouocare hostem praeclis conditionibus non destitit, stupente Saulo cum universo exercitu: qui prodibant quidem in aciem, sed à neutris intem pugna subat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remisit patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui cum signa regia sequebantur, isq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quam geritur, missus à patre venit in castra, nifurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne unum quidem esse inter Hebraeos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortè cum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditusq; barbari conuiijs grauius commotus, se paratum dixit ut hostem excipiat. At Eliabius maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiã rerum supra quã etate eius deceat ferocientem, addens satius esse ut ad patrem ac greges quã primũ reuertatur. Reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi nõ deesse animum ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regem de hoc sit perlatum: quare accitus & iussus quid uellet dicere, Non est, inquit, rex cur abijciamus animos aut formidemus: Ego congressus cum hoste insolentiam eius compescam, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum

reddam: cāioq; erit tua simul et uxorū illustrior gloria. quòd ab adolescēte magis quàm uiro hostis denictus uidebitur. Saulo uerò laudante generosum eius animū, nec tamē audente rem tantam tam tenera atati cōmistere: Non est, inquit, quod dubites, nam hac Deo fretus polliceor, cuius fauorē iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascere, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamq; ferā in me impetum uerientē cauda correptā, soloq; afflictā occidi: neq; mitius tractaui uisum greges inuadentem: Et hanc quoq; beluam nihilo pluris facio, qui ciam in Deū atq; homines conuitia euomat, non patietur esleste numen impune hoc illum auferre, sed meis eū manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia iuuenis, ut rex omnia fausta precatu ad pugnam cum mitteret, instructum prius thorace regio, simulq; ense ac galea. Tum David qui armis gestandis nō assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiēs: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permittē meo arbitratu pugna capessere: Et cū dicto arma deponit, baculumq; tantū assumit, Et conictis in peram quinque lapidibus de glareā torrentis, funda dextram armatus in hostē properat. Hunc apparatū postquā uidit barbarus adeò cōtempnit, ut per ludibrium percōtaretur, num se canē putaret, qui armis ad canes arcendos aprius instructus ad pugnam

gnam prodiret. Imò cane niliorē, respondit Dauid. Quo dicto commotus Goliathus, fanda et infanda conuitiatu minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurū. Tum Dauid, Tu me innadis hasta tua cōfissus, ac thorace, & gladio: mihi uerò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitū nostris manibus hodie deleturus est: auferā enim tuū caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam: & discant omnes quòd Deus curam Hebraorū habet, cuiusq; providentia uires nobis simul atq; arma suggerit: sicut contrā, ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palaestinus armis grauior quàm ut procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac incircum contemptus ferebatur.

Singulare certamen Davidis & Goliathi, sequentiaq; Palaestinatorum clades.

C A P. X I.

Hic Dauid impigrè occurrit, oculatū adiutorē Deum secū in certamen ducēs, & promptū ē pera in hoc selectum ē torrēte unum lapidem, funda rotatū tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usq; penetraverit: quo ictu sopitus Goliathus in facie est prostratus. Accurrit uictor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbari obtruncat: tantumq; in eo momenti fuit, ut ē uestigio Palaestini terga uerterent. Videntes enim praestantissimum ex suis iacere, nullam amplius

spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & uniuersus Hebraorum exercitus sublato militari clamore in trepidos irruūt, & quorquos assequi poterant cedētes, usque ad Gitta fines, ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palaestinarum triginta milia, & duplo plures sunt uulnerati. Saulus uerò à persequēdo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autē Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. *Moyses* deinde inuidia Saulus coepit clam Dauidem odisse, hac potissimum occasione: Cum enim uictor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam uenerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierū cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse, uirginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Naque audiens decuplo potiores uictoriae partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eū habere coepit: & parum tutum putans armatum circa se uersari, ex satellite tribunalum fecit, non tam illius honori quàm suae securitati consultum uolens, ut saepe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autē nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudinē non solū apud populū graciosus fieret, sed etiā Sauli

filia

*filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrē
 quidem latere id posset. Naclū enim se amplio-
 rem insidiarum tendendarum occasione putans,
 renunciantibus puella amorem, libenter se illam
 ei traditurum respōdit, futuram periculorum & 2. Reg. 17.
 exitij causam. Promitto, inquit, filia coniugium,
 si sexcenta hostiū capita afferat. Scio illum ho-
 noris audium, & ex periculis gloriā petere non
 recusaturū, sed fortiter Palaḥtinos inuasurū: id
 quod mihi bonū erit & commodum: sic enim sine
 mea infamia sublatius securitatē nobis afferet.
 Mittis deinde domesticos qui Dauidis mentem
 perirent arent, quomodo erga puellae coniugium sis
 affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob gratiam
 qua cū apud regem, tum apud populum polle-
 ret, Saulus generum sibi eū destinasset: Vobis, in-
 quit, fortassis mediocris res uideatur generum re-
 gium fieri, mihi certē non item, qui conscius mihi
 sum quā plebeius ortus sim natalibus. Quo re-
 nūciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, ni-
 hil me morari pecunias, aut dona qua sponsa of-
 ferat: hoc enim uēdere fuerit filiam magis quā
 elocare. Sed cupere generū, fortitudine alijsq; uir-
 tutibus præcellentē, quales in ipso iam comperi.
 Poscere autē pro nuptijs filia non aurum aut ar-
 gēum quod ē paternis adibus afferat, sed cladē
 Palaḥtinorū. & sexcenta eius gentis uirorū ca-
 pita. Nā & mihi nullū aliud tali munere opta-
 bilius: & filia fuerit honorificum non uulgaria*

doma ista accipere, sed in matrimonium viri spectata ac testata fortitudinis convenire. Quibus auditis David putans sincere à rege affinitatem suam expecti, nihil cunctatus, neq; expensens negotij difficultatem, cum suo sodalizio ad imperatorem exsequenda properat: Et hic quoq; ut in ceteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Casis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscisa signum victoria ad regem retulit, promissi eum admonens.

Saulus Davidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. C A P. XII.

2. Reg. 19. **S**aulus autem non valens tergiversari, quod turpe duceret vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias et perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hac necessitudo animum regis immutavit. Videns enim favorem Davidis et apud Deum et apud populum augeri, parum tutum hoc existimavit vel regno suo, vel vita: et cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decrevit: cuius necis Ionatham filium cum domesticorum fideissimis ministros esse voluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quod non solum amare talem iuvenem desueris, sed mortem etiam eius expeteret, cum propria benivolentia, cum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat: simulq; consulit, ut saluti sue maturè fuga prospiciat.

spiciat, neu in sequentem diem usquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrē salutabo, & nactus occasionem de te mentionem injiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de republ'ca & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari: post colloquium autem certiore de patris animo faciā. Paruit huic consilio David, siq; quā primū è cōspectu regis subtraxit.

Quod rex Davidi necem sit molitus. CAP. XIII.

Sequenti autem die Ionathas patrem accedens, cū hilarem ac lubentem eum offendisset, coepit de Davide verba facere. Pater, inquit, quānam in re vel magna vel parva laesus inbes interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palaestinarum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebraeorum vindicavit, solus provocato hosti opponere se ausus: idem postea relicto praescripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quò magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Injuria enim hac ad filiam quoque tuam perimet, quā primū viduata erit, quā coniugij fructus expectetur. Haec igitur reputans sine te flecti admittit, ne ne scias in virum primū optimè de

A S fami

familia nostra meritis, quando te demoniaco morbo misere nexatum pristina sanitati restitutum seruanis: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie vindicanis. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saul, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Davide abstinere se nolle. Vicit enim aequitas iras ac formidinem. Ionathas autem accito Davidi indicat mollium patrem, iam nihil magis quam salutem ipsius cupere: reductumq; in aulam patri reconciliat, ut solita officia circa eum quem admodum antè obiret.

Quomodo David aliquoties infidias regia egre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuit. CAP. XIII.

PER idem tempus Palaestinis bellum redintegratibus, David cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; victor magna eorum strage edita ad regem reuertitur. At non na exceptus est ab eo ut sperabat, utq; post rem feliciter administratam excipi oportebat: sed successu moestus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursus intemperijs ut ante ageretur, accitum in cubiculum in quo decumbere spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: Et illo iussa exsequente, spiculum in eum iaculatus est: quod cum David flexu corporis declinasset, domum refugit, ibiq; per totam eam diem mansit. Nocturno misit rex qui usq; mane ades eum seruaret, ne clam

clam elabereitur, ut in iudicium euocatum capitali
sententia dānaret. Melcha autē eius uxor & re-
gis filia ubi patris uoluntatē cognouit, accurrit
ad maritū, quanto is in periculo esset, ipsaq; una
cum eo renuncians, quo sine uincere nec uellet nec
posset. Cane, inquit, ne te sol hic deprehendas, aut
nunquā posthac te uidebit: sed fuge dum per no-
cturnas tenebras licet, quas Deus ad tuā salutē
longiores faciat: alioqui scito quod si te pater in-
uenerit, sine mora est interfectorius. Hūc dictis fu-
ne per fenestram demissum periculo exemit: de-
inde parato lecto tanquā agrotanti, stragulis ie-
cur capra recens exemptū subiecit: diluculoq; ue-
niētibus quos pater ad Dauidem miserat, osten-
dit lectū operiū, & quod palpitatione iecoris
stragula moueri uiderent, maritum agrum anhe-
lare persuasit, addens totā noctem inquietā cum
exegisse. Quod ubi renunciātū est regi, ea nocte in
aduersam ualeitudinem incidisse, iubet sic ut erat
eum afferri, omnino enim illi moriendum esse.
Qui cum reuersi ac reiecto cubili artem mulie-
brem tandem deprehendissent, rem totam ad re-
gem deferunt. Et cum pater exposlularet, quod
inimicum sibi eripuisset, excusationem uerisimi-
lem commenta est. At illū mortem sibi ni pa-
rēret ac adiutaret comminatum: itaq; uenia se
dignam qua hoc non sponte fecerit, sed necessita-
te compulsus: debere enim illi cariorē esse uitam
filie, quā inimici interitum, atque ita ueniam
conseq

consequitur. *David* autem fuga clapsus peruenit ad prophetam *Samuelem* in *Ramatha*, eiq; rem omnem quo erga se animo rex esset indicat, & quàm minimum absuerit quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idq; ciam neq; regē ulla in re lessisset, neq; in bello segniter aut impronide se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confisset: atq; hoc ipsam esse quod *Saulum* ad inuidiam ac odium magis excitaret. *Propheta* uerò cognita regis iniquitate, relictà *Ramatha* *Davidem* ad quendam locū deducit, cui nomen *Galbaath*: ibiq; aliquandiu cū eo habitauit. *Vi* uerò nunciatum est regi *Davidem* apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahāt. Qui postquam ad *Samuelem* uenerunt, offendit eū in cœtu prophetarū, moxq; eodem spiritu afflatus, & ipsi prophetare cœperūt. Hoc audito *Saulus* alios eò mittit, *Davidē* comprehensuros: quibus cū idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit: cūq; terij quoq; prophético spiritu corripereēt, tandem ira impotens ipse eò properat: iamq; non longe ab eo loco remotus prius quàm in conspectū *Samuelis* ueniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumq; ad destinatū locum peruenisset, alienatus à mēte, abiectiq; uestis nudus per diē ac noctē in cōspectu *Davidis* & propheta iacuit. Paulo post ad *Ionathā* *David* peruenit, multa de patris eius insidijs conquerēs, quòd se nihil tale meritis

totis viribus opprimere cuperet. Ille uerò rogabat
 ne uel ipse hoc temere suspicaretur, uel alijs fortè
 suggerentibus talia facile crederet : sed sibi soli 1. Reg. 20.
 fideret, cui cõpertum sit, nihil mali patrẽ contra
 ipsum moliri: alioqui indicaturũ cum sibi fuisse,
 cum absq; ipsius consil o nihil agere soleat. Con-
 trã David iureiurando assenerabat se uera dica-
 re: obieſtabaturq; ut mallet credere ac saluti
 amici prospicere, quã cõſẽptiſſimis uerbis tanquã
 uanis tũ demum fidẽ habere, poſteaquã extinſũ
 uel uiderit, uel audierit. Nã patrem talia con-
 ſilia ideo cum ipſo non cõmunicare, quòd nō igno-
 ret mutuã beneuolentiam qua inter ipſos interce-
 dat. Quare triſtis quòd iam perſuaſus eſſet, per-
 contatus eſt, qua nã in re poſſet illi gratificari.
 Tum David: ſcio, inquit, quòd bene mihi uelis,
 & gratificari cupias. Cras erit prima luna &
 ſolemne regis conuiniũ, cui me quoq; adhibere ſo-
 let: quare ſi ita uidetur extra urbẽ in agro clãte
 præſtolabor: tu uerò cũ requiſuerit me, dic profe-
 ctum in patriã Bethlema, ut interſim feſto quod
 mea tribus celebrat: idq; permiſſu tuo factum.
 Quòd ſi, ut mos eſt de amicis, dixerit, Feliciter
 proſectus ſit: ſcito illũ nihil mali aduerſum me in
 peſtore coquere. Sin autem aliter reſpõderit, hoc
 erit tibi iniqui in me animi argumentũ: indica-
 biſq; mihi rem, ita ut præſenti mea calamitate
 mutuãq; noſtra amicitia dignum eſt, quã fide in
 hoc data & accepta dominus cũ ſerno tuo no-
 luſti

laisti inire: quæ si me indignum aut erga paren-
tis tuum iniurium censes, nihil expectatis eius inf-
sis iam nunc me tuo gladio confodito. Hac ultima
verba graniter ferens Ionathas, facturum se po-
stulara promissit. Et si quid patrem malè de ipso
cogitare deprehenderit, indicaturus: Et quò ma-
iores ei fidem faccret, educto sub diuum iurciu-
rando cõfirmat, nihil se nõ censaturũ quod ad sa-
lutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hæc uni-
uersitatẽ quàm late nides implet ac moderatur,
quicquid prius quã eloquar mentẽ meam nonis, te-
stis esto initi inter nos fœderis, quodquid nõ prius pa-
tris voluntatẽ seruari desistã, quàm cõpertum
habnero ecquid latentis odiũ aduersum te cõcepe-
ris: et quicquid deprehẽdero, siue amicũ, siue in-
sensum, cõfestim tibi significabo. Nonis deus quod
ipsum tibi perpetuo propitiũ precor, utquid semper
tuas res prosperet, quẽadmodum. Et nunc facit,
Et posthac facturũ est: Et sine pater meus sine
ego tibi aduerser, tu tamẽ ope illius nunquã non
niكتور euades. Tu uerò memor esto huius nostri
affectus, Et si me perire contingat, liberos meos
serua. Et mihi debitam gratiam in illos colloca-
Post hoc iusiurandũ Dauidem dimittis, inssum
in certum agri locum secedere, in quo se exercere
solebat: cognito enim patris animo uenturum se
illuc unã cum puero. Et si, inquit, emissis tribus
ad scopum iaculis, collecta puerum referre insser-
ro, iacere enim ante ipsum, scito nihil triste à pa-
tre

ere timendum: quòd si contrarium me dicere au-
 dieris, patrè quoq; contrario modo affectum ex-
 stima: utcumq; tamè ceciderit, ego dabo operã, ne
 quid tibi secus quã uelimus accidas. Tu cum la-
 tiora tempora uenerint, fac memor sis horum, &
 liberos meos commendatos habeto. Hic Ionatha
 promissionibus confirmatus David ad constitu-
 tum locum proficiscitur. Sequenti uerò die qua
 fuit nonilunium, rex de more caste ac purè ad
 cœnã uenit: cumq; filius Ionathas dexter illi ac-
 cumberet, alterumq; latus Abenares exercitus
 imperator clauderet, uidens Davidis locum na-
 cunum tacuit, suspicatus cum ideo abesse, quòd à
 congressu uxoris non esset purus. Sed cum ne po-
 stridie quidè adesset, sciscitatus est ex filio, qua
 de causa neq; tunc, neq; hesternã die adfuisset so-
 lennibus epulis Iessai filius. Respondit ille, profectus
 in patriã ad solennè tribus eius festinitatè, com-
 meatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad
 hoc epulum inuitauit, & si tibi idè uidetur, ibo:
 nosti enim quãa beneuolètia hominè prosequar.
 Hic iam nò amplius odium suũ Saulus apud fi-
 lium dissimulare potuit, & euidenter patuit, quò
 infesto esset in Davide animo. Iurgio enim ad-
 ortus filium, desertorè eum patris ac hostem ap-
 pellauit, sociumq; & adiutorem Davidis. Nec
 pudere cum quòd nullo parentum respectu cum
 inimicis conspiret, & non possit induci ut cre-
 dat nunquam securè regnauit in incolis. Da-
 uid

nide : simulq; iubet, ut hominem accersat, datu-
rum debitum supplicium. Cumq; filius quæreretur,
ob quā culpam eū capite plectere uellet, non iam
intra uerba irā continens proripuit se, & nactus
alicunde spiculum, impetū in filium fecit : perpe-
rassetq; impium facinus, ni interkursu amico-
rum fuisset cohibitus : atq; ita manifestè mali-
gnum & infestum erga Dauidem animū apud
filium prodidit, cum minimum absuerit quin suis
ipsum manibus propter illū perimeret. Ac tum
quidem regius filius ē conuinitio profugus, oblitus
epularū, tum suū periculum, tum amici iam neci
destinati nicem dolēs, in mœrore noctem exegit:
& prima luce ante urbē in agrū prateu exer-
cendi se, sed re uera ut amico indicaret omnia,
processit : peractūq; in iaculatione his quæ pro-
miserat, ablegatoq; in urbē comite puero, solitu-
dinem nactus ad colloquium Davidis properat:
qui ut primum in conspectum est datus, procum-
bēs ad eius pedes seruatoreū suū salutauit. Ille
erectum à terra cōplectitur, atq; ita equales duo
in munis amplexibus harētes iniquā sortē suam
deplorabāt, quā illis suauissimā consuetudinē in-
uideret, & inuitissimos à se inuicē distraheret,
quod illis morte nihilo mitius uidebatur : ac uix
tandē multis lacrimis exsatiati, obrestatiq; se in-
uicē ut mutua fidei perpetuò meminissent, digre-

XIII. dimittitur. Inde David fugiēs infestissimum re-
2. Reg. 21. gem, in oppidum Nobam ad Achimelechum
sacerd

sacerdotē peruenit: qui solū neq; famulitio stipatum, neq; amicis comitatum aduenisse uidēs, motus admiratiōe tāta solitudinis causam percōstatue est. Tū ille secreta mādata à rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset, nā famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. Poposcit autem ab eo uaticū, sic enim & amici officium facturum. & ad præsens negotiū opem collaturū: quo impetrato, armorū etiā aliquid petiit, aut hastā aut gladiū. Fortē autē aderat quidā Sauli seruus natione Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularum curator. Pōtifex uerò negauit sibi esse quicquā armorum, esse tamē ibi Goliathi gladium, quē occiso Palæstino Deo cōsecrauerat. Hoc accepto David extra ditionem Hebraorum aufugit in Gittā Palæstinorū, apud quā regnabat An-chus. Vbi agnitus à regis ministris, & indicio ad regem perlato, hunc esse Davidem, qui tam multa Palæstinorū milia neci dederit: ueritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita ut ore spumam emitteret, & aliā signa insania præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittēsū regem astrueret: qui iratus famulis q̄ mente captū hominē ad se adduxissent, iussit ut quā primū eijceretur. Hoc p̄-
2 Reg. 21.
 elo ē Gitta cū euasisset, in tribū Iuda peruenit, & agēs in spelūca quæ est in agro Adullama,
B misit

*misit ad fratres qui eos doceret, ubinam ipse moraretur: at illi cū tota cognatione se ad eū cōtulerunt: nec nō & alij multi aut rerū nouarū cupidi, aut Saulū timētes, ad eū ultro cōfluxerūt, operā suā ad omnē eius nutū offerētes: quorum numerus ad quadringētos creuit: quorū multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitā rēgem proficiscitur, rogatq; hominē ut parentes ipsius intra regni sui fines tātisper reciperet, dū res corū in meliore statu collocarētur. Quo impetrato, & parciūbus in magno honore apud regē quādiu illie māserūt habitis, ipse iussu prophetae relicto deserto in tribū Iudā se cū suis trāstulie, apud Sarim opp: dū se cōtinēs. Quod postquā ad Saulū delatū est, Dauidē cū armatorū manu esse cōspectū, in nō mediocrē metū ac perturbationem regē cōiecit. Sciēs enim eius magnanimitatem ac fortitudinē, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certē difficultatis ac laboris plurimū afferret: conuocatisq; amicis & ducibus & uniuersis suis tribul:bus ad regiā urbē Gabā, sedēs in loco cui nomē Aruū, adstāte honoratissimo quoque, & toto satellitio, sic eos est affatus: Viri cōtribules, scio vos meminisse quantis à me affectis sitis beneficijs, & agris locupletati, & honoribus ac praefecturis aucti. Rogo igitur nū plura & maiora munera à Iessai filio expectetis: scio enim vos omnes in illū propensiores, initio facto
à Ionat*

à Ionatha filio, qui & uobis huius sententia auctor est: nō enim me latet clādestina inter illū & Dauidem icta sœdera: neq; q̄ cōsilio & opibus aduersariorū partes cōtra me adiuuat. Vos autē nihil hac cura tāgit, sed quieti quò res euasura sit expectatis. Post hac regis uerba ceteris silentibus, solus Doëcus Syrus mularū regiarum curator respōdit, uidisse se Dauidē in Noba oppido, quò cū ad pōtificē Achimelechū uenisset, ab eo de euciu rerū oraculū accepisse, adiutūq; cōmeatu & gladio Goliathi armatū, quò uolebat deductū esse. Accitus est mox cum tota cognatiōe pōtifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessai filiū, & regis insidiatorem armis atq; cōmeatu instruxisti? aut cur etiā de futuris oracula ei reddidisti? Nō enim ignorabas, q̄ propter odiū quo familiā meā prosequitur, hinc ausugerit. Pōtifex autē nihil horū inficiatus, liberē fassus est hac se nō tā Dauidi prastitisse quā ipsi regi. Excepi, inquit, nō ut inimicū tuū, sed ut fidissimū ministrū & tribunū, & quod maius est generū, ac propinqua necessitudine cōiunctū: quis enim putaret eū qui hoc honore à te dignatus sit, inimicū esse, ac nō potius cū primis beneuolum? Consulius etiā de diuina uoluntate, nō nunc primum ei respondi, sed aliàs quoq; saepenumero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negotium properare, non suppeditare qua requirebat, ad tuā magis quā ad illius

iniuriā pertinere indicabam. Quare nō est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidē moliri audiuisti, ob exhibitiā à me humanitatis, sauere me illi aduersum te cogites: in amicum enim ac generum, & tribunum tuum collatum nobis, quicquid officij in illum cōtuli. His uerbis Saulus fidē habere noluit, q̃ plus apud eum metus periculi ualeret, quā excusatio quātumuis iusta: itaq; circumdatum armatis cū tota familia iubet cōtrucidari. cumq; illis, religio esset uiros Deo sacros ferro uiolare, Doēcum Syrum eā cadē perpetrare mādauit: qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, pōtificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecēti octuaginta quinq;: moxq; missi sunt à rege Nobā sacerdotum oppidum, qui cōtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu, postremo flāmis eā deleuerūt: ex quā clade unicus tātum Achimelechii filius, nomine Abiatharus, seruatus est: idq; totum iuxta oraculū Dei Eli pōtifici olim redditū cōtigit: quo pradictū erat, propter filiorū iniquitatē eius posteritatē aliquādo interiturā. Rex autē Saulus tam sauo facinore perpetrato stirpe pōtificia inuicem deleto, neq; teneram ætatē miseratus, neq; grādanos reueritus, insuperq; cinitate quā patriū ac alumnā sacerdotū, & prophetarū singulari privilegio Deus elegerat, sola æquata, satis declarauit quā prauum

fit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebei, quia non audent, neque liberum est natura obsequi, aequi ac boni viri esse videntur, mirumque quoddam iustitia studium pra se ferunt: quin & pietatem interea colunt. Deumque omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogitationes intueri persuasum habent. Sed simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, ex utrisque pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaque persona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam, diuinariamque; aequè ac humanarum rerum contemptum prolubuntur: & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cumque omnes eorum non actiones solam, uerum etiam uoluntates in conspectu sint omnibus proposita, tum maxime tanquam aut dissimulare Deo, aut & ipso potestate eorum formidante, in subditos debacchantur: & quicquid aut per inanem metum, aut odium, uel fauorem irrationabile decernunt, id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum uero prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quorumque enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehant: deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam saepe opprimunt, non considerantes quam merito, ratumque temerarijs delationibus absque ulla probatione fidem adhibentes: & se-

niant non in quos oportet, sed in quos ipsis sequi est facile. Hac ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitum, qui primus post sublatam optimatum administrationem, ac iudicium supremum magistratum rex Hebræorum creatus, propter suspectum Achimelecum trecentos sacerdotes & prophetas interfecit, caesosq; excidio urbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum sacerdotibus sacrisq; ministerijs orbanis, post tam numerosam eadem ne patriam quidem eorum & seminariū superesse passus. Abiatharius autem Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes eadem sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familia cladē & patris interitum ei renunciauit. At ille iam ante se hoc praesagiuisse dicebat, cum illic Doëcum uideret: facileq; suspicatum, calumniā pontifici apud regē struendam: egerrimeq; ferebat qd ipse tanti mali occasionē praeuisset: simulq; iussit, ut apud se maneret, qd nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idē tēpus cum indicatū esset Dauidi Palaëstinos in Cillanorum agrū irrupisse, eumq; quantum est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius propheta, an Deus uictoriā annueret: confirmatusq; oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna eade repulit, praedasq; ex hostico egit, & Cillanis praesidio fuit, dum fruges ex aruis conueherent. Resciuit hoc manū Saulus: nā rei feliciter gesta fama cōtincri

1. Reg. 23.

nō potuit, quin latè propagata ad regis quoq;
aures permaneret, nō sine ipsius *Davidis* laude.
Quo nuncio laus rex putavit se iā rē factā ha-
bere, audies inimicū se intra unius oppidi mœ-
nia cōclusisse, & divinitus hāc occasione oppri-
mendi eius datā dīctitās, edicit populo ut Cillā
properè circumventā tā diu premās obsidiōe, do-
nec *Davidē* in potestātē redactum interficiant.
At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis re-
bus cōsuleret, fore ut Cillani eius deditione ab-
ira regis se redimās, relicta urbe in desertum se
cum quadringentis armatis cōtulit, ibiq; collem
quendā munitū insedit, nomine *Engelain*. Si-
lus autem cognito qd *David* non amplius apud
Cillā esset, expeditionē cā omisit. *David* uerò ex
deserto in Canā locū agri *Zipheni* se cū suis trā-
stulit: quò etiā *Jonathas* regis filius preesto fuit
salvaturus amicum, & de futuris collocuturus.
Hortabaturq; cū ut bene speraret, né ne presen-
tibus difficultatibus de fatigatus cedcret: omni-
no enim regnaturum eum, & uniuerso Hebrao-
rum populo præsuturum. Tales autem felicitat-
es non solere ociosis contingere. Renouatisq; fœ-
deribus & sancita sub Deo teste in omnem vitā
amicitiā, additisq; diris execrationibus in eum
qui prior à pactis recederet, illū cō loci reliquit
metu nonnihil ac solitudine lenatum: it se uerò
domum suam repetiit. *Zipheni* uerò gratiam re-
gis captantes, certiorē eum faciunt. *Davidem*

in agro suo morari : pollicebanturq; suam operam, ut in manus regis traderetur: occupatis enim quibusdam faucibus, nullū reliquū illi fore effugium. Saulus uerò hominibus collaudatis, gratijsq; actis, quòd inimicū sibi indicassent: cumu-
litē se illis beneficium repositurū pollicitus, misit qui diligēter quærerēt Dauidē, omnesq; deserti latebras perscrutarentur: dicēs se breui cum exercitu secuturā. Atq; ita Zipheni duces se regi ad perquirendū eum & cōprehendendū obtulerunt, studium suum erga ipsū nō inditio tantū declaraturi, sed omnibus uiribus conando ut in potestatem redactum regi trāderent. Sed nō habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus ciam nullū periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiā uirū pium & prae-
terius ad mortē quāsītū, regi se tradituros erāt polliciti. Dauid enim cognita eorum malicia, simulq; regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus tum uersabatur, euasit ad magnā petram quā sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi: cognito enim inter eū-
dum q̄ superatis faucibus euasisset, ad alteram petra latus peruenit: futurūq; erat ut Dauid circumuentus cōprehenderetur, nisi rex trepidis nuntijs reuocatus esset, qui Palaēstinos in ditionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus nascarentur opem

opem asferre, quã studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere: atq; ita David præter omnium opinionem servatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palatinos nunciatum est, Davidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorum milibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit: cumq; non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacã, & in penitiorè sinu latè patentem, in qua iam fore David cum sua cohorte delitescere: in eamq; solus ad requisita natura, se insinuavit. Animadversum est id continuo ab uno è Davidis comitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot crunas finiendi abscisso infestissimi regis capite, laciniã tantum regis pallii præcidit: indignum ratus in proprium dominum sanire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat: nec enim par esse iniurijs certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, David quoq; in apertum progressus regem inclamat, & cum ad agnitam nocem se converteret, ex more prius adoratum sic alloquitur: Quam iniquum est rex, te calumniatoribus paculas aures præbentem, & nanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius indicare oportebat: verba enim vel falsa possunt esse vel

uera: sed nullū apertius de animo quā ex factis
 argumentū potest colligi: quēadmodū nūc quoq;
 iudicare potes nūc temerē illis credideris, qui eius
 criminis me apud te reū faciūt, quod ne in mentē
 quidē unquā uenit: & in tantū te exasperaue-
 runt, ut nocte atq; die nihil magis quā de mea
 perniciē cogites. An nō uides nanissimā esse tuā
 opinionem, qua persuasus es me familiae uestrae
 inimicū, tuāq; in primis necis esse cupidū. Aus
 quibus oculis Deū putas immanitatē tuā aspi-
 cere, qui hominē ad cadē experis, oblata nūdi-
 ēta tali occasiōe tibi parcens, quā ipse nactus
 nūquā elabi ē manibus sinisses. Nihil enim ma-
 iore negotio caput tibi praeidare poterā, quā hāc
 uestris lacinia. Simulq; pānū protulit, qui uerbis
 fidē astrueret. Ego certe ne iusta quidē uliōi in-
 dulsī, & tu iniustas simulateas cōtra me exerce-
 re nō pereris. Sed horū Deus iudex erit, proba-
 bitq; uter nostrū aq̃ioribus moribus sit pradi-
 tus. Tū Saulus demirās ē quāto periculo effec ser-
 uatus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit:
 similemq; gemitum referēte Dauide, rex se ius-
 tius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorū
 bonorū causa mihi fuisti, ego cōtra tibi multa-
 rum calamitatū autor. Et nūc quoq; declarasti
 te a priscorū aq̃uitate nō degenerē, qui inimicos
 in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolu-
 mes dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifestē
 seruo regnū tibi à Deo repositum, & sub tuum
 imper

imperium uniuersam Hebræorum gentem concessuram:
 quãobrem postulo ut iureiurando fidem mihi facias,
 te rerum positum obliuioni iniurias meas traditurum,
 & familiam meam saluam esse passurum. Pollicitus est
 id David, interposito, iureiurando, atque ita regem
 in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis
 propheta incidit, uiri qui suo merito in maximo
 semper apud Hebræos pretio fuerat: illustreque
 uirtutis ipsius ac sua obseruantia populus testi-
 monium edidit, dum defuncti exequias & sepul-
 crum magnifico sumptu cõcelebrat: & postquam
 iusta exoluit in Ramatha patria sepulcro lectum
 in longum tempus prorogat: non quasi in publico
 mœrore, sed quasi ad unum quẽuis propriè hæc
 orbitas pertineret: fuerat enim uir ad omnem iusti-
 tiam ac bonitatem à natura cõpositus, & ob has
 uirtutes Deo longè acceptissimus. Præsuit popu-
 lo post Elis p̃tificis obitum primum solus annis
 duodecim, deinde Saule regnante annis decem
 & octo: cuius extremi dies in hæc ut dixi tem-
 pora inciderunt. In locis autem, in quibus tum
 David uersabatur, erat Ziphneus quidam in
 oppido Emma, uir locuples & multorum gre-
 gum dominus: habebat enim in pascuis ouium
 tria milia, & capras mille: ab his David omnem
 iniuriam abstinuit, grauius interminatus suis,
 ne uel cupiditate, uel egestate, uel latendi spe
 impulsus quicquam uiolarent, sed pluris iusticiam
 faceret, & Dei uoluntatem, cui nunquam pla-

cuerunt qui in alienas res manus auidè iniicerent. In hac disciplina suos cōtinebat, putans se in hominē probū & sua beneuolētia dignū hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat aggressus, & malis moribus pradius, sed honesta ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc David pecora tendentem decē è suis misit salutatū, qui illi in multis annos eam felicitatē ominarētur: simulq; rogarent ut è facultatibus suis aliquid cōmunicaret, cum è pastoribus intelligere possit, quòd longo iam tempore in solitudine uersati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, ut custodes eorum fuisse potius uideri possint. Quicquid autem in Dauidē cōtulerit, in hominē gratū ac memorē collaturum. Ad hac postulata homo suo more nimis durè dedit respōsum. Percōtatus enim quis esset David, ut audiuit esse Iessai filium. Nunc, inquit, fugitini relictis dominis insolēter ac superbè se gerūs. Quibus renūtiatis David in irā accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducētis ad custodiā impedimentorū relictis (iam enim sexcentorū manū coēgerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiā eius & omnes opes esset euersurus. Neq; enim se tam agrè ferrē, quòd homo ingratus officij nihil repēderet, quā quòd ulterò conuictijs se impeteret, nulla unquā affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad herā suā, illius

uxorem,

uxorem, uenit nuntians, quod Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed cōuitys etiā nō ferendis sit appetitus, cum tamē in eā diem semper greges eius intactos praestitisset: eamq; insolentiam domini posse illi magnā aliquā calamitatē asferre. Hoc audito. Abigea (id nomē mulieri fuit) oneratis aliquāmultis asinis, & uarijs xenis in sarcinas cōgestis insilio marito & per temulentia sopito, ad Dauidē properat: eiq; in uallis cuiusdā descendu cōtra Nabalū armatorū agmē ducēti se obuiā. Quē postquā appropinquare uidit, de immento desiliit, & prona in faciē adorabūda deprecata est, ne uerbis Nabalis moueretur, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebraeorum lingua uocatur insipiens. Excusabatq; se neminē eorū uidisse, qui ad maritū missi fuerāt. Quare obsecro, inquit, da ueniā, & age gratias. Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incōsaminatus a cade permāseris, ipse pro te pēnas ab his qui te laeserunt exacturus est. Quod enim Nabalū manet infortuniū, inimicorū tuorū constringat capitibus. Tu uerò propitiua haec mea manuscula admitte, & irā qua meritō in maritū meū es cōmota, in meā gratiā remitte. Deceat enim clemētia & humanitas eū cui fata regnum destinauerūt. Ille uerò muneribus acceptis: profectō, inquit, Dei uolūtate ad nos hodie uenisti:

*nisi: alioqui crastinā diem non uideres: iuravi enim me hac nocte domū uestrā subuersurū, & neminē superstite relicturū ex familia hominis ingrati, ac in me meosq; cōtumeliosi. Nunc uerō Deus tibi in mentē immisit, ut maturē occurrēs furorē meū delinires. Nabalus autē tametsi propter te ueniā nūc cōsequitur, pœnā tamē nō euadet, sed sui mores per aliā occasionē perdet hominē. Hac locutus mulierē dimisit. Ea domū reuersa offendit maritū cū equalibus cōpotantē, iamq; uino granē, ideoq; tū nihil eorū quæ gesserat indicauit. Sequenti uerō die posteaquam sobrio rem totā exposuisset, in tantū mœrorē eū cōiecit, ut toto corpore sideratus decima post die mortē obiret. Quod ubi Dauidi relatū est, meritis pœnas Deo persoluisse eū dixit: suapte enim malitia perditū, & ultioni subiectū, idq; incontaminatis eius manibus qui iniuriā acceperat. Atq; hoc quoq; exēplo didicit, neminē scelestū uindictā Dei posse euadere: nec humanas res à Deo neglectas ferri temerē, sed bona bonis, & malis quod illis dignū est rependi. Atroxq; missis ad uxorē eius nuntijs, accinit eā in legitimū ihorum coniugē sibi inducturus: quæ præfata prius se indignā ut uel pedes eius contingeret cū omni iamen suo paratu uenit, & uxoris loco posthac habitata est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosq; mores, tum propter eximiam forma gratiā. Habuerat autē Dauid
 & autē*

Et antè coniugē, ex *Abesaro* oppido oriundā.
 Nam *Melcham* *Sauli* filiam prius *Dauidi* nup-
 tiam pater *Liso* *Pheltia* filio elocavit, in oppi-
 do *Geihla* habitanti. Nec ita multo post *Zi- 1.Reg. 26.*
phenorū quidam renuntiavit *Saulo*, *Dauidem*
 rursum in eorū regione esse, Et si velit adiuta-
 re, posse eum cōprehendi. At ille cū tribus mili-
 bus militum eo proficiscitur, Et superueniente
 nocte castrametatus est in quodam loco, cui no-
 men *Sicella*. *Dauid* autē cognito quod rex con-
 tra se cum armis ueniret, speculatoribus missis,
 iussit ut se certiorē facerent, quonam usq; pro-
 cessisset: cumq; audisset eum esse apud *Sicellam*,
 noctu ignaris suis omnibus, duobus tantū comi-
 tatus, *Abisao* sororis suae *Sarnia* filio, Et *A-*
chimelech *Chettāo*, in castra hostium penetrat.
Dormienteq; Saulo Et circū eū satellitio, simulq;
 imperatore copiarū *Abencro*, in tentorium re-
 gium insinuat, neq; regem agnito eius cubili
 ex spiculo interficere sustinuit, neq; *Abisau*m
 accensum ad facinus permisit: sed cohibuit ad-
 monitū nefas esse regem diuino suffragio creatū
 interimere, quantumuis malum: eius enim esse in
 eum uindicare, qui regnū dedisset: utq; aliquod
 signum esset, quod nactus potestatem regis op-
 primendi, nō esset ea usus, ablato spiculo Et *le-*
cytho aquali, quae iuxta cubile sita erant, nemi-
 ne sentiente castra exiit, intrepidē Et quasi
 per otium inter sopitos uersatus, partim noctur-
 nis ten

nis tenebris, partim audacia propria fretus:
 transgressusq; torrentē, & cōscenso mōtis uer-
 tice unde facile poterat exaudiri, in clamaris
 Sauli militibus & imperatore eorū Abenero ē
 somno eos excitat. Et cū imperator nominatim
 appellatus scitaretur, quis nā esset qui se voca-
 ret, sic respondit: David ego sum Iessei filius, à
 nobis profugus. Sed quī factum est ut tu uir tam
 tuus, & inter amicos regios maxime honoratus,
 tam negligēter domini corpus custodias, ut dor-
 mire malis, quā curā salutis eius gerere. Capi-
 salem enim culpam admisistis, qui paulo antē
 quosdam ē nostris clam in castra regia subre-
 ptes non sensistis. Vide igitur quonam deue-
 nerit spiculum regium, & aqua lecythus, & di-
 sce quantū flagitium sit cōmissum. Sanus autē
 agnita Davidis noce, & cognito quod adeptus
 eum à somno & custodum negligentia proditū,
 non tamen interfecit, cū id iure suo facere po-
 tuisset, gratias se illi habere pro salute concessa
 professus est: hortabaturq; ut bono esset animo,
 nihilq; mali in posterū timens, ad proprias ades
 reuenteretur. Compertū enim habere, non sibi ipsi
 salutē suam cariorē esse quā Davidi. Se enim
 seruatore suum, hominē spectatē per multa offi-
 cia beneuolentia, in exilium actū, & saepe in ca-
 pitis discrimen adductū, amicorumq; cōsuetudi-
 ne orbatū persequi non desistere: illum uerò pro
 hostili infestatione salutem sibi reponere. Tunc
David

David inſiit ut mitteret qui et ſpiculum & lecythum reportarēt, hoc ait: ſtamus, quòd Deus futurus eſſet utruſq; natura & morū ac geſtorum iudex, cui notū eſſet, quòd ea quoq; die percipiſſet inimico, quem in manu erat interficere. Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia Davidis incolamnis è manibus emiſſus, retro in regiam ſe recepit. Caterum David veritus ne ſi 1. Reg. 27. diutius in eis locis hareret tandem cōprehenderetur, cōſultius putavit in Palaſtinam tranſire, & illic degere: quod cum cæteris quoq; niſum eſſet, unā cū ſexcentorū manu ad Anchū ſe conſulit regē Gitta unius è quinq; eius gentis civitatibus: ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima et Abigaa habitavit. Saulus quē cautiore factus poſthac deſtitit cōtra eum aut proficiſci aut milite mittere, videns id ſibi iam bis male ceſſiſſe, minimumq; abſuiſſe quin captando caperetur. Davidi autē nō placuit in urbe Gitta manere, ſed petiit à rege ut ad priſtinā erga ſe hospitalitatē hoc quoq; adijceret, & agri paritē ad incolendum ei cum ſuis attribueret. Vereri enim ſe ne intra mœnia morando oneroſus Gittēſibus videatur. Annuit eiſ precibus rex, & vicū quendam nomine Siccellam ei donavit, quā David poſtea regnū adeptus adeò dilexit, ut ſuam & poſteriorū privatarum poſſeſſionē in perpetuum eſſe voluerit: qua de re alias fuſius dicturi ſumus. Totum autem

C tempus

tempus quo David apud Sicellam uixit, fuerūt
 menses quatuor, additis uiginti diebus: ex eo lo-
 co clancularijs excursionibus Palaestina gentis
 uicinos sibi Saritis & Amalecitas infestabat,
 magnas iumentorū & camelorū pradas abigēs:
 mancipia enim nō abstrahēbat, ueritus ne horū
 iudicio res ad Achum regem perferretur, De
 manubijs autē numera mittere ad regē solebat:
 quo percontante unde eas pradas ageret, meri-
 dionalem Iudaorū regionē cāpestre incursare se
 respōdens, regi facillē persuasit, ut crederet, quod
 uerum esse uehementē cupiebat: sperabat enim
 Davidem si hostiliter gentē propriā tractasset,
 practuso reditu semper posthac obnoxiiū se ha-
 biturū. Et parabatur tum bellū in Hebraos
 cōmuni Palaestinarum decreto, indicto omnibus
 eius nominis socijs die ad conueniendū in Rengā,
 ubi collectū exercitū Achus in hostē ducturus
 erat: & inter cetera auxilia Davidē cū sex-
 cētorum cohorte euocauerat. Quo prōptē operā
 pollicēte, & dicēte adesse tēpus referēda hospi-
 talis gratia, rex cōtrā quo magis eū sibi deuin-
 ciret, promisit se eū re bene gesta in summo apud
 se honore habiturū, et satellitio suo praepositurū.

Hebraei à Palaestinis magno praelio uincuntur, in
 quo Saulus rex unā cum filiis fortiter pugnans
 occubuit.

CAP. XV.

Saulus autē ē regno suo diuinos omnes &
 nētriloquos ac ariolos ceterosq; similis na-
 nitatis

nitatis homines eiecerat, solus prophetis retētis:
cumq; audisset Palaestinos Sonnā usq; urbē pro-
gressos, castra ibi metatos, & ipse cum suis co-
pjis illuc occurrit: & iuxta montem quendam
Gelboë dictum castra è regione hostium posuit:
ubi non mediocris trepidatio illum incesit, repu-
santem hostilem exercitum viribus longè præ-
cellere: qua de re sollicitus ad oraculum Dei con-
fugit, euentum pralijs sciscitans. Deo autem si-
lente magis etiam territus prorsus animum de-
spondit prasagiens cladem imminere, posteaquā
Deus præter solitum auxiliatricē manum sub-
traheret. Quari nihilominus imperat muliercu-
lam quampiam uētriloquam, & manes elicere
callentem, quo uel sic rerum euentum prænoscere-
ret: nam uētriloquorum genus euocatis defun-
ctorum animabus per eas futura sciscitantibus
predicunt: cumq; indicio cuiusdā familiaris sui
comperisset, esse talem mulierculā in oppido En-
doro, ignaris omnibus mutato regio habitu, as-
sumptisq; duobus fidijsimjs famulis ad Endorū
& mulierem fasidicam proficiscitur: rogatq;
eam ut diuinet, educatq; ad superos animā uiri
cuius ipse noluerit. Illa autē repugnante & ne-
gante se edictum regis contempturā, qui hoc di-
uinaculorum genus à suo regno arceat: & ob-
sestante ne nulla iniuria lacebitus insidius sibi
strueret, quo deprehensa uetitas artes attrēctare
ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc

resciturum, neq; se responsum cum alijs cōmuni-
caturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt
verò iureiurando persuasa est nō timere, iussit eā
Samuelis animam excitare: qua cū nesciret
quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat.
Quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri
diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta,
uersa ad regem, nōne, inquit, tu es Saulus rex?
hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente es
rogāte trepidationis causam, ait se uidere ascē-
dentem uirum diuina quadam specie präditum.
Percōtante deinde qua effigie quoue habitu es-
set ac aetate, ait senē esse uenerandum, habitu sa-
cerdotali amictum. Agnouit rex Samuelcē esse,
& procidēs adoratione salutauit. Anima au-
tem Samuelis interrogante, quā ob causam cli-
ci ac suū moueri sedibus iusserit, necessitate se
huc adactum cōquestus est: imminere enim gra-
uem hostium exercitum, & se inopem esse consi-
lī destitutum à Deo, neq; per uates, neq; per
somnia uisiones futura præsagnare dignante:
quapropter ad eū se confugisse, cui res suas sem-
per cura fuisse sit expertus. Samuel uerò adesse
iam regi extremū uita die prauidens, superna-
caneum respondit ex ipso futura scitari, cū à
Deo destituti se agnoscat. Audi tamē, inquit,
in fatis esse, ut David assumpta regia dignita-
te bellū ex sentētia cōficiat: te uerò et principa-
tum & uitam simul amittere, eo quod in bello
quod

quod cōtra Amalecitas gessisti obediens Deo
 nō fueris, & qua tibi per me etiā tum uinū man-
 dauit neglexeris. Scito igitur & exercitū tuum
 ab hoste profligandū, & te unā cū filijs in prae-
 lio cadentē cras mecū futurū. His auditis Saulus
 obmutuit praemōestitia, & in humū collapsus
 est, siue ob subitanā tristitiā uiribus deficienti-
 bus, siue ob inedia, quod ea nocte ac prae-
 terita die corpus cibo recurrare neglexisset. Tandem cū
 agrē ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut
 cibū sumeret, hanc gratiā ab ipso reposcēs offi-
 cij, quod per interditas artes nō sine suo pericu-
 lo poscētī prae-
 stiterat, priusquā sciret hūc ipsum
 esse qui interdixit: pro quo beneficio hoc tantum
 reposcebat, ut mēsa apposita uires resoueret, quō
 ad exercitū redire ualeret. Resistentē uerō ei ci-
 bum omnē praedesperatione auersari pergentē,
 tantū nō adiecit improbis precibus ut assentire-
 tur: cumq; unicū haberet uisulū domi a se edu-
 catum mulier quotidianis operis uictū sibi pa-
 rans, & nihil praeterea possidens, hoc macerato
 carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus
 uerō eadem nocte in castra est reuersus. Mirari
 succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac
 liberalitatē, qua tametsi a rege artem exercere
 uetita qua uictum parare assueuerat, hominem
 nunquā antē uisum, immemor totā alendi se ra-
 tionem per hunc sibi ademptā, non auersata est
 ut hospitiē & ignotū, sed cōmiserata & cōsola-

ea ad fastidium cibum sumendū adhortata est:
Et quod solū mulieri pauperi supersuit, prop̄tē
ac libenti animo apposuit, nec gratiā pro bene-
ficio rependens, nec officio fauorē regis captans,
que iam iam moriturum præs ciebat: cum tamen
homines natura ita cōparati simus, ut tum de-
mum officiosos esse libeat, quādo aut pro meritis
gratia est repēdēda, aut ipsi demereri quēpiā
cupimus, quem cumulatē aliquando beneficium
repositurū speramus. Egregiū igitur exemplar
beneficentia nobis exhibuit, ostendens nihil esse
potius quā in necessitate cōstitutos subleuare, ni-
hil quod hominē magis deceat, nihil quod Deū
equē conciliet, Et ad benefaciendum nobis pro-
uocet: atq; hac de muliere illa dixisse sufficiat.
Nunc aliam quandam admonitionem scriptis
meis inuas inferere, cum populis ac gētib; pro-
fueram, tum praeipue uiris eximij; Et ad glo-
riam natis incitamento futurā ad uirtutē: quā-
doquidem hac sola in sempiterna memoria sui
cultores collocare ualens, magnū calcar ad ho-
nesta studia tam regibus gentiū, quā ciuita-
rum magistratibus debet subdere, ut cōtempnis
periculis atq; etiam certa morte, nihil durū pro
patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod
ut faciam opportunē Sauli Hebraeorum regis
illustre exemplum flagitat. Hic enim licet fu-
turi gnarus, Et de obitu suo prae monitus à pro-
pheta, noluit tamen eum uitare, Et ob uita cu-
piditas

piditatem exercitum hosti prodere, atq; hoc modo regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaq; familia periculo se obijciens, pulchrum existimavit in praelio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societate assumere, potius quam superstites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existimavit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verè iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi equum censeo. Nam illos qui cum certa victoria incolumitatiq; spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo merito fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamvis & illis sua laus debeat, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; contēptores iure dici possunt, qui Saulum amulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit favore eius vi? cōtra nihil letū sperantē, & præscium quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id verò generosi & fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus vera gloria amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationē habent, idem sibi si quando

usus uenias proponant: in primis autem regibus, quibus propter fortuna sublimitatē adeò non licet esse ignauus, ut turpe sit etiā mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumēto de Sauli generositate dicere, uerū ne uidear immodicus, eò unde digressi sumus reuertar. Palaestina copias undiq; cōtra-

1. Reg. 19. hentibus, delectuq; per singulas gentes ac regna & satrapias habito, nouissimus uenit cum suo milite rex Achis, quē secutus est Dauid cum sexcentorū cohorte: quem ubi uiderunt Palaestinarum duces, percontabantur regē undē nam uenirent Hebraei, aut à quo uocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exceptum, nunc ut gratiā hospiti referat, atq; de Saul uindictamumat, in auxilium uenisse. At illis non probabatur, quòd ueterem hostem in auxilium acciuisset, suadebantq; ut eū retrò remitteret, ne fortē cladem aliquam ipsis afferat: facile enim habiturum occasione recōciliandi se domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulcrit. Quare prospiciendum esse in futurū, Dauidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendum. Hunc enim esse illum Dauidem uirginibus cantatum, quòd plurima Palaestinarū millia delcuisset. Visum est regi quoq; Cuius rectē illos monere, moxq; accito Dauid: Equidem, inquit, fidem tuam ac uirilem compertam habens socium huius expeditionis te assumpsi.

sumpsi, sed ceteris ducibus hoc non probatur: quare confestim agrum quem tibi donavi repete, nihil de voluntate nostra dubitans: & illic esto praesidio meae regioni, ne interim dum cū exercitu absūm, hostes aliqui eam per occasione inuadant: hoc enim pacto non minus amici ac socij praestiteris officium. Paruit David, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palaestinorum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, praedaque tam inde quam ex vicinis Palaestinorum agris abacta, in suam regionē reuertebatur. David autem uicum suum uastatum inueniens, omnibusq; direptis utramq; etiam uxorem abductam, & pari modo commilitonum uxores ac liberos cum cetera praeda abactos, doloris impatiens scidit uenstimēta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut non prius flere ac lamentari suam & suorum uicem desineret, quam lacryma eū deficerent: nec multū aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis impeteretur, quod in ipsum causam tāi mali reijcerent. Postquam autē à mœrore se recollegit, & animā ad Deū erexit, rogauit pontificē Abiatharum ut sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit affectui Amalecitas uxores ac liberos recipere, poenasq; de hoste sumere. Pōtifice uerò iubēte persequi, assumptis sexcētis armatis quantū po-

tuit per neſtigia hoſtium properauit: cumq; ad
 torrentē quendam nomine Baſelum perueniſſet,
 incidit in quendam Aegyptium errantē, iamq;
 inopia & fame deficientem, qui toto triduo per
 deſertū impaſtus oberrauerat: hunc cibo & po-
 tu prius refocillatum, rogat cuius eſſet, & qua
 natione. Is reſpondit ſe Aegyptium genere, a do-
 mino relictū in itinere, quod propter languorem
 non poſſet agmen conſequi eorū qui naſſata Si-
 cella ſuicimūq; locis domū ſe recipiebant. Itaq;
 hoc ductore Dauid uſus ad perſequēdos Ama-
 lecitas, aſſecutusq; eos in terram proiectos, &
 partim prandiū ſumentes, partim iam temulen-
 tos, & rebus ex prada quaſitis ſe oblectātes, ex
 improviſo irruens, magnam eorū ſtragem edidit.
 Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epu-
 lis tantum ac compotationibus intenti, facile ab
 armatis conſciebātur. Alij enim inſtructis men-
 ſis accubātes, cruore appoſitos cibos inundabāt,
 alij propinantes ſibi inuicē opprimebantur, non-
 nulli uerò ſomno iam ac uino ſopiti, & ſi qui ſe
 interim armare potuerunt, nō multo maiore ne-
 gocio quā ceteri cadebantur: durauit enim ea
 cades à pradio uſq; ad ueſperam, ut ex omnibus
 Amalecitarū copijs agrē quadringenti celeri-
 tate camelorū ab interneccione ſint exempti: cate-
 rum prada omnis eſt recepta, uxoresq; tam ipſius
 Dauidis quā cōmilitionum. Remetientes autem
 iter poſtquā ad eū locū peruenērunt, ubi ducen-

eos minus expeditos ad custodiam impedimēto-
 rum reliquerāt, quadringenti illi volebant eos in
 prada partem admittere, quòd per ignaviam in
 persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq;
 contentos esse oportere receptis uxoribus ac libe-
 ris. Hanc eorum voluntatē iniquam David pro-
 nunciavit. Par enim esse, ut victoria diminutus
 concessa, receptisq; ex hoste spolijs, universi mili-
 tes ex aequo fruerentur, maximè cum reliqui im-
 pedimenta interim asservauerint. Ex eo prae-
 iudicio mos in posterum obtinuit, ut tam undem ex
 prada cederet ijs qui pugna interfuerunt, & ijs
 qui interim circa impedimentorū custodiam sunt
 versati. Reversus deinde Sicellam David, per to-
 tam tribū Iuda partes ex prada ad amicos &
 familiares misit: atq; in hunc modum circa Si-
 cellam & in persequendis Amalecitis res ge-
 sta est. Auereca Palaestini acri praelio cum hoste
 congressi, & superiores facti, plurimos ex ad-
 versa acie sternunt: ibi Saulus & filij contra
 hostem egregiè certantes, & hoc tantum agen-
 tes, ne inulti caderent, usq; honestis vulneribus
 confecti luctuosam hosti victoriam relinque-
 rent, totam vim hostium in se converterunt: &
 circumventi multitudine, magna circa se stra-
 ge Palaestinorum edita, postremò & ipsi ho-
 stium telis sunt obruti. Fuerunt autem Sauli fi-
 lij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus, post
 quorum casum universus Hebraeorum exerci-

L. Reg. 13.

tus profligatur: dum'que nullo ordine trepidi fu-
 gimus, instantibus à tergo barbaris ingens cades
 est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum
 caterva fugiebat: in quē Palaestini immisissis sa-
 gittarijs & iaculatoribus, omnes paucis exce-
 pit confixerunt. Ipse uerò post multa fortia faci-
 nora edita, grauius uulneribus, ut iam nec sub-
 sistere, nec sibi ipse manus inferre ualere, obse-
 crauit armigerū ut se ferro trāsfigeret, priusquā
 uiuus in hostiū potestate fieret. Quod cū armiger
 ob maiestatis reuerētiā detrectaret, ipse admoto
 ad pectus proprij gladij mucrone in eū incubuit:
 et cū deficientibus uiribus traicere se nō posset, cir-
 cūspiciēs iuuenē proximū rogat, quis nā esset: au-
 ditoq; esse Amalecitā, orat ut se iuuaret effice-
 re, quod ipse suis manibus nō quiret. Qui postquā
 eius optata exsecutus est, adeptis aureis armil-
 lis & corona insigni regio, quantū potuit festi-
 nus inde se proripuit: armiger autē regius conspe-
 cta Sauli nece, ipse quoq; se ingulauit: pari mo-
 do & uniuersum eius satellitum unā cū domino
 suo cecidit, circa montē qui nominatur Gelboë.
 Qua clade audita ab Hebraeis qui uallē ultra
 Iordanē sitam habitant, quiq; capestres urbes te-
 nent, quod Saulus rex cū filijs & exercitu in pra-
 lio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas
 quasq; urbes confugerūt: quae Palaestini deserta
 nacli, facillē occupata ipsi posthac incoluerunt.
 Die uerò qua praelium proximē consecuta est,

dum

dum caforum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorūq; eius corpora, quibus exutis capita etiam praeciderunt: & dimissis in hoc per totam suā regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorū arma in tēplo Astartes dedicauerūt, porro corpora eorū circa mœnia urbis Bethsana, qua nūc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquā auditū est in Iabissa urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorū cadauera, rē indignā rati eos extremo exsequiarū honore fraudari, aliquā multi fortissimi & audacissimi egrediuntur, (aliter enim hac urbs homines robustos ac feroce) factūq; per totam noctem itinere, ad Bethsana mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorū corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostiū arcere eos aut aggredi propter uirtutē ipsorū audente. Iabisseni autē populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorum cadem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium, propterea quod mādāta Dei de bello cōtra Achimelech gerēdo non est exsecutus: & quia trucidato cum tota cognatione Achimelech pontifice, urbem quoq; pōtificalem subuertit. Regnauitq; uiuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis uiginti: quo tempore exaetō, cum quem diximus nūc finem est sortitus.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEPTIMVS.

David apud Hebronem vnus tribus rex
creatur, in reliquis Sauli filius pa-
ternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1.

OC pralium in eam diem inci-
dit, quo David de Amalecitis
uictor Sicellam est reuersus. Ter-
tio autem post eius reditum die,
clapsus è pralio Sauli interfe-
ctor, scissa ueste, caputq; sparsus cinere, ad Da-
uidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde
veniret, è conflictu Israëlitarum ait se venire: id
fuisse illorum partibus infortunatum, cassis mul-
tis Hebraorum millibus, & insuper rege cum fi-
lijs post eam pugnam desiderato: atq; se nūciare
sais oculis uisa, cum sortè in fugientem cum suis
regem incidisset, quem à se rogatu ipsius casum
fatebatur, ne uiuus in manus hostium venires:
cum enim in gladium incubuisset, non potuisse
seipsum pra multitudine uulnerum interficere.
Eius deinde cadis argumenta certissima osten-
debat, armillis aureas, & insigne regium, quæ
ipse mortuo detraxerat, ut Davidi afferret. At
ille

ille tam certis indicijs credere coactus, scidit testamentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. Accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Davidis uirtus & erga Saulum benevolentia, ut quamuis sapius capitalibus eius infidijs appetitus, non solum agerrimè tulerit eius interitum, uerum etiam inter sectorem illius affici supplicio insserit. Prasatus enim quod ipse sui accusator extiterit, regis cadē professus, & per hoc Amatecica filiū se declarauerit, duci hominem mandauit: præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum usq; diem leguntur. His extremis officijs honorato rege, luctu'que finito, consuluit Deum per prophetam, quā nā ex urbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet. Cumq; responsum esset Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigravit, ambabus uxoribus illò adductis, & cohorte domestica: mox'que tota tribus ad eum locum confluens, regem eum communi suffragio declarauit. Audito deinde quod Saulum cum filijs Iabiseni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simul'que nuntiarent, quod Iudæ tribus regem se consalutasset. Interea Sauli copiarum præfectus Abenerus filius Neri, uir stren-

2. Reg. 2.

nam, & ad magnas res obundas natus, quàm
primum cognouit cecidisse regem & Ionatham,
aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus,
reliquū ex omnibus filiis nomine Iebosthū pericu-
lo eripit, & superato unà cū illo Iordane, totius
populi regē cum constituit, excepta tribu Iuda:
regiamq; ei elegit apud locū qui Hebraice Ma-
nalis dictus, interpretatur castrū. Inde profectus
est cum delectissimo milite, ut pralio cum Iuda
tribu decerneret, iratus quòd Dauidē regē crea-
uissent. Huic occurrit Ioabus Saruia Dauidis so-
roris filius, natus ex patre Suri, duos secum fra-
tres, Abisaum & Asaëlem, uniuersumq; Da-
uidis exercitū ducens: & cū circa quendā fon-
ticulum apud urbem Gabao in eum incidisset,
aciem ad praliū explicat. Cumq; Abenerus di-
xisset cupere se experiri utrius partis prestan-
tiores milites essent, ex pacto utrinq; duodeni ad
certamē sunt destinati: qui progressi inter utraq;
aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: cōpre-
hensisq; aduersariorū caputibus; latera & ilia
feriebant, donec mutuis vulneribus ad unū se con-
ficerent: quo facto exercitus etiam conflixerūt:
& post acre certamen, partes Abeneri succu-
buerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non de-
stitit persequi, sed tergis eorum harena hortaba-
tur suos, ut ne defatigarentur: idemq; etiam fra-
tres eius faciebant, precipuè iunior Asaël ob
eximiam pedum pernitiacem celebris, & non
solum

solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus : is cum Abenerum rectâ insequeretur , nec in sinistram nec in dextram deflectens. Cōuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari uolens, primum unius militis armatura cum eo depacisci noluit , ut persequi desineret: deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo interfecto , in fratris eius cōspectum posthac uenire nō auderet. Cumq; ille his uerbis nihil moueretur , sed persequi pergeret, ita ut uersa hasta fugiebat , imminenti letale uulnus infligit, ut in uestigio concideret: qui utrō cum eo Abenerum insectabantur, postquam ad locum in quo Asaël iacebat perueniunt, oblati amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus autem & frater eius Abistus, prater exanime corpus cursu procelsi, incitatiq; ira extincti fratris, mira perniciousitate ac alacritate usque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum , & usq; locum qui ab aqua ductu nomen accepit : hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens: qui cum exclamasset , satis iam indignationi indultum, nec esse uiros consanguineos improba insectatione cogendos , ommissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaëlem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluiisset, & ideo ictus cecidisset: uisum est non male admonere : moxq; Ioabus

1. Reg. 3.

dato recepti signi suos cohibuit : & in eo loco castris positus pernoctavit. Abenerus uero cōtinuato per totā noctem itinere trans Iordanem in Iebosethi regiā se cōtulit. Sequēti die Iobab recensitis casorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est : ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta : ex Davidis nouemdecim, praterq̃ : Asaël : cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumētis intulissent, ad regē suum in Hebronē sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebræos civilis belli initium, quod aliquandiu durauit, sed ita ut Davidis partes magis ac magis proficerent, contrā eorū, qui sub Sauli filij debebant imperio, indies deteriores fierent. Interea David sex filios ē totidem uxoribus suscepit, quorum nati maximus ē matre Achima natus. Ammon dictus est. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomai natus regis Gesirorum, nomine Absalō. Quartus Adonias ex uxore Angite susceptus. quintū uerō & sextum Gerthesam & Galā nominauit. Porro post cōflatū civile bellū, & crebros partiū cōflictus, principū monumentū fuit in Abenero, qui q̃ effecit uir prudens, & ad populū gratiam factus, multitudinem in officio cōtinēbat, ut lōgo tēpore in fide Iebosethi permanerent. Deinde uerō insinualus apud eum, q̃ cōsuetudinē haberet cum cōcubina eius Respha filia Sibathi, & ea de causa oburgatus,

iurgatus, dolore & indignatiōe motus, quasi nō bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidē translaturū, & declaraturum q̄ Iebos̄thus nō tā propria uirtute aut prudētia regno trās Iordanē potiretur, quā ipsius bellicis artibus, & eximia in eā diē fide: moxq; misit in Hebronē ad Dauidem, qui suo nomine fœdus cū eo ferirent, hac conditione ut inter precipuos regis amicos reciperetur, si populo ad defectionē à filio Sauli cōcitato, efficeret ut Dauid ab uniuersis Hebraeis rex agnosceretur. Qui cū uelementer hoc nuntio letus conditionē accepisset, & quo magis ratum esset fœdus, postulasset ut Melcholen uxorem ad eum remitteret, quā magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcētis Palestinorū capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractā à Phelria cōiugio, adiunxatē etiā Iebos̄tho: nā & huic Dauid scripserat, aquū esse uxore sibi restitui. Deinde cōuocatis senioribus populi, & prefectis militia, in eā sententiā locutus est apud eos: Remoratū se quidē illos quo minus relicto Iebos̄tho ad Dauidē desciscerent: nunc autē libenter se hoc illis permissurū, quādoquidē certō comperrisset, huic per Samuelem prophetā totius Hebraeorum gentis regem diuino iudicio designatū esse: eundemq; uatem praececinisse, quod huius ductu uindicandum sit in Palestinos, nec alio rege sub iugum Israëlitarum eos posse subigi.

His auditis seniores & praefecti, certi iam in eorū
sententiā Abenerum trāsisse, Dauidi in poste-
rium aperte studuerunt. Supererat ut & Benia-
mita in hac sententiā cōcederēt, q̄ ex hac tribu
esset Iobabhi satellitiū: ad quos quum eadē ver-
ba fecisset, ac ne illos quidē reniti animaduer-
sisset, cum viginti ferme comitibus ad Dauidē
proficiscitur, ut praesens foedus initū cōfirmaret:
sū quia quisq; in rebus suis sibi magis quā alijs
fidit, sū quia uolebat certiorē facere, qd in causa
eius cū senioribus et ducibus egisset, & q̄ ipsam
quoq; Beniamiticā tribum in partes ipsius tra-
duxisset. A quo comiter exceptus, & splēdidis
ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus,
eandē petijt ut dimitteretur, traducturus ad eū
exercitum, & quod promiserat re exhibiturus.
& quasi in manum imperium gentis ei traditu-
rus. Vix ad hac promissa exsequenda missus à
Dauidē Hebronē exiuerat, cum Iobab copiarū
imperator peregrē rediens illuc aduenit: cogni-
toq; q̄ Abenerus ic̄to cū Dauidē fœdere pau-
lo antē abisset regnum ei tradi curaturus: veri-
tus ne is primum inter amicos locum obtineres,
autor illi factus regij fastigij, & alioqui vir
prudēs in cōsilijs capiēdis, & rerū momētis ob-
seruādis: ipse nerō deteriori cōditione esse incipe-
ret, & praefectura copiarum priuaretur, malum
& iniquum cōsiliū cōcipit: ac primum calum-
nijs eum aggressus, persuadere conatur regi, ut
caveat,

caueat sibi, neq; fidem illius uerbis adhibeat: nihil enim illum nō tentare, quò regnum Sauli filio cōstabilias: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidijs circumueniendi *Davidis* abire. Postquā autē frustra se uerba fundere animaduertit, ac ne tā illū quidē regē his moueri, mutato cōsilio facinus audax mēte cōcipit, & certus hominē tollere, mittit cōfestim qui cursim per eius uestigia uia carperēt, & affecuti etiam *Davidis* nomine reuocarent, quasi per obliuionē quiddā maximē ad rē pertinens illi significare omisisset. *Abenerus* autem postquam hac audiuit ex montijs in loco cui nomen *Besira* x x. stadys ab *Hebrone* dissito, nihil eorum quae euctura erāt suspicatus, ad urbē reuertitur. Cui obuiā factus ante mœnia *Ioab*us, humanissimē exceptum summā beneuolentiam pra se ferens (ut saepe fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulans) seorsum à cetero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui uellet: atq; ita abduclum in locum portae solitarium, uno tāsum fratre *Abisao* praesente stricto ferro per ilia traūcit. Hunc exitum habuit uir egregius, insidijs à *Ioabo* interceptus, ut ipse uideri uolebat in ultionem fratris *Asaelis*, quem in pralio ad *Hebronem* commisso *Abenerus* pertinaciter se insequentem interemerat: re autem uera quòd miserè timeret, ne

honore quem obtinebat priuaretur. Dauid imperium exercitus in Abenerum transferebat, Hinc sanè videre licet: quā nihil nō audeant homines ambitioni & auaritie dediti, dum nemini cedere uolunt. Nā & dum cupitis potiri properant, nō dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nati sunt amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quā ab assuetis iā bonis excidere: ideoq; plus illis semper audacia superest, dum timeant ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro David audita Abeneri nece uehementer indoluit, sublataq; ad caelum dextera, magna uoce protestatus est, quod nec iubente se, nec conscio cades ea fuerit commissa: ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios praiudicio suo damnauit. Valde enim sollicitus erat, ne uideretur hoc contra fœdus cum Abenero iētum fuisse admissum, edixitq; ut totus populus desleret ac lugeret uirū, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis uestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequi se frequentari uoluit, quas & ipse unā cum honoratioribus ac præfectis deduxit, plāctū & lacrymis facie indicans uel benenolentiam erga uiuum, uel maerorem ob defunctum, quodq; præter ipsius uoluntatem interemptus fuerit: quin

¶

Et magnificè apud Hebronem sepultum, ac epi-
 taphio à se cõposito honoratum, stans super mo-
 numentum primus deplorauit, suoq; exemplo ca-
 teros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; gra-
 uiter Abeneri morte affectus est, ut nullis ami-
 corum precibus ad gustandum ea die cibum ad-
 duci potuerit, sed iuratus ieiuniũ usq; ad solis oc-
 casum seruauerit. quod sanè non mediocre ipsi
 gratiam apud multitudinem conciliauit. Nam
 quotquot erant Abeneri studiosi uehementer hũc
 defuncti extremum honorem Et seruata ad
 ultimum fidem probauerunt, q̃ omnia in eum
 contulisset qua in amicos conferri solent, Et nõ
 ut inimicum aliquando neglecta Et ignomi-
 niosa sepultura tradidisset: tum considerantes
 pro se quisq; egregiam regis benignitatem, ea-
 dem sibi quoq; ab illo pollicebantur: atque hoc
 modo optime Dauid fama sua consuluit, nemi-
 ne amplius suspicante ipsius uoluntate casum
 fuisse Abenerum: quin Et priusquam multitu-
 do qua ad funus celebrandum conuenerat digre-
 deretur, docuit eos quantum ipse in animo uul-
 nus accepisset, quantumq; totus populus detri-
 mentum amisso uiro in rebus bellicis tam consti-
 lio quã manu præstantissimo. Sed Deus, inquit,
 qui uniuersa gubernat, necem huius inultam
 non sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum Et
 Abisæum animaduertere non ualeo, qui apud
 exercitum penè plus possunt quàm ego ipse: pœ-

nam tamen diuinitus infligendā nō effugiet. Et
Abenerus quidem in hunc modum uitā finit.

Iebostho amicorum insidiis interfecto, uniuersum
regnum ad Dauidem deuenit. CAP. II.

- I I. **I**ebosthus autem Sauli filius morte eius au-
2. Reg. 4. dita graniter hoc tulit, & priuatus esset uiro
consanguineo, qui praeipuum auctor ei fuerat, ut
in paternū regnū succederet, mirumq; in modum
ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu su-
perstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banaotha
& Thanno per insidias est oppressus. Hi enim
cū essent Beniamita genere, & inter prae-
cipuos optimates, existimantes si Iebosthum in-
terficerent magna se munera à Davide acce-
pturos, & aut amplas praefecturas, aut aliud
quid honorificum apud eum per hoc factum se
consecuturos, nocti solum Iebosthum in cubicu-
lo meridiantem, uidentesq; nec satellitum quen-
quam adesse, neq; iantricem uigilare, sed &
ipsam partim lassitudine, partim aestu in som-
num solutam, subintrogressi ad eum, dormien-
tem interemerunt: praeisoq; capite, & per totā
noctem ac diem itinere continuato, tanquam à
lasis properantes ad eum quem magno benefi-
cio demeruissent, Hebronem perueniunt: osten-
soq; Dauidi Iebosthi capite, commendabant ei
suam operam ac beneuolentiam, quod regni
emulū de medio sustulissent. Sed multum eos
spes sua fefellit: neque enim pro eorum opinione
illos

illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iam
iam poenas daturi, an nesciebatis quod à me
opera premium Sauli interfectori retulerit, qui
ad me coronam eius auream apportauerat? &
ille quidem rogatus hoc ei prastiterat, ne ab ho-
stibus caperetur. Aut fortè alium me iam sa-
ctum credebatis, ut mutatis moribus delectarer
uiris maleficis, & domini eadem tanquam be-
neficium: oblatum complecterer: idq; occiso à no-
bis in suo lecto uiro iusto, qui neminem unquã
lasit, nos uerò maxima etiam beneuolentia,
summisq; honoribus prosecutus est: quapropter
eadem opera & illi poenas uiolata fidei dabitur,
& mihi iniqua de me opinionationis, quem puta-
stis de tali Iebosithi cade libèter auditurũ. Neq;
enim alio modo grauius existimationem meam
ladere posuistis. Hac locutus insit eos exquisi-
tissimis tormentis excruciatos supplicio dedi-
casq; Iebosithi cum omni honore funeratum in
Abeneri monumentum intulit. His ita finitis 2. Reg. 5.
uniuersi Hebraorum procures Hebronẽ ad Da-
uidem conuenerunt, cum tribunis ac prefectis,
seq; & sua omnia illi dediderunt, commemora-
tis prius ueteribus officijs qua in eũ uiuente etiã
cum Saulo cõsulissent, & quod tribunal tunc
regium in summo honore habuissent. & q̃ di-
uino suffragio per Samuelem prophetam rex
unã cum suis filijs declaratus esset: eiq; soli de-
stinatũ esset ut perdomitis Palæstinis Hebrao-

rum rebus perpetuā salutem ac securitatē afferret. At ille collaudato corū studio, hortatusq; ut in cœptis permanerēt, fore enim ut nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populū in regiā adducendū. Conuenerūt itaq; ex tribu Iuda armatorū sex millia octingēti, scuta & lanceas gestātes qui hactenus Sauli filiū secuti fuerant, & sine quibus hac tribus Dauidi regnum decreuerat: ex tribu Simeonis septē millia & cētū eo amplius: ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cū principe suo Iodamo, cum his erat pōtifex Sadacus cū uigintidubus cognatis principibus: ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hac enim tribus adhuc sustinebat credēs aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephraimi uiginti millia & octingēti, uiri animis & uiribus praestantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decē & octo. Ex tribu Isachar ducētī futurorū praeceji, & armatorū uiginti millia. Ex tribu Zabulō armatorū lectissimorum quinquaginta millia: hac enim tribus sola uniuersa ad Dauidē cōfluxit: hi omnes eadē armatura utebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthaliti de insigniores & ductores mille, scuto & hastā armati, quos sequebantur reliqui tribules corū, multitudo penē innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum uiginti septē millia: ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus

trans

trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus
 Manassuidis armatorum scuto & hasta ga-
 lea^q; ac gladio viginti duo millia. Reliqua quo-
 que tribus gladijs utebantur. Ha fuerunt copia
 qua in Hebronē ad Davidem sunt collecta cum
 magno cōmēatu frumenti & uini, ceterorumq;
 ad uictum cōmodorum, omnesq; cōmuni senten-
 tia regnū ei ratum ac firmū esse uoluerūt: cumq;
 triduo illic festa celebrassent, epulisq; operati es-
 sent, David cū omnibus his copijs Hierosolyma
 est profectus. Icbusai uerò qui tum urbem inco-
 lebāt, Chananaeorum & ipsi generis, clausis ad
 eius aduentum portis, & in moenibus quotquot
 erant caci uel claudi, aut alioqui mutili in con-
 temptum regis collocatis, disclitabant hos ad ar-
 cendum hostem sufficere, freti munitionū firmi-
 tate. Quo ludibrio ad iram cōcitatus, oppugna-
 tionem aggreditur: & cum strenua militum ope-
 ra uteretur, omnibus adnitentibus ut nius urbis
 expugnatione ceteris si qui similiter pertinaces
 essent metus incuteretur, ui inferiorem urbis par-
 tem occupat. Resistente autem sola arce, de-
 creuit propositis honoribus ac premijs militem
 ad rem alacriter gerendam excitare: pro-
 misuq; ei qui per subiectam uallem in arcem
 euassisset, totius exercitus imperium se com-
 missurum: & cum eò ecceatim omnes emi-
 terentur, cupiditate summa praefectura ac-
 censi, Sarnia filius Iobab alios praenit,
 & conse

III.

Et conscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarum imperium recuposcit.

David in captis Hierosolymis Chananzos inde populariter eiecit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Eiectis deinde ex arce Iebusæis, *Et instauratis Hierosolymis, rex eam ciuitatē Davidis appellauit, ac per omne regni sui tēpus domicilium inibi habuit: ceterum tēpus quo apud Hebronē solius tribus Iuda rex fuit, septē anni fuerunt, Et mēses sex: postquā autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebāt, Deo providente ut ea urbs egregijs accessiōibus quā celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc missa in amicitiam ac societate Davidis est receptus: misitq; ei dono materia cedrīnā, Et architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exadificarent. David autē superiore urbis partem Et arcem in ea conditam in unum corpus redegit, cingēdumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus David Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatē denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri auctoris Solyma uocabatur: nec desunt qui affirmant etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc urbem intelligendam: templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac uoce, securitatem significante. Totum autē hoc tempus*
ex quo

ex quo Iesus Hebraeorum aduersus Chanaanos imperator, deuicta regionis agros suis diuisit, post quem Israëlitæ nunquā barbaros ex Hierosolymis eicere ualuerunt, usq; ad hanc Davidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec pratermittendus est per silentiū Orphon, is uir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à rege, sum propter perpetuam eius erga Hebraeos beneuolentiam, sum quia priuato quodam officio demeritus est cum, ut paulo post magis opportuno loco indicabimus. David deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit: filios etiam undecim suscepit, quorū nomina, *Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphali* et praterea filiā *Thamara*. Horū nouē ex legitimis cōiugib⁹ nati sunt, duo uerò postremi è cōcubiniis *Thamara* aut *Abesalomi* germana fuit.

David Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma uictoriam illustrē consequitur. C A P. I I I L.

Palæstini autē cognito quòd Hebraei Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cōualle qua dicitur *Gigantium*, nō procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudaorum uerò rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit pontificem quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur predicere. A quo postquā lata omnia didicit, incunctanter & ipse

Et ipse exercitū cōtra hostes eduxit : Et com-
 misso pralio, ipse à tergo eos ex improviso ador-
 tus, partim occidit, partim in fugā cōpulit. Ne-
 mo autē suspicetur modicū aut ignavū fuisse Pa-
 lastinorū exercitū, qui tum Hebræos invaserat,
 coniecturā inde faciens, quod nō magno negotio
 su profligatus, nulla prius memorabili re gesta:
 sed sciat universam Syriam ac Phœnicen con-
 sociatis armis auxilium illis tulisse : qua causa
 fuit ut toties victi, tam multis millibus deside-
 ratis, denno bellum maioribus viribus redinte-
 grarent : quandoquidem post præsentē quoq; cla-
 dem triplicato exercitu Davidis ditionē inva-
 serunt, Et eodē quo prius loco castrametare sunt
 ausi. Rege verò iterū de euentu oraculum consu-
 lente, respondit pontifex, in sylva qua fletus co-
 gnominata nō longe ab hoste aberat, exercitū
 continendū, nec prius ad pugnā educendū, quam
 sylva nullo perflante uēto suapte sponte agita-
 retur. Quod ubi primū observatū est, Et Deus
 maturè præsentie sue signū dedit, nihil moratus
 ad paratā iam Et indubitatā victoriā est pro-
 gressus : nam ne primū quidem impetum hostilis
 acies sustinuit, sed mox ut ad manus ventū est,
 terga uereit : nec segnius Hebræus institit, fo-
 diendoq; terga fugientiū, Et multos prosternē-
 do, usq; Gezarā, quod oppidū in utrorumq; con-
 finio sitū erat, victos est insicurus. Itum est dein-
 de ad castra expugnanda, ubi nō magno labo-
 re ingen-

se ingenti prada potiti, deos etiam eorū confractos diripuerunt. Et quia iam iterū contra hostē res feliciter gestā erat, uisum est regi de cōmuni seniorū & optimatum ac tribunorum consilio omne sua tribus robur ex tota eorū ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atq; ita profectos unā ad oppidum Cariathiarim, arcā Dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnemq; diuinum cultū cum sacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in posterū in hac urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuissent neglecta, nunquā talem cladem populū accepturum fuisse. Conuenit igitur sicut decretum fuerat habito, rex ad transferēdam arcam accedis: quam sacerdotes ex adibus Aminadabi elatam, in plaustrumq; nouum impositam, subiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendā permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canētes, & omne genus priorum carminū, & ad uariorū instrumentorū musicorum pulsam saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcam Hierosolyma deducētes. Postquam autē uētum est ad locū cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est: bubus enim exorbitantibus plaustrū & arca inclinata, Oza cū non esset sacerdos ausus manū sustendendi causa admoliri, in uestigio exspirauit, & loco nomen reliquit; qui inde usq; hodiernum Oza percussio

ensio vocatur. Tum David territus & cogi-
eans se fortè idem passurū quod Oza, si ad se in
urbem arcam reciperet, quandoquidem ille ma-
nu tantū in eam extensa morte mulctatus sit, su-
per sedis illam Hierosolyma inducere: diuertensq;
paulum in villam hominis cuiusdam iusti no-
mine Obadami, genere Levita, apud hunc eam
deposuit, quæ per tres integros mēses hoc hospi-
sio usa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq;
domū multis felicitatibus cumulavit. Rex autē
cognito quòd Levita is ex paupere & humili
repentē usq; ad invidiam corū qui incrementa
eius viderunt felix extitisset, nihil amplius mali
veritus arcā in urbem suam trāstulit hac pom-
pa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducere-
turq; à septē choris à se in hoc institutis & or-
dinatis, & rege ipso interim cinnynam pulsante
ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Saulis
prioris regis filia, factū hoc improbaret: quæ ubi
intra urbē illata est, reposuerunt eam in taber-
naclum à Davide in hunc usum erectū. In ea
festiuitate sumptuosè ac splendide sacrificatum
est, & totus populus exceptus convivio, ut tam
mulieribus quàm viris ac pueris in singulos di-
stribueretur libum panis subcinerici, & laganū
fixum, & frustū de vīctima: atq; his epulis po-
pulo pasto, ipse domū reuersitur. Huic occurrens
Michole uxor, filia Sauli, omnia precata est ibi.
Quacūq; Deus propitiū largiri solet: repre-

hendi

hendit tamen quòd præter decorum tantus rex
 salcasset, ita ut in cōspēctū seniorū suorū et an-
 cillarū partes quasdā inter salcādum denuda-
 rit. At ille non pudere se huius facti respondit,
 quòd sciret gratū esse Deo qui eū et patri ipsius
 mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantatu-
 rumq; se ei sapius ac salcaturū, nihil curantem,
 quā indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis
 videatur. Hæc Michole ex Davidis cōiugio nul-
 los filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à
 priore abstractā tradidit, quinq; liberos genuit, 1. Reg. 7.
 ut suo loco dicitur. Caterū rex videns res suas
 quotidianis successibus per Dei fauorē profice-
 re, peccare se putavit, q̄ cū ipse habitaret in
 alia regia cedrinis trabibus extructa, & omni
 exornata artificio, arcā pateretur in taberna-
 culo iacere: itaq; decreuit exedificare Deo tem-
 plum, quemadmodū Moyses prædixerat: cōmu-
 nicatoq; super ea re cōsilio cum Nathane pro-
 pheta, cū is autor esset proposita exsequēdi, pol-
 licereturq; Deū opē ad hoc laturū, audior etiā
 struendi tēpli factus est. Sequēti uerò nocte Deus
 Nathani per uisionē apparuit, iubēs ut Davi-
 di nuntiaret, gratā quidē sibi esse eius uolunta-
 tem, quòd primus omnium de adificādo templo
 cogitauerit: nō tamē se permittere, ut is qui mul-
 tis bellis implicitus hostili sanguine manus pol-
 luerat, sacratissimū sanū cōstrueret. Verū tamē
 postquā longā uitā rex ad ultimam senectutem
 B prouectus

promectus felici fine clauserit, extruendum esse templū à filio eius & successore, qui uocāndus esset Solomon cuius nō aliter quā filij curā se habiturū pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturū: qd si quid peccauerit, poenā nō ultra morbos & terra sterilitatē processurā. His ex propheta cognitis David letus, qd iam sciret posteris suis imperiū permansurū, & familiā suā fore illustrē ac celebrē, ad arcam se cōtulit: procidensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quod se ex humili pastore ad tantū rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; providentia, qua res Hebraorum augere atq; ornare non desineret: atq; ita gratijs actis, hymnoq; decantato ē tabernaculo digressus est.

David subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAP. V.

v. **N**on multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palaestinos decreuit, ablegato omni otio & segnitie, ut quemadmodum Deus prädixerat, denictis hostibus pacatū regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussitq; omnibus ut quā instructissimi ad bellū essent, ubi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palaestinam peruenit: hostibusq; magno praelio uictis, & bona agrorū parte multatis, hisq;

hisq; agris Iudaorū terra cōtributis, in Moabit-
as bellū traduxit: eorum copias ita cōcidit, ut
tertia tantū pars superesset, quā in deditionem
accepit. His quoq; annuo tributo imposito con-
tra Adrazarū Arachi filium monit, Sophre-
norum regē: cum quo ad Euphratē congressus,
viginti peditum millia, equites quinquies mille
occidit: currus etiam mille cepit, ex quibus in-
censis reliquis, centum solos sibi reservauit.

Damasceni à Davide vincuntur. CAP. VI.

Interim Adadus Damasci & Syrorū rex
audito quòd David Adrazaro bellū innu-
lyset, cum esset eius amicus ac socius, cū ualido
exercitu in auxiliū eius properat, sperās se bellū
ab eo depulsurū: cuiq; et ipse nō procul Euphra-
te cū Davide cōfluxisset, pralio uictus magnā
exercitus partem amisit. Desideratis enim ex
eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti
sua consuluerunt. Huius Adadi etiā Nicolaus
in quarto historiarum suarū libro, in hac uerba
meminit. Longo deinde pōst tēpore indigenarum
quidā nomine Adadus, ceteris potentior, Da-
masci & reliqua Syria prater Phoenicē regnū
obtinuit. Hic bello inter eum & Davidem Iu-
daorum regē exorto, crebris pralijs cum eo con-
flictatus, in pōstremo quo apud Euphratē ui-
ctus est, multis editis facinoribus regē se et uiriū
& animi robore prastātissimū declarauit. Idē
de pōsteris quoq; eius narrat, q̄ quasi per manus

alios ab alio regnū simul & nomē acceperint. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimā usq; generationē regnum obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiens, quēadmodum apud Aegyptios Ptolemai. Ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello, abolire uolens ignominiam aui tēporibus acceptā, expeditione cōtra Iudeos facta Samariā uastauit. Nec à uero aberrauit hac parte: hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israēlitas regnāte, Samariā inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro David peragrata cum uictore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositisq; opportunis in locis praesidijs, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophæū aureas satellitiū Adadi pharetras reliquamq; eorū armaturā Deo Hierosolymis cōsecrauit: has postea Susacus Aegyptiorum rex, uicto Roboam huius nepote, spoliata urbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hac postquā ad ea tēpora uentum fuerit dicentur. Hebraeorum autē rex fauore numinis utens, & fortunā belli sequēs, praecipuas Adrazari urbes aggressus est, Bittaā & Machonē: easq; ni expugnatas diripuit: in his magna uis auri & argēti reperta est, & prater hac aris genus, quod auro pretiosius est habitum, ex quo postea Solomon fecit magnū illud uas mare appellatū, & pulcherrima polubra, cū tēplum adornaret.

Amath

Amathenorum autem rex audita *Adrazari* clade quodq; exercitū amisisset, timēs sibi decrevis in fidem & amicitiam *Davidis* ultro venire: misitq; ad eum *Adoramū* filium, qui victoriam de cōmuni inimico ei suo nomine gratularetur, & in societate atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uasa aurea & argētea & area. *David* uerò inita amicitia cum *Theno* (sic *Amathenus* uocabatur) & acceptis muneribus, filiū eius pro utriusq; dignitate tractatū dimisit: munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarū urbium redacto auctori uictoria Deo dedicauit: qui nō solū quoties ipse rex bellū administraret rē prosperabat, uerū etiam misso in *Idumaea* *Abisao* *Ioabi* summī copiarum ducis fratre, illius ductu *Idumaeos* perdomari cōcessit. Decē enim & octo ex illorū exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata praesidijs recēs capta regione, rex nō ex agris tantum, sed uiritim etiā tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddēdo iure uerū tantū & aquū respiciebat: exercitui uerò uniuerso *Ioabū* praefecerat: à commentarijs habuit *Iosaphatum* *Achili* filium. Designauit etiā ex *Phinee*si familia *Sadocum* pontificem cū *Abiaharo*. amicus enim ei erat. *Scribam* uerò *Sisam* constituit. *Banaia* *Ioia*da filiū satellito suo preposuit: oēs regis seniores filij inter patris satellites uersabantur. His ita ordinatis uenit illi in mentem amici 1. Reg. 9.

animum suū declarauit. Quam rem David indignissimè tulit, nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cum cōtumelia coniunctam, sed bello uindicaturum in Ammanitas, & pœnas uiolata contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, consensu sibi uiolati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabāt. & missis legatis ad Syrum Mesopotamiorum regem cū mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebant peditum uiginti milia, conduxerunt etiam regem Micha regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi uigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo David Mesopotamios deuicit. CA. VII.

NON terruit tamē Davidem Ammanitarum apparatus & inita cū regibus societas, Deo fretum, & scientē quod bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatā ulcisceretur. Itaq; Ioabo cōmissa belli administratione, cum lectissimo milite cum contra hostem missus: qui mox ad primariam eius gēis urbem castra admouit. Hostibus uerò urbem egressis, & duas seorsim acies explicātibz: alteram quæ ex auxilijs cōstabat, in patenti campo: aliteram uerò quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebraos spectabat: Ioab hoc animad-
uerso

uerso & ipse ad militares artes confugit: & assumptis fortissimis militum, ipse Syro alijsq; regibus se opposuit: reliquis Abisao fratri traditis, iussit ut contra Ammanitas acie dirigere: Admonito prius, ut si uideret Syros sibi praeualere, adducto propere suo milite succurreret: idem se facturum si ipsum Ammanitas agre sustinere contingeret. Cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; ut generose & alacriter remgeret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur: qui ciam aliquantisper magna ui restitissent, multis suorum cadentibus terga uertere sunt coacti: quo uiso Ammanita territi, Abisaeum cum suo milite aduentantem non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra moenia refugerunt: atq; ita Ioabius male multis hostibus uictorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, ut experti se impares in posterum quiescerent: sed missis nuncijs ad Chalamam Syrorum & ansephratensem regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui constabat ex octuaginta peditum, equitum uero decem milibus. Tum Hebraorum rex intellecto quod denuo tam magnas copias Ammanita contra se parauissent, nolens amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum universo exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & commisso praelio uictor enasis, caesis pedum quadraginta, equitum

uerò septē milibus. Sabecus quoq; hostium impe-
 rator in eo praelio uulnus accepit à rege, ex quo
 postea curam non admittēte mori eum contigit.
 Mesopotamia deinde cognita tam tristi pugna
 exensu, sine mora legatione ad Dauidem cum
 numeribus missa, deditionem fecerūt: atq; ita ap-
 petente iam hunc Hierosolyma est reuersus. Ve-
 re autem incunte, Ioabum ad bellum Ammani-
 ticum misit. Is longe lateq; uastatis hostium
 agris, compulsos eos in Rabatham gentis metro-
 polim obsidione cinxit: quo tempore Dauid
 Reg. II. tametsi uir iustus ac pius, & patriarum legum
 obseruator diligēs, in graue tamen peccatum in-
 cidit. Cū enim uergente iam die in solario re-
 gia more solito deambulares, prospexit in uici-
 nis adibus mulierem frigida lauātem, insigni
 forma præcellentē, cui nomen Bethsabe: uictusq;
 eius pulchritudine, & à concupita sibi tempe-
 rare non ualens, accitā ad se complexus est.
 Paulo post mulier gravidā se sentiens, nūciat re-
 gi ut dispiciat quomodo factū hoc latere posset,
 alioqui publicis legibus adulterij damnatā sup-
 plicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex
 castris Ioabi armigerū maritū mulieris, Priam
 nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio
 procedat, percontatur: quo referēte, omnia cede-
 re ex finētia, partes ei de sua cœna obtulit, ins-
 titq; ut profectus ad uxorem apud illam perno-
 ctaret. At ille nō ita fecit, sed mihi in regia &
 inter

inter satellites regis noctem eam exegit : quo cognito rex, scitatus est ex eo, quamobrè tanto post tempore domum reuersus, ad uxorem non iuisset, idq; præter communem omnium hominum morem, quicumq; peregrè ad suos redeunt. Respondit ille, non esse aquū ut interim dum imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. Hac locutus manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad uicarium suū ducem dimissurus. Vocatus deinde ad cœnā, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem usq; progressus, nihilominus tamen quoq; proforibus regij cubiculi pernoctauit, nullo uxoris desiderio tactus. Hanc ob rē indignatus rex scripsit Ioabo ut in Vriam pœnā meritū animaduerteret: modumq; puniendi indicauit, ne manifestū fieret suo iussu hoc factū: iussit enim, ut qua plurimū periculi esset hosti opponeretur, moxq; à socijs, quo facilius opprimi posset, destitueretur. His ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vria cōmisit ad Ioabum perserendā: qui receptis literis, & cognita regis uolūate, quem locum maximè ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent: hortatus eum ut existimationi quam tum apud regem, tum apud commilitones

litones sibi parauerat respondens, libenter potius quā granatim iussa capefferes. Cumq; Vrias magna alacritate demandum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, ut cum primum occurrentibus hostibus urgeri hominem uiderent, deserto illo in tuum se reciperent. Itaq; cum Hebraei fecissent assuleum ad mœnia, ueriti Ammanitane ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; reclusa repente porta magno impetu erumpunt. Quod ubi uiderunt qui circa Vriam uersabantur, memores Ioabi mandatorū, uno agmine sese retrorsum receperunt. Solus Vrias quod pueret contra quā promiserat assignatum locum nō tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumueniens cum aliquot alijs, quos ignaros consilij pudor idem in officio cōtinuerat, non inultus occubuit. His ita gestis Ioab rex regi per nuncium significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquammultis infecta re in castra redire sit compulsus: mandarat autem nuncio, si regem hoc factum agrè ferre sentiret, ut de Vrie quoq; morte renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta ut mœnia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum Abimelechus Gedconis filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui Thebis iurrim ut capere co-

natus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit, uir aliqui fortissimus, quod inconsulte difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Viliissimum autem in re militari quid alijs bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hac sequi, illi fugere. Postquam autem indignabundo de Uria quoque morte relatum est: irasci desijt: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec a natura belli alienum, cuius haec sine necessitudines: debere tamen cum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam urbem solo aquare, & habitatores eius ad unum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit: ceterum Bethsabe audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: ubi uerò à mœrore ac lacrymis destitit, sine mora eam rex coniugem sibi ascivit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam aquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum propheta Nathani per uisum nocturnum se obtulisset, regem grauer incusauit. Propheta uerò qui esset uir sanctissimus ac prudens, reputas reges quoties suis affectibus rapiuntur, non magni inris respectum habere solere, comminatione numinis ad tempus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus Duo uiri, inquit, eandem urbem incolebat: aliter praedines, multorumque armorum & gregum dominus: aliter unius san-

tum ouicula possessor: eā unā cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu quā si esset filia: cum uerò hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gratia mactare noluit, sed abstracta per nim ouicula pauperis, iugulatā & apparatā hospiti appo-
 suit. His uerbis rex grauiter commotus, scelustum hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse ut quadruplū pro adēpta ouicula restitueretur. & ipse insuper capite plectatur. Tū Nathan inuenētāter subiecit, ipsam esse qui hac pœna dignus sit, suapte iudicio nefarij secleris dānatus: ac tum demū illi exposuit in quantam indignationē numinis incurrisset, cuius favore uniuersa gentis Hebræorū rex constitutus, circumquaq; uicinarū etiam gētiū earumq; multarū & magnarū dominiū consecutus esset, non semel antea liberatus ē Sauli manibus: nunc cū eiusdē benignitate aliquot legitimas uxores habeat, cōtēpto omni humano simul atq; diuino iure, alienam eū duxisse uxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinā ultionem, & ipsius quoq; mulieres ab uno ē filijs per nim cōstūprandis, & ipsum insidijs ab eodē appetendū, ut pro clā admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat: quin & puerum ex ea natū sine mora esse interiturū. Territo autē per hanc denunciationem rege, vehementerq; perturbato, & cū lacrymis faciente se peccass. in Dēū: erat enim

uir pius, & qui, hoc uno excepto, in tota uita ni-
 hil admiserat: placatus Deus recepto in gratiã
 promissit, & regnum & uitam ei seruaturum se
 esse, post pœnitentiã enim non amplius se irasci.
 Atq; ita Nathan postquam futura regi ape-
 ruiſſet, domum reuertitur. Porro infans ex uxore
 Iria natus Dauidi, immittẽte Deo graui mor-
 bo corripitur, cuius uicẽ mœstissimus pater do-
 lenter ferens per septẽ dies à familiaribus induci
 non potuit ut ullum cibum degustaret: sed atra-
 tus & sacco amictus, humi prostratus iacebat,
 & à Deo saluẽ pueri precabatur. Nimis enim
 eius matrem diligebat. Septima uerò die mortuo
 puero, familiares non audebant hoc regi indica-
 re, ueriti ne re cognita pertinacius etiã à cibo re-
 liquaq; cura corporis abstineret desiderio defun-
 cti infantis, cuius morbum tam impotẽter tulis-
 set: qui cũ turbatã familiam sentiret, & aliquid
 mali calari, facile intellexit extinctũ puerũ: ac-
 citoq; uno è famulis postquã ueritatem cõperit,
 confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; ueste
 cãdida, ad Dei tabernaculũ properauit. posthac
 iussis famulis ut cœnã sibi apponerent præter o-
 mnem opinionẽ admirationi fuit omnibus cognã-
 tis & domesticis, stupentibus, quòd cũ nihil ho-
 rum agrosãte puero fecisset, nũc post eius obitum
 omnia simul faceret: impetrataq; prius licentiã
 causam sciscitabatur. Tu ille: Nõ intelligitis, in-
 quit, quòd dũ puer uineret, de salute eius speras,
 nihil

nihil non faciebā quo Deū fleērem? nunc postquam is obiit supernacaneū sit inaniter mœrore cōfici. His auditis omnes sapientiā eius laudauerunt: nec ita multo post Betsabe grauida exactis legitimis natura mēsis filium ei peperit, quē Nathanis monitu Salomonē nominauit. Intraea Ioabus Ammanitarū acri obsidione premebat, praeclisis aqueductibus, & cōmeatibus interceptis, ita ut fame simul & sui laboraretur: ab unico enim puteo spes eorū pēdebat, ac ne hoc quidem ad satietatē utebantur, parcē aquā dispensantes, ne fortē in totū deficeret. Hac Ioabus per literas regi significauit, hortans ut ad excidium urbis ipse ueniret, & hūc quoq; titulū uictorijs suis apponderet. Qui collaudato ducis officio fidēq; assumpto secū exercitu ad deuastandā Rabathā proficiscitur, cāq; mox uicā militi diripiendā permisit: ipse uerò ex prada nactus est Ammanitarū regis aureā coronā talentū pendente, & precioso sardomyche insignē: quā postea capite gestare solitus est: necnō & alia multa ac magni precij prada ī ea urbe potitus est: uiros uerò eius excruciatos prius ad unū interemit: neq; mitius alias Ammanitarū urbes tractauit, pa-

VIII. ri modo expugnatas. Post hanc uictoriā domū
 2. Reg. 13. reuerso graue quiddā accidit ex tali causa: Filiā habebat adhuc uirginē, formosissimas quasq; mulieres pulchritudine uincētem: Thamarā nomine, ex eadē qua Absalomus genitrice natā.

Fluino

*Huius amore correptus Amnō filiorū Davidis
 natu maximus, cum propter uirginitatē ipsius
 & asseruationē potiri ea nō posset, adeo passiōe
 hac cōflictabatur, ut nō aliter quā ex morbo lē-
 tā tabē ac pallorē sibi cōtraheret. Id malū depre-
 hēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus,
 uir prudēs & magni cōsiliū: uidēs enim Amno-
 nē a natua corporis habitudine indies magis ac
 magis deficere, accessit illū, rogās ut causam sibi
 indicaret. Suspiciari enim se amatoriam quandā
 esse hāc passiōnē: quo fatente sororē germanam
 sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optari poti-
 ri ualeat: suasi enim ut simulata agitudine, si-
 mulatq; pater uisendi causa illū accessisset, ro-
 ges ut sororē ad se mittas, cuius ministris re-
 uatus eo citius cōualefcere possit. Paruit Am-
 nō, & cū nihil cunctatus decubisset, simulare
 morbū cœpit. Dein cum pater officiosē inuisens
 percōraretur de ualeitudine, petiit sororem ad se
 mitti: ea postquā iussu patris accita uenit, po-
 stulauit ut suis manibus cotyphra fixa affē-
 ret. Sic enim libentius se comesturum, qua in cō-
 spectu fratris farina subacta, formatiq; coty-
 phis ac fixis, inueni obtulit. At ille non ea ge-
 stauit, sed famulis mādanis, ut quotquot pro fori-
 bus cubiculi obuersarentur, submouerent, dicens
 se absq; strepitu quiescere cupere: quo facto, ius-
 sit sororē in intinū cōclauē paratā cōnā infer-
 re: quod cum puella fecisset, apprehensa suadere
 cœpit*

cepit ut sui copiam faceret. At puella exclamavit. Abstine nim frater, abstine, ne scias te rem tam turpē perpetrare. Desine à tam flagitiosā concupiscentia, qua nihil prater dedecus & infamia toti familia nostra afferre potest: aut si resistere ei nō uales, à patre tibi hoc impetrandū est, nō per uim extorquendum. At ille amore feruens nō paruit, sed libidinis œstro percitus reluctantem per uim opprimit: atq; post oblatū uisū, in cōtrariū mox affectū uertitur, & exosam ac fastiditā cōicijs aggressus, iubet ut euestigio se inde facessat. Qua cū hāc iniuriā priore grauiorē diceret, qd cōstupratam uel usq; noctē illic manere nō patiatur, sed cōfestim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis sua testibus occurrat: mandauit famulo ut eā eijceret. Illa uerò scissa talari tunica, qualibus tū regia puella ex more uelabatur, & cincre caput sparsa, per mediā urbē discedebat, uim sibi illatā quiritando. In quā sic afflictam cum Absalomus frater incidisset, sciscitatus est, quid mali haberet, qd ita sese affligeret: cumq; illa de stupro rē totā ei denarrasset, solatus eā, hortabatur ut equo animo factū hac ferret, nec ad iniuriā suā peruenire putaret, cū à fratre sis uitiata: quibus uerbis placata puella nociferari ac quiritari desijt: & deinde aliquāmulto tēpore in cœlibatu apud Absalomū fratrē perseuerauit. His cognitis David pater uehemēter indoluit: sed quia diligebat Ammonē ut filiorū natū maximū, nō su-

stinuit illi molestus esse. Porro Absalomus graue odiū eius in pectore calabat, opportunitatem vindictæ expectās. Inq; alter annus abierat, ex quo pudicitia sororis eius illusam est: Et cū esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephremiticae, ad tendendos suos greges, inuisit aui patrē ac fratres ad solēne cōiniū: quod excaſante q̄ nollet cū granare, rogauit ut pace eiū liceret filijs proficisci: quo impetrato suis iniunxit, ut quamprimum animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem ueriti ad nuntium suum illum trucidarent.

Quomodo per Intestinum familiz dissidium Dauld à filio regno pulsus est. CAP. VIII.

VT uerò perpetratū est quod mādauerat, stupor Et trepidatio fratres occupat: Et sibi quisq; timēs, correptis equis cursu ad patrē ferebātur. Interim quidā praeueniēs, omnes ab Absalomo casos nūciat. qui nō aliter quā par erat amissis simul tot filijs, idq; fratris scelere, grauē dolore iētus, ne causam quidē rogauit: neq; expectato nūcio in re propter ſacrioris magnitudinem incredibili, totum se luctui tradens, cōfissa uēſte humi proſtratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quā ipſum interfectorem. Ionathas uerò Samna fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleretur, negans se de morte caterorum credere: nec enim causam facti inuenire poſſe: de solo Am-

none dicens diligentius perquirendum : nam de
 hoc probabile eſſe , quòd memor iniuria ſororis
 frater in eum tale aliquid auſus ſit. Interea ſoni
 tus aduentantium equorum, & quorundam eos
 præcurrentium, omnes in ſe cõueniit: hi ſuere filij re
 gis, qui relicto cõinio profugerat. Ibi pater oc
 currit flens flētibus, & ex inſperato uidēs quos
 paulo antea extinctos acceperat: denuoq; gēmi
 tus ac lacryma inſtauratur, his fratrem, rege
 filium ſcēde trucidatū deplorantibus. At Abē
 ſalomus in Geſura ad maternum auum fugit,
 eius r̄igionis dynaſtā, ibiq; toto tricennio permā
 ſit. Cū autē Dauidi animus eſſet Abēſalomū
 ad ſe reuocare, nō ad ſupplicium, ſed ut eū apud
 ſe haberet, iā enim ira reſederat : nlerò huc præ
 penſum Ioabus imperator ſuis artibus impulit:
 mulierculam enim quandam grandi nam ſub
 ornas, qua lugubri cultu ad regem accedēs, aie
 bat inter duos ſuos filios ruri agētes rixam ex
 ortā adeò incruduiſſe, ut cum ſoli eſſens, ac nemo
 ad eſſet qui dirimeret, aliter ab alio iētus exſpi
 rauerit: rogabatq; hāc graciā, ut quoniā cognā
 ti eius qui interſectus eſt alierū ad cadē expete
 rent, ſalutis eius cōſulceret, ne reliqua ſpe ſua ſe
 neſcituri orbarentur: neq; enim aliud remediū ſu
 pereſſe, ſi nullum apud regē inueniret: nam nihil
 eſſe quod illos cōpeſcere queas, præter maiestatis
 regis reuerētiam. Cūq; rex poſtularis eius an
 miſſet, hac uerba ſubiecit: Tūa quidem beni
 gnitate

gnitati rex gratias ago, q̄ senectutē meam & tantū nō orbitatē miseraris: sed quō cereior sim de tua clementia, tuū ipsius filiū prius in gratiā recipe, & in dignationē contra eū depone: alioqui quomodo possem de cōcessa hac mihi gratia nō dabitare, cū ipse adhuc ob similem iniuriā filio insensus esse pergas. At cuius est prudentia, mo cōtra uoluntatē amisso, ultrō necē alterius addere? Tetigit mox regis animū suspitio, personā à Ioabo esse subornatam: & cognito ex anicula rē ita se habere, accersit Ioabū, dicēs eū affectuū quod cupiebat, licereq; ut Absalomū reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totā indignationē prateriisse. At ille adorato rege, & uerbis eius libētē acceptis, eue stigio Gofara properauit, & assumptum secum Absalomū Hierosolyma reduxit. Rex uerò audiens filiū aduentare, misit qui ei denūciaret, ne ad ipsam accederet: nōdum enim, ita se affectū, ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut iussus est deuotato patris cōspectu, intra domesticos parietes cū suo famulatio se cōinibat: nec tamē aliquid eius pulchritudini decessit, uel propter mærorē, uel q̄ nō ea tractatione uteretur, qua uti regium inuenem par erat: sed tā forma quā statura quosuis in maximis delicijs agentes superabat. Tanea autē fuit eius casaries, ut intra octauum quemq; mensem ad ducētos siclos, hoc est ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc

modum primato calu per biennium Hierosolymis habitauit : natiq; sunt ei filij tres , & una filia formosissima , qua Solomonis filo Raboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde missi ad Ioabum rogans, ut se penitus in paternam gratia reducat , & impetree ut sibi liceat patrem inuiscere & alloqui : quod quum Ioabui facere cunctaretur, agrum eius vicini per quosdam e suis incendio uastari iussit. At quum re cognita ad Absalomum uenisset, ex postulanti quo suo merito damnū ab eo acciperet: respondit, se hoc stratagemate illum ad se elicere uoluisse, quandoquē de mandata de cōciliando sibi patre negligeret: quā ob rem, inquit, nunc te presentem obsecro, ut placatū mihi reddas genitorem, quādoquidem molestior est mihi relictus in patriam, quā exilium fuerat. si ille in indignatione sit perimax. Tum Ioabui his uerbis inductus, & uicem eius miseratus, deprecatus est regē pro illo, & tam accuratē & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatem confestim eū acciri iuberet. Qui cū supplex illi ad genua ueniam peccati petēs procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium antea actorum est pollicitus. Porro Absalomus in integram

1 x. gratiam patris receptus, breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitum armatorum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui in
illuc

illuc petentes causa cadebant, comiter appellabatur: dicitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius favore, quarto post reconciliationē anno oravit patrem, ut cum bona eius gratia Hebronem ad uota qua in exilio conceperat persolunda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq; plurimos ad se acciuit, ita ut catervatim illō cōfluerent. Inter ceteros affuit etiam Davidis cōsiliarius Achitophel Gelmonaus, & ducenti Hierosolymita, non quidem conscj conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati, nec mora stratagemate succedere, rex ab uniuersis consultatur. Ceterum David audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia percussus, qui immemor condonata prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset, primum usurpandi regni quod patri diuinitus datū sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere: cōuocatusq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negotium iudici Deo committēs, reliquit regia custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum precipuē sexcentorum cohorte, qua etiam regnante Saulo à latere fugitantiis nusquam discesserat.

Abiatharū verò & Sadocū pōtīfices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, arcamq; asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicēs sine arca praesidio diuina ope ē periculis se seruandum: simulq; mādanit ut de omnibus qua incidere per clācularios nūtiōs se certiores facerent: fidelē enim operā in talibus negotijs praestiterūt filij pōtīficū, Sadoci Achimas & Abiathari Ionathas. Eihao quoque Gittaus nullis regis monitis adduci potuit, ut maneret, quò magis illustris fuit eius erga regē fides ac benemolētia. Ascendēti autē per cliuū Olineti mōtis, omnibus circa eum lacrymātibus, renūntiatū est, etiā Achitophelē mutatis studijs in partes Absalomī concessisse: quo nix aliud tristius ei in hac calamitate accidit: quā obre precatus est Deū, ut Absalomī animum ab Achitophelē alienaret: uerebatur enim ne eius cōsilijs contra se ueretur, uiri prudētissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quamq; in uerticem mōtis peruenisset, respiciet at ciuitatē, & cum multis lacrymis non aliter quā regno ciectus Deū precabatur: ibi offendit uirum in amicitia constantem, nomine Chusum: hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerū deplorātem, solatus est pro tempore iussu aequo animo praesentem statum ferre: ac postremò obnixē precatus est, ut simulato Absalomī partium

tium

riu studio diligēter secreta eius perscrutaretur,
 & Achitophelis consilijs semper se opponeret:
 sic enim cum magis paribus profuturum, quā si
 unā maneret: atq; ita persuasus à Davide, eo
 relicto Hierosolyma se contulit, quo paulo post
 etiam Absalomus peruenit. Interim David
 paulū progressus obuiā habuit Sibam Mēphi-
 boſthi seruum, quē ipse ad curā pradiorū amici
 filio donatorū miserat, agentē prae se duos asinos
 necessarijs ad uictū onustos. Is obtulit ei ut quic-
 quid uellet sibi ac suis acciperet, simulq; roga-
 tus ubinā Mēphibosſthū reliquisset, Hieroso-
 lymis relicſtū respōdit: sperare enim eū rebus tur-
 batis, fore ut ob Sauli meritorū memoriā ipse suf-
 fragijs populi rex crearetur: quāobrē indigna-
 tus, omnia quae prius domino eius cōcesserat, Si-
 ba est largitus: dicēs hunc digniorē quā illū ut
 talibus possessionibus frueretur. Hac liberalitate
 Siba gausus est. Danidi uerò iuxta locū Ba-
 choram superuenit cognatus Sauli nomine Se-
 meis, filius Gera, saxu eū simul & cōitijs im-
 petens: cumq; amici eum protegerēt, magis etiā
 exasperatus ad cōitia, sanguinariū & multo-
 rum malorū causam appellabat, inbens ut im-
 purus ac execrabilis regiōe excederet: gratiasq;
 agebat Deo, qd per propriū filiū poenā peccatorū
 ab illo exigeret, & corū quae olim in dominum
 suum commiserat. Hac tam sana petulantia
 concitatis omnibus ad indignationem, Abi-

ſuo uerò etiã interficere ſemeim uolente, David
eos cohibuit, negās addendā ad praſentia mala
noui alicuius motus occaſionem. Nihil, inquit,
moror hūc rabiđū canē, & Deo cedo, qui eū in
nos immiſit. Mirū uerò ſi hac ab iſto patimar,
quādo etiã filius pietatis eſt oblitus. Sed hac mi-
ſericordi Deo cura erūt, cuius ſanore tandē ini-
mici nobis ſuccūbent. Hiſ diſtiſ cōſinuabat iter,
cōtēpto ſemei parte alia mōiſ curſim cū cōiuiſ
aſſectāte. Delatus deinde ad Iordanem, ſuos ex
itinere fatigatos ibi recolligebat ac reſciebat.
Interim Abſalomo cū Achitophēle conſilia-
rio Hieroſolyma ingreſſo, cōcurſu populi ſalutā-
tiſ ad eos facti, inter caeteros etiã Davidiſ amī
eui ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus
eſt illi perpetuū hoc imperiū. Rogatus deinde ab
eo, quid ita ciam haſtenus inter praecipuos ac fi-
diſſimos patriſ amicos eſſet habitus, nunc deſer-
to illo ad ſe tranſiret: cordatē reſpondit, Nō eſſe
Dei uoluntati & populi conſenſui repugnan-
dum. Hoſ, inquit, tibi ſtudentes, ego quoque meri-
tō ſequor: à Deo enim regnum hoc accepifti:
quòd ſi in tuorum numerum recipere dignatus
fueriſ, quam fidem & beneuolentiā patri tuo
me praſtitiffē noſti. eandem tibi praſtabo. Ne-
mo enim praſentem ſtatum iniquē ferre debet,
quando non in aliam familiam regnum tranſ-
latum eſt, ſed in eadem manet, filio ſucce-
dente. Hiſ uerbiſ inueni omnem ſuſpicionem
exemi.

exemit. *Aduocato deinde Achitophèle consultabatur quid nā esset agendū. Is suasisit ut cū paternis pellicibus cōgrederetur. Sic enim populū constantius in partibus perseueraturū, sublata recōciliationis spē: & prōptē cōtra patrē militaturum. Nam hactenus nō libenter eos inimicos se illi profueri, veritos ne pax inter patrē & filium cōeat. Paruit iuuenis, iussitq; famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cōcubuit. Idq; totum iuxta Nathanis propheta naticinium cuenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno ē filiis oppugnaretur prädixerat.*

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit.

C A P. I X.

HOc Achitophelis consilium exsecutus, *2. Reg. 17.* iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit illi, oportere sibi attribui decem millia lektorum militum. Cum his se profectum interfectorū patrē, atq; ita partibus suis inclinatē, & ipsi securum imperium eadē opera Davide sublato pariturum. Hac sententia dilectus accersit Chusim Davidis amicorū principem. (sic enim eum ille uocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur quarebat. At ille intelligens, quod hoc modo Dauid in potestatem reductus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quod

quòd in multis cōflictibus semper uictor euasit. Profectò ueteranus bellator artibus contra nos uictur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquā cum parte militum insidebit, aut post rupē aliquā delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedē referens, expectantes occasione dum regi propiores facti totis uiribus in pugnā redeant: interim ille ex improviso superveniens, suis animum addet, nostris uerò metum ac consternationē affert. Expēde igitur meum quoq; consilium, sanè melius, & Achitophelus opinionē missam fac: ac potius edicto per totam Hebraeorum regionē copias contra patrem collige: quæ ubi in unum conuenerint, imperiū earum tu ipse assume, uenē alterius fidei cōmittas. Facile enim illum deuincēs, si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uerò tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasione cupiunt declarandi quam sint tui nominis studiosi. Quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se cōcluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam iurum est. Absalomo auctore consilio Achitophelus prælatus: sed hoc ipsum Deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret: qui properè ad pōtiffices Sadocū & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelus consilium eis exposuit, quodq; ipsius comprobasū sit: petys deinde ut hæc Dauidi per nuntios significarent,

carent, adhortarenturq; eum, ut sine mora Iordanem transiret, ne forte filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam in tuncum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antea curauerant, ut extra urbem lateret filij, remanenturi *Dauidi* quid in urbe agatur. Ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid *Abesalomo* decretum sit: mandaruntq; ut quantum possent properaret *Dauidi* hac indicaturi: qui cunctis cum patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad *Dauidem* properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud *Abesalomum* deferuntur, qui mox ad capiendum eos misit. Tulerunt hoc mature pontificum filij, et diuertentes à via publica, in propinquum vicum agri *Hierosolymitani* nomine *Bocchuram* se dederunt, ibiq; mulierem quandam rogauerunt ut se absconderet: ea mox demissa per funem in puaciam, os eius uellcribus contexit: rogataq; à superuenientibus persequutoribus num eos uidisset, conspectos sibi non negauit, accepto enim à se potu statim abinisse dicebat: & si modò alacriter persequantur, fore ut eos comprehendant. Illi diu frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier uero ubi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursum extractos ceptum iter continuare iussit. Illi
quanta

quanta potuerūt festinatione ad Dauidē per-
 uenerūt, & omnes Absalomi conatus illi re-
 nuntiauerunt: qui suos cōsestīm Iordanē transi-
 re edicit, quamuis nox esset nihil cunctari pas-
 sus. Porro Achitophel ubi suam alacrius con-
 silio posthabitiū uidit, conscēso iumēto Gelmonē
 patriam petiit. Ibi cōuocatis omnibus domesti-
 cis, exposuit eis quae Absalomo consuluerat,
 addens quoniam non persuasisset, certō se breui
 periturū. Dauidem enim omnino superiorē hoc
 bello fore, et amissum regnū recepturū esse. Pra-
 stat igitur, inquit, magno animo, ut uirū inge-
 num decet, ē uita exire, quā Dauidi ob filio
 nauatā cōtra eum operā, excarnificandū se pra-
 bere. His dictis in penitissimas ades digressus,
 seipse suspēdit: atq; ita Achitophelm, suo pre
 iudicio tali morti addictū, cognati eius liques
 demptum funerauerūt. Caterū Dauid superato
 ut diximus Iordanē, peruenit Castrū, pulcher-
 rimā ac munitissimā eius tractus urbē. Ibi cum
 summa beneuolentia ab omnibus eius regionis
 optimatibus exceptus est, partim praesenti homi-
 nis necessitate motis, partim reuerētia pristina
 felicitatis. Fuerūt autē hi Berzellaeus Galadita,
 & Siphar Ammanitidis dynastes, & Ma-
 chirus Galaditidis regionis primas. Hi quic-
 quid ad uictū perinebat, largiter regi cum suis
 praebebāt, ut nec lecti strati eis deessent, nec pa-
 nis ac uinū, quin et carniū copia semper aderat,
 & quic

Et quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudi-
 nis refectioem opus esset. Interim Absalomus x.
 mus coacto grandi contra patrem exercitu, et tra-
 iecto Iordane amne, constitit non longe à Castro
 oppido Galaditidis, loco Ioabi preposito exer-
 citui cognato eius Amasa: prognatus enim
 erat patre Ioitharsa, et matre Abigaea: hæc
 uero et Saruia Ioabi mater sorores erant Da-
 uidis. Rex autem recensitis qui circa se erant,
 comparatoque numero circiter quatuor milliū, de- 2. Reg. 18.
 creuit non expectare dum Absalomus prior
 ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, diuisoque
 in tres partes exercitum, unam Ioabo imperatori
 attribuit, alteram fratri eius Abisao: tertiam tra-
 didit Ethao, amico quidem et familiari, sed è
 Gitta oriūdo. Ipsum autem uolentem adesse in exer-
 citum amici prohibuerunt, idque prudentissima ra-
 tione. Si enim eo presente uincerentur, nihil spei
 reliquū fore: quod si una parte exercitus victi,
 cum cetera ad ipsum refugissent, reparandarum
 virium facultatem non d fore: alioquin etiam hostem
 suspicaturū, alium exercitū circa regem esse. Pla-
 cuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrū
 mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret,
 oblectabatur ut memores omnium acceptorum be-
 neficiorum strenuam ac fideliem operam sibi nauarent:
 et ut post victoriam filio parcerent, ne occiso illo,
 aliquid mali in seipsum statueret: atque ita pre-
 catus illis victoriam, exercitū emisit. Ceterum cum
 Ioabuo

Ioab ex aduerso hostiū aciem suā explicuisset in planicie syluā à tergo habente, *Abesalomus* quoq; suos cōtrā eduxit: & cōgressi, acriterq; pugnātes multa utrinq; praclara facinora edebant: his dummodo *Dauid* regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnētibus: illis cōtrā, ne *Abesalomus* & hoc priuētur, & patri insuper audacia poenas det, nihil, nō uel facere uel pati paratis. Idem cum numero longe praestare, ignominiosum ducebāt tanto paucioribus *Ioabi* militibus succumbere. Cōtrā regij ne tot millia profligarēt omni ope cōmixti: tandē ne erat dignū ueteranis, & rei militaris peritissimis, hostē terga uertere cōegerūt: fugientes deinde per salus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita ut multi plures in fuga caderent quā in pralio. Interfecta sunt enim ea die fermē uiginti millia. Plurimi autē in *Abesalomū* ferebātur, insignē tam pulchritudine quā statura corporu. Is ueritus ne uiuus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationē uētilaretur capillitium, aspera arboris prominētī ramo inopinatē impliciū iuuenē suspendit. Inuentum enim uehemētī impetu ferebatur, nō aliter quā scissorē gerens. At ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostē effugeret. Quod animaduersum quidā ē militibus *Dauidis* indicauit *Abao*: eoq; quinquaginta siclos promittente si illum conficeret.

deret, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facere hoc domini mei filio, maxime cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit ut indicaret ubi nam pendente uiderit, moxq; defixo in cor telo eum iniecit. Armigeri uero Ioabi circumstantes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Ioab, suos a persequendo cohibuit, parcendum civili sanguini ratus. Porro Absalomus exerat sibi in ualle regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis a Hierosolymis distantem, quam uoluit uocari Manum Absalom, dicens quod etiam si liberos eius perire contingeret, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, et unam filiam Thamar, quemadmodum iam ante diximus: qua Davidis nepoti Robraro nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut post loco suo copiosius dicetur.

Quomodo David regno restitutus feliciter uixit.

CAP. X.

Defuncto Absalomo populus eius domum quisq; suam dilapsus est. Achimas uero Sadoci pontificis filius adito Ioabo, rogauit ut sibi permitteret ad Davidem ire, nuntiaturum lata omnia, quodq; diuina ope ac providentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire ut antehac asferre lata solitus,

G

litus,

litus, nunc de morte filij regem certiorē faceret, rursusq; eū ibi manere: sed uocato Chusi illi mandauit, ut omnia quæ sciret ad regem perferret. Achima uerò denuo rogante, ut ipse mitteretur, uictoriæ tantū nūtiaturus, nō etiā Absalonii mortem, passus est cum hoc facere. Is uiam compendiosam ingressus soli sibi notā, Chusim antenerit. Sedente autē rege in porta, & expectante aliquem de pralio nuntium, speculatoriū unus conspecto Achima currente, necdum ualens eum agnoscere, ait ad regē, uidere se quēpiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuntium ominaretur, paulō post sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoq; bonum fore nuntium, speculator iam propiorum Achimam noscens, Sadoci pontificis filium ait curriculo aduentare, Tum Dauid, profectō hunc bonum & optatū nuntium afferre de pralio. Vix hac uerba finierat, dum Achimas regē adoratū salutat: & scitante de pugna, letam uictoriam annuntiat. Rogatus deinde quid filio factum sit, ait se uersis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Absalonum persequētiū: nec præterea quicquid comperiti habere, quod iubente Ioabo propere discedendum fuerit, ut uictoriam renūtiaret. Iamq; & Chusis aderat regem adorans, & uictoriam annuntians: qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, suis eueniat idem quod

quod *Abesalomo*. Hac uerba in causa fuerunt, ut nullā ex ea uictoria uoluptatē nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflicto, ac uociferans: *Fili mi, utinam mihi totum mortem oppetere contingeret. Cū enim esset natura suorum amantissimus, prae ceteris hūc maiore affectione prosequeretur. Exercitū autem & Ioabum, audito quod rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quam clade accepta ueniebant. Ceterum cū rex operto capite gemere desiderio filij perseneraret, Ioabius cōsolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o rex? an nescis quod hoc patet tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atq; adeo teipsum & familiam tuā oderis: ames uerò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nō desinas? Nam si *Abesalomus* uicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquū fecisset: sed a te ac tuis liberis initio factō, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudētibz, & grauiter puniētibz eos qui nostram uicem miserarentur. Te uerò nō pudet hæc facere propter hominē inimicissimū, qui quum esset tuus filius, tam opere in te fuit impius? De-*

sine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quod sua uirute hanc uictoriā nobis pepererūt: aliqui si quā cœpisti pergas, hodie regnū ac exercitum alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac uerius quā ante lugeas. Talibus uerbis Joab rex mœstitiā excussit, eumq; ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gravior esset militi eius conspectus, pro foribus portæ confedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad salutandum eum cōcurreret. Dum hac ita geruntur, qui ex Absalomni exercitu eladi superfuerunt, domum reuersi nuntios oppidatim dimiserunt, admonētes quantū beneficio- rum à Davide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatē ab eo uindictati fuissent: & quā iniquē hoc eiectō alteri regnū cōmisissent. Itaq; debere eos, extincto quē elegerant, Davide rogare, ut omīssa ira in gratiam populū suū recipiat, & quemadmodū antea curā reipublica suscipiat. De hac re crebri nuntij ueniebant ad regem: isq; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iuda cōpellent, curpe illi esse, alias tribus ante eos in regnū Davide reponere, maximē cū is tribulis sit ac cōsanguineus. Pari modo Amasam imperatorē eos alloqui iussit, quī fieret quod cū esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, ut Davidi regnū in

manus

manus reddat. Sperandam autem illi non solum
 veniam, qua iam cōsigisset, ueriam etiā uniuersa-
 rium copiarū praefecturā, quā Absalomus ei
 cōcesserat. Pōsices uerò iū principes dicta tri-
 bus sunt alloquuti, cum Amasam ostēdat a re-
 gis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt.
 Ac primū cōtribules Davidis incunctanter
 per legatos eum in regnū renocāt: quorū exem-
 plo simul & Amasa auctoritate moti ceteri
 Israëlitz & ipsi idem faciunt: atq; hae legatio-
 nes ad eū Hierosolymis excipiendū consuebant.
 Sed singulare Iuda tribus officium extitit, qua
 usq; Iordanē amnem illi occurrit: eodē praesto
 fuit Scmeis filius Gera, sequentibus mille uiris ē
 tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli
 comitatus quindecim filijs & fernis uiginti. Hi
 unā cum tribu Iuda ponte ripae fluminis iunxe-
 runt, ut rex cū suis absq; negotio trāsire posset.
 Ut uerò ad Iordanē peruenit, saluatus est a tri-
 bu Iuda: & Scmeis in pontē progressus, acci-
 densq; ad regis pedes, rogabat ueniā cōmissorū.
 uq; insensus sibi esse desinere, nēue recepta po-
 testate in se primū animaduertirer: reputaresq;
 id quoq; quod erroris poenitētia ductus, primū
 ipse reuerētī occurrisset. In hūc modū supplicātī
 ac misericordiā implorātī Absens Ioabi fra-
 ter: Satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum
 supplicium, quod maledico in regem diuinitus
 electum ore es commeritus? Tum rex ad eum

versus: Desinite Saruia filij, néue novas turbas ac
seditiones excitare. Sic enim uos existimare uolo,
hac esse mihi aditalem regni diem: quamobrem
iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui
quocunq; modo in maiestatem meam peccauer-
unt, neq; in quenquã ea de causa animaduer-
sum esse: tu quoq; semel bono animo esto, nihil de
supplicio sollicitus. At ille adorato rege, cœpit
cum præcedere. Post hac Amphibosthus Sauli
nepos ei uenit obuiam, sordidatus & promisso
ac neglecto capillitio: ex quo enim rex profuge-
rat, neq; comam totondit, neq; uestem purgauit,
calamitatem eius non secus quàm propriam se-
rens: ad hac à suo procuratore apud regem falso
delatus fuerat. Is post saluatum & adoratum
regē interrogatus ab eo, qua de causa non simul
exisset, socius fuga, futurus: respondit Sibam esse
in culpa. Hunc iussu parare ad profectiōē ne-
cessaria, uerba sua nō aliter quàm alienius man-
cipij contēpsisse: alioquin, inquit, si pedibus in-
tegris fuissē, & ad profectiōem his uti potuis-
sem, nūquam abs te relinqui passus fuissē. Nec
conuentus meā erga te domine pietatē impedisse,
insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed
bene noui quòd tua prudentia tales calumnias
non admittat: quum sis iustus, & Deum ac ue-
ritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim
in grauiſſimis periculis ani mei temporibus uer-
satus sis, liceretq; tibi de tota familia nostra eo

NOMINE

nomine pœnas sumere: quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias oblivioni tradidisti, receniti etiã tum earũ memoria summã potestatem affecutus. præterea in amicorũ ordinem allectũ, & mensæ tuæ quotidianũ conuiuium adhibitum, nihilo deteriore conditione quàm unum quemuis è maximè necessarijs apud te esse uoluisti. His auditis neq; Nemphibosthum punire libuit, neq; an Siba calūniator fuerit cognoscere: sed præfatus cuncta se eius bona Siba largitum, ueniam tamen illi & dimidia partis restitutionem promissit. Tum Mēphibosthus: Habeat sibi totũ Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzellaum deinde Galaditã uirum magnũ ac bonum, cuius benignitas belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem usq; rex rogauit ut simul Hierosolyma proficisceretur, pollicitus cum parentis loco se habiturũ, nihilq; illi defore, quo extrema eius ætati resouenda sit opus. At ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens, se iam octuagenarium nō posse regia uoluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo uitæ actũ & sepultura sollicitum: rogãsq; ut sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius ullam è potu aut cibo uoluptatum capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum ceterarumq; instrumentorũ, quibus aulici regij se oblectare solent. Quod ita in-

stanter rogante : Te, inquit, dimitto : hunc uerò
 Achimannum filium meū abire sinis. Omnium
 enim bonorum meorum particeps eris. Tum Ber
 zellanus relicto filio, & adorato rege, omnia que
 fausta illi precatus, domum est reuersus. David
 autē Galgala peruenit, iam dimidium totius po
 puli circa se habens, & Iuda tribum integram.
 Eò uenerunt ad illum primores eius regionis, se
 quēte magna hominū multitudine: incusabantiq;
 Iuda tribum, quod inscijs ceteris ad regē se con
 sulisset, cui omnes simul unanimiter occurrere
 debuerint. Principes uerò tribus Iuda rogabant
 ut equo animo ferrent quod prauenti essent. Ex
 hibitu enim hoc officium propter cognationem,
 qua deuinctum sibi feruentioribus studijs profe
 querentur: neq; enim se hac de causa ulla mune
 ra accepisse, ut merito agrē ferre debeant, serius
 se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum
 ceterarum tribuum principes: Demirantur, in
 quunt, fratres, quod regem uobis propriē cognatū
 uindicatis, ac si nō omnium nostrum cognatū
 sit habendus, quem omnibus nobis ex equo
 Deus praeesse uoluit: ergo cum totus populus un
 decim partes habeat, nos unicam, sanctq; potio
 res simus, prater aquam fecistis, quod nobis ne
 1. Reg. 20 scitribus ad regem uenistis. In hac principum
 altercatione exoritur est uir quidam malus ac se
 ditiosus, Sabanus filius Bochoria; tribus Benia
 minidus: qui sublata uoce in medio multitudine
 exclam

exclamavit. *Non est nobis pars apud Davidem, nec hereditas apud Issai filium: simulq; cornicine iusso canere bellicum, omnes relicto Davide illi sunt secuti sola Iuda tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus: ubi concubinis, cum quibus filius Absalomus congressus fuerat, in alias ades traductis, omnia benigne ut antè administrari insistit: ipse vero posthac non amplius eis est usus. Amaſam deinde exercitusi praposuit, dignitate in hunc collata, qua prius Iobi fuerat: insistitq; ut collectis quantis posset è tribu Iuda copijs post triduum ad se veniret, ut cum tradito exercitu cum imperio contra Bochoria filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: tertio die rex Iobabo dixit, non esse in rem publicam dilationem Sabao cõcedi: ne fortè instructior factus plus damni det, plusq; exhibeat negotij, quàm modò Absalomus exhibuisset. Nõ est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his qua nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abisao fratre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut pralio decernatur: & causa ne occupatis munis urbibus multorum nobis certaminis & laborum materiam prabeat. Iobabo nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui cum Hierosolymis aderant militibus, contra Sabaeum raptim exercitum du-*

cit. Cumq; Gabaonē, qui uicinus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnū exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusq; gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è uagina elabi passus est: eoq; mox à terra sublato, & altera manu barba Amasa cœu deosculandi prehensa, impranso ictu uentrem ei perfodit, hominemq; confecit: facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum inueniunt inmercètem propter amulationem summa prefectura & regia gratia sustulit. Hac enim de causa iam ante Abeneri quoq; eadem perpetraverat. Sed illud facinus propter honestū pretextum fraterna ulsionis dignius uenia uidebatur: in Amasa uerò eade nihil tale habuit quod prætenderes. Cæso autem imperatore pergebatur ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cadauer: hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure casum meritis poenas dedisse: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abiseū enim duces sequi debere. Iacētē uerò in uia corpore, & tota multitudinē ad id confluentē, & ut fieri solit cū admiratione circumstantē, custas translatus illud in uillam quandam longe à uia remotam deposuit, & uestē contexit: quafacta omnes Ioabum sunt secuti. Is quoniam per totam Israëliticā regionē Sabæum effecit persecutus, iudicio cuiusdā cognonis cū esse in uillam quandam

dam urbe, nomine *Abelmachea*: qua obsessa & circumvallata, iubet mil. tē muros eius suffodere & euertere, ualde enim irascebatur quod portas ei clausissent. Mulier autē quadam honesta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, consēsis mœnibus *Ioabum* per milites ad colloquiū euocat. qui postquā processit: *Dens*, inquit, reges & imperatores creat, ut deletus *Hebraorū* hostibus in pace *Israēlitas* continuat: tu uerò nulla in re laesus, primariam *Israēlitarū* urbē expugnatum uenisti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorē sibi mentē preceatus, negauit se uel unum ē plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiā excisam uelit: & si ad supplicium dedatur *Sabai* *Bochoria* filius, regi rebellis, ommissa oppugnatione consēstim se inde exercitum abduclurum. His auditis mulier *Ioabum* rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim ē mœnibus deiciendum: moxq; ad ciues reuersa: *Pulvis*, inquit, mali male perire cū liberis ac coniugibus propter hominē malum & ignotum, cumq; pro *Dauidē*, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare: & unam hanc urbem tā ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, preciso capite *Sabai*, ad mil. tes *Ioabi* hoc deiciunt: cōfēstimq; signo receptui dato dux obfidionem soluit, & *Hicrosolya* reuersus de noua uniuersis copijs imperator proficitur: *Banaias* quoq; satellitibus & sexcentorum cohorti à rege prapō-

præponitur: Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur: Sabathes & Achilans Commentariensium sunt principes: Susa scribis præpositus, pōificatus quoq; Sadoco & Abiatharo mansit. Post hæc fame regionē premē-

XII

2. Reg. 22

re, rex supplex à Deo petiit, ne populum miseratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare Deum ut Gabaonita vindicentur, quos Saul rex deceptos præteritus & suos interfecerat, & insurandum quod illis olim Iesus imperator & senatus iurauerat, violauerat. Quāobrem si Gabaonitis pro casis civibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat rex, fore ut placatus Deus populum è præsentī calamitate eximat. Quòd posteaquam ex prophetarū relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est, quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, rex perquisitos eis tradidit, Mēphibostho tamen Ionatha filio parens. His acceptis Gabaonita, ut libitū est in eos animaduerterūt: confestimq; plente Deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem rediit, populusq; copia rerum ut antè fruebatur. Aliquāto post rex bello Palaestinos adortus, & prælio cū eis cōgressus, dum victos audinis persequitur, ultra caeteros solus est longius prouectus. Hūc iam lassulam cōspicit Armon filius Araphi, unus è giganteum sobole, indutus lorica circulis consertam

confertam, & lanceā gerens trecentos siclos pendentem, accinctusq; gladio, & conversus è fuga haud dubiè confecisset regem, ni Abisauis ioabi frater repentiè superveniens eum protexisset iam prostratū, & hostem trucidasset. Quo regis periculo graviter commotus est exercitus, & duces inreiuando eum deuinxerunt, ne in posterum cum alijs interesset pralio, ne si propter fortitudinē & audaciam humanū aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palestini ad Gazoram urbem convenissent, rex quamprimū hoc cognovit, exercitum contra eos confestim ire iussit: in hac expeditione egregiam laudem ob praecleara facinora edita meruit Sobacchis Chetanus, unus è fortissimis Davidis militibus: cōplures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximijs insolesebat, orco tradidit, praecipuus autor victoria quā tunc Hebraeus de hoste reportavit. Redintegrantibusq; bellum Palaestinis, & novo exercitu in eos misso à rege, optimè se gessit Nephanus cognatus ipsius: singulari enim certamine cū fortissimo Palastinorum cōgressus, occiso illo effecit ut reliqui terga verterent: multiq; hostiū in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursus castrametati sunt ad quoddā oppidū non procul Hebraeorum finibus: fuitq; in eo exercitu vir statura cubitorū sex: cui seni digiti erāt in manibus ac pedibus.

dis. Huic ex regis exercitu Ionathas summa fili-
 lus solus se opposuit, stratoq; aduersario maxi-
 mum momentū ad uictoriam attulit, & ipse for-
 tissimi uiri laudem reuulit: nā & hic barbarus
 oriundum se à gētib; iactabat. Hoc praelium
 cum gense fuit ultimum, non ausa postea se cōtra

2. Reg. 22. Israelitas mouere. Caterum Dauid persūctus
 iam bellis ac periculis, & in altissima pace de-
 gens, uario genere carminum odas & hymnos in
 honorem Dei composuit, partim trimetro uersis,
 partim pentametro: instrumentisq; musicis cōpa-
 ratis docuit Lenitas ad pulsū eorū laudes Dei
 decantare, iam sabbatis diebus, quā in caeteris
 festiuitatibus: species autē instrumentorum ha-
 fuere: Cinnira decem chordis intenditur, & ple-
 ctro pulsatur: Nabla duodecim sonos continet,
 sed digitis carpitur: cumq; his aderant & cym-
 bala arca, bene magna atq; lata: quod sanē de
 praedictorum instrumentorum natura, ne prorsus

2. Reg. 23. ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos
 uiros circa se habuit, sed maximē insignes pra-
 claris facinoribus XXXVIII, quorū quinq; tan-
 tum uirutē cōmemorabo facili ex his de reliquis
 cōiēctura: tales enim erāt hi qui possent uel re-
 giones subigere, uel magnas gētes debellare. Pri-
 mus Issamns filius Achemai, qui non semel in
 acie hostiū irruens nō prius à eade abſtīit, quā
 nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius
 Dodeis, qui fuit cū rege in Arasamo: hic in quo-
 dam

dum pralio *Israëlitis* multitudine hostiū territis;
Et in fugam uersis, solus locū suū nō deseruit, Et
congressus cū hostibus multos interfecit, adeo ut
eruoze gladius eius ad dexterā adglutinaretur:
quo uiso reuersi in praliū *Israëlitæ* cedētem iam
hostē urgendo admirandam ac celebratā uicto-
riam retulerunt, *Eleazaro* sternente, uulgo uerò
militū prostratos spoliāte. Tertiū erat *Ilī* filius
Sebas: hic quoq; cum bello *Palastino* in loco qui
Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent,
Hebrai que rursū territi loco cederent, solus in
aciei uicem hosti se opposuit: Et nō paucis letho
datis, reliquos impressionē eius non sustinentes,
Et in sugā effusos insectatus est. Hac fuerunt fa-
cinora qua hi tres in pralijs ediderunt. Eo uerò
tempore, quo rege *Hierosolymis* agente *Palasti-*
norū exercitus usq; ad urbē accessit, Et dum ille
consulturus Deū de bello, arcē ascēdit, in ea ual-
le castra metatus est, qua x x. stadiorum spacio
usq; *Bethlema* pertinet: dicēte ad amicos: O quā
bonam aquā habemus in patria mea, maxime
in cisterna porta uicina: o si quis eā mihi affer-
ret, id certē mallet, quā multū argenti accipere:
tres isti his auditis cūestigio excurrerūt, Et cū
per media hostium castra *Bethlema* peruenis-
sent, hausta aqua per eādem uiam ad regē sunt
reuersi, attoniti audacia tāta barbaris, nec au-
fis paucitatem eorū continere. Eam aquam rex
bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam.

Et ob

Et ob hoc sibi non convenire: sed Deo inde libamini, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisam, qui una die D. C. hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic provocatus à duobus fratribus virtute inter Moabitas illustribus, utriq; confecit. Rursum ex provocatione cū mira statura Aegyptio certans, inermis cū armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominē cōfodit: quo insignior fuit victoria, quod adhuc vivēti adēptis armis, prius eū spoliavit, mox proprijs armis occidit. Est et aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certē conferri. Quoniam enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quod angustū esset, videbas brevis fore ut id nimis oppleretur: atq; ita desperato exitu, et salute rugire cocepit. Banaias autē fortē fortuna iter faciens, accurrit ad rugientem bestia: et cū descendisset in puteū, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimavit: Nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres.

- XIII. Caterū David volens cognoscere quātus militum numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorū Moysis, qui prædixerat quoties censeretur populus in singula eius capita pēdendum Deo semisiclum, insit Ioabum imperatorem ne iret ad censum peragēdum: quo excusante, nihil opus esse: nihil motus, coëgit sine mora ad imperata exequēda proficisci. Ioabus autē assumptis
ad hoc

ad hoc negotiū principibus tribuum & scribis,
 obita tota Israelitarū regione. & cognito quā-
 sa esset populi multitudo, post nouē mēses & ui-
 ginti dies Hierosolyma reuersus ad regē numerū
 ei populi reddidit, absq; tribu Beniamitica, quā
 uodū ad cēsum uocauerat, sicut nec Leuiticam.
 Rex enim interim poenituit, agnoscēs in Deū se
 peccasse. Erat autē reliquorū Israelitarū nume-
 rus nōgenta milia, duxerat eorū qui ad militiā
 essent idonei. In Iude uerò tribu quadringēta mi-
 lia cēsbātur. Prophetis deinde reserētibz ad
 Dauidē qd Deū offendisset, supplex orare cœpit,
 ut propitiū redditus, facti huius daret ueniam.
 Qui exoratus Gadū prophetā ad eū misit, tres
 opationes offerret, ut ex his quā mallet eligeret,
 aut famē per septēniū duraturā, aut bellum per
 tres mēses iniquo Marte cū hoste gerendū, aut pe-
 rilentiā per tridū inter Hebraeos saniturā. Illo
 uerò harente ac turbato propter difficilem inter
 hac mala electionem, & propheta urgente ad
 celerem responsionem, ut Deo renunciare pos-
 set: rex cogitans quod si famem peteret, sui
 magis quam aliorum rationem habuisse uideri
 posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esse
 multum frumenti in horreis habenti, illis non
 item: quod si per tres menses ab hoste nunci ele-
 gisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arcēs &
 fortissimam circa se cohortem haberet: optauit
 malum regnantiū aquē ac regnatis commu-

ne, in quo omnibus per metum imminet: praefatus
melius esse incidere in manus Dei, quā in manus
hostiū. Hac ita ut audiret propheta Deo renun-
ciare, pestilencia in Hebraeos ingruit, ita ut na-
rīs modū absumeretur, nec facile esset morbum
cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis
et incomptis causis homines rapiebat: alius
enim post aliū efferebatur, et clanculum obre-
pens malum celeriter exitium afferebat. Quidā
enim repente cum uehementi dolore, et amaro
cruciatu animā exhalabāt: alij paulo lētiore ne-
xati malo, ne curationē quidem ferre poterant,
sed inter officia medicorū exspirabant: alij su-
bito tenebris ob oculos obortis, cū praefocari
exanimabantur: nōnulli interim dū aliquē do-
mesticorū funerant, sepultura nondū absoluta
cōmoriebantur: quo factū est ut à matutina ho-
ra usq; ad prandium hac peste septuaginta mī-
lia hominū sint absumpti. iamq; genius à Deo
missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbē
simuli malo afflicturus. Tū rex saccum indu-
it, et humi prostratus, supplex orabat Deum
ut pestem sedaret, et iam mortuis contentus de
cetero quiesceret. Inter has preces subleuatis ocu-
lis, cernens genium per aërem stricto gladio Hie-
rosolyma petentem, exclamavit ad Deum, se esse
pastorem poena dignū, ceteriam greges nihil cō-
meruisse: effunderet iram in se, ac suam fami-
liam, et innocenti populo parceret. Deus autem
admissa supplicatione pestem repulit: missq;

ad eū Gado propheta, mādanis ut cōf. ſtim aſcēderet in areā Orōna Iebuſai, & exſtructo aliarī, inibi ſacrificaret. Qui mādatū hoc nō neglexit, ſed mox ad deſtinatum locum ſe conſulit. Oronna uerò circa triuram frugum occupatus, ut regem unā cum omnibus filiis accedentem uidit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidē Iebuſeus, ſed inter precipuos amicus Dauidis, qua cauſa fuit, ut capta urbe nihil illi moleſtum acciderit, quemadmodū ſuperius diximus. Hoc percōtante, quāobrē herus ad ſeruū accederet: ait, ſe uelle aream eius emere, ut in ea domino altare conſtrueret, & ſacra ſaceret. At ille & aream, & aratra, & boues, & holocausta gratuita largiri ſe dixit, precariq; ut Deus libens ac propitiuſ hoc ſacrificium admittat. Rex uerò grā ſibi eius ſimplicitatē ac magnanimitatē profeſſus, uoluit ut pretiū acciperet, iniquū enim eſſe de gratuitis offerre ſacrificiū. Oronna uerò dicēte ſacturum ſe quicquid rex uellet, aream hāc de eo quinquaginta ſiclis emit, exſtructoq; ibi altari, ſacrificia & holocausta ſuper eo perfecit, & hoſtias pacificas obtulit: quo feſto Deus placatus, propitiuſ ut antiē eſt reddituſ. Erat autem is leui, in quem olim Abrahamuſ filium ut holocausta ſaceret adduxerat, & cum iam iam ingulandus eſſet puer, aries repentiē aſtans altari apparuerat, qui pueri uice fuerat maſtūtuſ, ut iā

ante scripsimus. David autem cum animaduertisset se exaudiū, & gratū fuisse sacrificiū, decreuit totum illum locum aliare uniuersi populi
 XIII. appellare, & Deo tēplum ibi exadificari: quā
 eum uocem Deus in futurum ratam esse uoluit: mox enim propheta ad eū misso, illic tēplū ex-
 struendum prädixit à filio, quem regni successorem esset relicturus. Post hanc prophetiā iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octuaginta milia: ex his cōstituit lapidarium octuaginta milia, reliquos ad cōue-
 hendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs praefecit: magnam quoq; uim ferri ac aris ad horū operū usum cōgessit, materiemq; cedrinā multā. & prae-
 gramdem, Tyrīs & Sidonīs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat: dicebatq; suis amicis, haec ideo se apparare, ut filio successuro materiam ad adificandum relinqueret, & nō tum dēnum eam comportare necesse habeat, adhuc per atatem rudis talium negotiorum, sed omnibus in promptu suis facile opus persoluat.

David se uincente Solomonem filium suum regnum auspiciari uoluit. CAP. XI.

A Ceito deinde Salomoni filio mandauit, ut quamprimum regnum adeptus esset, sem-
 plum Deo construeret, dicens, se id noluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quod propter crebra bella cruentius haberetur: prädictumq; sibi
 id

id adificium à satis destinatum filiorum nam-
 minimo, qui Solomon esset appellandus: quem nō
 aliter quam filium patri, ipsi Deo cura futu-
 rum: atq; etiam totam Hebraeorum regionē hoc
 principe felicem fore: & inter cetera bona, id
 quod omniū est potissimum, pacem habituram,
 utpote alienam non tantum ab externis bellis,
 necumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo,
 inquit, quandoquidē à Deo designatus es rex,
 antequam natus, da operā ut alioquin etiam di-
 gnus sis eius providentia, pietatem colens, & ius-
 titiam, atq; fortitudinem, & praecepta eius le-
 gesq; per Moysen traditas observans, & ab
 alijs eas violari non permittens: & insuper tem-
 plum quod te regnūe strui sibi voluit, cura ut si-
 cut debes ei reddas, nihil deterritus operis ma-
 gnitudine: omnia enim ante obitum parata tibi
 relinquā. Scito sanè auri quidē collecta decem
 milia, argenti nerò talentorū centū milia: aris
 item ac ferri tantum congeſsi, quantum vix nu-
 mero comprehendendi possit: & ad haec lapidum ac
 lignorum materiam copiosissimam: Habes pra-
 terea mille milia fabrorum lignariorum &
 tamantariorum: & si quid his defuerit, tu sup-
 plebis. Quapropter hoc opere absoluto carus
 eris Deo, eumq; perpetuum protectore habebis.
 Post hac adhortatus est principes populi, ut in
 ea structura filiū adiuvarent, & securi de omni-
 bus adversantibus, cultui tantum divino naca-

rem: percepturos enim pro hoc pacē & bonū ac legitimū reipublica statū, qua pramia pijs ac iustis Deus soles reddere. Postquā autē absolutū fueris tēplum, iussu arcā in eo reponi, ceteramq; sacra supellectilē, cuius receptaculo iam prudens tēpli debuerat extrui, nisi patres madatū Dei neglexissent: qui praeceperat, ut qui primū hostilem terrā occupassent, templū illi exedificarent. Haec fuerunt Davidis adhortationes, tā ad filiū,

- XV. quā ad principes. Prægrauante autem iam senio, & corpore per aetatem frigescente, aliofactus est, ut ne iniectis quidem multis stragulis calidus fieret: cumq; ex communi medicorum consilio decretum esset, ut lectissima ē formosissimae regionis uirginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, senuente cum puella: inuenta est in urbe una foemina omnium cuius aetatis pulcherrima. Absace nomine, quae cum rege cubitans, nihil aliud quā recalsciabat eum: iam enim praesens ad neneras res elanguerat: sed de hac uirgine paulo post incidet mentionem. Ceterum quartus filius Davidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Aegistha ei natus, nomine Adonias. Absalomo quod ad ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cepit, & cum amicis egit ut sibi principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eum, nec cōpescuit.

ac ne scitatus quidē est, quid sibi neller talis apparatus. Admōres autē habebat Adonias Ioabum imperatōrē & pōtificē Abiatharum. Soli autē conatibus eius resistebāt, pōtifex Sadoch & propheta Nathā, & Banaas praefectus satellitū, & Semei Dauidis amicus, & manū fortissimorū. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontē qui est in horis regis, & inuitatio illis annibū fratribus excepto Solomone, assumpsit secū & imperatōrē Ioabū & Abiatharū & principes tribus Iuda. Eos uerō, qui pōtificis & Nathāis propheta, & Banaia satellitū praefecti partium erāt, ad hoc conuiuiū non uocauit. Hoc Solomonis matri Bethsaba propheta Nathā indicauit, Adoniam regnare insciēte Davide: suasiq; ut tam propria salui, quā filij regno cōsuleret: ingressaq; ad Dauidē sola diceret ei: q̄ ipse quidem intrasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnū occupasset. Haec loquens eū regē se quoq; superueniurum propheta pollicens est. & uerbis eius iestē futurū. Paruit Bethsabe, & regē adiit. Quo adorato, impetrataq; diēdi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuitq; ordine quēadmodū Adonias epulū adornauerit, & Abiatharū pōtificē Ioabūq; principē exercitus uocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis: addebat etiā, totū populū suspensum expectare.

quēnā esset successorē declaraturus: ut cogitet ro-
gās, quod se defuncto mori necesse esset tā ipsam
quā Solomonem filium. Adhuc ea loquēte cu-
bicularij nunciant Nathanē uenisse ut regē ui-
sitet: statimq; admissus percontabatur, nū hodie
regem declares Adoniam, & principatū suum
in illum trāferat. Parato enim splendido con-
uivio, uocatos ab eo filios eius omnes excepto So-
lomone, & prater hos Ioabum imperatorē: hos
omnes suauiter epulantes cū plausu & alacritate
et faustis acclamationibus perpetuum imperium
nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, uocauit,
neq; Sadocum pontificē aut Banaiam satellitū
suo prepositum: quare equū est: ut ab omnibus
sciatur, nūc hac gerantur ex tua sentētia. His
auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat
enim cubiculo propheta ueniēte: qua introgres-
sa: Iuro, inquit, tibi maximū Deū, regnaturum
tuum filiū, ut iam antē iuranti, tūq; in solio
meo sessurum, idq; hac ipsa die. Ad quæ uerba
cū mulier adorato rege longā ei uicā esset pro-
cata, Sadocū accersit pontificē, & Banaiā pra-
fectum satellitū: quibus mox ueniētibz iubet
ut assumpto Nathanē propheta & cohorte ro-
gia, impositoq; filio ipsius Solomone in mulam
regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem
qui uocatur Gion, unctumq; sacro oleo regem
declararēt. hoc autē munus Sadoco pontifici &
Nathani propheta iniunxit: mēdanitq; ut dis-
necto

uento per mediā urbem praetentae subicine pro-
 sequentium multitudo acclamaret, In aeternum
 Solomon rex in solio regio sedeat: ut notum fiat
 uniuerso populo, regem eum à patre declaratum.
 Solomoni uerò praecepta imperandi dedit, ut iuste
 ac pie prae sit suam iudae tribui, tum uniuerso He-
 braorū populo. Post hac Banaias Deū Solomo-
 ni propitiū fieri precatus, cū ceteris sine mora eū
 in regiā mulam imponit. & deductū extra urbē
 ad fontem, oleoq; unctum, rursus in eā cū san-
 ctis acclamationibus introducūt, ut multos an-
 nos i hoc principatu feliciter exigar: moxq; ad-
 ductū in regiam in solio paterno collocant. Quo
 facto populus totus ad cōiunia festinitatemq;
 animū aduersit, choris & tibys sese oblectans,
 ut praecōcentu instrumentorū terra simul ac aēr
 resonaret. Vt uerò has uoces Adonias & eius
 cōiunia audire, uehemēter sunt perturbati, &
 Ioabus imperator negauit sibi placere uel sonū
 eum illū uel eubā. Cumq; nemo frueretur apposi-
 tis, sed omnes cogitabūdī accūberēt, accurrit ad
 eos pōtificis Abiathari filius Ionathas: & cū
 Adonias libenter nīsiā inueniētem bonum nun-
 ciū ominatus esset, ordine illis rem totam de So-
 lomone & regis uoluntatē exposuit: quo audito
 proripiunt se omnes è conuiniō, & suam quisq;
 domum diffugiunt. Adonias autem ueritus ne
 rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad
 aliarē cōsugit, & hoc apprehensō scintillabatur,

Quod ubi ad Solomonem est perlatum, quodq;
 rogaret fidem sibi dari de oblivione huius iniu-
 ria, & securitate impunitatis: clementer simul ac
 prudenter prateriti quidē errati veniam ei cōces-
 sit, sed pramonito ut caneret in posterum: alio-
 qui si amplius aliquid novare deprehēderetur,
 ipsum sibi causam exitij futurū: misit deinde qui
 illū ex asylo educerēt: qui cum venisset, nonnūq;
 regem adorasset, iussit eum domum suā abire ni-
 hil sollicitum, ac in reliquum curare, ut nix bo-
 nus sit, quandoquidē hoc ipsi maxime expediat.
 David autem volens eū totius populi regem de-
 clarare, convocat principes Hierosolyma, una
 cum sacerdotibus ac Levitis, quibus recensitis
 invenit eorū qui trigessimū annum excederent
 XXXVIIII. milia: ex quibus designavit cura-
 tores aedificij templi termille supra viginti mi-
 lia: indices vero populi & scribas eorū sex mi-
 lia: ianitorum vero domus Dei quatuor millia,
 eandemq; eorum qui hymnos Deo canerent
 & instrumentis musicis à Davide ut diximus
 in hoc preparatis uterentur. Hos dimisit in co-
 gnationes, & separatis à reliqua tribu sacerdoti-
 bus, viginti quatuor eorū cognationes invenit: ex
 Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo:
 instituitq; ut una cognatio ministraret Deo per
 dies octo, à sabbato usq; sabbatū: atq; ita sortitio
 facta est omnium cognationum in praesentia
 Davidis, et Sadoci, ac Abiathari pōtificū, &
 omnium

omnium principum: & cuius prima fors exijt, descri-
 pta est cognatio prima, & post hanc secunda, de in-
 ceptisq; usq; uiginti annuam: quaquidem di-
 uisio durat usq; in hodiernū diē. Leuiticā quoq;
 tribum in partes uiginti quatuor diuisu: & sor-
 titione facta, & illis quemadmodum sacerdoti-
 bus octoni ministerij dies obuenerūt. Praecipuus
 autē bonos Moysis posteris est habitus. Consti-
 tuit enim eos custodes thesaurorum Dei, & do-
 nariorū qua reges solent dedicare. instituitq; ut
 uniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per
 suas quisq; uices interdū noctūq; circa culū dī
 mini numinis uersaretur, sicut olim à Moysē pra-
 scriptū fuerat. Post hanc totas copias in duodecim
 partes digestis, cuiq; tribunos, cēturiōes & prefe-
 ctos assignauit: cōiunctas quoq; pars milia ui-
 ginti quatuor: noluitq; ut singula singulis men-
 sibus stationem agerent circa regiā Solomonis,
 una cū tribunis suis ac cēturionibus: cuiq; suum
 ducē praefecit, uirū iustū & spectata bonitatis.
 quin & thesauris & uicis & agris, eorūq; cul-
 toribus, & armēis cū suis pastoribus praefectos
 attribuit, quos nominatim recensere necesse non
 habeo. Postquā autem omnia sicut diximus or-
 dinauit, aduocatis in concionem magistratibus
 Ebraeorum & tribuum principibus, & duci-
 bus quos singulis exercitus sui partibus prae-
 fuerat, adhuc omnibus qui negotijs & facul-
 tatibus regis praerant, ē suggestū celsiore in-
 hunc

hunc modum multitudine est allocutus: *Fraterres
 & populares*, notum vobis esse volo, quod cum
 noluissem templum exstruere, multū auri cum in
 usum & argenti centū millia talentorum cōpa-
 ravi: sed Deus ipse per prophetā Nathanē me
 uenit, eo quod bellis qua pro libertate nēstra
 gessi, dextram hostili cruore contaminauerim,
 & filium meum regniq; successorē templum sibi
 iussit exstruere. Nunc igitur quandoquidē scitis
 quod etiam maiores nōstri Iacobi filij ciam duo-
 decim essent, Judas tamen consensu omnium prin-
 cipatū obtinuit, & mihi ciam sex fratres essent,
 posthabitis illis Deum ad me regnū detulisse,
 nec eorū quenquam id factum iniquē tulisse: ita
 ego quoq; postulo, ut Solomone imperium conse-
 cuto, ceteri mei filij nec cōtra illum, nec inter se
 inimicem seditiones agitent: sed scientes hunc di-
 uinitus electum, libenter eius dominio sine subie-
 cti. Ciam enim aquū sit si Deus ita velit ne ex-
 ternos ferre dominos, quāto magis gratulari &
 fauere deceat fratri, non secus quā eiusdem ho-
 noris participes. Ego sanē nihil magis in notis
 habeo, quā ut promissiones Dei deducātur ad
 effectum, & felicitas qua hanc regionē sub So-
 lomonis regno manet, quamprimum totam eam
 occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod qui-
 dem dubio procul ita futuram est, & omnia re-
 ctē euenient, si tu fili mi pietatis & iustitia, pa-
 triarumq; legum custodem geras; alioquin si ha-

non

non seruentur, nihil nisi triste est expectandum.
Hoc sermone finito inspectantibus omnibus so-
lomon tēpli descriptionē ac formā dedit, in qua
fundamēta & cella tam inferiores quā supe-
riores, earumq; numerus & quātitas ac capa-
citas designabatur: tum quo pondere quaq; ma-
sa tam aurea quā argētea fieri deberent pra-
finiri, hortatusq; est eum ut summā diligentia
ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tri-
bum Leuiticā, ut eum adiunarent, tum propter
aetate nondum sat maturā, tum quia diuinitus
& ad regnū esset electus, & ad templum adi-
ficandum. Quam quidem fabricā nequaquā fo-
re difficilem, preparata per se iam, antē mate-
ria, multis auri talentis, plurimis item argēti, et
trabibus fabrorumq; ac camentariorū multitu-
dine, & smaragdis alijsq; omnis generis gēmis.
Postremò nunc se in hunc usum ex proprio fisco
erogare alia tria millia talentorū auri purissi-
mi, ad exornandū adytum & currum Dei che-
rubinos, quos oporteret supra arcā stare, eamq;
protegere. Postquā autē David finem loquendi
fecit, secuta est magna alacritas principu & sa-
cerdotum, & tribus Leuiticā, de suo quoq; con-
ferentiū, & multa liberaliter ac magnifice pol-
licentiū: obtulerūt enim se cōtributuros, talento-
rum aurū quinq; millia, & stateres decē mille:
argenti uerò centum millia, ferri quoq; talento-
rum multa millia: & si cui lapillus aliquis erat
pretiosus

pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendū: quorum cura prepositus erat unus ē Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna inlupate affectu totū populū, & maxime David uisa principū ac sacerdotū, reliquorūq; omniū promptitudine, elata uoce Deum laudauit, patrem ac conditorē huius uniuersitatis appellans, fabricatoremq; rerum: tam humanarū quā diuinarū, & presidem ac gubernatorē generis Hebraorū, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hac precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentē bonā & iustā, omniq; uirtute pradiā: insit ut populus quoq; Deo laudes persolueret. Illi uerō prostrati humi Deum adorauerunt: uersi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quae ipso regnāre perceperant, gratias egerunt. Sequenti uero die sacrificia sunt instaurata, mille uiculis, mille arietibus, mille agnis in holocausta oblati, ad pacifica quoq; sacrificia multis millibus uictimarū mactatis: & tota ea die rex una cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est inuētus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadoeus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obediētes ei fuerunt.

Mors Danidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

Paulo

Paulò autem post *Danid* accedente ad *xvi.*
 sinum morbo, videns iam instare sibi mor- *3. Reg. 2.*
 tem, accito *Solomone* sic illum est affatus: *Ego,*
fili, fato vocante ad patres meos abeo, & niam
 omnibus qui nunc sunt, qui ne post erunt comu-
 nem ingredior: quam remetiri nō licebit, ne quid
 in hac vita geratur venisere. Quapropter nunc
 adhuc & morti vicinus ierū atq; iterum te mo-
 neo qua & antè consului, ut iustus sis erga sub-
 ditos, & pius erga Deum qui te hoc regno co-
 honestant: usq; custodias precepta eius & le-
 ges, quas nobis per *Moysem* demisit: & cane ne
 vel gratia, vel assentione, aut cupiditate, a-
 lia ne afflictione ad neglectum carum deflectas.
 Nequaquam enim Dei fauorē poteris retinere,
 nisi seruas eius legibus, alioqui suā providen-
 tiam à te auersei. Quòd si ialem te erga eū ex-
 hibueris, qualem decet, & qualē optamus, effi-
 cies ut regnū in familia nostra maneat, & nul-
 la unquam alia domus præter nostram in He-
 breos dominationem obtineat. Memento etiam
 iniquitatis *Ioabi*, qui propter emulationē duos
 duces iustos ac bonos interemit, *Abenerū* *Neri*
filiū, & *Amasam* *filiū* *Jeihranis*: in eum tuo
 arbitrio animadueries, quandoquidem hacte-
 nus pœnā euasisti, quòd in ipso esset potērior. Com-
 mendo tibi etiā *Berzilai* *Guladita* *filius*, quos
 mea causa omni honore ac studio prosequēris, nō
 conferens in eos beneficium, sed referēs, pro offi-
 cys qua

ejs qua pater illorum in me exulem liberaliter
 concessit, & per qua nos sibi debitores effecit.
 Præterea Gera filium Semaim Beniaminæ, qui me
 pulsus multis affecit cōitijs quādo Castrū pe-
 tebam, moxq; ad Iordanē occurrens fidē inco-
 lunitatis tūc à me impetravit, nunc occasionem
 rationabilem nactus punito. His mādatis filio de
 Repub. & amicis, & eis quos punitos volebat,
 expiravit, exactis septuaginta uita annis post-
 quam regnasset apud Hebronē tribui Iuda impe-
 ritans annos septē, & mēses sex, Hierosolymis
 uerò uniuersa regionis rex annos triginta tres,
 uir optimus, & omnibus uirtutibus pradius,
 quas regē tot gentiū incolunitati prospicientē
 habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo a-
 lius, & in certaminibus pro subiectorum tutela
 susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo
 suo militē ad prætera facinora excitās, & nō
 tanquā dominus pro imperio ad officiū cogens.
 Idem in cōsilijs prudensissimus, & egregie cal-
 lens quid in præsens, qui ne in futurū cōduceret
 ad hac sobrinus, mihi, benignus erga calamito-
 sos, iustus, humanus, quæ quidē præcipua sunt
 regū uirtutes. Nec in tanta potestate unquam
 ab aequitate deflexit, nisi quod ad Uriæ uxorem
 accina. Tātas præterea dimittas heredi reliquit,
 quātas nullus alius rex uel Hebræorū uel alia-
 rum gentium. Sepelitur autē cum filius Solomon
 Hierosolymis magnificē, præter solennia illa in
 regnum

regum funeribus, inlatis etiam in monumentum
 eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem
 facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam
 post annos MCCC. Hyrcanus pontifex oppu-
 gnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Deme-
 trij filio, uolens pecuniā ei dare, ut abducto exer-
 citu obsidionē solueret, nec ualēs aliunde sume-
 re, aperta cella monumēti Davidis, & prolatis
 inde tribus talentorum millibus, eorumq; parte
 Antiocho numerata, oppugnationis pericula
 se exemit, sicut & alibi indicauimus. Porro
 post multos annos elapsos Herodes rex alia
 cella apertā magnam pecuniam sustulit: ad lo-
 culos tamen qui regum cineres continent ne uer
 eorum peruenit: singulari enim arte ita erāt sub
 terram conditi, ut ab ingredientibus monimen-
 tum inueniri nequirent. Sed de his haecenus
 dixisse sufficit.

FL. IOSEPHI AN-
 TIQVITATVM IVD.

LIBER VIII.

Quo Solomon regnū adeptus inimicos expulit. C. I.

DE Davide igitur & eius uir- 3. Reg. 1.
 tue, quātorumq; bonorum sua
 genti autor fuerit, & quantis
 bellis feliciter gestis senio cōse-
 ctus decesserit, in proximo uo-
 lumine docuimus. Ceterum posteaquā Solomon

eius filius, aetate etiā cum iuuenis, regnū adeptus
 ex sententiā patris & decreto diuini numinis in
 solio cōsedit, populus quidē totus, ut nouis regi-
 bus solet, sanctis acclamationibus precatus est
 ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnū
 bene administratū diuinā senectutē. Adonias
 uerò qui etiā uiuente patre occupare conatus est
 regnū, accessit ad regis matrē, eamq; blandē sa-
 lutanit. Qua querēte nūquid uenisset quòd ope-
 ra sua opus haberet, omniaq; benignē pollicēte,
 orsus est dicere, ipsam quoq; nosti, quòd eā aca-
 ris prerogatiua, quā populi cōsensu regnū sibi
 deberetur: sed quoniā Deo uisum sit id trāsferre
 in filiū eius Solomonē, se quoq; libetē ferre il-
 lius dominationē, & contentū esse presenti con-
 ditione. Rogauit deinde ut apud fratrem pro se in-
 tercederet, eiq; persuaderet, ut bona eius pace li-
 ceat sibi ducere Abisacen cū patre cubare so-
 litam. Esse enim adhuc uirginē, q̄ pater praes-
 tatio cōgredi cum ea non ualuisse. Bethsabe uerò
 promisit operam suam in hoc negotio, & de hoc
 coniugio bene cū sperare uoluit, tum q̄ rex ultro
 fratri gratificari cuperet, tum q̄ eò preces ma-
 tris essent accessuræ: atq; ita plenū spe hominem
 dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, collo-
 quutura de eo quod Adonia petenti promise-
 rat. Cui cū rex occurrisset, cōplexuq; eam ex-
 cepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat
 regia sella, sedis, insitq; aliamā matri à dextris
 poni

poni. Qua postquā cōfedit, Phā, inquit, gratiam
 fili petenci mihi annue, neq; tuo renutu itisliore
 facias. Respondit ille, iuberet quicquid uellet,
 piū enim esse, matri quidlibet cōcedere: nec o-
 portuisse eam sic præsati, ac si negaturū suspi-
 cāretur, sed tertā impetrandi spem habere. Tum
 illa rogat, ut uirginē Abisacen Adonia fra-
 tri nuptiā tradat. At rex iratus dimisit matrē,
 dicens Adoniā maiora moliri, mirariq; se quod
 non eadē opera postuleret, ut regnū ei tanquā
 nātū grandienti cederet, quādo Abisaca coniu-
 giū expectat, habens amicos potentes, Ioabum
 imperatorē copiarū & Abiatharum sacerdo-
 tem. Moxq; accito Banaia præsecto satellitū,
 mandauit ei ut Adoniam fratrē interficeret.
 Vocato deinde Abiatharo sacerdote, Et, in-
 quit, supplicio eximunt sum alij labores aēti cū
 meo patre, sum illud praeipue, quod unā cum eo
 arcam transtulisti. Hac autem poena tibi erit
 Adonia partes sequimur, ut neq; hic maneat,
 neq; in conspectū meū uenias: sed abi in patriā
 tuam, & illic ruti utue, atq; ibi usq; ad mortem
 dege, quādoquidem talia cōmisisti propter quā
 indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaq;
 causam ablatu est sacerdotalis honor ā domo
 Ithamari, sicut Deus Eli praeiserat auo A-
 biathari, & translatus est in genus Phinees
 ad Sadocū. Caterum eo tempore quo pōificatus
 in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea

*familia pontificē, ex Phineesii gēte priuam
 aīā egerūt hi: filius Iosephi pontificis Boccias,
 & huius Joathamus, Joathami uerò Mara-
 othus, & Maraothi Arophau, Arophai
 Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus
 Dauide regnate pōtifex est creatus. Porro Ioa-
 bus imperator audita nece Adonia, ualde ex-
 simuit: eius enim amicitia magis quā regis co-
 luerat, et ideo nō immeritō malē suspicās ad al-
 tare cōfugit, impietate se inde quasiturū exi-
 stimans, propter notā regis erga Deū pietatem.
 Qui posteaquā de Iobabo renuntiatum est, misit
 Banaiam qui citaret eū ad suum tribunal cau-
 sam dicturū. Iobabus autē negabat se sanū re-
 licturū, sed ibi potius quā alias moriturū. Hoc
 eius respōso per Banaiam accepto, rex iussit, ne
 inibi caput eius ita ut uellet abscideretur, &
 hanc poenam lucret pro duobus imperatoribus,
 quos cōtra omne fas ac nefas peremerat. Corpus
 uerò sepeliri, ut peccata eius apud posteros ma-
 neret, ipse uerò ac pater innocētes essent quod ad
 Iobabi mortē attinet. Banaias uerò, exsequiis
 mādātū, ipse in imperiū copiarū ei successit. Post
 hac abrogato Abiatharo pōtifex, rex solū
 Sadocum id sacerdotium obtinere uoluit. Semci
 deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa
 inibi apud se manere, interdicto Cedronis torren-
 tis transitu: aut si secus fecerit esse capite mul-
 tandū: nec cōtenuis interminatione, inuincendo
 homin*

hominē ad id mandatū seruandū adegit. Semel
 uerò professus sibi gratissimū hoc regiū māda-
 tum, & iuratus facturū se imperata, patria re-
 dicta Hierosolymis domiciliū habuit. Triennij
 dein exacto, eū audisset duos fugitivos suos apud
 Gittā agere, retracturus eos illuc proficiscitur.
 Rex autē posteaquā intellexit eū quā cū illis re-
 uersum, agrē tulit nō prascriptū modō suū con-
 temptim habitū, sed sacramentum etiā Dei uio-
 latum: accitoq; mox, Nōne tu, inquit, iurasti te
 nunquā me delicturū, neq; ex hac urbe in aliā
 comensurū? non euades pœnā perituri, uir pessi-
 me, sed lues etiā illa quæ olim per perulantiā in
 patrē meū eiecisti es debacchatus: ut scias quod
 nihil lucrētur noctes, etiā si nō statim post pec-
 catū puniantur, sed per omne tēpus quo propter
 impunitatē securi sibi nidētur, crescit illorū pœ-
 na quam iam dudū sunt promeriti: atq; ita Se-
 meam iussu regis Baaias interfecit. Solomon 11.
 autē sublatū iam inimicis, regnoq; cōstabilito, 3. Reg. 3.
 Pharaonis Aegyptiorū regis filiā duxit ux-
 orem: instauratūq; Hierosolymorū mœnibus ma-
 ioribus mœdo et munitionibus, in tranquillissimā
 pace Rēpublicā deinde administravit, nihil im-
 peditas inuenili utare, quo minus uel iustitiā co-
 leret, & leges custodiret, uel mādata, quæ a pa-
 tre morituro acceperat, exsequeretur: sed non se-
 cius ac si grādis natus esset, maturaq; iam prudē-
 tia, omnibus rebus diligentissimē prospiciebat.

De sapientia solomonis & prudentia & diuitiis,
quodq; prima Hierosolymis templum ædifi-
cavit.

CAP. II.

V Jam est autem ei Hebronam petere, & sa-
per altare arcum à Moysse fabricatū sa-
crificare, mille victimarum holocaustis ca-
lesti numini oblatia; qui honor Deo fuit acce-
ptissimus: illa ipsa enim nocte cum in somnis ei
conspiciendū se prabuisset, iussit eum postulare
quicquid deorū pro hac pietate repēdi sibi cu-
peret: Solomon uerò pulcherrimum quiddam ao
maximū petijt, quod & Deus libēissimè lar-
gitur, & homini est utilissimū. Non enim au-
rum, aut argentum, aut alias id genus diuitias,
ut homo iuuenis petijt: nam hac sola uulgo ho-
minum uidentur expetēda, hac sola diuina mu-
nificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine
mentem saram, & intellectū bonum, ut his ac-
ceptis populum hunc uerè ac iustò indicare na-
leam. Hac postulatione delectatus Deus, polli-
citus est se etiam aliq; quæ non petierat, additu-
rum diuitias & gloriā: sed ante omnia talē in-
tellektū ac sapiētiā, qualē antehac nemo ha-
buerit, uel regū, uel prinatorū. Adhuc conser-
uaturū regnū in eius familia per multas ac res,
modò iustus esse pergat, Deoq; per omnia parēre
et paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uir-
tutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon ē
stratis se proripit, et adorato Deo Hierosolyma
est reuer

est reversus : & maclatim ante tabernaculū plurimis victimis, epulū omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatū est arduum, cuius exitum invenire fuit difficile. Rem autē controversam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, ut qui hac legent difficultatem decernendi intelligant : & si quando tale quippiam incidere ad exemplar solertia regia difficultatem disquirendi sibi comparent. Dna mulieres quasdam meretricij venerūt ad eum, quarū altera qua iniuriam pati videbatur, sic est exorsa : Ego, Rex, & mulier hac habitamus in eodem cubiculo : accidit autē ut amba eadem die, eademq; hora infantes masculos pareremus : post triduum ista iuxta cubantem suum infantem per somnū oppressit, & sublato ē meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit : illucescente die manum meam prabere volens infanti, meum non inveni, sed istius mortuū vidi iuxta me iacentē, id quod certissimis indicijs deprehendi : & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi : nā quia propter solitudinē nemo est qui coarguat, pertinaciter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & assensuram suam esse superstitē infanti, alterius verò mortuum memineq; inveniēte quid decerni posset, sed omnibus ut in re obscurissima cunctisq; ibat, solus

Rex talo quiddam excogitavit. Infans afferrī infantibus, tam vivo quā mortuo, nocet quēdam & satellitibus, imperatq; ut strillo gladio puerū utrumq; secet in duas partes, quò utraq; dimidium accipiat tam vivi quā mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè dānabat ut puerilem: sed interim cū vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantē: sibi enim sat esse si vivum videat, etiam si alienus existimetur: altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animadvertens rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamaverat infantē adiudicavit, quòd hac re vera mater esset: alterius verò malitiam damnavit, quòd & suum perdidisset, & amica infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentū regie prudentia simul & sapientia, & ex illa die non secus quā divina mentis prædicto obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchia Bethlemis, quæ sortè Ephraimī complectebatur, præerat Pres. Ea verò in qua Dora sunt & regio maritima, præbat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaiā filio Achili, cuius præfectura cōtributa erat & ea regio quæ usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanū, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Gablea

3. Reg. 4.

toti Sidonem usq; præerat, habens & ipse in ma-
 trimonio Solomonis filiam nomine Basimā, Ma-
 ritimam nerò qua est circa Arcem Banacates
 obuietbat: Saphates Irabyrium inuicem & Can-
 melum, totamq; inferiore Gabileam. Sub ea Ben-
 iaminica ditio fuit commissa. Tabares regionem
 trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursus
 his omnibus unus præerat princeps. Mirandum
 autem in modum per id tempus aucta sunt res
 Hebraorum, & tribus Iuda, populo ad agrorum
 colendorum studium conuerso. Pace enim potiti,
 & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hac
 optatissima libertate anide perfruentes, in hoc
 potissimū erant intenti, ut suas quisq; facultates
 augeret, & maioris præcij faceret. Erās præter-
 ea regi alij præfecti, qui Syrorū caterorumq; bar-
 barorum Euphratē inter & Aegyptū incolen-
 tium gubernabant regiones, tributa ex eis colli-
 gendo. Hi barbari conserebant in quodidianos re-
 gia mensa sumptus similia coros triginta, farina
 sexaginta, saginatos boves decem, & pascales
 viginti, & saginatos agnos centum, præter ca-
 pitulas uenationum, qua constabant cernis ac
 bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam
 currū multitudinem habebat, ut quadraginta
 millia præsepium numerarentur, in quibus equi
 iugales alabantur: & absq; his equitatus ei fuit
 duodecim millium, quorū media pars Hierosoly-
 mis circa regem versabatur, reliqui nerò sparsim

per nullas regias degebant: & qui regijs impensis
 praeerat, idem etiam equis necessaria suppedita-
 bat, ad conuictendo ubicūq; rex habitaret. Tanta
 autē fuit sapientia & prudentia, quam solomon
 diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret,
 atq; etiam Aegyptios, qui omnium sapientissimi
 habentur, longē post se relinqueret. praecellebat
 etiam eos qui per idem tempus in maxima opi-
 nione sapientia fuerant apud Hebraeos, quorum
 nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Aiba-
 nus, Aemanus, Chalcens, Dodanus, filij He-
 maonis. Composuit etiam libros Odarū & Car-
 minum quinq; supra mille, & parabolarum ac
 similitudinum libros ter mille: cuiuslibet enim spe-
 ciei plantarū suam adhibuit parabolam, ab hy-
 fopo usq; cedrum: idem fecit de pecoribus & ca-
 teris terrestribus animantibus, natatilibusq; &
 quae per aërem feruntur: nullus enim horum na-
 turam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed
 circa omnes philosophatus est, & scientiam pro-
 prietatum earum summā pra se tulit. Quin &
 eam rem diuinitus consecutus est ad utilitatem
 & medelam hominū, quae aduersus daemones est
 efficax: Dacā rationes enim cōposuit, quibus mor-
 bi pelluntur & contritionū modos scriptos reli-
 quit, quibus cedentes daemones ita fugantur, ut in
 posterū nunquam reuerſi audeant: atq; hoc sana-
 tionis genus nūc usq; plurimum apud nostrates
 pollet. Vidi enim ex popularibus mejs quendam

Eliaz

*Elazarū, in praesentia Vespasiani & filiorum
 & tribunorum reliquorumq; militū, multos ar-
 reptitios percutiē. Modus uero curationis erat
 hic: Admoto naribus demon: aci anulo, sub en-
 tus sigillo inclusa erat radiciū species à Solomone
 indicata, ad tunc olfactū per nasum extrahēba-
 tur demonium: & collapsō mox homine, adiura-
 bat id ne amplius redires, Solomonis interim men-
 tionē faciens, & incantationes ab illo inuentas
 recitans. Volens dein Elazarus his qui aderant
 ostendere suā artis efficaciam, non longē inde po-
 nebat poculum aut polubrū aqua plentissimoper-
 batq; demonio hominem exēti ut his sudnerfis
 signū daret spectantibus quōd reliquisset homi-
 nem: quo factō nemini dubiū erat quāta fuisse
 Solomonis scientia & sapientia: quamobrem li-
 buit hoc quoq; narrare, ut omnibus nota sit exi-
 mia regis huius natura, quāq; charus deo fue-
 rit, & in omni genere uirtutum excellentissimus.
 Porro Tyrionū rex Iromus audito quōd Solomon, Reg. 5.
 patrē in regnū successisset, uehementē est gaudisus:
 nam Davidis amicus fuerat, & per legatos sa-
 lutato gratulatus est praesentem felicitatem: per
 quos Solomon scripsit ad eū in hūc ferē modum.
 Solomon Iromi regi. Scito patrē meum cum
 uoluisset edificare tēplum Deo, bellis assiduis im-
 peditus: neq; enim prius à subingandis hostibus
 desicuit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego
 uero gratias habeo pro pace quā nunc fruimur:
 & praes*

Et presenti orio decreui uti ad extruendum
 celesti numini domicilium, id enim à me fa-
 bricandum, iam antè patri meo Deus pradi-
 xit: quamobrem rogo, ut aliquos unà cum me
 mittas in montem Libanum ad materiem ceden-
 dam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius
 callent quàm nostras: mercedis autem quanta
 huiusmodi operarijs persolunda sit, te arbitrium
 facio. Eam epistolam Iromus libenter legis, so-
 lomonijq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus
 regi Solomoni. Gratia Deo quòd tibi paternum
 principatum tradidit, viro sapienti Et omni viri
 tui genere pradiato. Quare cum nihil mihi gra-
 tius accidere potuerit, noluisti tua libens obse-
 quar. Excisis enim multis Et magnis trabibus
 cedrinis atq; cyparissinis, per meos ad mare dedu-
 cendas curabo: cosdemq; iubebo ut compactis ra-
 tibus ad quemcumq; nolueris tua regionis locum
 eas appellas, unde post per tuos Hierosolyma de-
 ponentur. Tu utrò hanc nobis gratiam repones,
 ut exportandi ad nos frumenti potestate facias,
 quo utpote insulares maxime indigemus. Ha-
 rum lucrarum exemplaria hodieq; durant, tam
 in nostris quàm Tyriorum annalibus: Et si cui
 libuerit hæc certius cognoscere, impetrat a pu-
 blicorū cōmentariorum conservatoribus visendi
 copia, comperiet eorum scripta consonare cū his
 quæ à nobis produntur. Quod ideo admonui, ut
 qui hæc legunt, sciant nos nihil veris assingere,
 neq;

neq; verisimilia quadam & ad delectationē accommodata narrationi nostrā interserere, atq; deinde postulare, ut lector nihil amplius disquirendo fidē nobis habeat: quandoquidem in hac commendatione à decore discedere absq; nefario scelere non licet: quā propter non recusamus quin scripta nostrā reiciātur, nisi talia sunt ut eorum veritas validissimis argumentis approbari possit. Ceterum Solomō rex acceptis regis Tyrriorum literis, & facilitatē eius & benevolentiam colaudavit, & insuper quibus ipsū cupere intellexit, pramijs cum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittēdo, & rotidam olei badus: badus autem capis sextarios. L x x i . parē quoq; nini modū illi exhibuit: Et ab his inijs amicitia regum horum exorta, maioribūq; incrementis aucta, in tantū adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomon autem à populo suo millia x x x . operariorum exegit, prudenter inter eos operas parxitus, quō minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano silvanam per mensem integrum cadere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua ningeni millia suū opus absoluerit, ita ut quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est prepositus. Præter hos erāt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, conuectores saxorum catervāq; materia L x x m . & camētiarij L x x x m .

magist

magistrisq; horum ter mille & C.C. q̄s mādatus fuerat ut saxa prae grandis exciderene in usum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolosa, ita demum in urbem conueherent: idq; non modò indigenis, sed & missis ab

III. Irom opificibus erat iniunctum. Exorsusq;

3. Reg. 6. est Solomon fabricam hanc anno regni sui quartio, secundo mense, quem Macedones artemesium vocāt, Iar uerò Hebraei, annis D & C. duobus postquam Israelita ex Aegypto excesserant: mille & X. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananeam migrationem: post diluvium uerò annis MCCCXL. quod si ab Adamo creatio usq; templi adificationem tēporum ratio subducatur cōperientur anni M M C I R. Initium uerò fabricādi tēpli in annum undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrū regnans, quae condita est C C X L. annis antequam templum exstrueretur. Cecit igitur rex in altissimam terrā profunditatem fundamenta templi ē saxa validissimis, quae contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita ut cum coniuncta terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus praeberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem aedificij cum paratu & tantorum sumptuosissimo perferrent, non minore admirationem habitura, quā qua superne ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt:

extruxit

exstruxeruntq; illud usq; lacunar ex albo lapide. Huius adificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo vero viginti. Super hoc autem erat aliud adificium pari mensura, ita ut tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. Versum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgēs in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quae inter se constipatae externae parietes templi fulciebant. erantq; inter se peruia. & patebant singula in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis atcollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super qua versum aliae, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita ut coniunctae inferius adificium aequarent altitudinem. Nam superius non erat circumadificatum. fuerunt autem omnia cedro connecta. Et cellae quidem suum quaeq; tectum habebant, non proximo contiguum reliquum ex longissimis trabibus erat confectum, ad utrumq; latius pertingentibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erat laquearia politissima, calaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant in crustati, ita ut omnia reniderent auro, & in instantium oculos fulgor undique occurrens

occurrens perstringeret. Tota uero structura ex
 lapidibus politissimis constabat, ita ad unguem
 inter se quadratibus, & commissuris oculos sal-
 lenibus, ut inuentibus nullum usquam mallei
 aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigium
 appareret, sed conuata potius omnia quam arte
 congesta uiderentur. Porro ascensum in superio-
 rem templi partem sic commentus est rex, ut co-
 chleam in hunc usum crassitudini parietis inclu-
 deret. Hæc enim pars nõ habebat ab oriente ma-
 gnæ ianuam ut inferior, sed à lateribus intrat
 parua hostiola: nec parum ad firmitatem conse-
 rebant tabula cedrinæ se inuicem complectentes,
 & crassis catenis inter se constricta. Diuiso de-
 inde in duas partes sano, penetrare eius uiginti
 cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum qua-
 draginta cubitorum spacium in usum sacerdo-
 tum consecrauit: & in pariete adytum à reli-
 quo corpore separante fores apposuit cedrimas,
 has quoq; calatas & inauratas. eas prætexuit
 uelis picturatis, hyacintho, purpura, cocco,
 byssoq; splendidissimo ac mollissimo distinctis.
 Post hæc in adyto uiginti cubitos quatuor-
 sum patente dedicauit duos cherubinos ex auro
 solido, utrumq; quinque cubitorum altitudine.
 uterque duas alas habebat ad quinque cubitos
 protensas. quapropter non longo seiunctos inter-
 uallo statuit, ut una ala australem parietem as-
 singerent, altera septentrionalem: reliqua due sese
 conting

contingentes in medio si tam arcam protegeret.
 Ha cherubica effigies quānam specie fuerint,
 nemo vel cōficere potest vel eloqui. Pavimentum
 etiā templi constravit laminis aureis. Ianua de-
 mum fores altitudini parietis pro portione cōve-
 niens addidit, latas cubitos viginti, & auro
 illitas. Atq; ut cōpēdio dicā, nihil tā insus quā
 foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est
 præterea aulaū & huic ianua, simile illi quod
 interior ianua habuit. Caterum porticus nihil
 tale habebat. Post hac Solomon accersivit Tyro 3. Reg. 7.
 ab Iremo artificem nomine Chiraman, filium
 mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israheli-
 tis oriundo, operarium insignem in quavis mate-
 ria, sed præcipuē in auro & argento ac ære. Hu-
 ius opera usus est in omnibus quæ artificiose in
 tēplo fieri voluit. Is fecit duas colūnas æreas cras-
 situdine quatuor digitorum, alias decē & octo
 cubitos, quarū circumferentia duodecim cubitos
 complectebatur: his impostæ erant capitella fu-
 silia liliata proceritate quinq; cubitorū, quibus
 circumdata erant retiacula ærea quæ operiebant
 lilia, dependebantq; inde duæ series malorum
 punicorum ducentorū numero. Has columnas po-
 suit in aditu vestibuli, alteram à dextris nomi-
 natam iachin, alteram à sinistris nominatam
 boz. Fecit etiam vas æneum fusile semiorbis
 specie, quod propter capacitatem appellatum est
 mare. Erat enim labrum patens per dimetien-

eam lineam in cubitos decem, crassitudine pal-
 mari, eius medietatem sustinebatur spira decies
 replicata, cuius dimiciens linea fuit cubitalis. Id
 labrum circumstabant duodecim iuveni ad ira-
 etus quatuor ueterum obuersi terni, quorum po-
 stica subsidebant ut eis orbiculare illud nas in-
 cumberet, in medio sui depressum. Capibat an-
 tem hoc mare congiarum tria millia. Fecit pra-
 eterea labrorum decem bases aereas quadrangu-
 las: harum quoque longitudine fuit cubitorum quinque,
 latitudine quatuor, altitudine trium: huius operis
 partes scorsim fabricatae sic compingebantur.
 Quatuor erant columnellae per totidem angulos
 dispositae quadrangulae, quibus latera basium
 uerique inferebantur: erant autem in hac triperti-
 ta, et inter iuncturas calaturis distinctae, alibi
 leonis effigies, tauri alibi aut aquila. Columnellae
 quoque eisdem calaturis erant ornatae. Totum uero
 opus quatuor rotis suspendebatur, quae fusiles
 erant, habebantque modiolos et radios, sesqui-
 cubitali inter uisumque extremitate intervallo:
 eratque mirum uidere rotarum circumferentias, quo-
 modo lateribus basium coaptatae cunctis suis insi-
 stebant. Angulos autem supernè continebant
 fusiles humeruli manuum extensarum: his im-
 posita erat spira, cui labrum inferebatur, ita ut ma-
 nibus sustineri uideretur: quae pariter effigies leo-
 num et aquilarum sic erant adaptatae, ut con-
 natas putares, interuenientibus inter eas pal-
 marum

marum arbusculis. Atq; hac fuit decem basiū
structura. Deinde ex eodem are fecit decem la-
bra rotunda concha specie, quorum quodq; ca-
piebat congios quadraginta: erat enim altitudo
quatuor cubitorum, & tantundem spaij pate-
bat inter margines. Ea labra decem illis basi-
bus imposuit, quas mechenoth sua lingua appel-
labant: horum quinque ad sinistrum latus tem-
pli septentrionale collocavit, totidem ad dextrū
australe, ita ut orientem spectarent: quo loco
etiā mare illud dedicavit. Omnibus deinde aqua
repleta, mare quidem in eū usum assignavit, ut
inde sacerdotes templum ingredientibus manus ac
pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra au-
tem ut eorum aqua purgarentur intestina ac
pedes animantium ad holocausta destinatorū.
Fabricavit etiam altare aream viginti cubito-
rum longitudine, totidem latitudine, altitudine
decē, in quo holocausta incenderentur. Fecit
itē nasa eius ex are omnia, lebetes & amulas,
xenacula & harpagones, & reliqua, auri ful-
gorē referentia. Mensis quoq; multas dedicavit
rex, & in his unā magnā aureā, in qua propo-
nebantur sacri panes: reliqua non multo deter-
iores diverso modo facta sustinebant phialas
& pateras, aureas vigesies mille, argentearum
quadraginta millia. Candelabrorum item fecit
decem millia, iuxta preceptum Moysis: ex qui-
bus unum in tēplo dedicavit, ut interdum luceret

iuxta legē: & mensam unā impositos panes ha-
 bentem, sitā ad septentrionale tēpli latus ex ad-
 verso candelabri: id enim ad australe latus col-
 locauerat: mediū autē inter utrunq; locū obsine-
 bat altare illud aureum. Hac omnia continebat
 anterior illa tēpli pars quadraginta cubitos lō-
 ga, & uelo disparata ab adyto: illō enim arca
 erat inferenda. Cantharorū autem uinariorum
 octuaginta millia rex cōparauit, & phialarū
 aurearū millia decem, argentearum uerō alterū
 tantum. Lancingū item aurearum, ad offerendā
 in eis similitudinem maceratam ad altare, octuagin-
 ta millia, duplium uerō argentearum. Craterarū
 quoq; in quibus similitudinem oleo subigebant,
 sexaginta millia aurearum, & alterum tantū
 argentearum. Mensurarum uero quales Moysi-
 him uocantur, & assaron, aurearū erant uiginti
 millia, & duplicatus numerus argentearum.
 Acerra quoq; aureæ quibus odoramenta in tē-
 plum inferri solent, erant numero uiginti millia:
 & alia, quibus deserebatur ignis a magno al-
 tari in paruum intra templū situm, quinquagin-
 ta millia. Parata erant & sacerdotales uestes
 in usum pontificum, annuueratis & alaribus &
 epomidibus atq; logio cū suis gēmis in uniuersū
 mille. Corona uerō in qua Moyses Dei no-
 men inscripsit, unica fuit, & usq; in hodiernū
 permāsit. Stolas autē sacerdotales ē bysso fieri cō-
 uenit, cū decies mille zonis purpureis, & suba-

rum quales Moyses praecepit c. c. m. Nē alias stolas byssinas Zenitis hymnorum canoribus, numero ducta millia. Instrumentorum praeterea musicorum, quae nauia et cinnira vocatur, in usum hymnodiarum ex electo confecit quadringenta millia. Quae omnia Solomon ad honorem Dei magnifice parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate usus hac in thesauris Dei condidit. Circumdedit deinde templo septuaginta quoddam cubitorum altitudine, quod nostra lingua gison uocamus, exclusurum profanam multitudinem, et solos sacerdotes admissurum. Extra hoc septuaginta erat fanum, porticibus magnis ac latius cinctum, et portis altis patens, quarum singula singulos uentos spectabant, et foribus auratis clauderentur: in hoc fanum cuiuslibet est populo, puro modo ac casto, et praescriptorum legis obseruari, accessus patebat. Dicit autem non potest, ac nix etiam oculis credi, quam mirandum fuerit illud exterius fanum: uallibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent. Et aggregata ad quadringentos cubitos terra, eam uertici montis in quo templum constructum est aequauit: atque hoc modo factum est ut area fani cum solo templi aequaretur: hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columna ex natuo saxo sustentabant, et laquearia cedro expolita regebant. Fores uero habebant omnes ex argento fabricatas. His IIII.

et magnis ac pulchris operibus et donariis se- 3. Reg. 8.

ptentio perfectis, non ad opulentiæ modò, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ciuitatem integræ hominis poscere uidebatur, tam breui si ad magnitudinem conferatur tẽpore erant absoluta: Solomon rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totũ populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam: denuntiataq; omnibus profectio Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est ihuri, Macedonibus hyperbæris: inciditq; in idem tẽpus scenopegia, factum apud Hebræos sanctissimũ & maximũ. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyses construxerat, & omnia uasa ad ministerium sacri ficiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illo cum uictimis tam rex quàm uniuersus populus ac Zenita, libaninibus & multo hostiarũ sanguine uiam perfundentes, & infinitam nim odoramentorum adolentes, ne circumquaq; totus aër suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recẽs exstructum ac dedicatum sibi locum: nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, lassando est oborta, dum ad templum peruenirent: atq; in hunc modum arca est translata. Quum uerò iam in adytũ inferri deberet, reliqua quidam multitudo abscessit, soli uerò baiulantes sacerdotes

dotes inter duos cherubinos eam deposuerunt: quæ
 effigies coniunctis alarum extremis (sic
 enim artifex eas fecerat) arcam uelut sub umbellis
 aut tholo protexerunt: continebat hæc nihil aliud
 quam duas tabulas lapideas, quæ decem præce-
 pta, Dei ore in monte Sina prodita, in sculpta eis
 conseruabant. Candelabrum autem & mensam
 & altare aurum statuerunt in templo ante ady-
 tum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius
 sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerrebant.
 Ceterum altare arcam pro foribus templi est po-
 situm, ut apertis illis in conspectu esset sacrificio-
 rum magnificentia. reliquum uero uasorum in-
 strumentum omne in unum congestum, intra tem-
 plum est repositum. Postquam autem omnibus quæ
 ad arcam attinebant ritè peractis sacerdotes san-
 ctuarium exiuerunt, repente globus nebule, non
 asper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia
 condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum
 influxit: & primò sacerdotum nisum ut nix stim-
 nicem cernerent obscurauit, deinde in omnibus
 eam cogitationem excitauit, quòd Deus in tem-
 plum descendens, præsens ac libens hoc domici-
 lium sibi optaret. His talia noluentibus animo,
 rex qui cum forte sedebat, assurrexit: uerbis quæ
 ex se & Deo dignis calidè numen est allocu-
 sus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum ha-
 bes domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uni-
 uersi moliri condidisse, quæ calo, aëre, terra

Et mari cōstat, quā totam implet, nec tamē ab ea caperis: hoc uerò tēplū ideo tuo nomini adornauimus, ut in hoc sacrificijs ac precibus in caelum missis tibi propitio litarem, certō persuasi quod Et heic ades, Et nusquam interim abes. Cū enim omnia uideas, audias omnia, nihil obstat hac ades quo minus ubicūque te dignum est habites, à nemine alienus, Et omnibus proximis, precipuē hiis, qui se desiderāt nocte dieq; praesens ac propitius. His uocibus Deum, precaturus, uertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul Et providentia. Hunc Daniēl suo patri futura, quaeq; iā euenerint, quaeq; euentura sint pradixisse: hunc ipsi nondum nato nomen imposuisse, quo uocandus esset: quodq; paterni regni successor templum ei adificaturus esset praeuultiasse. Ergo cū naticinium magna ex parte euentu sit comprobatū, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, Et de promissionibus futura felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem rex, rursus ad templum uertit oculos, Et extensa ad multitudinē dextera: Operibus quidē, inquit, impossibile est hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullius enim rei diuinū nomen indiget, nimirum maius quā cui tales retributiones conueniant: sed hoc uero quo nos ceteris animantibus praestantiores nolūsti, laudare nos maie-
statem

*statē tuā decet, & pro his quibus familiā meā
 atq; Hebræorū populum dignatus es, necesse est
 gratias agere. Quā enim re magis uel parū pro-
 pitius placandus, uel in fauore es retinēdus, quā
 noce? quam ex aëre haurimus, & per hunc rur-
 sum ascendere nouimus. Quāpropter gratias ti-
 bi ago, primum quòd patrem meum ex obscuro
 loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quòd
 mihi ipsi in praesentem diem omnia quacunque
 promiseras praestitisti: precorq; ut in posterum
 largiaris quā Deus hominibus caris largiri po-
 test, & familiam nostram in sempiternum au-
 geas, quemadmodū patri meo & uiuo & mor-
 tuo es pollicitus, quòd apud nos regnum sit per-
 mansurum, & per innumeras successiones pro-
 pagandum. Hac igitur nobis concede, simulq;
 meis omnibus uirtutē quā potissimū delictarius.
 Adhuc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu
 ad hoc tēplum inuolendū deducas, ut nobis appa-
 reat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi
 parū est domiciliū uniuersum hoc cali cōnexū,
 nedum hoc qualecunq; tēplum. Tu tamē hoc ut
 proprium integram seruato à ni hostiū, oro, &
 tanquam possessionis tuae curam gerito. Et si
 quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc
 te affligente aut sterilitate terra, aut pestilentia,
 similis malo mulctatus fuerit, qualibus in pie-
 tatis prauaricatores soles animaduertere: ac
 deinde affluens ad tuū scēplum supplex confu-
 gerit,*

gerit, salutē notis expetens: exaudi tanquā praesens, & miseratus eos ē calamitatibus eripe. Nec solus Hebraeis errantibus hāc opem à te precor: sed etiā si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecūq; profecti in hoc loco boni quippiā impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus eris euident, quod & tu hāc adē apud nos tibi exstrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libēter ferimus te cōmun. ter omnibus tū opitulatorem esse, cum bonarū rerum omnium largitorem. Hac locutus & prorsus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasq; ad altare adhibuit: quūq; id solidis uictimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumēto cognouit. Ignis enim ex aēre emicans, omnibusq; inspectantibus in altare delapsus, correptis uictimas abstumpsit: ad quod prodigiū populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum & pra gaudio procidens in solū, unanimiter adorauit. Rex autē ad laudes Dei uersus, multitudinem ad idē hortabatur, quandoquidem signa iudissent eius beneuolētia: precandum admonens, ut perpetuò talem se exhibeat, & mentē corū puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint praecēpta per Moysē diuinitus tradita cōstanter obseruare. Sic enim fore genus Hebraeorum felicissimum omnium, & ceteris mortali-

bis

bus longè beatius. Simultq; inebat eos memi-
 nisse, & quibus artibus parauissent tanta bona,
 eisdem & hac retenturi essent, & alia maiora
 atque cumalatoria quasiruri. Neq; enim aliter
 existimandum, quàm iustitia ac pietatis merito
 hac illis consigisse: esse autè facilius parare que
 desint, quàm parata tueri, & cauere ne ullū de-
 trimentum admittatur. His affatus multitudinē
 rex concionem dimisit, sacris primū factis tam
 pro se, quàm pro populo: mactantq; vitulorum
 duodecim nulla, ignorum centū & viginti mil-
 lia: nā tum primum templum victimarū cyuore
 imbutum est, & omnes Hebraei cum liberis ac
 uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenope-
 gia factum ante templum splendidè ac magni-
 ficè rex per quatuordecim dies celebrauit cum
 uniuerso populo epulatus. Peractis autem his
 omnibus, & nullo pietatis officio præcmissis,
 dimissi sunt suam quisque domum, actis prius
 regi gratijs, pro bene curata republica, & pro
 tantis operibus absolutis, precatiq; ut eis omni-
 potens Deus in longū tēpus Solomone rege frui
 cōcederet. Pacebat autè iter gaudētes ac gestic-
 tes, hymnosq; sacros canētes, ita ut præ gaudio
 nullū uita tediū in reuertēdo sentiret. Caterū il-
 lata in tēplū arca, & spectaculo tā elegātis &
 ampli adificij publicè exhibitio, si fluq; diebus in-
 ter sacra & epulas exactis, cū iā singuli ad suas
 urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus,
 gratias

gratiū Deo fuisse eius sacrificiū, & uota exau-
 dita esse: quodq; seruaturus esset suum templum,
 & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cū
 subiecto populo iustitiam colerent: in primisq;
 ipsam si à paternis praeceptis nusquā discederet,
 ad summam felicitatis fastigiū enchendum, &
 genus eius per continuatas successiones ei regio-
 ni praefaturū, nec unquam ē Iuda tribu regē de-
 fore. Quod si prodito & obliuioni tradito pie-
 sati studio, ad externarum religionum ritus se
 trāferret, radicibus eum excidendū: & neq; ge-
 neris ipsius reliquias mansuras, neq; Israelitas
 calamitatē euasuros: sed bellis & alijs innume-
 ris cladibus afflictos, & ē patrio solo extorres,
 peregrē apud exterarū gentes oberraturos. Tem-
 plum uero quod tum recens exstructū esset, Dei
 permissione à barbaris direptum atq; incensum
 iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubiq;
 sparso earū calamitatū rumore, & multis ob
 earum magnitudinē egre credentibus, finitimo
 demirari sint, & interrogaturi, qua de causa
 Hebraei in tātam nunc indignationē incidissent,
 quum antea eius ope ad maximas diuitias, ma-
 ximamq; gloriā essent euecti. Quibus reliqui, ut
 gentis responsuras, quod propter peccata sua &
 patriarum legum prauaricationem haec omnia
 contigissent. Haec illi per somniū denuntiata sa-
 v. cra littera continent. Absoluta autem tem-
 pli fabrica, qua septēnio, ut dictum est, durauit,
 regia

regia structuram est aggressus, quam nix ter-
tiodecimo anno cōsummanis: neq; enim tantam
curam huic operi, quantā adificando tēplo im-
pendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus
quā credi possit celebre, cooperanti Deo intra
iam dictum tempus perfectum est: regia uerò ta-
mei si multum magnificētia templi cederet, quōd
neq; materia eius tanto antè preparata fuisset,
& regi nō Deo strueretur domiciliū, eò tardius
ad finem est perducta. Et hac tamen pro digni-
tate fortunarum regis ac gentis est exadifica-
ta. Operapretium autem fuerit totū eius ordinē
ac dispositionem indicasse, ut ex eius descriptio-
ne totam ampliudinem lector colligere ac con-
siderare possit. Basilica erat magna & pul-
chra, multis columnis suffulta, quā ad causas fo-
renses agitandas, & lites decernendas condidit,
capacē multitudinis quā eò inire peteret, longam
cubitos centum, latam quinquaginta, altā tri-
ginta: hanc sexdecim columna quadrāgula su-
stinebant, rectā opere Corinthiaco, additis pa-
rilibus postibus cum ualuis calatis ad ornamen-
tum loci simul & munimentū. In eius medio fuit
ades alia, quadrata, lata triginta cubitos, co-
lumnis ualidis suffulta: & in ea tribunal ma-
gnificū, ubi Rex iura solebat reddere. Huic adi-
scio cōiuncta erat domus in usum regina facta,
& alia aula quō se negotijs peractis animō
causa conferebant, omnes cedrinis tabulis com-
stratae:

strata: partim saxo quadrato decemcubitali
 constructa, partim ita ut solent regia nel tem-
 pla, incrustata pretioso marmore, quod è locis
 eo nomine celebribus apportatur. Et tribus
 quidem ordinibus aulais Babylonicis praeex-
 ebanur: quartus uerò sculptorū admirabile ar-
 tificium ostentabat, in quo efficta erant varia
 arborum ac plantarū species, frondibus & fo-
 lijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quo-
 dāmodo uiderentur. Reliquū uerò quod supererat
 usq; ad lacunas, opere albario sectū, & discolo-
 ribus picturis erat uariagaiū. Præter has erant
 & alia cubicula ad uoluptatē facta, & por-
 ticus ad ornatū regia lōgissima, in quibus splen-
 didissima triclinia referta auro, ut quæ aurea
 suppellectili ad omne regij cōuinij ministeriū erāt
 instructissima. Difficile est enumerare amplitu-
 dinem ac uarietatē aularū, tam maioriū quā
 mediocriū, tum quæ sub terra latebāt, quæ ue in
 aërem elegantissimè astollebātur. In summa to-
 tum adificium è marmore cādido & cedro, &
 auro atq; argēto cōstabat: dispositis per parie-
 tes & laquearia uarijs lapillis auro inclusis,
 quemadmodū & in ornatu tēpli factū fuerat.
 Quin & ex ebore factū erat prae grande solium
 palatiū, speciei tribunalis, quod sex gradibus a-
 scēdebat, in quorū singulis in extremitatibus
 leonū effigies erat imposita, totidē alijs superne
 imminētibz: quæ uerò parte rex insidebat, ma-
 num effi

num effigies eū excipiebāt: & quā reclinabatur, dimidiatus erat iuuenis tergū suū respiciēs: totumq; tribunal auro coagmentatū erat. Hac opera Solomon uiginti annis perfecit, conferente magnā auri vim, maiore argēti throno Tyriorū rege, & prater hac cedri atq; pinus materiam. Sed & ipse maximus donis thronū est remuneratus, singulis annis frumentū ei mīuēs & uinū atq; oleū, quibus maxime opus habebat, ut diximus, eo quod insula incoleret. Praterca Galilæa oppida numero uiginti non procul à Tyro distita ei donauit: quā cū ille perlustrata satis cōsiderasset, et nō ualde probasset, renūciari iussit Solomoni, sibi nō esse opus eis oppidis: & ex eo terra Chaba'on est appellata, uoce Phœniciū lingua id quod displices significāte. Quæstiones etiā anigmaticas Tyrius rex ad Solomōnē trāsmisit, rogās ut eas explicaret, & dubitationē sibi omnē eximeret. At ille callēs huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil in explicatū relinquebat: sed omnia ratione perueniens, & perscrutatus corū intellectu, aperitiuē declarabat. Meminit horū duorū regū & Menander, qui ē Phœniciū lingua annales Tyriorū in Gracū sermonē est interpretatus, in hunc modum scribens: Defuncto Abibalo successit in regnū filius thronus, qui uixit annos quinquaginta tres, et regnauit annos XXXIIII. hic aggestit ad insula agrum qui dicitur amplus, &

a:rcam

*auream columnā in Iouis delubro dedicauit: idē
 materiē multā in monte Libano excidit ad con-
 tegēda templa. Et demolitus antiqua templa,
 Herculi et Astarta noua instaurauit: primūq;
 Herculi statua erexit mēse peritio. Deinde ex-
 peditione cōtra Eycos suscepta, quōd debita tri-
 buta nō persoluerēt, subactis illis uictor est domū
 reuersus. Huius tēporibus erat Abdemonus a-
 dolescēs, qui problemata à Solomone Hierosoly-
 morum rege iniuncta dissoluebat. Meminit Et
 Dius sic scribens. Abibalo defuncto filius eius
 Iromus regnū excepit. Is orientālē urbis partem
 aggeribus auxit, et eo pacto pomœria protulit:
 templū quoq; Iouis Olympi, quod antē separatū
 erat, medio spatio repleto aggeribus cū urbe con-
 iunxit, et aureis donarijs ornamit: cōscēso deinde
 Libano materiē ad structurā templorū cacidit.
 Additq; Solomonē Hierosolymorū regē ad hūc
 Iromū anigmata misisse, solutionē eorū postu-
 lantē: quod cū ille non uabisset, magna pecunia
 multatū esse. Deinde per Abdemonē quendā
 uirū Tyriū proposita explicuisse, Et ipsum alia
 proposuisse: in quibus soluendis cum Solomon
 hareret, maiorem etiā pecuniam cum illi re-
 misisse. Et Dius quidē ita scribit. Caterū rex
 eum uideret mœnia Hierosolymorū turribus Et
 propugnaculis ad securitatē egere, nec ea digni-
 tati urbis satis respondere, Et muros instaura-
 uit. Et turre magnas in eis erexit. Condidit
 etiam*

etiam urbes uel precipuis annumerādas. *Aso-*
rum & *Magedonum*. Et iterum *Gazara* Pa-
lastina urbem, quā *Pharao* rex *Aegypti* bello
 aggressus expugnauerat, occisisq; ad unū habi-
 tatoribus diruerat, ac deinde filia sua *Solomo-*
ni nupta dono dederat: quamobrē deuo rex eā
 exadificauit, q̄ esset natura munita, & ad bel-
 la rerumq; nouitates opportuna. Nec procul in-
 de alias duas urbes cōdidit, quarū altera *Beta-*
chora, altera *Baleih* uocabatur: necnō & alias
 ad secessus uoluptarios aptas ob aëris temperiē
 fructuumq; ubertatē, & perennibus aquis irri-
 guas. Ingressus deinde in desertū quod est super
Syriam, eiusq; regionis positus, urbē ibi maxi-
 mam condidit, duorū dierum itinere à superiore
Syria distantē, ab *Euphrate* uerò unius: ad ma-
 gnā autem *Babylonē* inde sex dierū uia pro-
 tendebatur. Quare autē à reliquis cūctis *Syria*
 partibus hac urbs tam procul habetetur, causa
 est hac, quòd mediterranea per desertū pesenti-
 bus, ibi demum fontes ac pasci reperiuntur. Hac
 igitur urbe exstructa, & mœnibus ualidissimis
 cincta, *Thadamora* eam appellauit, quo nomi-
 ne etiam nunc à *Syris* uocitatur. *Graci* *Palmi-*
ram nominant. Atq; hac fuerūt per id tempus
Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos
 querere, quī factum sis, ut omnes *Aegyptiorum*
 reges à *Minao* illo quī *Mēphim* condidit, quiq;
 multis annis auum nostrū *Abrahamum* pra-
 cessor

cessit, usq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sunt, à quodam rege nomine desumpto: operae pretium existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaos regem Aegyptijs sonat. Opinor autē ipsos à partiticia nominibus alijs discretos, quū primū reges creati fuerint, potestatis eius nomē patria lingua vernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges alijs primis nominibus vocati, post assumptū regnū vocati sunt Ptolemai à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores aliquin gentilia nomina habentes, Caesares appellātur, principatus et honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à patribus hereditarium in eos emanavit. Et hinc est, ni fallor, q̄ Herodotus Halicarnasens cū CCCXX. reges post Dynaum Memphis conditorē deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sunt omnes. Cū enim post hos mulier imperiū arripuisset, nomē eius ponit Nisaulen: nimirū ea de causa, quod soli mares huius appellationis essent capaces, & nō etiā femina, oportuit peculiare ipsius nomē dicere. Ego uerò in nostra gentis cōmentarijs reperi, q̄ post Solomonis socerū Pharaonē, nemo Aegyptiorum regū amplius hoc nomine sit vocatus: & quod post illum venerit ad Solomonē iam dicta mulier, quae iam Aegypti simul ac Aethiopia regnum

regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc uero ideo hac memoravi, ut ostendere nostros libros et Aegyptiorum in multis consentire. Solomon autem rex reliquias Chanaanorum quae Libanum montem usque ad urbem Amathin colabant, et imperium eius decretabant, sub ditionem suam redactas tributa pedere coegit, et per singulos annos certum numerum servorum et solonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebraorum enim nemo ad serviles operas adigebatur: nec erat equus, ut cum tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam denictis eiusmodi conditionis homines censeretur: sed omnes arma, et currus, atque equos, et rem militare tractare malabant. Chanaanis uero quos ad servitutem abduxit, sexcentos praefectos praeposuit, qui procuratores essent regis, et sua cuique opera atque negotia prescriberent. Quin et classem rex in Aegyptio sinu adificavit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hac nunc Berenice vocatur, non procul ab Ethna urbe, quae regio tum in Hebraorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usus. Viros enim gubernatores et nautica rei peritos ei misit quotquot voluit, qui navigantes cum regis procuratoribus in regionem India, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent: hi collectis circiter quadrin-

1. Reg. 10. gentis salētiū retro ad regē sunt reuerſi. Interim ad Aegypti Aethiopiaq; reginam, mulierem ſapientia ſtudioſam, & cetera quoq; egregiā, Solomonis uirtutum ac ſapientia fama delata, cupiditas eam inceſſit corā hominē uisendi: ſic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui ſapientum falſi eo quod toti à ſe renuntiantiū pendeant, paulo poſt euaneſcūt: decreuitq; ſuſcepta longinqua peregrinatione illius ſapientia perfrui, & de rebus arduis cū eo diſſerere. Venit igitur Hieroſolyma ſplēdido & opulento paratu. Adducebat enim ſcū camelos onuſtos auro & varijs aromatibus lapillisq; pretioſis. Rex uerò honorificentiffimè exceptam, & in ceteris comiter ac liberaliter habuit, & propoſitiones illius pro ſua prudentia facile explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtupēbat ad regis ſapientiā, tanto maiore experta quā audierat: magisq; etiā admirabatur regiam tam elegantē ac magnificā, & tam belle diſpoſitum ad ſciorū ordinē, quod hic quoq; ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quā aulā, cui cognomē Salus Libani, & quotidianos conuiuiorū ſumptus tam dapsiles, apparatusq; miniſterij: nam & cultus erat decentiſſimo, & per quā ſcitē omnia miniſtrabāt. Nec minor fuit admiratio dū quotidiana ſacrificia uideret, quantaq; cura et religione ſacerdotes ac Leuita circa ea verſarentur. Hæc
quotidie

quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè fassa est, quanto perè huiusmodi spectacula afficeretur. Omnia, inquit, rex, quae audiens percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quae uel intra te sunt reposita, sapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplum regnum tibi suppeditat, non uana fama ad nos perlata est: sed quam esset uera, non respondisse tamen eam tua felicitati nunc praesens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repraesentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. De me quidem fatendum est, quòd cum de fide eius hasitassem, ne forè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Maestri tanta felicitate Hebraei, maestri amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis praeficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceres, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari uoluit. Vnguenti enim auri talenta ei donauit, & aromatum uim magna aestimationis, lapillorumq; preciosissimorum. Aiuunt etiam quòd balsami plantam, cuius bodieq; serax est nostra regio, illius regina munificentia ferri acceptam oporteat. Nec minora fuisse quae ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim rogati

negatū est, sed libentius quā illa peteret largiens,
 insignē pra se tulit liberalitatē. Atq; ita Ae-
 gyptiorū regina datis simul et acceptis amplif-
 V I I. sinis muneribus in patriū solū reuertitur. Per
 idē tēpus allatis ex Aurea (sicut vocāt) terra
 gēmis & lignis pincis, ex hac materie rex ful-
 cra tēpli ac regia fecit, eincq; parte usus est ad
 instrumēta musica, cithyras & naba, quibus
 Zenita diuinos hymnos solent accinere: nunquā
 enim antehac tā elegans apportata fuerat. Sed
 nemo sic cogitet, quā nūc pīna ligna vocantur,
 quā ne ad alliciēdos emptores hac appellatione
 mangonizant negotiatores, illū esse similia: illa
 enim aspectu ficulnā materiē referūt, nisi qd can-
 didiora sunt, & fulgentiora: id quod admonere
 officij nostri duximus, ne quis per ignorantia in
 his discernēdis fallatur, quādoquidē res Solomo-
 nis in huius materiei mentionē nos induxerūt.
 Eadē classis attulit regi auri talēta D C L X-
 V. I. non annumerato quod priuatim negotiato-
 res mercati sunt, nec eo quod toparchae & reges
 Arabia dono illi miserūt. Ex eo fecit ducenta
 scuta fusilia singula sexcētos siclos pēdētia, &
 trecentos chypeos, quorum singulū trecentas minas
 pēderēt: atq; hac omnia in aula Saltus Libani
 vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido
 parauit, & ē lapide pretioso, in usum conuini
 singulari arte fabrefacta, reliquaq; omnē supel-
 lectilē regiā ex auro fieri curauit. Nullum enim

cum argento in commercijs erat precium. Multa enim nauigia rex in mari quod vocatur Tarsicu habuit, quae ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referbatur, multumq; eboris, & mancipia Aethiopica & simias. Ea nauigatio in itinere ac reditu triennium integrum absolvebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de solomonis uirtutibus ac sapientia dinagabatur: quae exciti plerique reges, quo certiores de iam dictis fieret, uisendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur uasa iam aurea quam argentea, & uestes purpureae, & omne genus aromata: equi praeterea, currusq; , & muli subuehendis sarcinis, qui uel robore, uel pulchritudine regi placituri uidebantur: ut ad eum equorum ac currum numerum, quem iam antea habuerat, ex donatibus quadringenti currus accederet. Habuit enim prius currus mille, equorum uiginti millia: hi quum pulcherrimi fuissent, tum ad cursum exercitatusissimi, ne collati ad ceteros omnes post se relinqueret. His decem addebatur equites, flos iuuentutis, proceras statura, promissoq; capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti: adhuc ramentis auri capillum quotidie spargebant, ut ad solarium radiorum contactum fulgor à caputibus eorum reflecteretur. Hi armati et pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus. & amictus ueste candida.

dida, mane sollebat urbem egredi. Aberat ab
 Hierosolymis duorum schœnorū spacio pradium
 nomine Hettā, hortis & inductis fontibus amœ-
 num simul ac opulentum. in eum locum necesse
 delectabatur. Divina autē quadam diligentia
 ac providentia rebus in omnibus utebatur, &
 cum esset elegantiarū amator, ne niarum quidē
 curam pratermisit, sed & harum quosquos Hie-
 rosolyma regia sedem ducebant, silice cōstravit,
 tum ut ulro citroq; commercibus essent faciles,
 tum ad ostendendam hac quoq; parte principa-
 tus sui magnificentiā. Distributusq; oppidationū
 curribus, & in singula certo numero ad aten-
 dum prefinito, circa se quidem paucos reserva-
 vit: loca verò ubi alebātur, currū oppida appel-
 lauit. Argensi etiam tantā copiam Hierosoly-
 mis esse fecit, quanta fuit saxonū: & cedros ar-
 bores anachae nunquā in Iudaea nisas, in campis
 eius adco multiplicavit, ne moros numero equa-
 rent. Mandavit etiam negociatoribus Aegy-
 ptiacis ne equos venales ad se adducerēt, in sin-
 gulas bigas sexcentarum argēti drachmarū pre-
 cio cōstruto: quos deinde ad Syria reges & trās-
 euphratenses mittere solebat. Cūq; esset omnium
 regum gloriosissimus & pūssimus, & opibus ac
 prudentia omnes superasset qui ante illum rem
 Hebraorum administraverant, deterior factus
 est ante obitum, & à patris moribus desciscen-
 do, indignū antē gestis rebus vita exiū habuit.

Nam

Nam insanicus in mulieres, & in rebus ueneris 3.Reg. u.
 immodicus, non contentus sua regionis mulieri-
 bus, multas externa originis duxit, Sidonias, Ty-
 rias, Ammanitidas, Idumaeas: atq; ita concēptis
 semel Moysi institutis, quae non nisi gentis eius-
 dem coniuges permittēbāt, illarū deos colere cō-
 pit, amorī earū hoc tribuens. Aequi hāc ipsam
 rem legislator praecauere uoluerat, ne per hanc
 occasionem peregrinis implicarētur vitibus, nēne
 relicto patrū numinis cultu, ad illarū religiones
 se transferrent. Sed hac Solomon concēpsit, uola-
 pte irrationabili nictus: ductisq; uxoribus ē
 principibus uirisq; illustribus prognatis septem-
 gentis numero, & concubinis trecentis, & in his
 Aegyptiorū regis filia, ad cō consuetudine earū
 est capius, ut ritus earum imitaretur, quo magis
 illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolen-
 tia faceret. Aetate deinde proreclior, & mēte
 iam paulatim senescente, magis etiam patria
 religionis oblitus cultū Dei sui neglexit, & mu-
 lierum exterarum risibus assueuit: quamuis iam
 antē quoq; à praescripto legum discesserat, quan-
 do arcus boum effigies basi maris illius addide-
 rat, sicut solio suo leonū post apposuit: nam neq;
 illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet
 exemplum pulcherrimū parentis uirtutē, & glo-
 riam quam propter pietatem ad posteros reli-
 querat, discedens ab eius imitacione, idq; bis in
 somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem

inglorius oppetire. Venit itaq; ad illum propheta
missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impietatem,
neq; diuini impunitam fore: uino tamen regnum
nō auferendum, quando patri eius diuinitus
sit promissum, non alium successorē futurum:
sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum:
ita tamen ut nō uniuersum regnum deficeret, sed
decem sola tribus seruo ipsius cederent, reliqua
dua penes nepotē Davidis remaneret, idq; ipsius
sui respectu. Et urbis Hierosolymorum in qua
Deus tēplum sibi elegisset. His auditis Solomon
vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate,
qua hactenus suspiciebatur, in contrarium uer-
gente. Nec maleuolū temporis post hanc propheta
denunciationem est elapsum, dum hostis ei, Deo
sic nolente, exortus est, cui nomen Adernus, regi
insensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere,
Et è regio stemma: cumq; Iobab copiarum
Davidis imperator Idumæam subigeret, omni-
bus eius gentis, qui per atq; arma ferre possent,
interneccione intra semestre deletis, hic etiam iam
adolescensulus ad Pharaonem Aegyptiorum
regem euasit, ab eo comiter exceptus, Et domum
Et agros, ex quorum redditibus uinceret, munifi-
centia illius est consecutus: Et postquam ado-
lenis tam carus ei factus est, ut rex coniugis sue
sororem, nomine Zaphinem, nuptum ei traderet:
ex qua filius natus, cum regis liberis est educa-
tus. Porro accepto in Aegypto de Davidis Et
Iobab

Dabi morte nuncio, adiuit rogans ut sibi in pa-
 triam reuerſi permitteret. Rege autem percon-
 tante quid illi deſſet, quæ ne ſua iniuria pron-
 ocatuſ relinquere amicum benemeritum cuperet,
 Et ſi non ſemel id petitum, impetrare tamen tunc
 nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis
 labare inciperent, Deo impietatem eius non am-
 pliùſ ferente, cuius uultu Pharaò difficilem ſe
 hæſtenùſ præbuerat. Adernuſ impetrato à ſuo re-
 ge conueatu in Idumæam reuerſitur: Et ciam
 non poſſet gentem ſuam ad deſectionem à Solo-
 mone percellere, eo quòd ualidiſ præſidijs im-
 poſitiſ in officio contineretur, nec liceret impune res
 nouas ibi moliri, proſectùſ inde in Syriam ſe con-
 ſulit. Vbi ciam incidit in quendam Razarù, qui
 deſcinderat à Sophrenæ rege Adrazaro. Et eas
 terras cum latronù manu incurſionibus popula-
 batur, ſocietatem cū homine inijt: cuius ope occu-
 pata ea parte Syria, rex declarauit, Iſraëliſ ar-
 ditionem crebro irrumpeò, uino adhuc Solomo-
 ne rapinæ omnia miſcebat. Et cadibùſ. Et quaſi
 parum eſſet Hebræis unus hoſtis externuſ, domi
 exſtitit qui Solomonem infeſtaret Hieroboamùſ
 Nabatai filiuſ, ueteri quodam oraculo ad res no-
 uandùſ excitatuſ. Ciam enim patre orbatuſ ado-
 leſcens adhuc à matre educaretur, Solomon ani-
 maduerſa generoſa eiùſ indole, præfecit eum ſa-
 brica murorum, quando Hieroſolyma mœni-
 buſ cingebat. Eiùſ operis curam tanta ſolertia
 geſſit

gessit, ut rex cōprobat a hominis industria. pra-
 mio dignum ducens, cum Iosephi tribui prae-
 ficeret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter
 faceret, obviam ei fuit propheta nomine Achia,
 Silante oppido oriundus. Is salutariū eum de via
 paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in
 quo cum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim
 frustra pallio quo ipse amiciebatur, insit Hiero-
 boamum decē inde sumere praefatus Deum hoc
 iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius
 filio propter promissionem Dauidi factam tri-
 bum unam cum altera ei contigua daturus est:
 tibi verò decem propter Solomonis peccatū, qui
 mulieribus & dīs earū totum se deuotit. Qua-
 re sciens causam propter quam Deus ab illo est
 alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus
 custos ac conseruator esto, cum pietatis ac reli-
 gionis premium maximum tibi sit propositum,
 nimirum ut tantus euadas, quantum scis Da-
 uidem prius fuisse. His prophetae verbis rectus
 ad spes magnas Hieroboamus, cum esset atque
 ambizioso & inquieto ingenio, quamprimum in
 suam provinciam peruenit, non immemor pra-
 fugi propheticum, sollicitare populum cepit, ut a
 Solomone deficeret, ipsiq; principatum deserret.
 Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomon,
 volebat eū cōprehensum occidere. At ille ad Sa-
 sacū Aegyptii regē profugus & praesens peri-
 culū euasis, & manedo illic usq; Solomonis obi-

tum regno se Israëlítico incolumem servavit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius
filio deficiens, Hieroboamū decem tri-
buum regem fecit. CAP. III.

Solomon autem iam admodum senex mori-
tur, ex actis regni annis octuaginta, vita ve-
rò nonaginta quatuor, sepeliturq; Hierosolymis,
omnium regum felicissimus & opulentissimus
atque prudentissimus, excepto peccato ad quod
iam senescēs à mulieribus est pertractus, de quo,
& consecutis mox Hebraeorum calamitatibus,
satis dictum est. Ceterum defuncto Solomone, VII I.
& succedente in principatū eius filio Roboamo, 3. Reg. 12.
quem ē Noma Ammanitici generis muliere
susceperat, mox quidam ē proceribus in Aegy-
ptum miserunt, qui Hieroboamū renocarēt: qui
etiam ad eos in urbem Sicima venisset, etiam Ro-
boamus eodem pervenit. Placuit enim conventu
Israëlitarum illic habito, regnam de populi cō-
sensu accipere. Accedunt itaq; illum principes
populi una cum Hieroboamo, rogātes ut aliquid
de servitio remitteret, & patre suo vellet esse
mitior. Gravi enim illius ingo se pressos fuisse.
Sic enim firmius ei fore imperiū, si amari mallet
quā mectui. Ille post iriduum ad postulatā re-
sponsurum se pollicitus, statim in suspiciōē vē-
nit, quòd sine mora notis eorum non annuisset.
Decere enim eius aetatem putabant, proclivem
esse ad benemerendū: nōnihil tamē spei suberat,
quòd

quod nō statim effugere repulſam paſſi. Interim ille cō-
 vocatis paternis amicis, conſultabat quale re-
 ſponſum populo dari oporteat, qui quū benē ipſi
 cuperent, & vulgi naturam probe callerēt, ſua-
 ſerunt ut comiter populum alloquerentur, & po-
 ſſeo aliquantiſper facta regio ad capiendā mul-
 titudinis gratiam ſc accommodaret, hac enim
 arte capros facile illum amatuos, quōd natura
 ita cōparatum ſit, ut ſubiecti delectentur regibus
 manſuetis, & de ſuo faſtigio nō nihil ſc demittē-
 tibus. Ibi Deus ſine dubio mentē aduenis homi-
 nū, cui tam nilis in omne tempus ſentētia, certē
 ad præſens ambigenti regnum neceſſaria nō pro-
 babatur: ſed accitis equalibus ſuis iuuenibus,
 & expoſito ſeniorū cōſilio, quid ipſis nideretur,
 proferre iuſſit. Illi, quia nec per artem poterāt,
 nec Deus ſinebat, utiliora cernere, autores ei
 ſunt ſic ad populum reſpondendi: minimum di-
 gitum ipſius craſſiorem eſſe quā patrie bumbi
 fuerint: & ſi ab illo duriter habitos ſe putarēt,
 durius etiā in poſterū tractādos eſſe: & ſi ab il-
 lo ſentitici caſi fuiſſent, expectandum ut ab ipſo
 ſcorpionibus ſtagellarentur. Et delectatus rex,
 & ratus decere maiestātē principatus tale re-
 ſponſum, poſtquam tertia die populus ad audiē-
 dum cōuenit, omnibus expectatione ſuſpēſis, &
 exiſtimantibus benignū aliquid ſibi proponen-
 dum, omiſſo amicorum cōſilio, ex iuuenū ſentē-
 tia reſpondit, non ſine Dei volūtatē, ut archia-
 naſici

naticiniū fūns euectus sequeretur. Et enim uelut ferro tā duris uerbis, nō secus ac si à minis ad re-
iā effet peruectū, per indignationē uno ore exclamās, nihil sibi futurū amplius cū Danidis progenie, haberet ipse tēplum quod pater exstruxisset, manifestē defectionē pra se ferētes. Adcoq̃ pertinax ira fuit, ut Adoramū quēstorem regium, missum ad excusandum inuenilis linguae petulantiam, placandosq̃ concitati vulgi animos, ne auditū quidē lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxi imperium, ueritusq̃ ne cōceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide confesso curru quantū potuit Hierosolyma propinxit. Et Iuda quidem ac Beniamin tribus cōmunibus suffragijs regem cum eligunt: reliqua uerò multitudo, ex illo die alienata à progenie Danidis, Hieroboamo imperiū detulit: id Roboamus agre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, et delectū C L X X X. milium habito, conaturus erat reliquas decem nī ad officium retrahere, nisi Deus per prophetā intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum monere, praefertim cū Deo uolente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israelitarum regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis discemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Sionis constructa, inibi domicilium optauit: ne o

eo contentus, apud Phannelam urbem aliud adificauit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans secum, quod si permitteret populo Hierosolymitanam profectiōē, & festi illis celebrandi potestatem faceret, populus capitis religione repleti & ceremonijs, facile mutata uoluntate, seq̃ relieto ad priorē regem accedere posset, idq̃; non dominationi suae tantum, uerum etiam uita periculosam foret, statuit hoc modo rebus suis cōsulare. Duas nitulas ex auro facit, & constructis totidē delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas utrobq̃; consecrauit: & conuētu indito decem tribuum quibus ipse praerat, pro cōcione in hunc modū eas est allocutus: Viri populares, notū nobis existimo, quod nullus locus Deo est uacuus, & quod is nullo certo loco includitur, sed ubiq̃; nota ex audit, ubiq̃; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore nos Hierosolyma urbem insensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas nitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorū opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic Deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitae ex nobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumq̃; ex nobis sacerdotum am-

bit, ut

Bit, vitulū & arietem Deo mactet, quo ritu fe-
 runt etiam primū sacerdotem Aaronem crea-
 tum esse. His verbis populum decepit, autor ei
 factus patria religionis deserēda: quæ causa fuit
 Hebraie omnium calamitatum, ut bello ab ex-
 teris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem
 abducerentur, sicut suo loco dicitur. Porro appe-
 sente iam septimi mensis festiuitate, uolens &
 ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à dua-
 bus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante ui-
 tulam altare posuit, moxq; assumpta pontificio
 persona cum suis sacerdotibus ad illud ascēdit.
 Cumq; iam holocausta in conspectu totius
 populi pararet incendere, Deo mutente super-
 uenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon: is 3. Reg. 13.
 in mediam multitudinem progressus, audiente
 rege ad altare sermonem uersit: Altare, ali-
 re, hac dicit dominus, Exorietur quidam de ge-
 nere Davidis, Iosias nomine, is mactabit super
 te falsos sacerdotes illius temporis, & impostor-
 um ad impietatem populum seducentium ossa
 super te incendet. Et ut nemini dubium sit præ-
 dictionem hanc non esse uanam, prodigio confir-
 mabitur. Rumpetur altare hoc, & adipēs uicti-
 marum in ea congesti in humum effundetur. His
 propheta uerbis irritatus rex, insēdit in eum ma-
 num iuhens hominem comprehendere: moxq; sice-
 ratum brachium dirigit, ut reducere manum
 non posset, sorpente membro haud secus quàm si
 esse

esset exanime. *Alare* quoque disruptum impositas victimas effudit, ita ut uates *Dei* prädixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eum, ut *Deū* exoraret, quò affecta dextera uigorē pristinū redderet: quod cum ita factū esset, latus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cū eo prandere dignaretur. Excusauit *Iadon*, negās se in ea urbe panem aut uinum sumpturum. id enim sibi cōtra interdictum *Dei* non licere: uctitū etiam ne per eandem uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri cōtinentiā, eo magis de se cœpit esse sollicitus, ex his qua uiderat & audierat, parum felicē rerū suarū exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quē *Hieroboamus* in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā loquente, hic tū decūbebat, q̄ esset senio laquidus: cumq; audisset à filijs de aduentu propheta à *Hierosolymis*, & prodigijs per eum patris, & q̄ *Hieroboamus* emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: uctitus ne rex de hospite melius quā de se opinaretur, mādauit filijs ut euestigio asinum stratū ad iter sibi expedirent: quibus impigrē iussa exsecutis, conscēso iumento per nēstigia propheta properabas: quem affecutus interquiescentem sub quercu parula & umbrosa, primo salutauit: deinde exposulauit cum eo quòd non ad se diuersisset, hospitalitate fruens. Quo reserēte nēstiū se à *Deo*,
ne

ne apud quenquā in ea urbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, licuit sumere: nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numenis, & nūc ipsius iussu uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus, cum uates me tienti credens reuertitur. Adhuc autē illis praedentibus, & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, poenam inobedientiae, poenaeque modū denunciāns: fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternū monumētum inferatur. Hac autem Deo uolente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamū Iadonis uerba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redcūti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil laeso asino: imò & illum & propheta cadauer seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudopropheta renunciauerūt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem repositauit, inibi que magnifice sepeliūt, monitis filijs ut se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quaecunque ille praeccepinisset, de urbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis: ad se autem nullam post mortē iniuriam peruenturam, propter communē cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria propheta reddita, & innumēla filijs mandata, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit, istius

*faci turbatus es sermonibus? Illo uerò de altari
 & sua ipsius manu referente, ac uerè hominem
 Dei, uacuoq; optimū uocitante, cepit hāc eius
 opinionem malitiose labefactare, & probabili-
 bus rationibus rei ueritatem offuscare. Crebat
 enim praefatitudine manū eius obtorpuisse, dū
 altari insere uictimas, ac deinde post quietem
 pristinum nigorem recepisse. Aliare quoque
 recentia etiā cum structura, quod tot ac tantarū
 uictimarum molem nō ferret, disruptum concidi-
 disse. Postremò uatis mortē indicat, à Leone esse
 necatum: adeò nihil diuinū nec in uita nec in uer-
 bis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & men-
 tem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in to-
 tum auersam in extremam impietatem precipi-
 tauit. In tantum enim posthac contra omne ius
 ac fas debacchatus est, ut nihil aliud quereretur,
 quàm quomodo indies magis ac magis semel-
 x. ipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso
 de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is
 duarum tribuum regno positus, urbes munitas
 & magnas condidit, quarum nomina hæc: Be-
 shleem, Ethame, Thecos, Bethsur, Socho, Odo-
 lam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Zachis,
 Azeca, Saram, Elom, Hebron, omnes in tribu
 Iuda sita. Alius deinde aque magnæ in Benia-
 mitica sorte munivit, singulisq; sua praefidia &
 praefectos imposuit, frumētis, uino, oleo, ceterisq;
 cūctis abunde instructis. Sencorū etiā &*

lancea

Lancearū tantū numerū fabricari curauit, quā-
 tus multis millibus sufficeret. Ad hūc Hiero-
 solymis degenti ē tota Israhēitarū diuione cōflu-
 xerunt sacerdotes & Zenita & quotquot ē re-
 liqua plebe erant boni ac iusti patrias suas re-
 linquebant, ut Hierosolymis Diū colere liceret,
 offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarū
 vitularū adorationem ui adigere uolebat: quo
 factū est ut Roboami regnū integro triennio ta-
 libus accessionibus creſceret. Qui cū ex priore
 matrimonio cognata cuiusdam mulieris tres li-
 beros suscepisset, superduxit postea cognatam
 aliam Macham ē Thamare Abesalomi filia
 primogenitiā, ex qua Abia pater factus est: &
 quāuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet,
 pra omnibus tamē amauit Macham: erāt enim
 ei legitima uxores octodecim, cōcubina uero tri-
 ginta: & ex his uigintiocto filij, filia uerò sexa-
 ginta. Abiam uerò Macha filiū successorē sibi
 designauit, eiusq; fidei thesauros suos & muni-
 rissimas quasq; urbes credidit. Sed ut plerunque
 solent mortales fortuna blandiente corrupti, Ro-
 boamo quoq; idem accidit. Vidēs enim sui regni
 tanta incrementa, ad iniustas & impias actio-
 nes deflexit, factus contēptor uerae religionis, ita
 ut etiam populum in imitationem sui pertrahere-
 ret: quandoquidem ea est rerū humanarum na-
 tura, ut cum principum ac magistratuum mo-
 ribus etiam subditi deprauētur, quorū modestia

cen norma corrigi debebant, & pro uirtutibus uicia eorum sequantur: alioquin nisi eadem que reges faciant, improbare facta illorum uidentur: sicut sub Roboamo contigit: populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitia studijs regem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias eius urbis in Aegyptum transportauit. CAP. IIII.

Hanc cōsumeliā deus per Susacū Aegyptiorum regem ulius est, cuius res gestas Hierodotus per errorem Sesostris adscribit: hic enim Susacus quinto anno Roboami regi numerosissimum exercitum contra illum adduxit, in quo fuisse ferunt currus M C C, equitū L X, M, pedum C C C C, M, eius miles maxime ex Afris constabat ac Aethiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami urbes sponte deditionem facientes in fidem suam recepit, quibus presidio firmatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus uerò unā cum suis à Susaci exercitu obsessus, uersus ad supplicationes exorare Deum non potuit, ut uictoriā annueret. Simeas quoq; propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturum se illos qui cultum ipsius priores deseruerant: quamobrē consternati, & uidentes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus autem uidens eos sic affectos, & pec-

cata

eat a sua consuetudine, per prophetam denūtiavit,
 nolle se eos perdere: subditurum tamen *Aegy-*
ptijs, ut experiantur, utrum commodius sit, Deo
 servire an homini. *Sisacus* autē *Roboamo* pro-
 pter metum dedente urbem, condiciones non fir-
 mauit: sed depradatus templum, thesauros tum
 Deo sacros tum regios expilauit. exportata in-
 numera auri atque argenti multitudo, ac ne
 scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea
 scuta & clypeos, quos *Solomon* rex fecerat: ac
 ne pharetras quidem aureas reliquit, quas *Da-*
uid dedicauerat à *Sophena* rege acceptas: atque
 ita cum optima prada domum est reuersus. Me-
 munit autem huius expeditionis etiam *Halicar-*
nassensis *Herodotus*, in nomine tantū errans, &
 quòd pernasus multis alijs gentibus etiam *Pa-*
læstinam *Syriam* subiugarit, hominibus nō ex-
 pectata nisi deditiōem facientibus. Apparet
 autem satis, quòd nostram gentem dicere uelis
 ab *Aegyptio* subactam: narrat enim hunc co-
 lumnas reliquisse apud eos, qui prius quàm mar-
 sem experirentur deditiōem fecissent, in quibus
 pudenda muliebria insculpta fuerint. *Robo-*
amus autem is fuit rex noster, qui urbem an-
 quā oppugnaretur deditit. Idem ait *Aethiops*
 quoq; ab *Aegyptijs* circumcisionem uiriliū di-
 didicisse: *Phœnicas* enim & *Syros* *Palæstinos* fa-
 teri se hanc ab *Aegyptijs* accepisse. Cōstat autē
 & nulli alijs circumcidantur in *Palæstina* *Syria*

præterquā nos. Sed de his quisq; suo arbitratu
 sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro scu-
 tis & clypeis aureis parē arcuū numerū refe-
 cit, eaq; scutarijs & excubitoribus suis assigna-
 vit: & sine ulla memorabili expeditione, aut pra-
 claro facinore, quietius regni sui tēpora elabi pas-
 sus est, metu cohibēte, eo q̄ perpetuū illi esset cū
 Hieroboamo dissidiū. Vixit annos L V I I, ex qui-
 bus decē & septē in principatu exegit, vir arro-
 gās ac insipies, ut qui propter spretū paternorum
 amicorū cōsiliū tantā ditionē amisit. Sepultus est
 Hierosolymis in regijs conditorijs. In regnum pa-
 trnum Abias successit octauum iam supra
 decimum annum, Hieroboamo apud decem tri-
 bus regnū obtemente. Et quoniam huius regis
 exitum diximus, superest ut quis Hieroboami fi-
 nis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum
 neq; modum neque finem impietatis faciens, sin-
 gula diebus aras in excelsis lucis exstruebat,
 & sacrificos his è vulgo assignabat. Hāc suam
 contumeliā, dignamq; tanta impietate pœ-
 nam, non multo post Deus in caput ipsius atq;
 familia uertit. Cumq; filius eius Obimes illo tem-
 pore agrotaret, iussit uxorem suam mutato cul-
 tu, sumptuq; privato habitu, ad Achiam pro-
 phetam proficisci: esse enim hunc virum in præ-
 dicēdis futuris mirificū, à quo ipse olim regnum
 sibi d. b. cri cognouisset: mādauitq; ut quasi pere-
 grina de filio percontaretur, esset ne præsentem
 morbo

x 1.

3. Reg. 14.

morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à
 marito iussa fuerat, in silentem ubi tū Achias
 degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius
 ades muliere, cacentiensi praesentio Deus appa-
 ruit, indicans & qd Hieroboami uxor ad eu ue-
 nires, & quid ad interrogata respondendum sit.
 Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitē
 simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami con-
 iux, quid teipsam calas? Deum certe latere non
 potes, qui me de aduentu tuo pramonuit, man-
 dauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur
 ad maritū, & hac Dei uerbis ei renuncia: Quo-
 niam te magnum è paruo & nihili reddidi, &
 abscisso à Davidis familia regno, tibi illud de-
 di: tu contra immemor horum beneficiorū fusiles
 deos quàm me colere maluisti: ideo delebo te &
 tuum genus, & cadauera nēstra à canibus at-
 que aliis denorabuntur: constituam enim re-
 gem super populum meum, qui neminem è Hie-
 roboami genere superstitem est electurus. Nec po-
 pulus erit expers ulsionis, sed excidet è terra bo-
 na hac, & in trans euphratenses regiones disper-
 getur, quia regis impietate est imitatus, & deos
 ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs.
 Tu uerò mulier ad maritum propera, hac illi re-
 nunciatura. Filium enim mortuum reperiēs: nā
 te urbem incunte, ille è uita exiturus est: sepelie-
 turq; defletus à toto populo, & publico luctu
 honoratus. Solus enim hic è Hieroboami fami-

lia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plagensq; misera, properat propter maritum, eadem opera filio factum accelerans, quem non nisi mortuum uisura erat: reuersaq; domum illum quidem ita ut propheta prädixerat, ex animem reperit, regi uerò cuncta ordine renuntiavit.

Hieroboami contra Abiā filiū Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generis exaripator, ipse regnum occupauerit. CAP. V.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis cōtra Abiam filium Roboami, duarum tribuū regem, qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter etatē eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem uictoriam reportaturum. Ille uerò audito aduentu Hieroboami haudquaquā est perterritus: sed supra etatem, & supra quā hostis sperauerat, impigrè collecto ē duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodā loco, qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad pralium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copia duplo numerosiores fuere. U: uero pugnandi studio acies instructa ex aduerso consistere, Abias occupato ediriore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo imperato, sic orsus est dicere:

dicere : Quòd *Dauidi* atq; eius posteris regnum in multas aetates duraturū diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quò magis miror cur deserto meo patre, *Hieroboamo* eius seruo adherere malueritis, et nūc ab illo cōtra nos stetis in isto *Dei* suffragio principatū obtinētes, impugnaturi nos, & reliqua regni parte depulsuri: maiore enim eius partem *Hieroboamus* iam nunc iniusta ui occupat. Sed non diu fructur sua tyrānide, dabit *Deo* poenas perpetratorum scelerum, qui finem imponet eius nefarijs facinoribus, quandoquidē ipse nō uls imponere, a: q; etiā nos ad omnē iniquitatē incitare nō desinit. Hoc enim autore nulla iniuria provocari à meo patre, tantū quia malis consilijs seductus, parū committer nos allocutus est, irati deseruistis, non tam illum quā *Deū* optimū maximū, legesq; eius omnium quae unquā fuisse sanctissimas. Atqui aquū erat ueniā dedisse, nō solū uerbi durioris homini iuueni & cōcionādi nō admodū perito, sed etiam si re aliquid per aetatem peccasset, uel propter *Solomonē* patrē, & illius in hanc gentē beneficia. Par enim est parentū meritis posterorum errata condonari. Vos uerò nulli corū rationē habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos uenitis: quae so re freti? num aureis illis uitulis, & ariis ac lucis celsioribus? quae non religionis, sed impietatis uestra argumēta sunt. An fortē mul-

tudo

situdo qua potiores estis, spem nobis facit victoria? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferens. In sola enim pietate ac iustitia spes victoria sita est, qua profectò penes nos est, qui cōstanter in seruandis legibus & veri numinis cultu perscueramus: quē nō manus artificis ē materia fragili sculpsērūt, neq; scelestus rex commentus est ad imponendum vulgo ignobili: sed qui conditor est omnīū, et principī huius uniuersitatis simul & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo ut respiscatis, & secuti meliora consilia desinati cōtra iniustitia patria bellum gerere, per quā ad tantam felicitatē peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias uerba facit ad Israēliticū populum, interim à Hieroboamo pars copiarū occulte missa à tergo Abianorum conspicitur, qui circumuētos se uidentes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemq; fiduciā in Deo ponere, illum cerse nullis hominū insidijs circumueniri. Ad hanc regis uocē redditus est militi animus, et inuocata ope numinis, ad sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec defuit celestē auxiliū, quod hostium uigorē reuuldit. Abianis lōge prapollētibus. Tantā enim stragē ediderunt, quāta in nullis uel Gracorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Casis enim quingentis millibus memorabilis apud omnes

omnes posteros uictoriam retulerunt : & urbes
eorū munitissimas uicaptas diripuerunt, *Beche-*
len cum sua ditione, itemq; *Isanā* & huic con-
iunctam ditionē. Post eam cladem *Hieroboam* a
uires omnino fracte fuerunt, quandiu *Abia* fuit
superstes. Defunctus enim est non multo post ui-
ctoriam, exacto tertio principatus sui anno, se-
pultusq; est *Hierosolymis* in maiorum suorum con-
ditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus
sexdecim : is liberorum numerus ē mulieribus
X I I I . ei susceptus est. In regnum successit fi-
lius *Asanus*, matre *Macha* genitus, quo re-
gnante *Israclitarum* regio decemni pace potita
est. Atque hac sunt quæ de rebus *Abie* sunt
proditæ. Mortuus est deinde etiā *Hieroboamus*
rex decē tribuū, cū regnasset annis uigintiduo-
bus, secunda iam anno regni *Asanici* exacto.
Eius loco imperauit filius *Nadabus*, paterna
malitia ac impietatis amulus, eoq; in principatu
bienniū exegit. Quatēpore ducto exercitū ad *Ga-*
batho *Palestinorū* urbē, putabat se cā obsidione
posse capere: interim quidā ē domesticis eius a-
micijs *Basines* *Macheli* filius insidijs interceptū
occidit, et arrepto regno totā eius stirpē excidit,
emenditq; iuxta propheta naticinium, ut qui ex
Hieroboami cognatis in urbe trucidabātur a ca-
nibus laniati absamerētur: qui uerō in agris, ab
aliis. Atq; in hūc modū *Hieroboami* fami-
lia debitas impietatis et scelerū poenā exsoluit.
Aethiop

*Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum
sub Asano, & exercitus eorum interitus* CAP. VI.

XII.

Asanus autem Hierosolymorum rex vir erat
moribus honestissimis praeclitus, & cele-
stis numinis observatissimus: quique nihil vel con-
gitarer vel faceret, nisi pietati ac naturae legi-
bus consonum: is correxit quicquid erat in suo
regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis im-
munditijs: habuitque in exercitu lectissimorum vi-
rorum scutorum ac hastatorum ex tribu Iuda
trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scu-
tatorum & sagittariorum ducenta quinquagin-
ta millia. Eius regni anno decimo Zarus
Aethiopum rex cum maximo exercitu contra
eum venit, ducens peditum nonaginta millia, equi-
tum centum millia, adiunctis trecentis curribus.
Huic progressu usque Marasam, quae est urbs di-
tionis Iudae, occurrit Asanus: & instructa con-
tra eum acie non procul ab urbe in quadam val-
le, cui nomen Saphatha, ut vidit ingentem Ae-
thiopum multitudinem, exclamavit, Deum in-
vocans, oransque ut victoriam sibi contra tam
multa hostium millia dignetur annuere. Venis-
se se ad dimicandum cum Zareo sola illius ope
fretum, qui paucos plurimum, & imbecilles fortius
victores posset reddere. Hac precanti Deus vi-
ctoria signum obtulit: quo viso rex alacris cum
hoste conflavit, casisque plurimis, vel quos terga
versantes usque in agrum Gerarenum persequen-
sus est.

ius est. Versi deinde à cadibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt: idem & in castris hostium factum est, unde multum auri egestū est, prædaq; abacta camelorū, iumentorū, & greges pecorū. Tanta uictoria diuinitus parata distati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; non longe aberāt, quum illis propheta Azarias se obuiam: is posteaquam agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc uictoriā diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei uoluntati obtemperauissent. Quòd si ita ut coeperant pergerent, in posterum quoq; uictorias de hoste & uitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin uero à religione descinerint, omnia cōtraria illos manere: sequunturq; tale tempus, in quo neq; propheta uerax in populo reperiatur, neq; sacerdos iustitiæ cultor. Tuncq; & urbes eorū subuerendas esse, & gentē per omnes terras dispergendam, errorumq; more uitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus esset probitati studerēt, & diuinū fauorem sibīipsis non inuiderent. His auditis rex unā cum populo gauisi sunt, dederuntq; operā & publicè & priuatim ut religio facta recta maneret, dimissis à rege per totam regionē à quibus hoc negotium d. l. genti curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asini duarum tribuum regibus, reuertor ad Bisanem Israelitarū regem.

quò

3. Reg. 16.

qui Nadabo Hieroboami filio caso regnū eius occupauerat. Hic in Tharfe urbe lecto domicilio viginti quatuor annis regnauit, scelerator, magisq; impius quam uel Roboamus uel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum conuincax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quod rex à se cōstitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel Deo gravior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs sese contaminasset: cui quum simul esse uoluerit, merito etiā simile exitum habiturū. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit ut corrector in posterum & anteaكتورū poenitēs placato numine uideret exitū: sed uelut proposito premio sistere pergeret, ac si per prophetā ampla spes proposita, non calamitas denunciata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cū exercitu aggressus est urbem non ignobilem Ramathonē, distantē quadraginta stadiis à Hierosolymis: quā captā muniebat, ut eam sedem belli faceret, unde sui milites excursionibus regnū Asani uastaret. Venit autem eius conatus Asanus, & cogitās
quā

quàm multa damna sua regioni relictus apud Ramathonē exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorū legatos cū pecunijs, ambiens eius societate, & admonens quòd paterina inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniā libenter accepit, & societate cū eo inijt, relictā Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionē proficisci, & urbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt, alias diripuerūt, uidelicet Achionē, Danam, & Abelmaēn. His auditis Israëlitarum rex, omīssa munitione Ramathonis, ad suas res tuēdas reuersus est. Asanus autē cōuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorū alteri nomē Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellū instaurare ualuit, fatali morte prauctus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnū successit filius Elanus: hic post alterum regni annū perijt, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidia partis magistro: epulante enim apud Osam suum procuratorem, inmissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam praefectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palaestinarum urbis occupati fuere.

Basanae stirpe sublata apud Israëlitas Zamares, & post hūc Amarin⁹ & Achab⁹ filius, regnū obtinēt. C. VII.

DEinde ex magistro equitum factus rex, totam Basana stirpē iuxta Gimonis na-

ticinium extinxit. Eodē enim modo eius fami-
 lia radicibus interijt propter impietate, quo Hie-
 roboami progeniem internecione absumpta di-
 ximus. Interea qui Gabathonē obsidebat exer-
 citus, audito regis casu, et quod Zamares occiso
 à se regnū inuasisset, & ipse Amarino impe-
 ratori suo regnum detulit: qui soluta Gabatho-
 nis obsidione ad Tharsen regiam properat, eaq;
 expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem
 sine presidio, in inimicā regiam se recepit, subie-
 ctosq; igne simul cū ea se quoq; concremauit, re-
 gni sui die septimo. Quo facto cōfestim populus
 in diuersa studia scissus est, alijs Thamānū, alijs
 Amarinum regnare uolentibus: cuius factio
 quum tandem uicisset, occiso Thamano solus to-
 tius populi regnū obtinet. Trigesimo anno re-
 gni Assani regnauit Amarinus annis duo-
 decim, sex Tharsa, reliquos sex Marcone, qua
 à Grecis Samaria dicitur. Ipse Samarum no-
 cauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo
 urbs sua est. Hic nihil à prioribus regibus diffe-
 rebat, nisi quod illis fuit sceleratior. Omnes enim
 hoc tantū agebant, ut populum quotidianis im-
 pietatibus à Deo abalienarēt. Quapropter ira-
 tus Deus, effecit ut alius aliū tolleretur, & cum
 toto suo genere extirparentur. Hic Samaria diē
 suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc certē
 uidere licet, quā cura sint Deo res hominum,
 & quomodo bonos diligat, malos contrā fundi-

que eradicet. *Israëliitarū* enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. *Asanus* uerò *Hierosolymorum* duarumq; tribuū rex ob pietatē ac iustitiam feliciter *Dei* fauore uiuens ad extremā peruenit senectam, & post unū & quadraginta regni annos bona morte decessit: cui mox *Iosaphates* successit filius, ex *Abida* matre natus, omnium testimonio proauita pietatis ac fortitudinis amulus, quibus *Dauidem* sanctissimū regem retulit, quemadmodū paulo post dicitur.

Ceterum *Achabus* *Israëliitarum* rex habi-
tauit *Samaria*, ubi uiginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regū institutis mutans, nisi si quid forte deterius commentus est. Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed *Hieroboamū* præcipuē: nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. *Uxorem* præterea duxit filiam *Iehobali*, *Tyriorum* ac *Sidoniorū* regis, cui nomen *Iezabela*: moxq; ab ea domesticos illius deos colere didicit. Erat hac muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis insania, ut non uerita sit templum *Beli* deo *Tyriorum* exadificare, & lucū omnis generis arborū plantare, cui etiam sacerdotes & falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demētia & malitia omnes ante se reges superās. Hunc propheta 2. Reg. 17.

quidam Dei maximè è Thesbone Galaditica urbe oriundus adiit, dicēs eū prænuntiare, quòd nec pluuiā illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse nates non cōpareret. Additoq; iureiurando quo magis rem cōfirmaret, secessit, ad stratum australem, ubi ad torrentē quendā degebat, unde potum haberet, nam cibus ei quotidie per cornuos afferebatur: qui postquā ob inopiam imbrium exaruit, inbēte Deo profectus est Sareptam, quod oppidū Tyrū inter & Sidonē sitū est. Illic enim se mulicrē nudam inuenturū pramonitus fuerat, qua alimenta suppeditaret. Iamq; non longe à porta ab erat, quū uidet mulierem operariam ligna colligentem, & significante Deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit ut aquā potabilē afferret: abeuntemq; iam reuocans, & panē portare iussit. Iurauit illa nihil sibi domi esse præter unicū farinæ pugillum, & olei paululū: uenisseq; se eò ut collectis lignis sibi ac filio panē coqueret, quem ubi comedissent fame absumerētur, quandoquidem nihil superesset aliud Tum propheta, Vade, inquit, bono animo lesiora sperans. & primū mihi paululum paratū offer: pollicior enim tibi, nunquā in uase illo farinā de fore, nec oleū infidelia, donec Deus des pluuiam. Paruit mulier, & quaecunq; propheta petierat fecit: deincepsq; & sibi & filio & hospiti sat alimentorū habuit: nec unum enim horum defecit, quandiu durauit

rante siccitas. Meminit autē huius inopia plu-
 niarū etiā Menander in gestis Ithobali Tyrionū
 regis, sic scribens: Hoc regnāte etiā pluviarū de-
 fectus fuit ab Hyperberetā mēse usq; ad inse-
 quentis anni Hyperberetā cōtinuus, qui cū sup-
 plicationes indixisset, sequuta est magna vis to-
 nisrum. Hic Botrym in Phœnice condidit, &
 Auxatē in Africa. His verbis dubio procul
 siccitatem factā sub Achabo, cuius tempore
 Ithobalus apud Tyrū regnavit, Menāder in suos
 cōmentarios retulit. Mulier autē illa propheta
 hospes cū filius eius morbo pravalēte exspiras-
 set, eiulās et voces quas dolor exprimebat emit-
 tens, querebatur de aduētū hominis qui pecca-
 ta eius detexisset, ideo mulctatā se filij morte di-
 ctitās. Ille cōsolabūdus iubet eā sibi tradere filiū,
 breui recepturā vinū: acceptūq; mox in propriū
 cubiculū detulit: quo deposuo super suū lectulū,
 exclamauit ad Deū, nō bonā hospitij gratiā al-
 trici relatā extincto ipsius puero: rogabatq; ut
 remisso spiritu uisā ei restitueret. Itaq; Deo ge-
 nitricē miserāte, & propheta gratificāte, ne ui-
 deretur infortunū secū in hospitij inuulisse, prae-
 ter omnē expectationē recepit puer spiritū. At
 illa gratias egit nati, dicēs, nūc demū se agno-
 scere diuina mētis interpretē. Paulo diinde post 1. Reg. 18.
 Dei iussu ad Achabū proficiscitur, indicatu-
 rus ei uenturā pluuiā. Erat tum fames per totā
 regionē, & magna rerū ad victū necessariarum

penuria, ut non solum hominibus panis deesset, ne-
rionem etiam equis ceterisque iumentis terra negaret
pabulum: ita erat ubique siccitas. Rex igitur vo-
cato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam
mandauerat, iussit ubique fontes et torrentes per-
quirere, sicubi inueniretur herba ad secundum iu-
mentis pabulum. Cumque multum quaesitus prophe-
ta Helias nusquam compareret, iussit Obediam
quoque se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam
rex, aliam dispensator viam ingreditur. Erat au-
tem pius, et quo tempore Iezabel regina in pro-
phetas seniebat cadibus, ceterum ex eis in caner-
nis subterraneis abdiderat, pane et aqua susten-
tandos. Hinc a rege digressus Helias occurrit, et
ex percussione agnitus a venerabundo saluta-
tur. Mox propheta mandante ut aduentum suum
regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad
eum qui te ubique gentium ad necem perquirat?
Quis enim locus est ad quem attracturos te non
miserit? Nunc fieri potest, ut dum ego regem adeo,
te Dei spiritus quo agitaris alio rapiat, et rex
te non reperto frustratus in caput meum sauiat.
Noli esse in meo periculo tam securus, quam scire
possis quam sim studiosus tui similitum, qui cen-
tum Dei homines furori Iezabelis eripui, et
nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta
contra iubet, ut nihil metuens regem adeat, sa-
cramento interposito se quoque eadem die in eius
conspectum venturum. Quo indicio postquam
Achabus

Achab *Heli*am adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, *Tu* n' ille es, inquit, *Hebraeorum* turbator? tu n'ne sterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium assueerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri *Dei* cultu suppositis. Mox iubet ut eat, & totū populum in *Car melum* montem ad se conuocet, simulq; suos & uxoris uates, quorum numerū etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt uerò omnes acciti à rege ad constitutum locū confluerēt, *Heli*as in medio consistit, & Quousq; inquit, inter utrumq; uacillabitis? Si enim *Deum* nostrum uerū & solum creditis, hunc, & mandata eius sequimini: quòd si non huic, sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo uerò nihil ad hac respondente, *Heli*as postulat, ut quo certiore argumento uel proprij uel alienorū probetur potētia, solus ipse *Dei* sui uates cōtra illorū trecientos cōstet, accepto boue, & in lignorū struē imposito, sed nullo igne subdito: idē oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos deos, ut ligna uelint accēdere: Hoc enim pacto uerā *Dei* naturā dignosci posse. Quæ sentētia postquā placuit iubet *Heli*as prophetas illos electo boue priores sacrā rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cūq; suis precibus & inuocationibus nihil profi-

cerent, ludens Helias alius eos iubet uocem at-
tollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant.
Illis uero à mane usq; meridiem frustra incla-
mantibus. Et more patrio culuris ac lanceolis
sua corpora incidentibus, cum iam sua uices sa-
crificandi uenissent, amotis sacrificiis illis sanati-
cis insit uulgū propius obseruare, ne fortè clam
ignem admoneret: qui postquā accessit, acceptis
duodecim lapidibus iuxta numerū tribuum Is-
raëliticarum altare ex eis instaurauit, foditq;
circū illud fossam bene profundam: Et coapta-
ta super altare strue lignorū, uictimaq; de super
imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas
super altare insit effundi, ita ut fossa quoq; re-
pleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis,
cepit inuocare Deum, precariq; ut erranti iam
diu populo ostendat suā potentiam: Et ecce ad-
huc illo errante, ignis repēte de calo in altare la-
psus inspectante populo, cum uictimā, cum aquā
omnem circumfusam absument, ita ut locus fieret
aridus. Quo niso Israëlitæ prostrati in terram
unum Deum adorant, hūc maximum Et solum
uerū confitendo: ceteros nihil aliud esse quā no-
mina uanis stultorū hominum opinionibus con-
ficta: moxq; comprehensos eorum prophetas in-
terficiunt, Helia sic inuenit: qui Et regem abire
ad prandium insit, nec esse amplius sollicitum,
breni enim uisurū pluuiam. Quo abeunte Helias
uerticē Carmeli conscendit, Et cum humi dese-
disset,

diffet, caput genibus applicuit, inſiſitq; ſamulum
 aſcenſo quodam ſcopulo ad mare proſpicere, &
 indicare ſicubi nubẽ excitari uiderit. Parnit ille
 non ſemel aſcenſo ſcopulo, ſed nihil ſe uidere re-
 tulit. Tandem ſeptimo reuerſus ait ſe uidiſſe in
 aëre neſcio quid nigricans, humano ueſtigio non
 amplius. Quo audito Helias mittit eum mox ad
 Achabum, iubens ut rex properè in urbem re-
 deat, prius quàm profuſus imber occupet. Qui
 poſtquã ad Ieſraëlam urbem cœpiſt tendere, ſine
 mora offuſcato aëre & inuoluto nubibus pro-
 cella mixtus imber ſuperuenit, & propheta cor-
 reptus numine regium currũ uſq; Ieſraëlã Az-
 ri urbem currens proſequutus eſt. Iezabela uerò 3. Reg. 19.
 Achabi uxor audito prodigio per Heliam pa-
 trato, quodq; prophetas ipſius omnes interfeciſ-
 ſet, miſit ad eum nuncios, minando ſe illum occi-
 ſuram, quẽadmodum ipſe prophetas occiderat:
 & Helias territus, fugit in urbem Beſſabe, qua
 eſt in extremis tribus Iuda finibus, Idumœa con-
 termina: relicto quẽ ibi ſamulo, ipſe in deſertum
 abiit. Cramq; precatus eſſet mortem, quod non eſ-
 ſet cæteris melior, ut illis abſumptis ipſe uita cu-
 pidus eſſe debeat, ſub arbore quadam obdormiit:
 & excitatus à quodam, ſurgẽs inuenit aquã ac
 cibum appoſitum: & cùm comediſſet collectis ex
 hoc cibo uiribus, ad Sinaũ uſq; montẽ peruenit,
 in quo Moſes à Deo legem accepiſſe proditur:
 ubi naſtus amplum quendam ſpecum, ingreſſus
N 5 habis

habitare illic decreuit. Alapsa deinde ad au-
rem eius uoce incertū unde profecta, percontan-
te quamobrem relicta urbe desertum coleret: ait
se occisis externorum deorū uatibus persuasisse
populo, quòd unicus sit Deus qui ab omnibus co-
li debeat: Et ob id factū ad supplicium se à re-
gina expeti. Mox eadem uoce iussus in crasti-
num sub diuum prodire, audientis quid opus fa-
cto sit. Sequenti luce è spelunca prodijt, ibi Et
terramotus eius aures perculit, Et oculis se can-
dens ignis fulgor obtulit: sequutoq; mox silētio,
diuina uoce, nihil terredi praesentibus, iussus est:
neminem enim inimicorū fore illius compotem:
mandatumq; mox, ut domum reuersus, declares
populi regem, Ieum Nemessai filium: apud Da-
mascum uerò Syrorū Azælem: Et pro se pro-
phetam Helisæum constituas, ex Abela urbe
oriundum: impios enim pœnam duros, alios
Ieu regi, alios Azæli. His auditis Helias in re-
gionem Hebraorum reuertitur: Et quum offen-
disset Saphati filium Helisæū arātem cum qui-
budā alijs impellētibus iuga duodecim, accessit
Et ei pallium suū iniecit: qui cuestigio prophe-
sare occœpit, relictisq; bubus, sectator Heliae fa-
ctus est. Rogauit tamē ut prius sibi liceret paren-
tibus ualedicere, quo impetrato illi sequutus est,
indiuuius posthac minister ac comes. Et pro-
pheta quidē huius res ita se habuerūt. Ceterū
1. Reg. 11. Nabuchus quidā ciuis urbis Azari, quum pra-
dium

XIIII.

1. Reg. 11.

diu haberet regis fundis contiguum, saepe rogatus
 ab Achabo ut ei quātolibet pretio uideret rus
 finitimū, adiungendum regio: aut si mallet unum
 aliquod ē regis pro eo sibi eligeret: negavit se id
 facturum, gratus enim sibi esse, ē paternis agris
 fructus percipere. Rex non aliter quā si suam
 possessionem amisisset, quia non licebat al. enam
 occupare, contristatus, nec lauare uoluit, nec ci-
 bum sumere. Iezabela uerò scitante quid accide-
 rit, ut nec balneum admittat, & coenam aquē
 ac prandium fastidiat, quā rusticus sit Naba-
 thus ei denarrat. Usū se apud eū comi sermo-
 ne, & infra regiam maiestātē demisso, pro qua
 humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier
 contra hortatur ut magno sit animo, & mœrore
 misso ad cōsuetam corporis curam redeat, se da-
 turam operam, ne Nabuthus hanc cōtumeliā
 impunē auferat. Moxq; literas Achabi nomi-
 ne scriptas mittit ad Israēlitarū precipuos, hoc
 argumento: Iubebantur indicto ieiunio concio-
 nem aduocare, & in ea primum locū Nabutho
 propter illustre genus attribuere. Deinde subor-
 natis tribus uiris nihil non ausuris, horum testi-
 monio conuictum eum blasphemia populo lapi-
 dandum obijcere, atq; hoc modo de medio tollere.
 Id quod ita ut regina scripserat factum est: &
 Nabuthus tali testimonio cōuictus Deo ac re-
 gi fecisse conuictum, à populo est saxi obrutus.
 Quod ubi Iezabela relatum est, regem accedit,
 suadetq;

suadetq; ut sine suo sumptu uinctorum Nabuthi hereditatem capeisset: & ille exiliens præ gaudio, ad uisendum id pradium euestigio se cōfert. Deus autem iratus Heliam mittit, ut regi in eorum occurrat, rogetq; , Quid ita occiso uero domino eius pradij hereditatē iniuste sibi usurpet. Quem ubi ad se uenientē uidit, curpe ratus ob- iurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratus se obtulit. Tum uates pradicat, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus absum- ptum est, fundendum & regis & regina sangui- nem, & totum eorū genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem cōtra ius per calumniā oppresserat. Tum demū Achabum eius facino- ris pœnitentia subiit, & induens saccum, nudisq; pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deū ita placare cupiens. Deus uerò per prophe- tam denūciat, se quidem usq; post eius obitū di- laturū nindictam, quando quidem sceleris pœni- teat: minas tamen uanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Acha- bum ducto exercitu profligatur.

CAPVT VIII.

3. Reg. 10.

Dum hac circa Achabum geruntur, eo- dem tēpore Adadi filius Syrorū & Da- masci rex, contra Eliā è toto regno suo copijs, ascis- sisq; ultra Euphratē triginta duobus locijs re- gibus, cōtra Achabum duxit, qui intelligens se imparum

imparem eius copijs, à congressu quidē abstinuit,
 sed coactis ex agris in urbes manitissimas omni-
 bus, ipse mansit intra Samariā: cincta enim erat
 mœnibus firmissimis, & alioquin uidebatur ex-
 pugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu cō-
 uenit, & obsessam urbem oppugnare cœpit: mis-
 soq; caduceatore ad Achabum, petiit ut sibi li-
 ceat legatos ad eū mittere, proposituros quid nā
 peteret. Quo impetrato quum uenissent legati,
 ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diui-
 tias & liberos & uxores esse Adadi: quòd si
 ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid li-
 buerit ex his sumere, abducto exercitu regē ob-
 sidionem soluturū. Achabus uerò iubet legatos
 regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, fa-
 cultatesq; uniuersas in potestate illius fore. Post
 hanc legationē rursus aliam Syrus misit, postu-
 lans ut quandoquidem ipsius confessione omnia
 sua essent, admitteret crastina luce mittendos in
 hoc famulos, eisq; liberū faceret regiam & ami-
 corum ac cognatorū domos scrutari, & auferre
 quicquid in eis inuentū fuerit pulcherrimū. Reli-
 qua qua illis nō placuerint, sibi haberet. Achab-
 bus laus, secunda legatione Syri, aduocata con-
 cione, dicit se libenter pro pace & ciuium in-
 columitate uxores ac liberos suos, omnesq; facul-
 tates proprias fuisse traditurum. Hoc enim pri-
 ma legatione Syrum petiisse. Nunc uerò misisse
 cum famulos qui omnium ades scrutentur, & ni-
 hil in

hil in eis quod sit pulcherrimum relinquanti, ni-
mirum belli ansam quarerem: ut quandoquidem
scias propter amorem civium paratū rebus suis
non parcere, occasionem belli ex illorū rebus ar-
ripiat: facturum se tamen, quicquid ipsis visum
fuert. Reclamavit tota concio comendandum esse
cum suis mandatis insolentem barbarū, & bel-
lum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis
hoc responsum referendum dedit, quod primis po-
stulatis nunc quoq; consensuat securitatis civium
gratia, posteriora non admittat: atq; ita eos di-
misit. Hoc respoſo commotus ad iram Adadus
tertio legatos mittit cū minis: ferocem eum esse
fiducia mœnium, se uerò parē illis aggerem ex-
citaturum, si uel pugillam terra singuli milites
conferat, nolens eum copiarum multitudine per-
terrefacere. Achabo uero respondente, inter ar-
matos non uerbis sed factis decernendum, legati
reuerſi cœnanti tum fortē cum triginta socijs re-
gibus responsa referūt. Ille cœſtigio mandat cir-
cumvallari urbem & aggerem erigi, & nullam
oppugnādi rationē prætermitti. Interim Acha-
bue cum omni populo minimum à desperatione
aberat, sed hūc timorem ei propheta quidam su-
perueniens exemit, dicens, Deū polliceri, daturū
se uictoriam de tam multis hostiū millibus. Ro-
gatus deinde per quos hac uictoria cōtinget: Per
filios, inquit, principum, sed te regente illorū im-
peritiam. Accitis igitur principū filijs, qui tri-
ginta

ginta duo erant supra ducētos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repente portu emittit inuenes. Id postquā ei per speculatorem est significatū, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, ut siue pacati ueniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahāt. Interim Achabus etiam reliquū militem intra mœnia paratū cum armis habuit. Filij uerò principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usq; ad castra persequuti sunt. Quod ubi succedere Isrāēlitarum rex animaduertit, uniuersum reliquū exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū est ut in ebrios & incrimnes impingerent, ita ut relictā in castris armatura fugerēt, & rex ipse praeleri equo uix euaserit. Achabus uerò longo spacio Syros persequutus est, cadēdo quotquot assequi datū est. Di reptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiā equis Adadi & curribus, domū in urbē reuersus est. Caterū propheta monente ut in sequenti etiam annū paratus sit, & exercitū in promptu habeat, reuersurū enim Syrū iterū: rex omni ope bellū apparat. Porro Adadus seruatus ē clade cū reliquijs exercitus, aduocatis amicis cōsultabat quomodo cum Isrāēlitis bellum gerere debeat. Illi suaserūt, nō esse posthac cū eis in montanis confligendum, Deū enim eorū in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis ni-

Etos

Ellos: si dsi in campeſtribus cōmittatur praliū,
facile ſe ſuperiores fore. Præterea conſuluerunt,
ut dimiſſis regibus, quos ſecum in expeditionem
duxerat, copias eorum retineret, & ſatrapas il-
lis præficret, ſupplemētumq; in ſua ditione tam
equitum quā peditum cōſcriberet. Placuit regi
conſilium, deditq; operā ut talis apparatus fe-
ret. Mox ubi primum ueris ſignū ſe proculis, ex-
ercitiū in Hebræos duxit, & quum perueniſſet
prope oppidum Apheca, in magno cāpo caſtra
poſuit, Achabus uerò cum ſuis copijs obuiam
illi progreſſus, caſtra cum caſtris cōtulit, quam-
uis numero militum longe inferior, ſuperueniente
deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut ho-
ſtis cōtra quā opinabatur ſentiret Deū Iſraē-
litarum non minus potentem in campis quā in
montibus, per ſex dies à neutris caſtris quicquā
motum eſt. Septima uerò quum hoſtis pro caſtris
aciem explicuiſſet, Achabus quoq; ſuos ex ad-
uerſo inſtruxit, Nec mora collatis ſignis acriter
utrinq; pugnatū eſt, donec Syri non ſerentes He-
bræorum uim terga uerterēt: quibus impigre ui-
ctoriam proſequentibus, cōfuſum agmen irrepide
fugientium equitum, peditum, currum, à ſeiſſis
proculcatum obterebar: non multis pro tanto
numero in Aphecā amicam urbem euadenti-
bus, qui et ipſi murorum ruina oppreſſi ſunt cir-
citer uiginti ſeptē millia: in prælo uerò centū mil-
lia hoſtiū ceciderūt, & datus aliquot fidiſſimis
ſamulis

*famulis comitibus in quandā subterraneā cellā
 se abdidit: quibus clementiā Israēlici regis pra-
 edicanibus, & spem venia facientibus, si consue-
 supplicū habitū ad eū mitterentur, permīssi sunt
 hoc facere. Illi, induti saccos, & restibus capita
 redimīti, qui eū priscus apud Syros supplicandi
 mos fuit, Achabū adeunt, & saluti tantū gra-
 tiā petere Adadum significanti, dedititium eius
 in perpetuum suū. Tum ille gratulari se ei di-
 cit, q̄ ē pugna evasisset, fratrisq; loco eū se habi-
 turum pollicitus est. Kamuli accepta sacramētū
 fide nihil mali passurū, producunt ē lacubris ho-
 minē, & adducunt ad Achabum, qui eū sub-
 limis curru, nehebatur. Et quum adorasset,
 Achabus porrecta dextra in curru eum sustu-
 lid, exceptumq; osculo iussit esse bono animo, &
 nihil se indignū timere. Adadus actis gratijs
 quā longa sibi vita daretur memorē se fore hu-
 ius beneficij professus est, redditorumq; Israēliti-
 ei iuris urbes, quas maiores eius armis occupa-
 verant: & facturum ei liberā potestātē cōmēan-
 di Damascum, sicut patet ipsius idem ius Sa-
 maria habuerat. Fœdere deinde iēlo, & inreiu-
 rando firmato, Adadus egregie donatus in
 suū regnū remissus est. Post ealē Syrorū cōtra
 Israēlitas expeditiōis exitū propheta quidā, no-
 mine Baicheas, accessit ad quēdā Israēlitā, inf-
 ſeq; eū ut vulnus sibi in caput infligeret, addēs
 Deū ita velle. Qui quū parēre nollet, datus ē in-
 obediens*

obediētia poenā praeſtiterat, & leonis incurſu peri-
 culoſū. Quod quū ita eveniſſet, aliterunt propheta
 adij. idē impetrās. A quo incūctatē iētus, &
 uerticē ſancius, obligato capite uenit ad regem,
 docēs ſe commilitonē eius eſſe, & a tribuno ca-
 ptiuū quēdā aſſerendū accepſiſſe: quo ſuga ela-
 pſo periclitari ſe nunc ne interficiatur ab eo qui
 illū tradiderat, quādoquidē hoc interminatus ſit
 ſi captiuus effugeret. Reſpōdente uerō Achabo
 merito id paſſurū, ſoluto capite agnoſcēdum ſe
 Aticheas praeſtuit. Hac autem arte uſus eſt, quo
 maiorē nim uerbis ſuis adderet. At enim Deū
 in regē animaduerſurū, & Adadū hominē im-
 piū & cōtra diuinitatē cōtumelioſis dictis ſa-
 rentē clabi permiſiſſet. Futurū enim ut ipſe ab
 eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab
 exercitu. Rex libertate prophetae offeſus, iubet
 eum in carcerem conijci, & uehementer ea pro-
 dictione contriſtatus domum ſe recepit.

De Ioſaphato rege Hieroſolymorum. CAP. IX.

Hactenus de Achabi rebus: nūc ad Ioſa-
 phatum Hieroſolymorū regē reuertor: qui
 antlo ſuo regno, & praſidijs per urbes diſionis
 ſuae diſpoſitis, ne illas quidem ſine praſidio reli-
 quit, quas Abinoam in ſorte Ephreniſtica de
 Hieraboam deē tribū rege repperat. Hic rex
 perperuo propitiū & auxiliatōrē Deū habuit,
 & eſſe uir iuſtus ac pius, & per ſingulos dies
 dabat operā ne aliquid gratū Deo faceret. Quo
 ſacrum

factū est, ut & ipsi à circumquaq; vicinis regi-
bus multus honos haberetur, id quod visitan-
dis ad eam numeribus declarauerant, ut hinc
quoque tam diuitia regis quàm fama non me-
diocre incrementum caperent. Anno autem re-
gni sui tertio conuocatis principibus & sacer-
dotibus eius regionis, iussit eos obire vniuersam
ditionem, & populum oppidatim leges Moy-
sis, earumq; obseruantiam atque religionis cul-
tum docere: quod adeò libenter ciues complexi
sunt, ut certamen huius studiū inter eos susce-
ptum videri posset. Finitima quoque gentes cō-
stanter hunc regem amabant, pacem inuiola-
tam cum eo seruantes. Palaestini etiam ordina-
ria tributa persoluebant, & Arabes annuos
sexcentos triginta agnos, parumq; hadorum
numerum. Munitis etiam magnas urbes ac ua-
lidas, & exercitus armis bene instructos con-
tra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutorum tre-
centa millia, quibus præerat Edraus, Ioannes
però ducentis millibus. Idē dux habebat ex tri-
bu Beniaminica sagittariorum peditum dūcen-
ta millia: alius præterea dux nomine Ochoba-
tas ducebat centum octuaginta scutorum
millia, absque militibus qui per oppidorū præsi-
dia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Iora-
mo Achabi decem tribuum regis filiam Go-
tholiam. Cumq; libuisset ei Samariam inui-
sere, benignissimè ab Achabo exceptus est,

atq; etiā militia qua suum regē comitabatur,
publice exhibitio frumentis, vino & carnibus. ro-
gatusq; est ab Achabo, ut cōtra Syrorum regē
arma cū eo cōiungeret, ad recipiendā urbē Ra-
mathā in regione Galaditica, quā de ipsius Syri
patre ceperat. Iosaphatq; uerō auxiliū pollici-
to, qd nō minorem haberet exercitum, & Sama-
riam accitis à Hierosolymis copijs progressi ex-
tramoenia duo reges & sedēte in suo quisq; so-
lio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatue
uero cēsebas si qui propheta essent accersendos,
& cōsulendos de expeditione qua cōtra Syrum
parabatur, an & illis uideretur eo tempore su-
scipienda. Et enim Achabo amicitia cum Sy-
ro intercedebat triennio continuo, ex quo caput
quam dimiserat usque in illam diem.

Achabus à Syris bello laesisset in praelio ubi
eius occiditur. C. A. P. X.

Achabus uero accitis suis prophetis nume-
ro quadringētis iussit eos ex Deo scitari,
an daturus sit regi bellum contra Adadū mo-
uenti uictoriā, & urbis dominiū propter quā bel-
lum instaurare placuit. Prophetis uero bellum
suadentibus, uincendū enim Syrum, & in potesta-
tem uenturum, quēadmodum antea: Iosaphato
suboluit fucus ex eorum uerbis, & qd falsi na-
ses essent: percontatusq; est Achabum, num
quē alium præterea prophetam habeas, ne cer-
tius etiam futura præscire ualeās. Respondit ille,

Est

Esse quidem, & alium, sed sibi inuisum, q̄ malū
 auenitū predicat, foreq; ut ipse à Syrorū rege oc-
 cisus pereat: & ob eā causam in carcere eū nūc
 esse inclusum: eū vocari Michāā Amblea filiū.
 Iosaphato uerò postulāse eū produci, missus ca-
 bicularius prophetā adduxit: qui inter eundem
 ei indicauerat, ceteros omnes prophetas uictō-
 riam regi predicere. Respondit uates, sibi nō licere
 aīra quā Deus moneat mentiri, sed dicturum se
 quicquid ex eo de rege cognouerit. Qui uerò ad
 regē peruenit, adiuratus, ut uera loqueretur: ait
 sibi Deū ostēdisse Israelitas fugiētes, & insequē-
 tibus Syris dispersos, nō aliter quā greges sublat-
 os pastoribus. Idoc quoq; significare Deū dica-
 bas, q̄ ceteris incolumibus redemptibus, solum
 Achabum in praelio cadere debeat. Hac loquens
 Michāa, uersus ad Iosaphatū Achabum: Nō-
 ne, inquit, modò tibi dixi quā male mihi uelit
 iste? Michāa uerò cōstanter assenerant, se nihil
 nisi iussu Dei predicere, illum uerò spe uictoria
 sollicitari à pseudoprophetis ad bellū, in quo ipse
 cadendū sit, rex aeternus cogitare cepit. Interea
 Isedecias quidā unus ē pseudopropheta in mediū
 progreditur, negās curandū quid Michāas gar-
 rias, nihil enim ueri enim predicere: argumento
 esse, pradictionem Elia, qui sine dubio melius
 quā iste futura cerneret, illum enim pradixis-
 se, apud Iezreelā in Nabuthi suburbano lam-
 bendum à canibus regis sanguinē, quē admodum

lampsiffeni et uocem Nabuithi opera ipsius lapidatus à populo. Perspicimur igitur esse istū mentiri, qui longè præstantiori propheta non uerebatur contrarium dicere, quod periturus sis rex ab hinc die tertia: sed mox fore euidentius etiam quā uerax sis, aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in facie, aresciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, etiam comprehendit eum prophetam insississe, puto enim te audiuisset, quod hoc ita factum sit, & eum dicto inflixit ei lapam: eumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabius non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere: nimis enim, opinor, sati uis, plus fidei falsis quā ueris prophetis astruens, & causas ad suam uenturam præstruens. Sedecias uerò apertis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare uenientem cornibus uniuersam Syriam: Michaa contrā assenerante, breui fore, ut Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quatuor, ne luat pœnas uaniloquij: iratus rex, iubet eum apud Achamonem magistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem & aquā ei præberi. Atq; ita duo reges uersus Ramatham ad copijs profecti sunt: quo audito rex Syria cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentū autem erat inter reges socios, ut Achabius privato habitu uersaretur in prælio, Hierosolymis a-

unus vero sumptus Achabi castro flaret in acie,
 quo facilius Azichaa naticinium eliderent: sed
 inuenis eū fatum etiā sine insignibus. Adadus
 enim mandauit per tribunos militū, ut neminem
 alium occiderent, sed solum regem Israelitarū.
 Syri vero primo cōgressu uidentes Iosaphatum
 stantem ante aciem, rati esse Achabum, impe-
 tu facto eū circūueperunt: sed postquā ē propin-
 quo cognouerunt esse aliū, omnes se retro recepe-
 runt: a mane autē usq; ad uesperam pugnantes,
 & uiuentes occidebant neminem. sicut eū mā-
 datauerat facere, solum Achabum ad necē que-
 rendo, nec tamen inueniendo. Tandem unus ex
 Adadi famulis Amannō nomine, missa in ite-
 certum sagitta, regē per thoracē in pulmonē san-
 ciat. Achabus autē noluit hoc scire suū milite,
 ne terga uerteret: sed aurigam insit currū ex-
 tra praelium cūdere, quod graue ac lethale uul-
 nus acceperit. Cumq; uehementer cruciaretur,
 persistit tamē in currū usq; ad solis occubitum,
 & tandem proflato sanguinis uiribus defi-
 ciens interiit. Iamq; appertente nocte Syri se in
 castra recipiunt. & quamprimum per caducea-
 torem de Achabi mortē cognitum est, solutis
 castris domum quisq; reuertitur. Cadauer regis
 Samariā relatum, illic sepultura traditur. & cū
 currus regius cruore sedatus ad Iezara fontem
 effusū ablueret, ueritatem Helia predictionis euen-
 tus comprobauit. Capres enim lambebant cū
 sanguine.

sanguinem. & meretrices post hac ex eo fonte
 aquabatur. Mortuus autem est apud Ramathā,
 iuxta Michea naticiniū. Ergo quoniam meritisq;
 propheta predictionē euentus cōsecutus est, mēte
 rāda sunt illorū oracula, eiq; semper plus opor-
 tet tribuere, quā eorū qui ad gratiam loquuntur
 sermonibus; nec aliter existimare, quā qd nihil
 sit illis utilius, quādoquidē per ea diuinitus mo-
 nemur quid cauēri debeat. Quin & ea repus-
 tio hoc loco subit animū, qd insuperabilis sit sati-
 necessitas, quae etiāsi praesciatur, praecauēri tamē
 nō potest; sed tā diu homines sibi uana spe blā-
 diuntur, donec in illius, cassas incidant: nam hoc
 quoq; Achabo fatale fuerat, ut praenūciatibus
 eladē non crederet, & a prophetantibus ad gra-
 tiam deceptus in mortem rueret: cui in princi-
 patum Ochozias filius succēdit.

FL. IOSEPHI AN-
 TIQVITATVM IUD-
 AICARVM LIBER
 NONVS.

Ioramus Achabi filius Maabitarum bello peti-
 tos superat. CAP. I.

4. Reg. 3.
 1. Par. 19.

IOSEPHATO autem regi post
 suppetias contra Adadū Acha-
 bo latas Hierosolyma reuerenti pro-
 pheta Ahas occurrēs, respiciēdū eū,
 qd cum homine impio & scelēratō arma cōm-
 xisset:

exisset: Deū enim indignè tulisse hāc societate, ser-
 uasse tamē eū propter suā bonitatē, licet malū,
 quod nō debuerat fecerit. Post eā admonitionem
 rex supplicationibus & sacrificijs Deo cōcilia-
 to, uniuersam suā ditionē perlustrauit, populum
 leges diuinitus per Moysen traditas, & cultum
 pietatis docēdo: cōstituitq; oppidatim magistra-
 tibus, hortatus est eos, ne solius iniustia respectu
 habito in populo dicerēt, nec muneribus corru-
 pti, nec magnatū aut diuitū, capeātes gratiam:
 omnib; q; quod equū est redderēt, sciētes q; etiā
 oculus Dei inspiciat. Hæc cū per singulas
 duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuer-
 sus, hiā quoq; iudices & sacerdotū ac Levitarum
 ordine, & e primatibus optauit, & hos prima
 monitos, ut iuste & accuratē iura populo red-
 derent. Quod si grauiores cōtrouersie dīfirrētur
 ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horum nego-
 cijs maiore etiā diligentia decerni uoluit: q; eam
 urbē maxime aequitatis seruantiē esse dēstas, in
 qua & templum simul haberetur & regia: eis
 summos magistratus ex amicorū numero pro-
 posuit, Amasaū sacerdotem, & ex Iuda tri-
 bus Zabadiam. Per idem tempus Moabitis &
 Ammonitis cū Arabum quilibet bellum infe-
 runt, & ad Engaddā urbem Asphalitis la-
 tui uicinam castra metantur, trecentis stadijs à
 Hierosolymis disticam, cuius ager egregia pal-
 meta fert, & balsamum. Iosaphatū autem cum

audisset hostes superato lacu in regnum suum
iam irrupisse, territus conclonem aduocat, &
ad templum uersus Deum inuocat, ut tantum
uirum & roboris ei suggerat, quantum satis sit
ad sumendam de hoste poenam audacia. In hoc
enim templum id exstructum a maioribus, ne
quoties ab externo hoste immineret periculum,
ibi populus coram numen presens inuocet, diui-
naq; ope adiutus inuasores suos male multa-
tos arceat, nolentes quæ sunt diuina munifi-
centia contingere, per vim ad se retrahere. Sic
precatus est lacrymans, accidente eodem totius
populi cum uxoribus & liberis supplicatione.
Ibi Iaziel quidam propheta exortus a media con-
clione exclamat, Deum preces exaudiuisse, &
ipsum pugnaturum se polliceri pro sue reli-
gionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum
se parent, iuri obuia hostibus, & occursuri eis
Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam
cliuum, cui nomē sis, uoce Hebraei significante
eminentiā. Ibi nō fore opus ne cū hoste cōstigit,
sed pugnantiē solum pro se Deum quieti ipsi spe-
ctatores cōsiderent. Post hoc oraculū rex & ro-
gatus populus prostratis in faciem gratias agendo
adorabāt Deum, & Luita organū sancti hym-
nos canebant. Difficili aerō progressus rex in
solitudinem subiectā oppido Thebna, ad miram
multitudinē credendū esse pradictioni propheti-
ta, & non fructandā quidē aquam, sed in primo
agnine

agmine constituendos sacerdotes cum rubis, &
 Zenitas cū canioribus, agendasq; Deo gratias,
 non uliter quā liberata iā ab hoste patria. Pla-
 uent omnibus regis consilium, idq; mox etiam
 exsequuti sunt. Deus uerò terrorem & conster-
 nationem intulit Ammanitis & eorū socijs,
 ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se inuicē
 debaccharentur tanto furore, ut ne unus qui-
 dem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus
 uerò prospiciens in uallem in qua castra hostiū
 fuerant, cum totam uidere refertam cadaueri-
 bus, letus tam in opinato dei auxilio, quod sibi
 citra sudorem & sanguinem uictoria contigis-
 set, permisit suo militi castra dripere. & spo-
 liare cadauera: tantaq; fuit multitudo, ut agrē
 per integrum triduum omnia spolia legerent.
 Quarta uerò die congregatus totus populus in
 quandam conuallem, potentiam & auxilium
 Dei debitis concelebrauit laudibus: a quo sa-
 cto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum
 Connallis laudationis appellatus sit. Indo reuer-
 sus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquos
 dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quia
 & in exteris gentes tam mirifica uictoria sa-
 ma perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opi-
 nionem cōciliavit, ut res eius sub diuini numinis
 iuscula esse pro comperto crederent: mansuq; usq;
 extremū eius diē hac persuasio. Erat autē ami-
 cus & Achab filio, qui cū Israhēlis praeerat:

cum quo in ista societate paraderunt nauium, qua
merces in Pontu peterent, ac imporia Thraciae,
iactura fecit haud minimā. Nauigia enim ab-
sumpta sunt naufragijs, quod non bene regeren-
tur praemagnitudine. Quo factū est in hac cura
uacauerit in posterū. Atq; haecenus de Iosa-

phato. Achabi uero filius Ochozias regna-

4. Reg. 1. uis apud Israhelitas, & regiā Samariā, uir pes-
simus, & utriq; parēti omnino similis, & He-
roboami primi Israhelitarū seductoris amulus.
Eius regni anno secūdo Moabitarū rex defe-
cit, & tributa quae patri eius solitus erat, pen-
dere amplius detrexit. Accidit autē ut O-
chozias de solario domus suae descēdens per gra-
dus prolaberetur, morboq; ex hoc casu cōtracto
Accaronem ad Myiodis (id Deo nomē erat)
oraculum scitaturus de incolumitate mitteret.
Hebraeorū uerò Deus Helias propheta mādauit,
ut nuntijs ab eo missis occurrēs percōtaretur, an
Israhelita propriū Deū nō haberēt, quandoqui-
dem rex ad alicuium mitteret de salute interro-
gatuos: iuberetq; eos reuerti, & regi dicere, eū
non reualiturū. Quod quū Helias fecisset, nuntij
hīs auditis confectim ad regē reuersi sunt. Quo
demirātē celeritate reditus. & causam queren-
te, aiunt sibi occurrisse uirū quendā, & uenisse
ulterius progredi: insisseq; renuntiarēt suo regi
Israhelitarū Dei nomine, quod morbus in prius
proficiet. Rege uerò iubente ut sibi figurā homi-
nis il-

tū illius designatū, dicebāt hominē esse hispi-
 dum, & cingulo coriaceo praecinctum. Qui cum
 intellexisset Heliam per hac descriptū a nuntiis,
 misit ad eum astrabendū centurionē cum quin-
 quaginta militibus. Is repertū in montis uertice
 descendere iussit, & ad regē uenire. In hoc enim
 se missum, ut ni sponte sua faciat, ni coactum oē
 pertrahat. Ille praefatus se prodigium editurum,
 quo uerus propheta nosceretur, & igne ad suas
 preces calitus misso, ipsum unā cū militibus com-
 flagratū, malū hoc eis imprecatus est: moxq;
 eandens turbo delatus centurionem & eius com-
 mitatum perdidit. quorum clade ad regem per-
 lata, iratus alium centurionē cum totidem mi-
 litibus ad Heliam mittit: qui & ipse eum pro-
 pheta minatus uim esset, ni uolens sequeretur.
 & hunc ad preces eius ignis absumpsit quem-
 admodum alterū. Quo cognito rex misit tertiu:
 Is quod esses cordatus et māsuetis moribus, post-
 quam peruenit ad locum ubi tum erat Helias, et
 amiccū eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod
 me regis mandato paream, inquit ad te uenio, fa-
 ciat & illi qui ante me uenerunt. Miserasse igitur
 me, & horum milium uolens ac libens de-
 scende, nosq; ad regem sequere. Tum Helias de-
 testatus uiri ciuilitate & modestis moribus, de-
 scendit ac secutus est. Perductus deinde ad re-
 gem, afflatus numine, Hac, inquit, dicit domi-
 nus: Quia me pro Deo nō habuisti, quē dē mor-

bo tuo veri nihil predicere posse putasti. & ad
 eum qui *Asaronitis* colitur de ualitudine cō-
 sulendū mittere maluisti, scito te moriturū. Nec
 multum exinde tēpus elapsū, dum ita ut *He-
 lias* pradixis decedēs, quod liberis careret, *Iora-
 mo* fratri succedenti locum fecit, hominī patrē
 oīam alijs uicjs, sum maximē impietate referēti.
 Omissō enim sui *Dei* cultu, totū se externis reli-
 gionibus dedit, uir alioqui nō ignauus, & ad
 res gerēdas satis industrius. Hoc regnāte *Hēlias*
 ex hominibus exēptus est, nec in hodiernum usq;
 mortalium quisquā scire potuit, quisnam fuerit
 eius exitus. Discipulum reliquit *Elisam*, sicut
 iam antē diximus. De hoc *Hēlia* et *Enoch* qui
 fuit ante uniuersale diluuiū, in sacris libris le-
 gimus quidē exemptos esse ē cōsuetudine mor-
 talium, mortuos tamē esse nemini unquā fuit co-
 gnitum. Caterum *Ioramus* accepto post fratrē
 regno, *Moabitā* regi *Misa* bellū inferre sta-
 111. 4. Reg. 3. tuit, tributū nolēti reddere, quod *Archabo* patri
 antea soluebat in tonsarū pecudū annua ducentā
 millia. Ergo postquā domi parauit exercitum,
Iosaphatū quoq; per nuntios sollicitauit, ut quā-
 doquidem amicus effecet paternus, auxilia mit-
 teret parātū bellū cōtra *Moabit.*, qui tū recēs
 à suo regno defecerāt. At ille nō se solum uēen-
 rum auxilio promisit, sed *Idumaeorū* etiā regē, si-
 bi obnoxiiū, in eā expēditionē pertrahiturū. *Iora-
 mus* ubi renunciatum est ei de talibus auxilijs,

uenit

venit Hierosolyma, & splendide ab eius loci re-
ge exceptus, cum de cōmuni sentētia nīsum esset
per Idumaea desertā, quā minimē hostis expe-
ctaret, iter facere, cū alijs duobus regibus Hie-
rosolymis profectus est, videlicet cum hospite, &
cum rege Idumaeorū: et circuitu facto, die septi-
ma ducibus imeris aberratibus, in tantā immen-
sa & milites aquarū penuriā inciderunt, ut o-
mnibus tantū nō desperatibus, Ioramus doloris
impatiens exclamaret ad Deū, quā nā sua cul-
pa tres reges sine pralio in Moabit arū regis ma-
nus traderet? Iosaphatus cōtrā, ut virū piū de-
cebat, consolabatur eū: iussitq; perquiri, nū quis
in exercitu propheta adesset, per quē quid fa-
ciendū Deū posset cōsuli: & indicāre quodā fa-
mulo, vidisse se ibi Helia discipulū Helisēū Sa-
phari filiū, suāsu Iosaphati tres reges ad illū uo-
dunt: quumq; ad illius tabernaculum venissent,
quod forē extra castra fixerat, rogat āt quid
futurū esset de exercitu, precipuē Ioramus. At
ille iussit ne absisteret, nec molestus esse perge-
ret, sed potius patris ac matris prophetas cōsu-
leret, illos enim esse veridicos: rex precibus urge-
bat, ut responsum daret, et periclitāres servaret.
At ille iuravit, se ei nō fuisse responsurū, nisi
hoc faceres in gratiam Iosaphati viri probi &
pij. Excito deinde psaltes quodā, sic enim uates
postulabat, eo psallente correptus diuino spiritu,
iussit reges in alueo torrentis iudeas fossas fa-
cere,

ecce nam absq; vento & pluvia nixuros aluent
repleti aqua, ita ut militi & iumentis abunde
potu suppeteret, nullum amplius a siti periculum
timeatur. Nec hoc solū, inquit, nobis à Deo con-
tinges, sed & copias hostium eius ope profliga-
bis, & arbores excideis, & regione vastabi-
is, & fontes ac riuos obturabis. Hæc loquuto
propheta, sequenti die prius quàm sol oriretur
torres magno impetu ferri cœpit, auctus imbri-
bus qui in Idumæam triū dierū itinere inde di-
stantem demissi fuerant, ut & iumentis & mi-
liti largissima adesset potus copia. Rex autem
Moabitærum ut audiuit tres reges contra se ad-
uentare, à deserto inuasuros, excita omni sua
militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam in-
ditione suâ impetum facerent: qui nidentes exo-
riente sole aquâ in torrete (nō procul enim à ter-
ra Moabitide aberat) colore sanguineam, & eo
tempore maximè aqua radijs icta rutilat, falso
opinati sunt hostes propter sitim in semetipso
arma uertisse, et eorū sanguinē per torrentē de-
fluere; & etiam hac persuasione regē suū aduen-
tes, rogabant ut eos ad diripiendâ hostilia ca-
stra iro permitteret: quo imperato rantes uelut
ad paratâ prædâ, ad Ziebræorū castra perue-
nunt. Sed valde eos sua spes frustrata est: Coorri-
entibus enim in eos undiq; hostibus parim casu
fuit, parim dispersi fugiendo agrē in terram
suam transfugunt. Reges uerò agros Moabitærum
ingressi

ingressi, dirutis oppidis totā regionē pradiis ab-
 elis exhausierunt, & rura eorū glareā torrentis
 operierūt, et optimas quasq; arbores exciderūt,
 fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq;
 solo aequatis. Rex ipse compulsus in quandā ur-
 bem, & obsessus, meritus ne expugnata illa ca-
 peretur, eripere cum septingentis equitibus ten-
 tavit, quā parte negligentiores excubia nisa
 sunt: quod ubi prater spem nō successit, in urbem
 reuersus rem extrema necessitatis & despera-
 tionis aggreditur: seniorē enim filium, qui regni
 successor destinatus fuerat, productum in mœ-
 nia, toto hostili exercitu inspiciente holocau-
 itoma Deo sacrificat, Reges uerò hoc niso tantā
 necessitatē miserati, & humanarum micistitu-
 dinum memores, soluta obsidione domum quisq;
 suā reuersi sunt. Iosaphatus uerò post hanc expe-
 ditionē pacatus quidē, sed nō diu Hierosolymis
 supernixit, ex ætate anno sexagesimo, regni
 trigesimoquinto: sepulchusq; est in ea urbe ma-
 gnificē, quemadmodum Davidis imitatore se-
 peliri decuit.

Ioramus Hierosolymorum rex principatum adeptus
 fratres & paternos amicos interfecit. CAP. II.

E Filij quos cōplures reliquit superstites, Io-
 ramus natus maximus patris uoluntate in
 regnū successit, cum Israelitarū rege commune
 nomen habens, uxoris suae fratre, qui Achabi
 fuit filium, & tunc recēs a Moabitico bello Sa-

mariam reuersus Helisæum secum adduxerat.
 Eius propheta res memorabiles è sacris libris
 huc trāsscriptas inferere nostra narrationi ope-
 respitium duximus. Obedia uxor, qui Achab
 dispensator fuerat, tunc uidua Helisæum adiit,
 dicēs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione
 qua Iezabelæ in prophetas sauebat, maritus
 eius centū ex eo numero seruauerat: quos ut alie-
 re clām posses, multū aris alieni cōtraxerat: nūc
 illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in
 seruitutē uelle rapere: quapropter orabat ut ob
 hoc mariti benefactū eius misertus opē aliquā
 prasentē afferret. Quo scitāte, ecquid domi ha-
 beret: nihil se habere ait, præter olei paululū in
 fidelia. Tum propheta inbet illā ire, & acceptū
 cōmodo à nicinis uacuis uasis cōphuribus, fo-
 ribusq; cubiculī clausis, in omnia oleū id indere,
 Deum enim repleturum omnia. Paruit mater,
 & repletis ad unum omnibus, ad prophetā re-
 uersa, rem totā illi retulit. Ille cōsultis ut diuen-
 dito oleo, debitū creditoribus redderet. aliquan-
 tum enim de olei pretio superfore, quod ad libe-
 rorum alimēta ualeat: atq; in hunc modum mu-
 lier à creditorum molestiā liberata est. Rē to-
 rānuum per nuntios admonuit, ut locum quendā
 cauēret, in quo à Syris, occidere eum uolentibus,
 insidia posita fuerant. Quo factū est, ut ille pre-
 monitus uenatum non iret. Adadus autē fru-
 str: Atis insidijs indignatus est, ritus à suis dete-

4. Reg. 6.

Elas: &

Has: & uocatiu domesticis per conuiuium pro-
ditores appellauit, minatus etiā mortē, eo quod
rem solis creditā hostis per eos cognouerit. Quo-
dam autē respōdente, nō rectē eum facere, quod
proditionis amicos insinularet, & suspicaretur
ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum
missi fuerāt: sed scire debere, quod Helisæus pro-
pheta nihil nō indicet, prodarq; uel occultissimis
cōsilia: insit eos per nūtiōs explorare, in quānā
urbe Helisæus habitet: renūtiatumq; est ei apud
Dothaim hominem degere. At mox illuc ali-
quos equitū curias misit cum curribus, qui He-
lisæum cōprehenderent, qui noctū urbē circum-
uentam circumquaq; custodiebant. Diluculo
autē minister prophete re cognita, quod hostes
uellent eum capere, repidē accurrēs hoc illi in-
dicat. At ille famulum ponere mteum, & bono
animo esse hortatus est, & ipse interim securus
& fides diuino auxilio, rogauitq; Deum, ut ad
confirmādum famulum presentē se & auxilia-
tozem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem
magni equitatus & currum circa Helisæum
famulo uidendam exhibuit, ita ut animatus his
suppetiis, nec ipso quicquā timeret amplius. Post
hac patescētā Deū rogauit, ut obscuraret ocu-
los hostium, caligine immisso pra qua agnosce-
re ipsum nequeant, & impetrato hoc quoq; de-
disit: se in mediū illorū, interrogans quē quere-
rent: quibus respondētib; Helisæum propheta

se querere, pollicitus est hunc se traditurū ei, si
ad urbē in qua esset ipsum sequeretur, atq; ita
ut qui & oculis & mēte a Deo taceti suāda
ducenē incantēter secuti sunt: quos nbi Sa-
maria perduxit, Ioramū regē iussu portas clau-
dere, & Syria suū milite circumdare: precibus
deinde rursū ad Deū missis impetrat, ut bo-
stium oculis caliginē illa tolleret: at illi recepta
oculorū acie, cōclusos se animaduertunt in me-
dijs hostibus: cumq; attoniti & inopes consiliū
haberent in tam prodigioso negotio, regē qua-
rente ex propheta, an iaculis eos deberet confi-
gere, id quidem facere uetuit: solos enim bello su-
peratos hostes occidi fas esse: at hos ne laesa qui-
dem ipsius ditione, Dei uoluntate & potentia
ignaros omnium eō loci esse productos: consuluit
igitur ut hospitāli mēsa reſectos incolumes abi-
re permitteret. Itaq; Ioramus propheta monitis
obsequens, liberaliter ac splendide tractatos Sy-
ros, ad regē eorū Adadū remisit. Illi reuerſi
omnia qua eis cōſigere suo regi renuntiant: qui
in tanto prodigio manifestam Dei potentia, ad-
miratus, simulq; uas is diuinitatē, nihil poſthac
contra Iſraelitarū regē clam molitus est: sed de-
creuit aperto Marte regere, potentiorē se ra-
tus, & numerosiorū exercitus dominū compar-
atisq; ingentibus opib; , uniuersus contra eum
educit: qui putans se imparē, si collatis signis res
ferro gerenda sit, intra Samariā se cōtinuit, fre-
tūa urbis

eius urbis munitionibus. Adadus uerò cogitās,
 si nō machinis, fame tamen eam se in potestate
 redacturū, oppugnationē aggreditur. Tanta au-
 tem Ioram laborabat rerū inopia, ut propter
 nimiam indigentiam intra Samariam ueniret o-
 ctuaginta denarijs argenteis caput asini, &
 quinque denarijs Hebraei colūbini stercoreis sex-
 tarium nice cōdimenti emerēt: nihilq; magis ue-
 rebatur rex quā ne quis fame adactus, & non
 ferens inopiam, urbē hostibus proderet: quamobrē
 per singulos dies obibat ipse moenia & excu-
 bias, dispiciens, ne quis in urbē clam admittere-
 tur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones
 adiret. Cūq; mulier quadā exclamasset, Miste-
 rere domine, putans eā aliquid cibi petere, com-
 motus ira malè precatus est ei, negās sibi esse uel
 areas uel torcularia, unde ipsi impartiri posset
 aliquid. Illa uero dicente nihil se eiusmodi pete-
 re, nec ob cibū molestā esse, sed ut litē inter se &
 aliam mulierē finiat: iuber quid rei sis expone-
 re. Mulier ait, se cū amica quadā uicina pactā,
 ut quandoquidē nullū aliud adsit cōtra famem
 remediū, in galatis infantibus. (nam utriq; erat
 filiolus) unū atq; alterum diem hoc cibo se ale-
 rent, se prius suū occidisse, quo hesternā die con-
 sumpto in cōmuniē alimonia, alterā illam mulie-
 rem à pacto discedere, & suū abscondisse filium.
 Percussus uehemēti dolore Ioram uestem sibi
 conscidit, & exclamans, hos demū, defuisse ad

calamitatū summā, ira cōtra prophetā accenditur, tollendū dīctū qui in tātis malis nullū dignaretur à celesti numine impetrare subsidū: confestimq; mittit qui caput illi amputet. Et ille quidē ad eadē riuū properabat, Helisāū uerò regis ira nō latuit: sed domi sedens cū discipulis, Ioramus, inquit, homicida filius misit qui caput mihi adimat: nunc aduentū eius obseruare, ut dum erit pro foribus oppositus uos, & obiectis foribus illum remoremmini, mox enim rex ipse aderit, mādati iam p̄cennēs. Illi ita ut iussī sunt, hominē ueniēte excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus, et ueritus ne eades accelerentur, quantum potuit, ad Helisāū properat, interuētis suo cohibiturus missū à se hominē, & uatē periclitantē seruaturus. Quò ut ueniū est, inensare eum cœpit, quòd in tātis calamitatibus se cū ciuibus despiceret, nec ullū à Deo peteret remediū. Tum propheta promittit, in crastinum eadē hora, quā tuam rex ad se uenerat, futurū magnam rerum ad mictum necessariarū abundantiam, ita ut publicē in foro uno siclo ueniret satū simile, & uno aequē siclo duo sara hordei. Hic dīctis rex cum suo comitatu supra modū extollatus est, propter expectā toties pradictionū fidē: cum quoq; nihil addubitās, & prasentē difficultatē spē futuri subleuās. Amicus autē quidam regis, ueris e copiarū eius parti p̄positus, cui tū rex forē familiariter inuētebas, Ad credibile,

inquit,

inquit, polliceris mi uates, & sicut absurdum sit
 sperare simula ac hordei pluuiã, ita nec quod tu
 dicis mihi sit uerisimile. Tum propheta: Videbis 4. Reg. 7.
 ipse, ne dubita, si diuidibis modò, non fruëris etiã.
 Hac prad. Etio eff. Etum talem habuit. Mos erat
 apud Samaritas, ut lepra impurati extra mœ-
 nia degerent: & tum quoq; quatuor numero hac
 de causa extra portas habebant domicilium. Hi
 eam propter saeuientē famem nihil ex urbe cibo-
 rum acciperent, & siue in urbē reditus daretur,
 siue domi se cominerent, fame sibi pereundū cer-
 tō intelligerent, decreuerunt se hostibus commis-
 sere: ut siue eis parceretur, uincerent: siue sauire
 hostis mallet, certē lenius mortis genus incurre-
 rent. Hac sententia postquam comprobata est, no-
 ctu eunt ad castra hostium. Ea nocte Deus Sy-
 ros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi
 eorum & armatorum aduentantium, ad quē
 crescente magis ac magis suspiciantē consternati
 ē totius castris ad regem suum cōcurrerent, dicē-
 tes adesse reges à Ionamo conductos, regē Aegy-
 ptii & regem insularum: iam enim exaudiri eo-
 rum strepitum. Hac nunciabibus. Adadus cre-
 didit, quod & ipsi aures inani sonitu pulsaretun-
 ne ceteris & per summam trepidationem omnes
 siue ordine ad fugam se expediunt, reliquq; in-
 tra castra & equis, & intuentis, & diuitijs
 maximis totam spem salutis in fugiendo collo-
 cant. Leprosi uerò illi Samariae uenientes in

castra Syrorū in ipso ualli aditu ingens silentiū
et magnā rerum copiam deprehēdunt, progres-
siq; ulterius, et ad unum quodpiam tentorium
delati, postquā ne unum quidē adesse uiderunt,
refecti primum cibo ac potu, neſte et multo au-
ro se cunctant, eā pradam extra uallum elatā in
quodam loco abduunt: mox alterū tentorium ag-
greſſi faciunt ſimiliter ut prius: idq; quater fece-
runt, nemine interim coſpecto. Unde facile conie-
ctantes de abitu hoſtium, damnabant ſuam ne-
gligentiam, quod non hac Ioramo et ciuibz in-
dicaffent mox à principio: quapropter ad mœnia
ſamaritæ properant, et in clamoribus cuſtodibus
diſceſſum hoſtium eiſ ſignificāt: illi porro ex-
cubitoribus regis idem renunciāt. Rex cognito ne-
gotio amicorū et ducum conſilium aduocat: ait
rem ſibi ſuſpectam, ne aſtu ſimulato abitu Syri
ſibi inſidias ſtruant, deſperantes ſame urbem ex-
pugnari poſſe: ut ſi ad diripienda caſtra quaſi
fuga deſerta procurrant, repente coorti caſis di-
reptoribus urbem etiam facile occupent: quare
ſuam ſententiam eſſe, ut diligenter eā contra in-
ſidias muniant, et cauti ſint, neq; temerè credi-
ta fuga hoſtiū procurrendo periculo ſe obijciāt.
Hoc conſiliū quidam laudauit ut prudens, addi-
ditq; ſibi uideri mīrādos duos equites qui omnia
Iordanem uſq; explorent: qui ſi fortè intercipientur,
cautiores fore ceteros, ne et ipſi temerè pro-
greſſi circumueniantur: nec duorū equitū fore gra-

nem iacturā, quos fortassis alioquin famet absumeret. Ad regi placuit, & cunctigio misit qui omnia dispicerent: illi renunciāt, nihil se per viam reperisse hostium, sed passim iacere arma iactata, & frumentum reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerent. His auditis, rex multitudinem ad castrorum direptionē emittit: nec fuit vulgaris prada, sed auri & argenti plurimū, & varia iumentorum genera: praeterea satum inueniunt frumenti atq; hordei numerū, quantum nec in somnis sperare poterant, ut mox omnes praeterea famis oblitio caperet: tanta enim fuit abundantia, ut duo sata hordei siclo emerētur, & eodem precio satum simula, iuxta Heliſai uaticinium: satum autē continet modium Italicum & dimidium. Solus autem hac copia nō est adiutus praefectus ille tertiae partis militia. constitutus enim ad portā a rege, ut cohiberet prouēsis multitudinis impetū, ne se inuicē concalcando obtererent, ipse hoc passus est: atq; uia interijt, quē ad modū Heliſaeus praedixerat, cū praeuocatiannonā abundantiam nollet credere. Rex autē Syro. 4. Reg. 2.
 rum Damascū reuersus incolumnis, ubi cognouit diuinitus inuolūto terrore, se una cum exercitu in fugā coniectum, & uanū fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratiū omnino aduersam se habere numen, per animi agitudine in morbum etiam corporis incidit: cumq; per idē tempus Heliſaeus Damascum inuideret, hoc cognito fidisti-

manu è familiaribus suis Azazel honoris cau-
 sa et moysi obuiam, non sine numeribus, scilicet aturū:
 quis nam futurus esset morbi exitus, et nam ene-
 stus esset hoc periculū. Azazel assumptis x l.
 camelis quicquid optimum ager Damascenus
 fert, et quicquid in regia suis eximium, in eos im-
 posuit, et obuiam factus Helisao, reuerēter eum
 salutat, dicens se ab Adado rege missum, ut of-
 ferret ei munera, et de morbo consuleret, num
 quod lenamen sperare debeat: propheta nūcio ni-
 hil mali renunciare iusso, tantū moriturum regē
 indicat: id famulus regius dolenter accepit. Heli-
 saus uerò flebat, et multis manabat lacrymis,
 prospiciens quanta mala passurus esset suus po-
 pulus post Adadi obitū. Azazel deinde roga-
 te causam tristitia, Fleo, inquit, quod me Israē-
 litarū misceat, tam multis à te afficientur cla-
 dibus: nā optimos ex eis interficies, et munitissi-
 mas eorū urbes incendes, et infantes ad saxa al-
 lides, et difficabis pragnātes mulieres. Azazel
 uerò dicente, et unde mihi uires ut hac faciā?
 ait sibi diuinitus significatū, quod ipse regnatu-
 rus sit in Syria: itaq; Azazel reuersus ad suum
 dominum, melius eum habiturū nūciat: et se-
 quenti die reti uuido in eū iniecto, prefocati à se
 regem occupat, uir alioquin strenuus. et gratio-
 sus apud Syrorū ac Damascenorum multitudi-
 nem: quo factū est ut usq; in presens tam Ada-
 dus quā Azazel eius successor diutius apud Sy-

vos colatus honoribus, tum propter aliā bene-
 ficentiam, tum quia magnifice templis exstructis.
 Damascenorum urbem ornatiorē reddiderint: eorum
 enim effigies quotidianis populi honorant, et an-
 tiquitate iactant, nescientes quod non admodum
 sint ueteres, et nondum ceterum supra mille anni
 ab eorum aetate intercesserint. Caterum Ioram
 Israelitarum rex audita morte Achaz, a contia-
 uis paucis respirant, latus tandem aliquan-
 do licere sibi in pace uinire. Alter uero Ioram
 iudaeus qui Hierosolymis imperitans eodem ut dixi
 nomine censebatur, mox ut principatum inijt, a
 cadibus fratrum et paternorum amicorum po-
 testate auspicatus, uidebatur cum Israeliticis re-
 gibus certamen suscepisse, ne inferior haberi pos-
 set, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc
 magistrā idoneam Gotholiam uxorem, qua
 fuit Achab filia, a qua externorum aduersionem
 cultū didicit. Et quāuis Deo certum esset serua-
 re qua Dauidi promiserat, Ioram tamē in diu-
 nitatis superstitionibus irritare eū, et populi reli-
 gionem deprauare nō desistit. Accidit inter-
 ite Idumaei ab eius imperio defecerunt, casso rege
 suo qui Iosaphato hactenus paruerat, et no-
 no in eius solium imposito: quam iniuriam ul-
 tus Ioram cum equitatu, qui tum ad manum
 erat, et curribus in Idumaeam noctu irrupit:
 et exustis uiciis finitimis non est ausus ulterius
 progredi, nec rursus hac expeditione quicquam
 profecit

profecit, nisi quod plures defectiōnes secuta sunt, arcuēdētibz eius inguit & illis qui Labiam regione incolunt. Tantiū autē fuit hominis furor, ut adigeret populum lucos in editis montibus, fuit conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insaniens & prorsus obliuio insitum patrij, afferunt ab Helia propheta epistola, uindictam Dei minitans, quod contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israhelitarū regum impietatem se contulerit; nec hoc contentus etiam, Inde tribum & Hierosolymorū cines impulcrit, relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominū colere, quemadmodū & Achab sibi subditos cōpulerat: ad hæc, quod fratres & alios uiros bonos ac iustos interfecisset: poena etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus que in populo regis & domesticam familiam desaniret, nec liberis parceret nec uxoribus. Ipsa quoque lento uentri profusio ueracum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam: atq; hoc fuit, argumentum epistola, qua illi Helia nomine est reddita.

Exercitus Ioram deletur ab hostibus, & filii perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc multo post exercitus Arabū qui non
 Sin Arabiā inualuit, non alijs Barba-
 ru Ior

is Ioram regem innadit: qui & regionem omnem,
 & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam uir-
 ribus eius ac liberis: unicus tantum fuit superstitis,
 agre elapsus è manibus hostium. Ochozias nomi-
 ne. Post hæc publicam calamitatem & ipse in mor-
 bum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat: id
 malum in ventrem eius ingruit, ut manifesta diu-
 ina ira indicio miserabiliter periret, uidens quæ-
 tidie per ventrem intestina defluere. Quin & popu-
 lus insultauit eius cadaveri, facile inde conie-
 ctans, quam iniussu Deo fuisset homo uesarius,
 nec cum regio funere dignatus est, nec putatino mo-
 numento inuolit. Vixit annos quadraginta, re-
 gnauit octo: populus Hierosolymitanus Ocho-
 ziam in patrum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello
 impetit. CAP. IIII.

Israelitarum autem rex Ioram sperans post VI.
 Adadi mortem Ramatham Galaditicam urbem
 se posse recipere, magno prius facto apparatu
 exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagis
 et ictus à quodam Syro non leuiter, in Aza-
 ram urbem se recepit: curadi uulneris gratia re-
 uicto in obsidione Ramatha toto exercitu, cui
 Ioram Amasias filium præfecerat, qui illam
 expugnata recepit: erat autem ei propositum per-
 curato uulnere Syros bello aggredi. Interim Eli-
 lisanodato uni è discipulis suis sacro oleo, misit
 eum Ramatham, ut eo delibatum Ioram regem ap-
 pellaret,

pellaret, diceretq; se auctoritate diuina regē eum
 eligere, mādāris etiā quibusdā alijs, insit eū fa-
 gientis more iter facere, nemine abitus eius con-
 scio. Ille ubi ad destinatā urbē peruenit, offendit
 Rum forte sedente mediū inter duces exercitus,
 ita ut Heliſaeus fore praedixerat: accedēsq; ad il-
 lum, ait se eum eo uelle colloqui: Et cum surgens
 stecurus ipsum eſſet in cōclauē, inuenis de proprium
 oleum in caput eius effudit: Deus, inquit, te regē
 elegit in perniciem Achabi generis, Et ut ulcif-
 caris prophetae eius sanguinē, qui à Iezabe-
 la contra omne fas occisi sunt: ut quādamodum
 prius Hicroboami Et filij ipsius Nabadi, ac
 mox Baſani familia propter impietate interire
 funditus, ita nunc nullū semē maneat reliquū
 ex Achabi genere. Atq; hac locutus ē cōclauē
 se proripuit, nolens à quoquā conspici: Rurſus autē
 ſtans in cōſeſſum ducū redijt. Percontātibus au-
 tem illis, qua de causa uenisset inuenis, Et in ſignū
 uideri dicentibus: Rectē, inquit, coniecturā faci-
 tis: nam insani uerba locutus eſt. Illis uerò magis
 ugiā exponi ſibi quid eſſet orātib; regnū populi
 ſibi à Deo detatū, ait illum dixiſſe. Nec ubi pro-
 locutus eſt, unusquisq; ducum atraxit ſibi pal-
 lium, quibus cōgeſtis in ſpeciem ſolij, Et ipſo ſu-
 perimpoſito, tubis Et cornibus iuſſerūt ſigna ea
 nexerunt nouum regē conſaluantē ſuntis ac-
 clamatiōibus. Ille decreuit cū exercitus Iezabē-
 lae urbem petere, ubi tum, ut iam diximus, Jo-

ramus curabat vulnus quod in Ramatenſi oppu-
gnatione acceperat: veneratq; eò per officium co-
gnationis etiam Hieroſolymorũ rex Ochozias,
quòd eſſet ſororis eius filius, ut quomodo ſe ha-
beat vultus inuiſeret. Quos ut Deus repentino ac-
ceſſu opprimeret, edixit ut è ſuis militibus nemo
Ioramò indicium faceret: hoc enim eximium fore
argumentũ, quòd bona fide regnũ ſibi detulerint.

Ioramus à Ieo magiſtro equitum cum tota
ſirpe occiditur, & cum eo Hiero-
ſolymitanus rex Ochozias.

CAPUT V.

Milites verò lati imperata faciunt, & om-
nes vias obſident, ne quis ad Ioramum
illis inſeſ peruenire, & quid agatur renūciare
valeat. Deus interim ſtipatus equitum leſiſſimis,
ad refractam ſublimis curru properè vehitur:
quo iam appropinquante, ſpeculator à rege con-
ſtitutus ut venientes in urbem obſeruet: ubi vidit
Deum cum turmis aduehi, renūciavit Ioramò ad-
uenire agmen equitũ. Ille euſtigio mittit quen-
dam equitem qui occurrat & cognoscat qui nũ
veniat. Ad quos ubi acceſſit eques, rogat quid
agatur in exercitu, regẽ enim ſcire cupere. Res
iubet illũ nihil de hac re eſſe ſollicitũ, & ut ſequa-
tur ſe cũ alijs: hoc ſpeculator cum vidiffet, renun-
ciat Ioramò equitẽ illum admixtũ agmini iro-
facere cũ illis. Mox & alterum à rege miſſum
Deus idẽ iubet facere: ut verò & hoc per ſpecula-

torum Ioramum dicitur, postremo ipse confesso
 curru cum Ochozia Hierosolymorum rege, quem
 ut cognatum inuisendi gratia illò uenisse diximus,
 exiit illi obviam: nā lente et cōposito agmine
 Ieus incedebat. Hunc Ioramum in suburbano Na-
 bushi nactus, rogat satim salua sine res in exer-
 citu a quo amarulento conuicio exceptus, et ne
 nefica meretricis filius appellatus, facile cogitās
 nihil sani cū habere in animo, flexis habenis co-
 pit fugere, dicens Ochozia, circumuentos se dolo
 ac insidijs: Ieus uerò sagitta per cor transfixum
 de curru cū precipitat, mox Badaco tertia par-
 tis exercitus praefecto imperat, ut cadauer Iora-
 mi in Nabushi agrū proijciat, prophetiam Ise-
 lia in mentē ei renocās, qua patri huius Acha-
 bo, prädixerat, fore ut aliquando ipse et eius fa-
 milia in eo loco pereat: id enim se tum ex ore pro-
 pheta audisse, cū post tergum Achabi in eodem
 curru sederet: id quod etiam ita ut praedictum
 fuerat euenit. Caso autem Ioramo, Ochoziae sua
 quoque salui metuens, currum in aliam uiam
 deflexit, latere se Ieum existimans. At ille as-
 secutus eum ad quendam clium, sagitta istum
 faciat: qui relicto curru equum propere con-
 scendit, et continuato cursu delatus est in Ma-
 gedonem oppidum, ubi paulo post ex eo uulnere
 mortuus, relictusque Hierosolyma, illic sepultus
 est, cum regnasset anno uno, patre suo longe sce-
 leratior.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, &
post eum usque quartam generationem eius
progenies. CAP. VI.

IEu merò ueniete Israhelā, Iezabela ornatu
regio stans in turri, O seruū egregium, inquit,
qui dominū suū occidit. Ille suspiciens rogauit
eam qua nā esset, iubens ad se descendere, tandē
eunuchis ipsius imperat, ut eā de turri dēni pra
cipit: qua inter cadendū cruentatū manibus,
ubi solū attingit ab equitibus cōculcata & ob
iuita perijt. Post hac Ieus ingressus regiam cum
amicis refecit se ab itinere, mandauit, q; Iezabe
la famulus ut eā sepelirent in honorē generis, q
nata esset ē regibus: qui nihil reliquū inuenerunt
de cadauere, prater manus & faciē, cōsumptis
ceteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est
Helie mentē diuinā, qui eam reginā in hac ipsa
urbe male periturā prädixerat. Et quia septu
aginta liberi Achabi apud Samariā educa
bantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū pa
dagogos, alteras ad urbis magistratus misit: in
quibus hortabatur, ut quādoquidē arma, niri,
equi, & currus illis nō deessent, creato ex eo nu
mera rege qui per aetate maximē uideri posset
idoneus, in domum interfectores uindicent. Ad fa
ciebat, ut experiretur quomodo Samarita erga
se animati essent. Magistratus autē & peda
gogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes se
huic qui duos maximos reges oppresserat, esse
impar

4. Reg. 10.

impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se vero imperata eius paratos facere. Ille rursus rescripsit, ergo Achabi filiorum capita precisa ad se mitteret. Tum magistratus accersius adolescentium alioribus impetrat, ut occisis illis praefecta expressa ad Deum transmittant. Illi nihil miseri iussu peregerunt, et coepta in uasis quibusdam plexilibus capita Israelitarum miserunt. Quae cum eo perlata essent, renuntiatur cenae cum amicis regi, adesse Achabi filiorum capita. Ille ante portam ex utroque nunc latere acervos ex eis iussit construere: quo facto, diluculo ad ea uisenda progressus, uersit se ad populum: Et si ego, inquit, cum contrarius dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatque eis persuasum quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solum, sed praenunciantie etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Heliam uatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Israelitas ex ea cognatione inuenirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cum incidisset in cognatos Ochozia regis Hierosolymorum, rogauit quomodo nam tenderent. Annus se uenire salutatum Ioramum, et cum eo regem suum Ochoziam, nesciebant enim utrumque ab eo necatum: ille hos quoque comprehensos iubet interfici, duos et quadraginta numero. Paulo post occurrat ei uir bonus et iustus, nomine Ionadab, uetus amicus ipsius: qui post mueniam saluationem multis uerbis predicauit ei facinora, quod

quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam exstirpat radicibus. Iam vero suasit ei, ut consensu currum quo ipse utebatur, simul intraret Samariam: visum enim quod nemini malo parceret, sed falsos nates ac sacerdotes, qui populo seducto auctores fuerint, relicta patria religione externa sacra suscipiendi, ad unum omnes supplicio dederet: iucundissimum spectaculum fore viro bono, inspicere malos dantes meritis poenas antea actorum scelerum. Permit regi Ionadabui, et eodem curru cum eo Samariam peruenitus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortem adegit: cumque cuperet neminem ex falsis prophetis et sacerdotibus profanis euadere, dolo universos circumuenit. Convocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare velle, idque ut ex sententia sacerdotum ipsius et prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se convenire: celebrandum enim solennibus victimis diem festum Bali, quo nomine Achabi Deus vocabatur: ab ea festinitate si quis sacerdotum absuerit, capitale fore: Dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus vestes donari: eas cum accepissent, venit in eadem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, et adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: velle se dicere ut sacris eorum alienus

ac profanus nullus sese ingerat. Illus uero negatibus quenuquā tale adisse. Et iā sacra sua paratibus aggredi, foris octuaginta uiros ē fidissimis armat, quibus mandat ut pseudopphetas omnes interimāt, Et patrios ritus iā diu neglectos ulciscantur, interminatim quicumq; aliquem eorū clabi permiserit, uicariū pro illo moriturū. Illi uerò omnes ad unū necauerūt, Et regia ipsa incensa urbē externis sacris profanatā purificauerūt. Iste Bal Tyrionū Deus erat, quē Achab in gratiā Ithobalus Tyrionū ac Sidoniorum regis soceri sui coluit, tēplo ei Samariae dedicato, Et propheta cū reliquo cultu assignatus: huius sacris abrogatus Ieus, aureas tamen uaccas Israhēlitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetā suū significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israhēlitas regnuros.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnū occupat, qua post sextum annum cæsa pontifex Ochoziz filium regem constituit. CAP. VII.

VII. **D**Um Ieus homines nefarios in hūc modum
4. Reg. 11. persequitur, Gotholia regis Achabi filia comperta filij morte Et generis sui perniciē, diereuit etiam ē Davidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quātum in ipsa fuit perfecit. Seruatus tamē est unus Ochozie filius ad hunc fermē modū: Erat
Ochozia

Ochozia germana soror, Iosabetha nomine, pō-
 tifici Ioado nupta: hac regiam ingressa, cū in-
 ter caesorum cadauera latente nutricis opera an-
 niculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatū
 furtim domi in suo cubiculo abd. dit & solo ma-
 rito conscio sex annis in tēplo clām aluit, quā-
 diu Gosholia Hierosolymorum & duarum tri-
 buum regnū tenuit. S. ptimo demū anno Ioadus
 cum quinq; centurionibus coniurat, ut commu-
 nicatis operis adimpletum Gosholia regnam ad
 puerum transjerant: dataq; & accepta silentij
 fide spei pleni negotium hoc modo aggrediuntur:
 Centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti pera-
 grata tota regione sacerdotes ac Levitas, &
 aliquot in suis tribubus potentiores Hierosoly-
 ma nomine pontificis euocatos secum adducūt.
 Ille habere se utile reipub. consilium ait, apertu-
 rumq; eis, si id apud se continere uelint: opus
 enim esse non silentio tantum, sed etiam auxi-
 lio. Cumq; sacramentū ab eis accepisset, tuō se
 posse quicquid uellet dicere, producto puero Da-
 uidici generis quem alebat: Hic est, inquit, rex
 uester, ex illa natus familia, quā scitis Deum
 pradixisse regnaturam in perpetuum. Itaq; cen-
 seo tertiam uestrum partem custodiam eius in
 templo agere, scitiā item omnia templi loca op-
 portuna occupare: eā uerò qua supereſt, patente
 portam qua itur in regiam seruare: reliqua uerò
 multitudo in templo inermis sit, neq; quenquā

cū armis intrare sinit, qui nō sit sacerdos, prae-
 terea certos ē sacerdotibus ac Levitis selectos
 mandavit satellitū more strictis gladijs regē sti-
 pare, & si quis armatus in templum irrumperere
 ausus, incunctanter occidere, & posito omni me-
 tu servandi tantū regis curā gerere. Illi appro-
 bato pontificis cōsilio rem statim aggrediuntur.
 Ioadus uerò aperto armamentario, quod David
 in tēplo instruxerat, distribuit centurionibus &
 sacerdotibus ac Levitis quantū ibi hastarū in-
 venit & pharetrarū, & si quod aliud armorū
 genus aderat: atq; ita armatos tēplo circūdedit
 cōferis inuicē manibus, ut ab ingressu quos in-
 teresse nō oportebat excluderent. adductoq; in
 mediū puero, corona regia caput redimitū, & in
 unctū sacro oleo regē pronūciat: populus quoq;
 gaudēs simul & plaudēs sanctis acclamatio-
 nibus vitā & uictoriam nouo regi congeminat.
 Tumultus hic & acclamationes prater spē ad
 aures Gotholia uenientes effecerunt, ut uehēmē-
 ter perturbato animo cum satellitio profiliret à
 regia. Venientem deinde in templum ipsam qui-
 dem sacerdotes admittunt, sed armatos eam se-
 quentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo
 à pontifice circūdati fuerant. Caterum Gotholia
 postquam puerum uidit in suggestu stantem re-
 dimitumq; corona regia, discissa ueste sua, ma-
 gno clamore iubet interfici insidiatorem, & oc-
 cupatorem tyrannidiū. Ioadus contrā accitis cē-
 turio

centurionibus iubet mulierē arripi, duciq; in terrē-
 rem Cedronis, atq; illic pœnas luere: neq; enim fas
 esse templum uenefica supplicio pollui: mādauit
 etiā, si quis ei conentur ferre suppetias, & ipsum
 pariter interimī. Illi igitur quibus hoc demāda-
 rum est, eductam extra portā mulorū regis illic
 interficiunt. Vt uerò cōspiratio cōtra Gotholiā
 successit, Ioadus cōvocato populo ac militibus in
 templū, omnes sacramēto ad fidem regis adegit,
 incolumitati ipsius tuendā, regnoq; augendo da-
 turos operam: eodem iurciurando mox regem
 astrinxit ad diuini numinis reuerentiam: & ad
 obseruationem legum quas Moyses cœlius ac-
 ceptas ad populum pertulit. Post hæc ad adē
 Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum
 merito Ioramo construxerat in ueri Dei con-
 sumeliā, & ad Achabi gratiā, eam po-
 pulus à fundamentis diruit, & Mathanem qui
 eum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Tem-
 pli uerò curam & custodiā sacerdotibus ac
 Leuitis iuxta Davidis regis institutum Ioadus
 commisit, iussitq; ut bis singulis diebus solenne
 offerrent sacrificiū, & suffutim iuxta præscri-
 pta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarū
 numero ianitores ad custodiā templi cōstituit,
 ne quis pollutus posset intrō subrepere. Hæc ubi
 ad hūc modū disposuit, cū cēturionibus & du-
 cibus totoq; populo ex templo Ioasum in regiā
 deduxit: ouq; collocato in solio denuo alacriter
 acclam

acclamatum esset, populus ad epulas concursus festiuitatē per aliquot dies egit, omnibus seclēta
 4. Reg. 11. mulieris eadē libenter ferentibus. Erat Ioas cum
 in regnum adsciretur, annorū septē, matre natus
 sabia, ex oppido Bersabe oriunda: fuit autē le-
 gum & diuini cultus obseruantissimus, toto tē-
 pore quo Ioas fuit superstes: duxitq; uxores
 duas postquā etate maturuit, cōciliante coniu-
 gium eodem pontifice: ex quibus utriusq; sexus
 liberos suscepit. Atq; hactenus de Ioaso quo-
 modo elapsus ex insidijs Gotholia, tandem re-
 gnum asscensus est.

Azaelis Damascenorū regis cōtra Israelitas, ac mox
 cōtra Hierosolymitas expeditiones. CAP. VIII.

VIII. 1. **A** Zael autē Syrorū rex bellum cū Israelitis
 4. Reg. 12. & Ieo rege eorū gerēs regionis trans Ior-
 danē sita orientales tractus nastauit, qui à Ru-
 benitis & Gaditis atq; Manassitis colibātur:
 necnō Galaditicā & Batanaā, omnia rapinis
 mīscēs, & incēdijs, ac ne ab hominū quidē eade
 tēperās quotquot in eius manus inciderēt. Neq;
 enim Ieus arcere eū à populationibus potuit, cō-
 temptor & ipse numinis religionumq; & legū
 à maioribus per manus acceptarum toto regni
 sui tēpore, quod fuit annorū x x v i i. quo ex-
 acto mortuus apud Samariā est sepultus, Ioas &
 filio successore principatus relicto. Ioasum autē
 Hierosolymorū regem instaurandi tēpli cupido
 subiit: uocatoq; pōtifice Ioado instat eū per totā
 suam

suā ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere,
 qui in singula capita semisicli argēi exigerēt
 in usum eius instaurationis, eò q̄ sub Ioramo &
 Gotholia, & eorū liberis tuendis & sariendi
 tēpli cura penitus abiecta fuerat. Pōisifex uerò
 hoc nō fecit, sciens neminem libenter argentum
 erogaturum: sed anno regni vigesimo tertio rege
 incusante q̄ uoluntati suae nō obtemperasset, &
 iubente in futurum templi reparationi prospice-
 re, tale quiddam ad colligendam pecuniam com-
 mentus est, quod non grauatim tulit populus:
 Arcā parauit lignea, in qua bene clausa unū
 tantum foramen sup̄ne reliquit: cā cum in tem-
 plo iuxta altare deposuisset, iussit quicq; pecu-
 nia quantum liberet per foramen immittere, in tē-
 pli instaurationem conferenda. Id populus tulit
 equisimo animo, & multum auri atq; argenti
 certatim contulit: arcā uerò singulis diebus pra-
 sente rege exinaniebāt scriba gazophylaci &
 sacerdos eius custos, numerataq; pecunia & re-
 cōdita, rursus unde sustulerant reponebant: &
 cū primū uideretur collatū quantū sat esset, pō-
 isifex & rex conduxerunt fabros & camenta-
 rios, & trabes magnas pulcherrimae materiae
 cōparauerūt. Instaurato deinde tēplo, quicquid
 ex collato auro & argenteo superfuit (superfuit
 autē nō parū) id totū in crateras, cantharos, po-
 cula, & alia uasa insumptum est: insuperq;
 quodidianis sacrificijs altare adolebatur: atque

hac tātissper dū Ioadus nixit diligēter accurata
fuerunt: illo autē post annū atatis centesimū &
trigesimū defuncto, & ob probitatē ac iustitiā
insignem, tum q̄ Dauidici generis seruator fuis-
set, in regum monumenta illato, rex Ioad a pri-
stina religionis cura facillē descinit: moxq; &
primates populi ad eundē modū deprauati sunt,
ut nihil apud eos potius haberetur, quā contem-
ptus iuris ac iustitiā. Deus uerò indignatus pro-
pter hanc regis & caterorū mutationem misit
prophetas qui contestarentur eos & à presenti
malitia compesterent. Illi uero iam insano affe-
ctu eam cōplectebantur, ut neq; exemplis, maio-
rum, qui propter contemptum legum cū totis fa-
milijs perierant, neq; prophetarum cōminatio-
nibus moti resipiscerent, & ad relictā honestā
studia reuerterentur. Quin & Zachariam pon-
tificis Ioadi filium rex in ipso templo saxi iussu
obruī, oblitus patris eius beneficiorum, tantum
quia propheta diuinitus constitutus, pro con-
cione populum & regem adhortatus ad iusti-
tiam, graues, pœnas illis minatus est, si moniti
parere contemnerent. Moriens tamen Zacha-
rias testem & iudicem Deum inuocauit, quod
pro bono consilio & patris sui beneficijs a Ioa
mortis amarum pramiū sibi rependeretur. Nec
diu debita regi pœna dilata est: Azael enim
Syrorum rex impressione in regnum eius facta,
& Gitta primū direpta atq; euerfa, mox ipsum
Hierō

*Hierosolymis desiderē adoratus est. Tū Ioas cōter-
ritus omnes thesauros Dei priorumq; regū ex-
haustit, & cū eis detracta templo donaria misit
ad Syrū, tanti pacē redimēs & securitatem, ne
oppugnatus in extremum rerū suarum discrimē
adduceretur. Ille tam ingēni pecunia corruptus,
nim exercitus à regia urbe abstinuit. Ioas tamē
gravi morbo implicitus, amicis Zacharia pœ-
nas dedit, qui ne filius pōtificis maneret inultus,
per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hie-
rosolymis, nec tamen propter impietatem dignus
habitus, qui regijs monumentis inferretur, cum
uixisset annos quadraginta & septem.*

*Amasias rex Hierosolymitanus exercitu contra Idu-
mzos & Amalecitas ducto uictor euadit. C. IX.*

I*N regnū successit ei filius Amasias. Anno 4. Reg. 14.
autem Ioasi uigessimoprmo apud Israēlitas
& Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo
principatu exegit annos X V I I. patri nequa-
quam similis, sed magis primis eius regni regi-
bus impijs, qui palàm omnem contemptum ce-
lestis numinis pra se tulerunt. Huius copias rex
Syria tantopere ateriuit, ut ex numerofo exer-
citu non plus quàm decem millia peditum, equi-
tes quingenti superessent: qua expeditione mul-
tas magnas urbes illi ademit, & hostium non
mediocres strages edidit. Hac autem Israēlitis
acciderunt secundum Helisai uaticinium, quo
tempore Azaēli etiam pradixit, quòd necato
domino*

domino Damasci ac Syria regnū esset occupa-
 turus. In hac tēporū difficultate Ioazas ad pre-
 ces & supplicationes confugit, orans Deū, ne se
 ē manibus Azacis liberet, nec ab eo subigi pa-
 siatur. Deus autē qui nō solum perpetuā inno-
 centiam, uerumetiam resipiscentiā favore com-
 plectitur, & cum perdere possit si uelis, castiga-
 re mauult, exoratus eripuit eū ē belli periculis,
 & regio pacē nacta ad pristinū felicitatis sta-
 tum breui redijt. Post obitū Ioaza Ioas filius re-
 gno Israhelitarū apud Samariā positur, trigesi-
 mo septimo anno regni Ioa regnatis in tribu Iu-
 da: nam & iste eodē quo Hierosolymitanus no-
 mine uocabatur, tenuitq; regnū annis x v i. Hic
 optimus uir erat, nihil paterni ingenij referēs: et
 cū Helisæus iam admodū senex in morbū inci-
 disse, misendi causa eū adiit: quē animaduertiēs
 extremū spiritū ducere, flere coepit. & lamēta-
 ri, patrē & clypeū appellitās: quod eo nino ar-
 mis cōtra hostē opus nō fuerit, sed ipsius pradi-
 ctionū beneficio semper inuicti euaserint. Nunc
 illum ē uita discidere, se uerò exarmatos Syris
 & alijs hostibus obijci, quamobrē adempto tali
 presidio, sibi quoq; optabilius unā cū illo hanc
 uitā relinquere. His querimonijs motus Helisæus,
 regē cōsolatus afferri arcū postulat, eumq; regē
 iubet intēdere, deinde iniecta in eū manu iubet
 iaculari: & cū emissis tribus telis destitisset,
 si inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum
 regnum

regnum exscindere. nunc quia tribus solis consentus fuisti, totidem praelijs uinces Syros, & regionē quā tuo patri ademēvūt recipies. His auditis rex abiit, & propheta paulo post defunctus est, uir inclita iustitia, & citra controuersiam Deo lōge charissimus: multa enim & miranda diuina mētis argumenta exhibuit, quorū memoria apud Hebraeos durat clarissima: sepulcro etiā honoratus est magnifico, quale decuit hominē numini diuino acceptissimū. Cōrigit autem aliquādo ut latrones occisi à se uiatoris cadauer in monumentū eius abderēt, quod mox reuixit à contactu prophetae corporis. Atq; hac fuerunt & nini & defuncti uasis opera. Azacēle autem rege extincto, ad Adadū filium Syria regnū hereditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarum rex tribus praelijs uicto omnē eam regionem abstulit, qua urbes ac uicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Helisaeus iam ante praedixerat: postquā uerò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amazix uictoria de Israelitis & Ioa rege eorum reportata.

C A P. X.

Secundo autē anno Ioa regis Israelitarū, regnum accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iuda, matre natus urbis regia ciue, appellata Iudan: mirum autē in modum iustitiam colebat, tamen si aetate adhuc iuuenis. Regni administr

I X.

ministracionem exorsus à necis paterna vindicta. qui amicorū insidijs sublatu fuerat: eosq; omnes in potestatem redactos affectis supplicio, parcens tamē ipsorū liberis, iuxta leges à Moysē prascriptas: qui iniquū cēsuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iuda & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, utpote atatis annorū plus minus uiginti, cēturiones his copijs idoneos attribuit: deinde misit ad Isrāelitarū regem qui uiginti scutatorū millia cōducere stipendio talentorū argēti centum annumerato, decreuerat enim cōtra Amalecitarū & Idumaeorum atq; Gabilitarū gentes exercitū ducere: iamq; propediē moturus erat in eos, cū interueniēs propheta dimittere Isrāelitas cōsuluat, esse enim hoc hominum genus impium, & cladē certā imminere oraculo se monitum, si talibus rex uatur auxilijs: alioqui Deo fauēte uel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autē egressētē, quia iam publicē stipendiū Isrāelitis numerauerat, hortatus est propheta ut Dei uoluntatē sequeretur; quo propitio nō desore pecuniā. Illos itaq; dimisit, præsatus se donare illis quicquid mercedis nomine acceperant, & cū domesticis tantū copijs contra prædictas gētes profectus est. Quibus uno pralio uictis interfecit x. millia, & totidem millia captiuorū abducta in magnam petrā, qua imminet Arabia, eo loco per

per rupes precipitata necavit : atq; ita uictor cum opima prada domū redijt. Interea uiginti illa *Israëlitarū mercenariorū millia*, ignominiosam rati suā missionē, ac si pro inutili dānaza esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt : & progressi usq; *Bethsemera*, regionē populati sunt, abacto magno iumentorū numero, casisq; eribus colonorum millibus. *Amasias* uerò post uictoriā factus insolēs, autorē eius Deū cœpit habere cōtēptui, & pro eo uenerari asportata de *Amelicitis* numina. Quamobrē à propheta conuētus est, mirari se dicēte si hos *Deos* crederet, qui cultoribus suis nihil opis afferre ualuerint, nec eos ab *Hebraeorū* ui tentos præstiterint, sed tanquā ad se nō pertinētes cadi et captiuos erahi passi sint : quin et ipsos belli inre abductos inter reliquā captiuorū turbā *Hierosolyma* peruenisse. Rex his uerbis ad irā percitus iussit illū hac de re esse quietū, minatus suppliciū si negotijs alienis miscere se pergeret. Tum ille, se quidē quieturū dixit, Deū tamen ultorem huiusmodi nouitatibus non defore. Nec multo post *Amasias* felicitatē suā, cuius tamen autorē Deū non agnoscebat, non capiēs, sed fastu inflatus, scripsit *Ioā regi Israëlitarū*, ut ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut antehac idē populus maioribus eius *Dauidi* & *Solomoni* paruit: quòd si nolit ultrò facere officium, bello esse decernēdum de imperij iuribus. Ad hoc *Ioas* in hac

*hec uerba rescripsit: Rex Ioua regi Amasia:
 Olim in eodem mōte Libano cupressus erat &
 carduus: hic à cupresso filiam petiit filio suo da-
 ri coniugē, interim bestia quadam superueniens
 conculeauit carduum. Hoc exemplū te moneat,
 ne maiora quā par est appetas, ne ue propter re-
 centem de Amalecitiis uictoriā elatus, & te et
 regnū tuū incerta cōmittas alea. His lētis A-
 masias magis etiam ad bellū cōciliatus est, Deo,
 sicut fas est credere, instigante, ut tandē meritas
 impietatis pœnas exsolueret. Vbi uerò in con-
 spectum hostium uenit, instructa uirumq; acie,
 tantus repente panor ac consternatio diuinitus
 milites eius inuasit, ut priusquā manus confere-
 rentur iam terga uerterent: & alijs aliò diffu-
 gentibus, desertus à suis Amasias in hostis
 potestātē ueniret: qui mortē illi minatus est, nisi
 efficeret, ut Hierosolymita apertis portis se cum
 uictore exercitu admitterent: ea necessitate, &
 uita amore adactus, persuasit ciuibz ut hostē
 reciperent. At ille dirutis ad recentorū cubi-
 torum spatium moenibus, curru per id intersti-
 tium triumph abundus inuectus est, captiuū pra-
 se agens Amasiam: & hoc modo factus urbis
 dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid
 auri uel argenti in regia repertū est, totū aspor-
 tauit: ac tum demū dimisso rege reuersus est Sa-
 mariam. Hec Hierosolymitis contigerunt anno
 regni Amasia decimoquarto. Appetitus ean-
 dem*

dem amicorū infidijs fugit in urbē Lacheis: nec
tamē euasit, illuc quoq; insecutis infidiatoribus,
à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma re-
latū, & regia magnificētia funeratum est. Tum
miserū autē exitū habuit propter nouas reli-
giones & pietatis cōtemptum, post exactū an-
num uite quinquagesimum, regni uerò uicesi-
mannonum, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit. C. XI.

Decimoquinto autem anno regni Ama- XI.
sia, Hieroboamus Ioe filius apud Israeli- 4. Reg. 14.
tas regno potitus est, quod per annos quadragin-
ta obtinuit in eadē qua maiores eius Samaria
regia. Hic rex cum esset uehemēter impius, to-
tusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens,
Israelitis etiam innumeras calamitates attulit.
Ei propheta Ionas prädixit, quod deuictis Syris
ditionē suā esset ampliaturus, prolatis eius ter-
minis ad septētriones usq; Amathē urbem, ad
meridiē uerò usq; Asphaltitem lacū: his enim
olim terminis Chananaea terra finiebatur, iuxta
Iesu imperatoris definitionē. Quo oraculo exci-
tatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos
Syris ad suū regnū addidit, nihil fallēte Iona u-
ticinio. Sed quoniā pollicitus sum me bona fide
res Hebræorū proditurū, nō dissimulabo quid de
hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Ius- Iona 2.
sus enim à Deo proficisci in regnū Nini, & il-
lic predicare, q̃ imperiū illud periturū esset, non
ausus

ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum
effugere, confesso apud Ioppen nauigio peribat
Tarsum Cilicia: exorta autē uehementi tempe-
state, ita ut periculū esset ne nauis mergeretur,
gubernator & nauta, atq; ipse etiā nauclerus
uota pro incolumitate faciebāt: Ionas uerò solus
operto capite iacebat, nihil quemadmodū alij
faciens: cumq; turbantibus procellis fluctus ma-
gis ac magis crescerēt, suspicati aliquē ē uecto-
ribus esse in causa, decreuerunt sortito querere
quis nam ille sit: quo facto, fors propheta obti-
git: percōtantibus quis nā esset, uel quid haberet
negotij, ait se Hebraū esse, & prophetā Dei ma-
ximū, cōsuluitq; ut ipsum in mare iaceret, si uel-
lent præsens periculum euadere, se enim esse pro-
pter quē tēpestas sauiat. At illi primū quidem
nō audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes,
hominem hospitē, qui uitā suę fidei cōcredidif-
set, in tam manifestū exitiū mittere: tandē ur-
gente periculo & nauim tantum non mergente,
partim propheta autoritate, partim suapte me-
tu compulsi, in mare eum proijciunt. Et tempe-
stas quidē sedata est. Ionā autē fertur à ceto de-
uorātū post triduū in Euxinū pontū reuomitū,
uiuū & toto corpore illasum, ubi impetrata à
Deo erratorū uenia, ad Nini urbē profectus est:
& cū in loco unde exaudiri poterat cōstinisset,
pradicauit q̄ paulo pōst amissuri essent imperiū
Asia: & cū hoc dicto abijt. Hac de eo sic reu-
limus,

linus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hieroboa- 4. Reg. 14
 mus aut exactis feliciter in suo principatu x l. 15.
 annis mortuus apud Samariā sepelitur, Zacha-
 ria filio successore. Ozias itē successit Amasia
 anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud
 Hierosolyma duabus tribus præsuit, natus
 matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana.
 Hic erat natura bonus ac iustus, & magnani-
 mus, providendisq; rebus solers & industrius: is
 suscepta expeditione in Palestinos, prælo ui-
 ctor urbes eorū uicē cepit, Gittā & Iamniā, &
 earum mœnia diruit. Alia deinde expeditione
 duxit in Arabas Aegypto uicinos, & cōdita
 urbe ad mare rubrum, præsidiū in ea posuit. post
 hac Ammanitis subactis, tributoq; gēti præ-
 finito, & omnibus locis usq; ad Aegypti ter-
 minos in potestatē suā redactis, in posterū ad
 curam urbis se cōtulit: quicquid enim mœnium
 uel uetustate labefactum erat, uel superiorū re-
 gum incuria, totū instaurauit: atq; eā etiā par-
 tem, quā Israëlitarū rex Amasia patre huius
 capto diruerat, quādo urbē uictor ingressus est.
 His addidit nō paucas turres centū quinquagin-
 ta cubitorū altitudinis, & arces aliquot in locis
 minus frequentatis ad tuclā disposuit: aquadu-
 ctus quoq; nō paucos exstruxit: habuit etiā in-
 mensorum aliarumq; pecudū infinitā penē mul-
 titudinem, quòd regio esset apta pascuis: cumq;
 admodū esset agricultura studiosus, terrā uarijs
 R 2 arborum

arborum castrarumq; plantarū generibus ex-
 coluit: habuit præterea selectorum militum tre-
 centia septuaginta milia, quibus præerat cētū-
 riones ac tribuni viri generosi & inuicelo robo-
 re præditi ad duo milia numero: edocuitq; exer-
 citum phalāgis ordinē struere in acie, & arma
 singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces
 arcus, etiam & fundas: præterea machinas
 fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel
 saxa vel tela emitteret, harpagones quoq; &
 alia instrumenta his similia. Dumq; in his stu-
 dijs & paratibus uersatur, corruptus est arro-
 gantia, & inflatus mortali potētia, immortalē
 illā ac sempiternā cepit non magni facere, nec
 religionis nec pietatis admodū observans, ita ut
 ad paternā impietate uideretur procliuor, ad
 quā & ille prolapsus fuerat, q̄ fortuna fauorē
 & perpetuos successus in rebus maximis mode-
 ratē ferre nesciret. Et cū uenisset solennis festi
 celebritas, sumptio sacerdotali habitu, ingressus
 templum ad aureū altare Deo suffitū facturus
 accessit. Accurrit eò mox Azarias pontifex
 octuaginta sacerdotū globo stipatus, & regem
 cōpescuit, uociferās ac negās hoc illi fuisse, sed
 solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex
 Aaronis genere: iubebatq; ut exiret, & Deū
 talibus fēlis prouocare ad irā desinere. Tunc
 rex cōmotus, mortē illi, ni quiescerent minatus
 est: et ecce tibi terra uehementē cōcutitur. fissioq;
 sup̄erne

*Superne templo radius solis os regis improbum
 ferit, quod euestigio lepra contactū est. Accessit
 huic & aliud prodigium, quod eodē terramotu
 ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium
 montis ad occidentem uergentis reuulsam, & per
 quatuor stadia uoluum, obiectū demū orientalis
 montis cōstitit, abstructa uia publica, & oppres-
 sis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò postquam
 in facie regis lepram animaduertērūt, diuinitus
 inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tan-
 quam pollutus & impuratus urbe cederet admo-
 uerunt. At ille pudore calamitatis iam mode-
 stior, paruit, superbia cū impietate cōiuncta tam
 miserabili poena mulctatus: & cum aliquandiu
 priuatus extra urbē uixisset, filio Iothamo rem-
 public. administrante, mœrore tandem confectus
 obiit anno aetatis sexagesimo octauo, regni quin-
 quagesimo secundo, sepultusq; est in suis horeis
 in monumento solitario. Israhēitarum autem rex
 Zacharias Hicroboami filius uix sexto regni
 mense exacto, ab uno è suis purpuratis per do-
 lum occiditur. Selsmus uero fuit Iabeszi filius, qui
 occupata uacua Zacharia cade regia, trige-
 sima post die male partum regnum malè per-
 didit. Manaëmus enim dux exercitus, qui per
 id tempus apud Thapsam urbem erat, audito
 Zacharia casu, cum omnibus copijs propere
 uenit Samariam, & pralio uictum Selsmum
 interfecit: dein auctoritate propria sumptis re-*

gni insignibus, Thapsam cum exercitu victore
 profectus est. Oppidani vero obfirmatis portis no-
 lucrunt regem admittere: at ille ut in desertores
 sanies totum circumquaq; agrum vastavit, & po-
 stremo urbem quoq; vi cepit: & quod esset Thapsen-
 sibus insensus, omnes ferro cōfecit, ne tenera qui-
 dem avari parcēs, & nihil sibi ad extremam cru-
 delitatem reliquum faciens. quae enim ne in bar-
 beros quidem denictos perpetrare fas fuerit, ea in
 sui generis homines sibi permisit: nec mitior fuit
 postea toto decennio quo Israëlitis praeiit. Pe-
 titus deinde bello ab Assyriorum rege Phullo, non
 ausus est cum eo in certamen descendere, sed pactus
 M. talentis argenti, mature se ab ea vexatione re-
 demit: hanc summam Manaemo populus contulit,
 exactis L. drachmis in singula capita. Nec mul-
 to post mortuus, Samaria sepultus est. Phaccia
 regni herede relicto: is patri crudelitate persi-
 milis, duobus tantum annis regnavit. quibus ex-
 actis in convivio cum amicis trucidatus est, insidius
 Phacciae tribuni, qui Romelia fuit filius: obtinuit
 autem hic Phacciae principatum annis x x. dubium
 impius magis, an iniustus. Huic tempore The-
 glaphalassar Assyriorum rex Israëlitas ag-
 gressus, subacta Galadica regione, & quicquid
 trans Iordanem colitur, vicinamq; Galilaea, &
 Cydida, & Asora, colonos abstractos in suum
 regnum traduxit, de quo hoc loco haecenus.
 Porro Iothamus Ozia filius regnavit in tribu
 Iuda

Iuda & Hierosolymorū regia, natus matre ur-
bani generis nomine Ierasha. Iuic regi nulla vir-
tus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines,
& reipub. studioso. quicquidenim inſtauratione
opus habebat, diligenter ſarciendum curauit: in
templo ueſtibulum reſecit & porticus: mœnium
partem labantem reſtituit, & additis magnis
ac firmis turribus cōmuniuit. Ammanitas etiā
prælio deuictos tributa pēdere coegit, annua ta-
lenta centum & tritici coros decies mille, & to-
ridem hordei. In tantumq; regnum auxit, ut tam
domi felix eſſet, quā foris formidabilis. Eſoꝝ X I L
regnāte propheta quidam exiit, Naumꝯ no-
mine, qui de Aſſyriorum & Nini ſubuerſione
hæc uerba natiſcinatus eſt: Ecce Ninive piſcina
aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis
turbatus & fluctuans fugiet, dicentq;: Si aieſta
te, eripite aurū, eripite argētum. & nemo ualeat,
mallent enim uitam ſeruare quā ſaculitates: occu-
pabis enim eos graue diſſidium, & lamentatio,
& diſſolutio membrorū, & facies eorū præ pa-
nore ſient lurida. Vbi erit poſthac domicilium
leonū, & mater catulorū leoninorum? Dicit tibi
Ninive dominus: Delibo te, nec poſthac amplius
leones ex te egreſſi mundo imperii abunt: & alia
multa de Ninive in hanc ſententiam propheta-
uit, qua nunc non eſt neceſſe repetere, alioquin mo-
leſtus uideri poſſem lectorem plus a quo onerans.
Enumerans autem omnia, quæ de Ninive præ-
dicta

dicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem haec sunt.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello vexante, Achaz rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. CAP. XII.

XIII.

Iohannes autem à iunioribus abijt aetatis anno XLII. cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnum ad Achazem eius filium hereditario iure peruenit, qui erga Deum impiissimus omnium, et patriarum legum deservitor, ad imitationem Israeliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, et in eis idolis sacrificas, quibus etiam proprium filium holocausto obtulit ritu Chanaanorum, et his similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorum et Phaccias Israelitarum, bello aggrediuntur, erant enim amici et socij: et copulsum Hierosolyma multum diuque frustra oppugnauerunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syria rex ad mare rubrum Elam urbem occupat, et necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eò deduxit. Multis ite arcibus expugnatis, et magno Iudaorum numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reversus est. Hierosolymitanus autem rex postquam cognovit Syros abiisse domum, putans se Israelitarum rege non inferiore viribus, eduxit cœteras copias: et cum irato Deo commisisset praelium, propter tot impia facinora victus est, cen-

sum

tum enim & viginti millia tunc ceciderunt de Hierosolymitarum exercitu. In eodem pralio Zacharias supremus dux Israelitarum cum Amia filio Achaze congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam pratorianorum praefectum adeptus interemit, & Elcanam tribus Iuda copiarum ducem vinum in potestate suam redegit, magnum praeterea captiuorum utriusque sexus numerum e Beniamitica tribu abegerunt, & optima praeda ditati reuersi sunt Samariam. Obelias autem quidam qui in ea urbe per id tempus propheta erat occurrens illis ante moenia, magna voce hanc victoriam non ipsorum virtute pariam assueverat, sed quod Deus regi Achaze irasceretur: incusabatque eos quod non contenti praesenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iuda ac Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere, & suadebat ut hos illesos domum remitterent: quod ni faciant, Deum ab illis poenas exacturum. Post hanc admonitionem Israelitae in concionem conuenientes deliberant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magna inter suos autoritatis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabat se passuros ut ciues sui captiuos in urbem introduceret, ne forte omnes ex aequo diuina ultio perderet: satis esse praeteritorum peccatorum, in qua propheta clamitens, etiam si nulla nona accedat impietas. His auditis milites, permiserrunt illos, quicquid vellent, arbitrari suo agere. Tum praedicti

dicti viri assumptos captivos exemerunt vinculis. & curatis eorum corporibus, adiuutos niatico remiservunt domum incolumes: nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos usque Hierichantem & ulterius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Affyriorum rex vi expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis. CAP. XIII.

4. Reg.
16. 17.

Achazes autem rex hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Affyriorum regē Theglaphalassarē legatione, auxilium ab eo petijt cōtra Israëlitas & Damascenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in prasens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audivit, ipse in auxilium Achaze profectus est, & vastata Syria, expugnataq; Damasco, Rasem quoq; regē occidit. Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Affyriorum gentes in agrū Damascenū reposuit. Israëlitarū deinde terram populus, multos ex ea captivos comprehendit. Post Syros ad hunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regis thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quotquot erāt pulcherrima, hac secum deferens venit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Affyriorum tradidit, actūq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma.

Erat

Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut quāvis hostiliter cum Syris dissideret, illorum tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremonijs, tanquā victoriam inde sibi pollicens, pietatem collocare pergeret. post cladem nerō acceptam, Assyriorū venerari cœpit numina, quidvis potius adoraturus, quā verum & à maioribus acceptū Deum, cuius indignatione ut tum ninceretur factū est. In tātum autē religionis contemptum prolapsus est, ut spoliatum prius donarijs templum clauderet, ne illud solemnibus sacrificijs honorare liceret: post has insanas impietates tādē moritur, cū nixisset annos triginta-sex, & ex his regnasset sedecim, relicto haredē Ezecia filia. Quo tēpore etiam Phaceias Isralitarum regnum cum vita amisit, casus per insidias cuiusdam ex charioribus sibi amicis, cui nomen Oseas. qui cū regnum scelere quasitum per annos 1 x. obtineret, uir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorū rex Salmanasarus, & quia Deum non habebat propitium, destitutum eius auxilio facile subingavit, & præsmita tributa cōgēpendere. Quarto autem anno regni huius Osea Ezecias Hierosolymis regnū adeptus est, Acha-ze ex Abia Hierosolymitana muliere filius: is erat ingenio bono, & iusto, ac pio praditus: nam statim ab inito principatu nullam magis necessariam vel utilem tam sibi quā subditis curam existim

existimant, quàm religionis ac divini cultus:
quamobrem advocata populi et sacerdotum Levi-
tarumq; concione, sic fertur ad eos verba fecisse:
Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata
patrum meorum, & nò redditos Deo debitos honores,
in multas & magnas calamitates incidistis,
quia per extremam dementiam passi estis nobis
persuaderi, ut eos quos ille deos putabat colere-
tis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis
quàm perniciofa res sit impietas, hortor ut illa
oblivioni tradita purificetis nos à præteritis pol-
lutionibus unà cum sacerdotibus & Levitis, ac
tam demum convenientes aperiatis templum, & lu-
stratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in
pristinum honorem & reverentiam restituantis.
hoc enim pacto placatum Deum & propitium ha-
beamus. His regis monitis accessi sacerdotes tem-
plum aperiuñt, & eiectione inde inquinamentis, ador-
natisq; sacris vestibus, victimas patrio ritu in al-
tare inferuñt. Rex vero dimissis per totam ditionem
suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Azymorum
celebritatem convocat multo iam tempore
intermissam propter impiam superiorum regum
incuriam. Quin & Israelitas per nuncios horta-
tus est, ut relictis consuetis superstitionibus ad
priscam illam pietatem & veri Dei cultum redi-
rent: Si enim illis permissum ut Hierosolyma
venientes azymorum festum unà cum suis civibus
celebrent. Hac autem se suadere, non ut suum ne-
gocium.

gotium ageret, sed ipsorū utilitatis gratia, quos
 beatos fore, si huic consilio paruerint. *Israëlis* a ue-
 rò audito quid legati à suo rege afferrent, adeo
 mentē nō adhibuerūt, ne eos ludibrio habuerint,
 & prophetas quoq; eosdē cohortantes, & pra-
 monentes quanta calamitates instarent, ni ma-
 surē ad pietatē redeūtes resipuerint: quos postre-
 mō cōprehensos necauerunt: nec hi, facinoribus
 contenti ad peiora etiā sunt prolapsi, ita ut non
 prius disisterent, quā ob extremā impietatem
Deus ulior in potestatē hostium eos tradidit, si-
 cut suo loco dicitur. Multi tamē à *Manassiticis*
 & *Zabulonitis* atq; *Isachariis* prophetarū
 monitis parētes ad pietatem sunt conuersi, atq;
 hi omnes *Hierosolyma* ad *Ezechiā* confluxerunt,
 ut *Deū* adorarent. Postquā autem ea multitudo
 conuenit, rex ascenso tēplo unā cum principibus
 & populo, immolauit pro se tauros septē, & so-
 tidem arietes, paremq; hircorum numerum. &
 cum primum manus in capita uictimarū impo-
 suissent iā rex quā principes, sacerdotibus ma-
 etudus reliquerunt: illi uerò iugulabant, & so-
 lidas concremabant, *Leuitarum* corona circum-
 stante cum instrumentis musicis, & dininos hy-
 mnos canente, quemadmodum olim *Dauid* eos
 psallere docuerat: reliqui uerò sacerdotes acci-
 nebant buccinis. Interea populus & multitudo
 humi in faciem prostrati *Deū* adorabant. Post
 hac sacrificauit boues septuaginta, arietes, e,
 agnos

agnos, C. C. populo uerò ad epulum largitus est bo-
 nes D. C. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; o-
 mnia ritè sacerdotes perfecissent, rex letus epu-
 labatur cū populo, agnites Deo gratias. Instāte
 uerò azymorum fīsto, paschale sacrum facien-
 tes, alias deinceps uictimas mactabāt per conti-
 nuos dies septem: populo etiam præter eum nume-
 rum quē ipsi mactauerunt, taurorū duo millia:
 pecorum septē millia rex de suo largitus est: hāc
 liberalitatem imitari principes mille tauros eis
 dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ul-
 lum festum tam magnificè est celebratum à Solo-
 monis temporibus in eum usq; diem: peractō festo
 urbem egressi totam regionem lustrauerūt, ipsa
 quoq; Hierosolyma ab omni idolorum spurcie
 munda reddiderūt. Quotidiana deinde sacra iux-
 ta legem rex de suo fieri mādanit, & sacerdo-
 tibus ac Leuitis à populo decimas reddi cū pri-
 mitiis fructuum, ut possent esse circa diuinū cul-
 tum assidui. Quo factum est ut populus omne ge-
 nus fructuum conferret Leuitis & sacerdotibus:
 rex uerò horum apothecas & promptuaria con-
 didit, unde singulis partes distribuerēt cū uxo-
 ribus & liberis: atq; in hunc modū pristinus cul-
 tus restitutus est. His ita cōstitutis rex Palasti-
 nis bellum intulit, & parua uictoria omnes eo-
 rum urbes à Gitta usq; Gazam suæ ditioni ad-
 iecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei
 denunciat, omnem eius regionem se subiingat-

rum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. *Ezechas* uerò minas eius non magni fecit, fretus *Deo* suæque pietate, ac propheta *Esaia*, per quem futura cognoscebat: & hæcenus de hoc rege.

Salmanasar capto *Israëllitarum* rege, & decem tribubus translatis in *Mediam*, *Chutzos* in eorum regionem migrare iubet.

CAP V T

XIIII.

S *Almanasar* autem *Assyriorum* rex com- X V.
 perto quòd *Israëllitarum* rex misisset clàm 4. Reg. 17
 legationem ad *Soam* *Aegyptiorum* regem, inuitans eum ad societatem contra ipsum inueniendam, iratus duxit exercitum cõtra *Samariam*, anno *Osee* regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum urbem ui cepit, anno eiusdem regis nono, *Ezechia* uerò *Hicrosoly* morũ regis anno septimo: extinctoq; funditus *Israëllitarũ* imperio, populũ traduxit in *Mediam* & *Persidem*, cum quo etiã *Oseas* rex uinus captus est. Deinde migrare iussa quadam *Persica* gente ex eo tractu qui ab amne *Chus*ho denominatur, sedes ei designauit in agro *Samaria*, ceteraq; *Israëllitarum* regione. Migrauerunt igitur decem tribus *Israëllitarũ* ex suis sedibus post annos D C C C C X L V I I. ex quo maiores eorum *Aegyptum* egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum *Iesu* annis octingentis. post defectionem uerò à *Roboamo* *Dauidis* nepote

*tempore ad Hicroboamum, de qua supra diximus
 annis CCXL. mēſibus ſeptē, diebus ſepſim. atq;
 hic fuit finis Iſraēlitarum, qui neq; legi ſubditi
 eſſe uoluerūt, neq; prophetas audire, prænuncian-
 tes adſiſſe pro ſoribus hanc calamitatē, ni ab im-
 pietate deſiſterent. Omnium autē horum malo-
 rum initium fuit illa ſeditio, per quā à Roboamo
 deſecerunt, ſervus ipſius in locum eius rege conſti-
 tuto, qui contēptis divinis legibus, & populo per
 ſuum exemplum ad eādem iniquitatem pervera-
 to, indignationem caeſtius numinis eis concilia-
 vit, & ipſe quoq; meritis poenas nō effugit. Por-
 rō Aſſyriorum rex cum armis totā Syriam &
 Phœnicen peragravit, & nomen eius in Tyrio-
 rum annalibus ſcriptum inuenitur: bellavit enim
 contra Tyrum regnante ibi Elulao, aſſeſtante
 etiam Menandro, qui in ſuis chronicis, ex Ty-
 riorum annalibus in gracam linguam trāſlatis
 ſic ſcribit: Is deinde qui Elulao nōminabatur,
 regnavit annos trigintaſex: hic deficientes Gi-
 ſtaos cum claſſe eō proſeſtus ſub imperium ſuum
 retraxit: cōtra quos miſſo exercitu Aſſyriorum
 rex Phœnicen totā inuaſit: facta deinde pace, cū
 copijs domum reverſus eſt: paulō poſt Sidon, Ar-
 ce, Palatyrus cū multis alijs oppidis à Tyrys ad
 Aſſyriorum regē deſecerunt: & cū ſoli Tyrys
 ſacire eius imperata detractarent, reverſus eſt
 contra eos cum ſexaginta navibus, quas Phœ-
 nices inſtruxerunt, impoſitis etiam cōtingentijs
 remigibus*

remigibus. Quibus occurrentes Tyrj cū duodecim navibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captivos abduxerūt, quo facinore nō modicam rei nauticæ gloriā sibi comparauerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluvij & aquaductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberēt: quod cum per cōtinuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inveniuntur. Ceterū noni Samaria coloni Chuthæi (sic enim tum appellabatur, & à Persidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti) cum quinque gessum essent, totidem deos patrios secū attulerūt, quos ritu suo colentes Deū maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim senu pestilentia, à qua cum popularentur, nullam imminentes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deū maxime colerent, nam hoc illis præsentem salutem allaturū esse. Missis igitur ad regem Assyriū legatis, petierūt ut sacerdotes aliquot è captivis Israelitis ad eos remitteret, quo facto leges Dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eam coeperunt colere, moxque cessavit pestilentia: permanenti quæ nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocantur Hebræis. Gracis vero Samaritæ, qui pro præsentis semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudeos viderint, cognatos sibi eorum appellant, utpote à

*Josepho oriundo, & hac ratione sanguine illis
cōiunctos: quādo uerò in rebus aduersis eos aspi-
ciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quie-
quam deberi beneuolentia, cum ipsi ex longe re-
motis gentibus ad ea loca uenerint: de quo etiam
dicetur opportunius.*

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
DECIMVS.

Senacheribi Assyriorū regis expeditio Hieroso-
lymitana, & Ezechie regis oppugnatio. CA P. I.

4. Reg. 18.

EZECIAE duarum tribuū re-
gis anno quartodecimo Sena-
cheribus Assyriorū rex cū in-
structissimo exercitu cū aggres-
sus est, omnesq; urbes ui cepit,
quotquot sunt in Iuda tribu & Beniamitica.
Iamq; ducturus erat Hierosolyma, cum ad illū
uenit legatio, imperata facturū, & tributū so-
lutorū promittēs. Snacheribus uerò auditis le-
gatus decreuit omisso bello postulata regis ad-
mittere, & pollicitus est, si argēti talenta trece-
ta, auri triginta accepisset, pacatam se abiturū,
iuramento interposito, qd ab omni iniuria repe-
raturus esset. Itā persuasus Ezechias exhaustis
thesauris mittit eā pecuniā, ratus hoste remoto
posthac sine periculo se regnaturum. Accepit
Assyr

Assyrius pecuniā, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copijs contra Aegyptijs & Aethiopes, Rapsacem ducem cum duobus alijs ad continuandū Hierosolymitanū bellū reliquit: collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. Ut uerò admoto mœnibus exercitū castrametati sunt: per nuntium postulauerunt, ut Ezechas ad se prodiret in colloquium. Ille quod sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimum procuratorē, & Sannaū, & Ioachum à cōmentarijs. Hi cum prodissent, ante duces constiterūt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hac: quod magnus rex Sinacheribus scire uult, quo fructus dominū suū refugiat, & obedire nolēs exercitū in urbē non recipiat: an fortē Aegyptijs, sperās ab illis posse exercitū regiū deleri: id quidem si speret, dubio procal eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua nō solū non sustinetur, sed lapsus etiā manū transfigitur. Scire autem eum oportere, quod non sine Dei uoluntate facta sit hac expeditio, qui sicut ante de Israelitis uictoriā dedit, ita nunc quoq; Ezechiā cū suis subditis Assyriorū armis uelit succumbere. Hac Rhapsace Hebraicē dicente, cuius linguae peritus erat, Eliacimus timēs ne multitudo his auditis pauore consterneretur, rogauit eum ut loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter uideret, maiore etiā uoce Hebraice respōdit:

debere eos audire mandata regis, & quod in re ipsorum sit, deditio est facere. Satis, inquit, scio quod nos & noster rex populi nana spe seducentes, ne resistat suaderis, quod si quid audieris, & putatis nos posse exercitum nostrum à moenibus repellere, promptus sum nos duobus equorum millibus instruere: nos datis totidem sessoribus vires vestras ostendite: sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere nos validioribus, qui nos possunt vel inuitos vel capere? maxime cum spontanea deditio tua sit: contra cum sit à coactis, periculo calamitatis non careat.

4. Reg. 19. Hæc cum audissent ex duce tam legati quam populus, ad regem etiam perlata sunt. Ille percussus habitum regalem exuit, & saccum induit humili specie, ut mos est patrius, in faciem proiciens. Deo supplicat, ut cum alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Misit etiam ad Esaiam prophetam amicum aliquem & sacerdotibus, rogauit ut pro communi salute precibus Deum solliciti ac sacrificijs, ut frangens nimiam spes hostium, misceretur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo insit regi atque amicos bono esse animo, pradicens hostem sine proelio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos: Deum enim ei moliri perniciem. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Aegyptiacam domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autem acciderat

derat ut eodem tempore venirent ab eo litera ad
Ezechiam, in quibus stultum eum dicebat, quod
 putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam
 multas gentes perdomuerit : minabaturq; inter-
 uentionem omnibus, nisi sponte pacisfactis portis
 exercitum intra *Ierosolyma* reciperent. Has le-
 etas contempsit propter fiduciam quam in Deo
 collocauerat, & epistolam complicatam in tem-
 plo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus
 quibus urbis salus Deo commendata est, *Esaias*
 exoratum esse recedit, nec esse ea tempestate op-
 pugnationem metuentam ab *Assyrio*. Instare
 enim felicia tempora, quibus securi possint
 agros suos in pace colere, & possessionum suarū
 curam habere cunctis acmū. Procedente au-
 tem tēpore *Assyriorū* rex frustrari suos conā-
 tus uidens infectis rebus redijt ex causa tali.
 Multum temporis contriuit in apparanda op-
 pugnatione *Pelusi* : iamq; aggerem penē mori-
 bus aquauerat, & uidebatur assultum prope-
 diem facturum, cū audiuisset aduenire *Tharfi-*
cem regem *Aethiopum*, *Aegypti* latitum
 suppetias, & per desertum copias ducere, ut im-
 promissus adoritur *Assyrios*. Territus igitur
 hoc rumore *Senacherib* properē inde cum suis
 abiit. *Herodotus* autem hunc cōtra *Vulcani* sa-
 cerdotem bellū gessisse dicit, nimirum quod idem
 & rex esset & sacerdos. Oppugnans, inquit,
Pelusium, hac de causa obsidionem soluit.

II. *Rex Aegyptius implorante opem sui numi-
nis, quod exoratu magnu Arabi incommodum
auulit: nam & in hoc errat quod pro Assyrio
scribit Arabem. Vna, inquit, nocte murum eis
tanta exiit, ut hostium arcus & reliqua arma
corroderent: quo factum est ut exarmatus rex à
Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus au-
tem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi
regis meminit: & quod apud Assyrios regna-
uerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello
infectauerit, his verbis narrat.*

Quod Assyrioru exercitus una nocte peste absum-
ptus est, & quod rex eorum domum reuersus fi-
liorum insidiis periit.

CAP. II.

Senacheribus autem ab Aegyptiaco bello
reuertens offendit ibi exercitu, quem sub Ra-
psacis imperio reliquerat, peste diuinitus immis-
sa delectu, prima nocte posteaquam urbem oppu-
gnare coeperat, absumptis cum ducibus & tri-
bunis CLXXXV. milibus militum: qua clade
territus, & de reliquis copiis sollicitus, maximis
 itineribus in regnu suum contendit, ad regiu qua
Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias senio-
rum è filiis suis, Adramelechi & Sennari, mi-
ram amissit, occisus in ipso templo Arasci, quẽ
precipuo cultu dignabatur: quibus ob parrici-
dium à popularibus pulsus, & in Armeniam fu-
gientibus, Assarachodas minor filius in re-
gnum successit. Atque hic fuit huius expedi-
tion

tionis exitus.

Ezeclias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. CAP. III.

Ezeclias autem præter omnem opinionem liberatus periculo, uoca pro insoluitate Deo persoluit, quandoquidem manifestum erat huius solum ope hostem partim peste delictum, partim metu similis exitu ab oppugnatione urbis abstergitum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulo post in grauem morbum incidit, ita ut a medicis pro deplorata haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus: nec tam uita periculum angebat regem, quam quod sine liberis decedente generis successio in eo deficere uidebatur. Et regnum sine legitimo heredem futurum. Hoc igitur maerore potissimum cōfectus, supplex cum lacrymis Deum rogauit, ut tantisper differretur: uita terminus, donec procrearet sobolem, nec nondum factus pater eximeretur numero uiuentium. Misericors autem Deus, idq; eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimmi, sed successorem tantum germani principatus quæretes, misso ad eum propheta Esaias, iussit nuntiari quod post triduum morbum euaderet: Et superniuens annos quindecim, non nisi pelito heredem filio decederet. Hac enim propheta ita ut iussus erat ad regem perferret ob magnitudinem morbi Et inopinatum nuntium

dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaia postulas, ut certo possit credere, missum illum ad se à Deo nuncium: quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante propheta quod nam signum exhiberi sibi postules, voluit ut quando umbra in suo solarario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerteret eam faceret. Et cū Deus hōc dedisset propheta precibus, nisi ita ut noluit eam insigni prodigio, cōfessum recepta sanitate ad templum ascendit, & adorato Deo vota persoluit, Circa eadem ferme tempora imperiū Assyriorum per Medos dissolui comigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorū autem rex Baladas missis ad Exciam legatis cū muneribus, invitavit eum ad societatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & convivio regali adhibitis thesauros etiā ostendit, & apparatus armorum, & quicquid preciosum auro constabat ac gemmis, atq; ita cum donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatusq; quinam essent qui venerant à Babylone missos à rege venisse, ostendisseq; se illis omnia, ut nisis divitijs colligentes ex his ipsius potentiam, regi suo renunciare possint certum: tū propheta respondens, Scito, inquit, qd hæc divitiæ paulo post transferentur in Babylonia, & posterū sui virilitate amissa eunuchi serviens regi Babylonio: hæc enim prædixit dominus. Excias cō-

ristas

tristatus hac predicatione, ait se quidē malle gē-
 tem suā in eā calamitatē nō incidere, sed quādo
 aliter visum sit Deo, precari ut saluē ipse possit
 in pace quod reliquū vita exigere. Huius quoq;
Balada Babyloniorum regis Berosus meminit.
Ceterum propheta hic cū esset diuinus, & usq;
ad miraculum ueridicus, certus se nihil à ue-
ro alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto
tradita reliquit posteris, ut ex euentu certitu-
do eorum posset intelligi: nec hic solus id fecit:
sed alij praeerea duodecim: & quicquid uel
mali uel boni nobis euenit, totū illorum respōdet
oraculis: sed hos aliās singillatim percēsbimus.
Exercias porro cū quantū iam diximus superni
misset in pace, obiit post annum uita quartū &
quingagesimū, regni uerò nonū & uigesimū.
 Manasses à Chaldeorum ac Babyloniorum rege
 captus post aliquantum temporis ab eo rursus
 in regnum suum restituitur. CAP. IIII.

Huius successor Manasses filius, ex matre 4. Reg. 21.
Achiba Hierosolymitana tunc natus,
 omisissis paternis studijs cōtrariū uita institutum
 tenuit, nullam impietatem praeuertiens, sed per
 omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos
 Deus propter peccata perdidit. ausus est etiam
 secleris templū, Dei profanare, atq; adeo totā
 urbem & reliquā ditionem quam latē patuit.
 Exorsus enim a Dei contempn, in omnes quot-
 quot traxit in iudaeis inflos grassabatur cedi-
 bus,

bus, ne à prophetis quidem cruentis manus abstinent: nam & ex horum numero per singulas dies aliquem afflicibat supplicio, ut Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat unum post alium prophetam, ad regem simul atque populum, per quos eadem illis comminabatur calamitates, quas propter contempnum religionis fratres ipsorum, Israëlites aliquando ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminencia malitiae potuerant, re tandem veritatem eorum experti sunt. Cum enim in eisdem perscuerarent moribus, hostem illis Deus inmisit regem Chaldaeorum & Babylonia: is missa in Iudeam exercitum regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abduxit, perpetuò penam habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctas admissam culpam agnouit, & in hostem humanum ac clementem expevit, à Deo precibus petiit. Nec Deus se praeiuit inexorabilem, sed miserum exaudire supplicem: quem post aliquantum temporis spacia Babyloniae domum remissam in pristinum principatum restituit. Ceterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, & mutasse moribus, socum

conuersus ad religionis studia. Nam & urbem
 lustrauit, & templum consecrauit denuo, & in
 reliquū totius fuit in eo ut gratitudinē Deo pos-
 set approbare, & quoad uireret eius retinere be-
 nivolentiā. Idē facere populi quoq; docuit, me-
 mor in quale incidisset infortuniū ob perperam
 administratā rēpub. Adornato etiā altari, ex
 prescripto Moysis solēnes obtulit super eo ui-
 ctimas. Restitutis in ueterē statū religionis riti-
 bus, ad municiā Hierosolyma curā trāstulit, ita
 ut reparatis antiquis mœnibus, noua illis cir-
 cūdaret, & turres excitaret altissimas, subur-
 banasq; artes cū alijs necessarijs tum in primis
 cōmeatibus muniret. Adeoq; in melius muta-
 tus est, ut ex quo Deū colere cœpit, toto uita tē-
 pore pradiatus sit beatissimus. Cumq; uixisset
 annos L X V I I. in uitis esse desijt, exactū in re-
 gno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus est
 in hortis proprijs regnum excepit. Amos filius,
 natus matre Bmalfema, oriunda ex Zabate op-
 pido. Flic imitatus inuenilia sui patris opera, et
 à similibus nō abstjnēs facinoribus, maturē de-
 dit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus
 nixdum exacto anno uita quarto et nigesimo,
 regni uero secundo. In eius interfectores ani-
 maduertit populus, ipsum in paternum monu-
 mentum intulit, & regnum eius filio Iosia no-
 minato tradidit, octo tum annorum puero.

De Iosia rege,

CAP. V.

FINIS

4. Reg. 11.

Huius mater fuit ex oppido Bosceitha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad nitentē uisum. Davide rege exēplari. & regula totius uita sibi propofuo: quamprimū enim duodecimū annū atati attingit, egregiū edidit pietatis ac iustitia specimē. Auctor enim fuit populo, ut abiectis erroribus, & relicta de falso creditis dīs persuasionē, conferrēt se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorū suorū institutis, quicquid peccatum esset corriperebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quā si esset atate maturissima: qua uerò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hac autē faciebat tū per innatā sapiētiā, tum etiā seniorū monitijs & cōsilijs. Sequēdo enim legū ductū in ordināda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores atque reges seipsos perdiderāt. Itaq; obuiando tam urbē quā regionē totā, lucos externis dīs dedicatos excillebat, & aras eorū diruebat, & donaria qua eis à maioribus cōsecrata fuerāt, per ludibriū detrahebat: atq; ita populū à uana opinione ad uerū Dei cultū conuersit: & consuetas holocausta ceteraq; sacrificia super altare obtulit. Cōstituit etiā certos magistratus, & morū cēsores, qui priuata quoq; negotia sic disponerēt, ut in omnibus nō minorē iustitia quā uite ipsius rationem haberent. Dimissis deinde per totā suam ditionē nuntijs, iussit ut quicunq;

uellent

uellent cōferrent aurū & argentū in reparatio-
 nem templi, idq; suo quisq; arbitrati, ut nemo
 grauaretur: & allatis pecunijs curā sumptuum
 in templū faciū rectū prestandū cōmisit. Amasi
 praefecto urbis, & Saphani scriba, & Ioatha
 cōmentariensi, & pontifici Eliacia: qui omnis
 moris & dilationibus, adhibitis architectis, &
 suppeditiis omnibus rebus ad reparationē ne-
 cessarijs, incubebant operi: a q; ita instauratū est
 templū, & ipsum regia pietatis argumentū fu-
 turum. Anno deinde regni sui XV III. iussit
 Eliaciam pontificē pecunia qua instauratiōi
 supersuit in massas cōflata crateras inde & li-
 batoria phialasq; ad ministeria tēpli cōficere:
 praterea quicquid auri argentiue in thesauris
 esset, id quoq; prolatū in eosdem usus cōvertere:
 pōtiffex autē dum promittit aurum, fortē incidit
 in sacros libros Moysis in templo repositos: eos
 prolatos dedit scriba Saphani: qui cū eos per-
 legisset, regē adiit, & quae imperasset omnia fa-
 cta indicauit: praterea libros recens inuentos ei
 legit. Qua lectione audita rex scidit sibi nectē,
 & conuocatis inimicis aliquot amicis, ipsoq;
 scriba, & Eliacia pontifice, misit eos ad pro-
 phetissam Oldam, uxore Salbani, uiri clari ac
 nobilis, ut persuaderet ei Deū placare, & pro-
 pinium generi suo reddere: timendum enim esse ne
 propter neglectas à maioribus leges Moysis
 graues casus imminuant, ne ne eiecti patrio so-
 lo in

lo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè uitā suam. Auditis regijs mandatus prophetissa iubet ei renūciari, quod Deus semel cōtra eos sententiā tulcrit, qua nullis supplicationibus irrita fieri possit, ut populus eijciatur proprijs sedibus, et omnibus presentibus cōmodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidem concesso ad resipiscendum tanto temporis spatio, ne prophetarū quidem hortatibus ad saniorē mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas pradicentiū: & ideo decretum id mutari non posse, ut ipso euentu discant esse Deū, & in prophetarū eius prädictionibus nihil inesse mendacij, quibus certā suam uoluntatem hominibus indicare solet: attamen propter bonitatem regis dilaturū Deum aliquantisper imminentem calamitatē: sed ab eius obitu praesuita iam antè mala in populū missurā. Hoc mulieris naticinium regi renūciant qui ad eam nisi fuerant. Ille circū omnia oppida missis nuntijs, iussit Hierosolyma cōuenire sacerdotes ac lenitas, & omnes omnis aetatis homines: & cum cōgregati essent omnes, primū eis sacros libros legi: deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit uniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosai- cas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes & mactantes uictimās Deum precabantur ut propitiū adesse dignare

dignaretur. Postremo iussit pontificē, si quod
nas in templo superesset à maioribus dicatum
idolorum externorum usui, ut inde eijceretur: &
cum non pauca essent collecta, omnibus incēsis
cinerem eorum disperfit: deniq; sacerdotes ido-
lorum à genere Aaronis alienos interfecit. His
apud Hierosolyma peractis exiit peregrē, &
quicquid per totam regionem in honorem exter-
norum numinum à Hieroboamo dedicatum in-
uenit, deleuit funditus, & ossa pseudoprophe-
tarum super altare, quod primus Hieroboamus
exstruxerat, combussit, sicut superius diximus,
iam tū cū super eò Hieroboamus sacra faceret,
interuenisse prophetam, & in praesentia totius
populi prænūtiassē, quod unus ex Davidis pro-
genie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius
prædictionis euentus post annos trecentos sexa-
ginta annum secutus est. Post hæc inuisit & alios
Israēlitas, qui captiuitatē & seruitutē Assy-
riorū enitauerant, eisq; persuasit, ut omīssis im-
pijs actionibus, & religionibus externis, Deū
maximum ritu patrio colerent eiq; soli adhere-
rent. Nec hoc contentus oppidatim ac uicatim
per domos seruatus est, ne quid suspectum intus
delitesceret: quadrigas etiā solis, quas superiores
reges in uestibulo templi consecrauerant, & si
quid aliud diuinis honoribus uulgus imperitus
dignabatur, de medio sustulit. Cæterum lustrata
ad hunc modum regione uiuersa, populu Hie-
rosolyma

rosolyma cōnocaluit ad celebrandum festū azymorum, quod dicitur Pascha, deditq; populo ad epulum de sua triginta hadonum & agnorum millia, & boum tria millia. Principes quoq; sacerdotum contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, & sexcentos: & similiter lenitiis eorum primarij dederunt agnorū quinq; millia, boues quingentos: cumq; tāta esset uictimarū copia, immolabātur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotibus ei cura prepositis, et exēplo suo reliquo populo praecantibus. Et quod à Samuclis propheta tēporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tunc omnia iuxta praescripta legū & antiquas consuetudines peragebant. Post hac Iosias cum pace, diuitijs & gloria floruisse, uita suam habuit huiusmodi.

Necho rege Aegypti contra Babylonis per Iudam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus praelio uictus occiditur. CAP. VI.

NEchaos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium increuerant, uolens sibi Asia regnum querere. Cumq; processisset usq; Mendem oppidū ditionis Iosia, opposuit se ei, uetans per sui iuris regionē iter cōtra Medos facere: tum Nechoas eaductatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare: nō esse sibi imponendum

nendam necessitatem prater propositum cū ob-
 stante dimicandi. Iosias autem verbis Aegyptij
 nihil movebatur, sed persueverabat in ea senten-
 tia, ut per suam ditionē uolenti ducere transitū
 pernegaret. fatis opinor ad hanc arrogantiam ur-
 gentem hominem, ut occasione aduersus eum in-
 ueniret. Dum enim acie instruens curru ab uno
 cornu ad alterum uehitur, Aegyptius quidam
 sagitta ictō bellādi studiū exemit. saucius enim,
 & cruciatū non ferens, iussu exercitū deflectere,
 Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est
 mortuus. Sepultus est magnifico funere in monu-
 menti paternis, cum uixisset annos triginta no-
 nem, regnasset triginta annum. Luxit cum popu-
 lus multis diebus lamentis, & tristitia mortem
 eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei
 scripsit lugubri carmine, quod nūc quoq; exsta-
 re uidemus: hic propheta & instantem urbi ca-
 piuitatē Babyloniā, & nostri etiam seculi cla-
 des pradictas mādauit literis. Nec solus ille hac
 naticinatus est multitudini, sed & propheta
 Ezechiel, qui primus duos libros hoc argumēto
 scriptos reliquit: erant autē hi duo sacerdotalis
 generis: quorum Hieremias uixit Hierosolymis,
 ab anno decimo tertio regni Iosia usq; dū tem-
 plum unā cū urbe est dirutū: cuius suo loco men-
 tionem faciemus. Porro mortuo quemadmodum
 diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioa-
 chy, anno atatis nigesimo tertio, regiam habens

Hierosolymis. Et sic matre natus Ametha'la, im-
 VII. *p̄s & impurus fuit moribus. Hunc Aegy-*
priorum rex à bello reuerrens accersitum ad se
in urbem Syria Samathā uinxit, & fratri eius
seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine re-
gnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito:
regioni uerò eius centum argenti talentorum tri-
butum imposuit, & unius talenti auri. atq; ita
Ioacimo tributario facto, Ioazum scōi in Aeg-
gyptum abduxit, ubi mortuus est cum regnasset
menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi
nocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma:
hic quoq; malitioso fuit ingenio, nec erga Deū
p̄ius, nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum
ad amicitiam & societatem suam pertraxit. C. VII.

A Nno autem quarto ex quo is regnare in-
 cepit, quidam Nabuchodonosorus apud
 Babylonem regno positus, cum instructissimo
 exercitu Carchabesum ad Euphratē sitam pe-
 eijt, bellū inferens Aegyptio Nechao, qui tunc
 toti Syriae dominabatur. At ille cognito Baby-
 lonij conatu, nō contempsit hostem, sed cum uo-
 lidis & numerosis copijs ad Euphratē ei se op-
 posuit, & collatis signis cū eo cōgressus amissis
 multis milibus coactus est cedere: Babylonius
 autem superato Euphrate, totam Syriam Pe-
 lusium usq; subegit, Iudæa sola excepta. Quarto
 deinde regni, Nabuchodonosori anno, Ioacimi
 uirō

vero o Etano, Babylonij iudeis bellum inferunt
 magnis viribus, dira minantes, ni tributa pen-
 dant, quemadmodum reliqui Syriae habitatores. 1. Reg. 24.
 Si ille timore suadente pacem mercedis pecunijs,
 integro triennio imperata tributa persolvit.
 Inductus deinde ad vanas spes rumoribus ex-
 peditionis Aegyptiorum contra Babylonios, &
 negato tributo, expectatione sua frustratus est
 nam Aegyptij bellum instaurare non ausi sunt,
 id quod propheta Hieremias quotidianis mo-
 nitis predicere non desistit, frustra eos sperem in
 Aegyptiorum presidio ponere. Imminere enim
 urbi certa subversione a Babylonijs, & Isac-
 mo regi captivitate. Sed haec uaticinia quod nemo
 eis moveretur, nemini proderant. Etiam tam
 diligens quam proceres concepit haec audiebant,
 & irati male ominanti, prophetam apud regem
 accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delit-
 ta demum re ad regiam sinatum, maxima pars ut
 improvida calculis suis eum damnaret: pauci ve-
 ro quidam sapientiores e regis prophetam dimi-
 serunt, auctoresque fuerunt etiam alijs, ne in eum
 ferire pergeret. Adducebantque rationem, non hunc
 solum mala urbi praedicere, sed & Michaeam
 ante alia praedixisse, & multos alios, quorum
 nemo a sui temporis regibus aliquid esset passus,
 sed omnes ut Dei vates habiti sint in pretio-
 atque hoc pacto lenis animis diversa sententiarum
 efficeretur ut renocatis suffragijs propheta exi-
 meretur.

eretur supplicio: qui conscripsit omnibus suis prophetis, ieiunāsi populo & in templū cōgregato, nono mēse quinti anni regni Iocimi legi-
um librū, continētē quid rēplo & ubi eiusq; opulo deberet accidere. Hūc audiit principes ci-
brum adiungunt simulq; iubēt tam ipsum quā
ius scribam Baruchum ē medio secedere, ut o-
mes lateat ubi sint: librū uerò ad regē peruen-
erunt, qui presentibus amicis insit scribam li-
brum sumere & legere: quo lecto iratus consci-
lis eam, & iniectum in ignem exussit: insitq;
Hieremiam & Baruchum ad se adduci daui-
ros suppliciū: sed illi iam se ira eius subduxerāt.

Nabuchodonosorus Iocimū rursus Aegyptio-
rum rebus studentem interfecit, & Iocimum
eius filium pro eo regem constituit. C A P. V I I I.

Non multo pōst uenientē cum exercitu Ba-
bylonium regem excipit in urbe, territus
propheta predictionibus: quòd enim ab eo sibi
non timeret, neq; exclusit, nec ad bellum se pa-
rauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed
flore[m] iuuentutis Hierosolymitana amā cū ipso
rege interfecit. quem etiam insepultū extra mœ-
nia iussit projici: & pro eo Iocimū filiū regem
urbis & regionis constituit: eorū uerò qui in ali-
qua dignitate fuerunt, in captiuitatē abduxit
Babylonē tria millia, in quibus fuit etiam tum-
buer Ezechiel. Hic finis fuit Iocimi regis, qui
vixit annos triginta sex, regnauit undecim.

Successor

Successor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Noſta, regnavit menses tres, dies decem.

Babylonius mutata sententia Ioachimum obsider, deditumq; ultro captivum Babyloniam adducit. C. I X.

Babylonium autem regē statim dedisse re- I X.
 gnum Ioachimo pœnituit. Verebatur enim 4. Reg. 27.
 ne memor patris per iniuriam occisi, regionē ad
 defectionē percelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit, qui cum esset natura bonus & inflatus, non sustinuit periclitantem propter se urbem despicere, sed matrem & cognatos missis à rege ducibus tradidit obsides, illo in hoc cum eis fœdere, quòd nec urbi mali aliquid inferrent, nec civibus. Sed tum quoq; ne per integrum quidem annum fides servata est, Babylonio rege violante eam, & mandante per literas suis ducibus, ut omnem iuvenentē captivam ex urbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & nichil ad se adducerent: fueruntq; hi omnes decem milia numero, & octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à rege in custodia sunt habiti.

Sedectas Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur.

CAP. X.

Pro Ioachimo autem Sedeciam eius patrū regem constituit, iurando astrictum, quòd nihil in ea regione esset novaturus, nec invaturus Aegyptios. Et erat annorū viginti &

unius tum principatū acciperet, natus eadē mo-
 re qua frater docimus, sed iusti ac decori ne-
 gligēs, ut qui aequales quoq; circa se haberet im-
 pios: quin & totus populus in eadē solutus est
 licentiā. Quamobrē saepenumero Hieremias pro-
 pheta illi adiūt, obiectans ut omīssis impietati-
 bus iustitia curā perceret: nēc aut ducibus men-
 tem adhiberet, quod essent mali pleriq; aut sal-
 sis prophetis crederet, eū decipientibus, & polli-
 centibus nō oppugnaturū amplius urbem Baby-
 loniam, immedīanq; bello petiū ab Aegyptijs:
 hac enim non uerē dici, nec evenire esse unquā.
 Sedecias uerō tantisper dum audiebat, propheta-
 tum, agnoscerebat eū uerū dicere, & in rem suam
 esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos, rursus
 deprauabatur, & abducebatur à prophetae con-
 silijs in dīuersam quocūq; uellent. Sed & apud
 Babylonem Ezechiel eodem tēpore uastationis
 templi praedicebat, eamq; praedictionē etiam Hie-
 rosolyma transmissit: quibus uaticinijs Sedecias
 hac potissimum de causa noluit credere. In cata-
 stris enim omnibus inter se concinebant, quod &
 urbs uicaptetur, & Sedecias ipse captivus abdu-
 ceretur: in hoc uero discrepare uidebatur Ezechiel
 quod negaret Sedeciam uisurū Babylonē, eū
 Hieremias assenerat: omnino futurū ut capti-
 uum eum Babylonius rex secū abduceret. Quā-
 re cum hic diuersa dicere eos uideret, ne illa qui-
 dem uerā putabat, in quibus consentiret, et transfo-

ENCHIRIDION

uentus omnia uera fuisse cōprobauit, sicut alias
 opportunius dicitur. Igitur cū per octo annos
 socius *Babyloniorum* fuisset, uolens sedere ad
Aegyptios defecit, sperans si cum illis uires con-
 iungeret, *Babylonium* necessario succūbere. Quo
 cognito *Babylonius* exercitum contra eum du-
 xit: uastataq; regione, & occupatis arcibus ad
 ipsa *Hierosolyma* oppugnanda accessit. *Aegy-
 ptius* autem audito in quibus angustiis esset *Se-
 decias* socius, assumpto ualido exercitu *Iudam*
 perijt, uolens obsidionē solueret. At *Babylonius*
 intermissa obsidione, obuiam illi profectus, uno
 praelio uictum tota *Syria* expulit. Mox uerò ne
 obsidio soluta est, pseudopropheta *Sedeciam* de-
 ceperunt, uanū iactantes quod à *Babylonijs* regi
 eiusq; subditis instaret belli periculum, quod ne
 transferendi essent è suis sedibus in *Babyloniam*:
 immo etiam captiuos reddituros esse cum omni-
 bus uasis quibus rex templum spoliauerat. At
Hieremias adito rege omnia uera & his con-
 traria prannuntiat, dicens eos regem decipere,
 nihilq; commodi sperandum ab *Aegyptijs*: sed
 uictis illis *Babylonium* copias ad *Hierosolyma*
 reducturum, & quotquot oppugnationi ac sa-
 ni superfuerint, captiuos abdueturum: dire-
 ptisq; omnium facultatibus, & exhaustis tem-
 pli diuitijs, in urbem simul & templum ferro ac
 flammis sauiturum, nullo sacri aut profani dis-
 crimine. Et seruicium, inquit, ei posteruq; eius

per annos L X X. à qua seruitute Persæ & Medos eripient, extincto Babyloniorum imperio: quorum ope dimissi, & huc reuersi templum adificabimus denno, & Hierosolyma restitueamus. Hac dicēs Hieremias plerisq; persuadebat: principes uerò & impij uelut furiosum contēbant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solis Anathoth reuifere, quod à Hierosolymis X X. stadijs est distitū, quidā ē magistratibus in itinere forte obuius cōprehensum decimuit, calūnians quod ad Babylonios uellet trāsferre. Prophetæ cōtrā negauit eum uerū crimen asferre; sed ire se in patriam. At ille nihil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quibus diu torus & excruciatu seruabatur ad supplicium, & aliquanto tēpore coactus est uinere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedecie, decima die mēsis decimi, Babylonius rex iterū exercitum admonit Hierosolymis & continuata per XV I I. menses obsidione, modis omnibus expugnare urbē conatus est. Præter externam autem oppugnationē duobus grauius malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō qui secebat, sed clamabat ad mulierē, apertis portis recipiendā Babylonium: nam hoc facto si ruados esse uia eū totis familijs, alioquin sine remedio perituros: add. bat, m. x. mēribus in urbe hostili ferro aut fame perendū: qui uerò ad hostē

ad hostē perfugerint, mortē euasuros. At principes ne malis quidē pressi audire uolebant, sed irati ad regem omnia deferbant, inculpabantq; prophetā ut furcē, & frangē sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem enervantem: illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerò minari tristia, & dicere expugnatam urbem omnino subuertendam esse. Rex uerò suo pte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in primum inuidiam tali tempore incurreret uoluntati eorū resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet facerent: quo impetrato cōstitim carcerem petentes, exemptū inde in quendam cœnāsū puteū per funem demiserūt, ut ibi praefocatus moreretur: ille uerò usq; collummersus ibi manebat. Interim quidam ē serū regis charioribus genere Aethiops, renūciat domino quid propheta acciderit, dicens non rectē principes statuisse & amicos, quod natem in cœnū demiserint, & grauiorē quā qua in uinculis erat expectāda, mortem homini excogitauerint. His auditis rex pœnitentia prioris consilij, quod principibus prophetā in potestātē tradiderat, iubet Aethiopē triginta socios ē suo famulitio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad nrri incolumitatem opus sit, & quantū potiss propere ē puto Hirciniam extrahere. Tū Aethiops assumptis, quōadmodū iussus erat, socijs, extractū ē cœno per-

misit abire liberum. Accitus deinde clam ad regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus asferre ad rem praesentem remedium. Ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut praeceptis suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere: Et ubi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem uercor apud te ueritatē promere, ne forte in uitā meam senias. Sed cum rex iureiurando confirmasset, nec se illud interfectorum, nec amicos id facere possurum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babylonij dederet: ita enim se internumitio iubere Deum, si modò uelis incolumis esse, Et imminens periculum euadere, Et cauere ne urbs solo aequetur, templumq; tradatur incendio. Nisi faciat, ipsum fore omnium malorum causam tam sibi ac suae familiae, quam uniuerso populo. Tum rex, se quidem cupere facere quae uates in rem communem consulere: sed timere amicos, qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. At propheta addebat illi animam, natum enim timorem esse delictans: nihil enim mali passurum, si ciuitatē dederet, ac ne uxores quidem eius Et liberos: mansurum etiam templum incolumē. Hac locutū Hieremiam rex dimisit, iussam nemini ciuim communicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidē indicare, si cognito collocutos se

fuisset, percontarentur cūnam esset à rege accersitus: sed prætendunt quòd uenerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in uinculis: id quod factū est à propheta, uolebāt enim scire, quanquam de causa accersisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam. CAP. XI.

I Nterea Babylonius pergebat in oppugnādis acriter Hierosolymū, extructis aggeribus, crebris turribus, è quibus arcebat propugnatores, stipes in manibus: multos enim aggeres circumquaq; excieuerat, urbis muro altitudine parēs. Nec segniter interim defendebatur urbs, ciuibus nec famē nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus: ac ut machinis quidem hostium territi, alias contrā machinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarent, uerumetiam artibus, dum illi his potissimum sperant se urbem posse capere, hī salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari: atq; id certamen durauit per menses decem et octo, donec tandem succubere, partim inedia uicti, partim superne è turribus rectorum multitudine oppressi. Capta est autem urbs undecimo anno regni Sedecia, quarti mensis die nona: ceperuntq; eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Roblatha dege

degeret: quod si quis requirat eorū ducum etiam
nomina, sunt hæc: Nergelcar, Aramæus, Eme-
gar, Nabasar, Echarampsar. Urbe autē ca-
pta circa mediam noctē, & ducibus ac reliquis
hostibus in templum ingressis, Sedecias rex ubi hoc
sensu, assumptis uxoribus, liberis, ducibus &
amicis, fugam arripuit per sauces quasdam an-
gustas in desertum: quod cū Babylonij cognō-
uissent transfugarum indicio, sub auroram ag-
gressi sunt eos persequi, & asscuri eos nō procul
a Hierichunte circumuenerunt. Amici uerō &
duces fuga comites, uisis ē propinqua hostibus,
relicto Sedecia dissipati sunt quā quemq; uilis
spes effugij. Ipse penē desertus cū uxoribus ac li-
beris & paucis amicis in hostium potestate de-
uenit, & mox ad regē perductus est. Quem post-
quam in conspectu habuit Nabuchodonosorus,
impium & sceleratū uocare cepit, promissio-
num inmemorē, quod regi seruare illam regionē
esset pollicitus: exprobrabat etiam ingratitudi-
nem, quod cū à se accepisset regnū Ioacimo fra-
tri debitū, accepta potestate abusus esset in au-
sorē beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui
te propter mores tuos pessimos in manus meas
tradidit. His uerbis cū Sedeciam increpuisset, sub
figro iussit ipso & alijs capitulis inspectantibus
filios eius & amicos trucidari: deinde ipsum
excecavit, Babylonē secum abducendum. Atq;
ita uirinsq; propheta predicationes, tā Hieremia
quā

quàm *Ezechielis*, quamvis ab illo contēpta, euen-
tu non vana fuisse cōprobata sunt : quòd captus
abduceretur ad *Babyloniam*, & coràm eū lo-
queretur, & oculis suis faciem eius videret, *Hiere-*
mius prädixit: quòd nerò cecatus primo cū *Ba-*
bylonem perductus esset videre eam non potuit.
Ezechielis fuerat uaticinium. Quà quidē ignoran-
tibus satis declarare possunt *Dei* naturā, quàm
uaria sit & multimoda, omnia tēpestiue dispo-
nens, & futura præsignificās : sicut humana in-
scitia & incredulitatis insigne exēplum hic emi-
net, per quā non licuit eis futurā calamitatē eui-
tare, ut ne cauerent quidem fatum ineluctabile.
Atq; hic fuit *Dauidici* generis regū exitus, quī
unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; tēpo-
ris spacium quingētos & quindecim annos con-
sinet, & mēses insuper sex cū diebus decē: annu-
meratis uiginti annis primi regis *Sauli*, qui fuit
tribus aliteris. Caterū *Babyloni* post victo-
riam *Nabuzardanē* ducem misit *Hierosolyma*
eū mādatis, ut templum spoliatū incenderet, re-
gia quoq; similiter cremata urbem à fundamen-
tis dirueret, populum in *Babyloniā* traduceret.
Qui cū eō peruenisset undetimo sedicia regni
quod, è tēplo uasa omnia: tam aurea quā argen-
tea sustulit, & labrum quoq; illud grande quod
Solomō dedicauerat: præterea colūnas illas arcas
eum suis capitalis, & mensas aureas atq; can-
delabra. His sublati templum incendit mensis
quinti

quinti die prima, anno regni Sedecie undecimo;
 regni uero Nabuchodonosori X V I I I. deinde
 & regiam incendit, & urbem diruit. Incensum
 est autem templum annis ex quo constructum fue-
 rat elapsis C C C L X X. mensibus sex, & die-
 bus decem additis: ex actis à transmigratione ex
 Aegypto annis M. L X I I. mensibus sex, diebus
 decem: à delubrio autem usq; ad templi deuasta-
 tionem intercesserunt anni M. D C C C L. men-
 ses sex, dies decem: ab Adamo item cōdito usq;
 ad hunc templi casum tria milia annorum cla-
 psa sunt, & insuper D X I I I. menses sex, dies
 decem. Tunc cessat annorum numerus, quo tem-
 poris spatium quid & quando gestū sit, suo quaq;
 ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis &
 populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit
 hos: pontificem Sarcam, & qui post hunc secun-
 dum inter sacerdotes locum tenebat, Sephemam:
 tres praefectos custodia templi, eunuclū prima-
 rium regis cubicularium, cum septem alijs regijs
 amicis: praeterea scribam regium, & alios prin-
 cipes uiros sexaginta; quos omnes una cum spo-
 lijs templi perduxit ad regem suum agentē iuxta
 Reblathus, quae est Syria ciuitas. Rex uero pone-
 ficem & principes in urbe iussit capite plecti,
 reliquam captiuorū multitudinem & in his Se-
 deciam ipse Babylonē perduxit. Josadocū etiam
 pontificem uictū secum duxit, Sarcam pontificis
 filium, quem modò Reblathus affectum supplicio
 dixim

diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum
 successione[m] ordine recensuimus, cōueniens duxi
 etiam pontificum enumerare nomina, qui regum
 tempore per continuas successiones summum
 administraverunt sacerdotium. Ergo primus
 omnium in templo recens à Solomone exstructo
 pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas suc-
 cessit: post Achimam Azarias, & post hunc
 Ioramus: post Ioramū Isus, & deinceps Axio-
 ramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Ioihannus, Vrias,
 Neri,as, Odeas, Saldumus, Elcias, Sarcas, Iosa-
 docus qui captivum Babylonem pertrahitus est: hī
 omnes quasi per manus traditi sacerdotium filij
 parentum successores acceperunt. cōtinuata ge-
 neris serie. Ceterum rex Babylonem reversus Se-
 deciam in carcere usq; ad mortem eius detinuit,
 mortuam tamen regia sacra pompa elatum se-
 peliit: nasa quibus Hierosolymis anum templum
 spoliaverat, suis consecrauit numinibus: populo
 in B.abylonia sedes attribuit: pontificem ē nincū-
 lis exemit. Nabuzardanēs autē dux qui po- X
 pulum captivum abduxerat, trāsugas & pau-
 peres illuc reliquit, duce illis prepositio nomine
 Godolia, Arcani hominis nobilis filio, viro
 a quo et bono. Hīs imperavit, ut pro agris quos ad-
 culturā acceperant, certum tributum regi pende-
 rent. Prophetæ quoq; Ieremiā ē carcere exem-
 pto suasis ut iressecum Babylonem: iussu enim
 se à rege, ut ei necessaria omnia praebeat. Quod
 ffcq

si sequi nolis, diceret ubinā habitare euperet, ut
 de hoc regē per literas certiores possit reddere.
 Prophetā uerò neq; ducem sequi uoluit, neq; aliò
 ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis
 patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux
 uoluntate eius cognita Godolia quem ibi relin-
 quebat cōmendauit hominem, mandans ne quid
 ei deesse pateretur: donatoq; uite magni precij
 muneribus, ipse quoq; domum profectus est. Hie-
 remias autem domicilium elegit apud oppidum
 Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane
 gratia ut secum è carcere dimitteretur etiā Ba-
 ruchus Neri filius, insigni familia natus, & in
 patria lingua egregie doctus: Nabuzardanes
 itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autē
 qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffuge-
 rant, posteaquā Babylonios recessisse audire-
 rant, undiq; collecti uenerūt ad Godoliam Mas-
 phatha. Eorum principes erant, Ioannes Carea
 filius, & Iezanias & Sareas, & nonnulli alij:
 præterq; hos Ismaël quidā ortus regio genere, uir
 alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsi-
 dionis profugerat ad Bathalem regē Amma-
 nitarū, & apud eū per id tempus moratus fue-
 rat. His igitur ad se uenientibus, Godoliae suasis
 ne ibi manerent, nihil timētes à Babylonijs: posse
 enim eos impune regionem colere, interposito que
 iure iurādo paratum fore suum auxilium si quis
 molestaretur, consuluit ut unusquisq; habitaret
 in quo

in quo uellet oppido, dicens missurum se unà aliquot è suis, & daturum operam ut diruta instaureretur, & habitetur denuo: illos uerò debere donec tempestiuum est curare ne frumentū & uinum ac oleum desit in futuram hyemem quo sustententur: hæc locutus permisit quemq; arbitrari suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquā ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit, quòd profugos ad se uenientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, imposito certo tributo quod penderetur Babylonio, undiq; concursus est ad eum, & coeperunt regionem colere. Ioannes autem cum alijs principibus uidentes regionē colli, multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonueruntq; eum quòd Bathales Aromanitarum rex idea misisset Ismaëlem, ut ipsum clām dolo interficeret, & principatum inter Israëlitas occuparet, cum sit è genere regio: securū autem fore ab insidijs, si eia permittat Ismaëlem clām occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidijs præoccupatus fuerit, reliquia Israëlitarū in casum pereant. Ille uero respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominē affectum à se beneficio: non enim esse uerisimile eum qui in tāā inopia necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, ut cui circumuento insidijs non posset sine scelere non

suc

succurrere, cum sua manu interimere conetur. *Atiamen etiamsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominē qui salutem sua fidei commisisset, opprimere. Itaq; Ioannes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. Post dies inde triginta venit ad Godoliam in Massphata Ismaël comitatus amicis decē: ubi inter hospitaes epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduersēs, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros cuniv. us similiter affectos confodere: quibus necatis adituante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cadibus tam in Iudeos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. Sequenti uerò die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta, omnium insciꝝ quæ acciderant: quos uidens Ismaël intrò uocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruari sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultiata in agris tradere, suppellectilem & uestes atq; frumentum: quibus promissis motus, al: quod ex eis peperit: plebē uerò Massphatensem cū mulieribus & pueris abduxit, & in his etiam Sedecia filius, quas Nabuzardanēs apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad*

Amos

Ammanitarum regem profectus est. Ioannes autē cum ceteris ducibus audita Massphatensium clade, & morte Godolia, indignissime tulerūt, & assumptis suis quisq; militibus, Ismaēlem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontem Elebronensem deprehenderunt: quibus uisis captiui Ismaēlis lati, rati id quod erat auxiliū sibi uenire, omnes ad Ioannē transiuerunt, Ismaēl autē cum octo tantum comitibus ad Ammanitarū regem persugit. Ceterum Ioannes assumptis quos Ismaēli eripuerat, cū eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locū qui Mādra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptū, timentes Babilonios, ne irati propter eadem praefecti in ea regione a se constituti, in illos sauerēt: prius tamē consulendū Hieremiā rati, accedentes eū rogauerunt ut hasitantibus oraculū expediret quidnā faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. Cūq; propheta operā suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparēs insit ut Ioanni & ceteris ducibus diceret, S. māserunt in ea regione, auxilio futurū, & prouisurū ne quid incōmodi ā Babilonijs quos timebant accipiant S. n. in Aegyptū malleui uer facere, curā eorum reli-
cturum, insensumq; tali calamitate afflurum eos, qual. paulo ante fratres eorū castigatos esse uiderint. Hac diuini monēi propheta noluerunt credere, quod ex Dei sententia iuberet eos

manere: sed putauerunt eum falsò verbis suis Deū prætendere, re autem uerā loqui in gratiam Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorū iram effugere. Contempto igitur Dei consilio quod per prophetā dederat, Ioannes & reliqua multitudine in Aegyptū abiit, abducto simul Barucho & Hieremia. Quò postquā peruentum est, Deus significauit propheta fore ut Babylonius exercitū ducat in Aegyptū: iussitq; predicere populo, quòd capietur Aegyptus, & ibi parim interficientur, parim captiui Babylonē abducentur, id quod etiā factum est: quinto enim post excidiū Hierosolymitanum anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori nigesimus tertius, cum magnis copijs inuasit Cælen Syriā: qua subacta bellū gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Aegyptū hostiliter est ingressus: occisoq; qui tūc regnabat, & alio rege constituto, repositos ibi Iudeos rursus captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebraorū, ut accepimus, bis ultra Euphratem traductorū: nam per Assyrios decē tribus à Samaria sunt abductæ, regnante Osea, deinde reliqua duo per Nabuchodonosorū Chaldeorū & Babyloniorū regem captiui Hierosolymis. Sed Salmanasar in uachas Israelitarū sedes deduxit gentem Chuthæorū, qui prius in uinima Perside & Media fuerant, Samaria deinde uocata regione in quā demigrauerunt: rex vero Baby-

lonius

Iohannes pro abductis duabus tribubus nullā gen-
 tem in eā regionē reposuit: quo factū est, ut Iu-
 daea cū Hierosolymis ac tēplo per L X X. annos
 deserta maneret: tēpus autem totum quod inter
 decē tribuum captiuitatem & duarū reliquarū
 transmigratiōē intercessit, anni fuere centum
 triginta, & menses sex, dies decem. Caterū XII.
 Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudaeo- Dan. I.
 rum pueris, & Sedecia regis cognatis, qui &
 flore aetatis & decore formasuere cōspicui, pa-
 dagogos eorū cura assignauit, ex selectis quibus-
 dam ex eo numero, quemadmodū solitus est fa-
 cere & aliarū gentiū deuictarū formosis ado-
 lescentibus: praebebatq; eis de sua mensa uictū,
 & Chaldaeorū disciplinis institucndos curabat
 ac literis, in quibus sanē profecerunt plurimū. In
 his erant quatuor de Sedecia genere, admodum
 pulchri et egregio praediti ingenio, quorū nomi-
 na, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his
 Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele
 Balthasarē, pro Anania Sedrachē, pro Mi-
 sael Misachē, pro Azaria Abdenago ap-
 pellari iussit: eosq; ob egregiā indolē & nō me-
 diocrē eruditionem uehementer charos habuit.
 Cumq; uisum fuisset Danieli cū cognatis uicti-
 tare durius, & à regia mensa abstinere edulys,
 atque ad id ab animas omnibus, accesserunt
 & Iohannē eunuchū qui cura eorū erat preposi-
 tus, rogante ut, quae mirabantur à rege in suos

usus cōuerteret, ipsis legumina tantū & pabul-
 las in alimenta praberet, & si quid aliud pra-
 serua uellet inanime: se enim alijs fastidiis talē
 nictū appetere. Ille uerò ait se gratificari eis cu-
 pere, sed uereri ne hoc rex deprehēdat extenua-
 tis ipsorū corporibus, & immutata specie, quòd
 necesse sit ut habitudo & color rationi nictus
 respōdeat, idq; magis fore conspicuū ex collutio-
 ne aliorū qui alātur delicatius, atq; ita propter
 eos adduci se posse in capitis periculū. Itaq; na-
 ſti Aschanō non admodū difficile, persuadens
 ut salte per decem dies hoc eis permitteat expe-
 riendi, gratia: quòd si corpora eorū nihilo dete-
 rius inde habuerint, in eodem nictu perseverare,
 qui cōperius sis innoxius: sin autē detrimentum
 aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quā
 alijs, ad pristina dietā eos reduceret: ut uerò ap-
 paruit non solū nō ledi eos talibus, sed habitio-
 res pra alijs & maiores inde fieri, ut cū eis non
 essent conferendi qui cibis uescebantur regijs, sed
 Daniel cū socijs, potius delicatā uitā agere ui-
 deretur, ex eo tempore securē. Aschanes partes
 quae de regia mensa mittebantur pueris, sibi reti-
 nebat, & illis apponebat quae iam diximus. Illi
 uerò utpote pueros iam habentes animos, & ad
 percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiam fir-
 miora ad laborē corpora, quòd neq; illi laderē-
 tur aut grauarentur uarietate deliciarum, neq;
 hac simili de causa emolirentur, facile omnē per-
 did

didicerūt doctrinā tam Hebraicā quā Chaldaicā: sed præcipuē Daniel peritus calu ariūm, eōiectādis quoq; somniorū significationibus stū- Dan. 2.
dus, uisiones etiā diuinas uidere solitus. Ex actō autē biēnio post Aegypti populationē Nabuchodonosorus cū uidisset mirandā uisionē, cuius etiā euentū Deus ei in somnis indicauerat, mox ut ē stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldeis, & Magis ac Vatis, ait se somniū uidisse, & quoniā oblitus sit quale fuerit, uelle ut & somniū sibi indicēt: et eius significationē. Illis autē respōdētib; hoc supra humanas uires esse, qd si exponeret uisionē somni, pollicētib; interpretationē, minatus est mortē nisi somniū etiā indicarent: & cū negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito qd omnes sapiētes insisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adijt Ariochū regij præfectū satellitū, rogantiq; causam, cur ita rex stāuisset in omnes sapiētes, & Magos, atq; Chaldaeos animaduertere: et cognito qd cū oblitus esset somniū, insissetq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus sit, impetrantiq; præfectus unius noctis dilationē Magis a rege peteret: spēs enim sibi esse, Deū ea ipsa nocte exoratiū, indicaturum esse id somniū. Quæ Danielis postulata cū per Ariochū regi essent renuntiata: insit eadem Magorum differri, cōsistere dum huius promissi fidē experi-

rectur. Puer uero cū socijs digressus in suū cubi-
culū, per totā noctē supplex Deū precibus soli-
citauit, ut rem sibi aperiret, & Magos cū quib-
us & ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet,
manifestata sibi uisione quā rex praecitata nocte
uisam elabi è memoria passus sit. Deus autem
& periclitātes miseratus, & Danielis sapien-
tia delectatus, iam somniū quā eius interpreta-
tionē ei notā reddidit, ut hanc per eū rex cognos-
ceret. Ille hac reuelatione laetus, surgens fratri-
bus eā indicat, iam desperantibus uitā, & iam
eū de morte cogitantibus: hortaturq; ut tranquillo
sint animo, & de uitā melius sperare nō dubi-
tēt: cū quibus actis Deo gratijs quod atate eorū
esset miseratus. Ariochū autē initio diei, rogās
ut se ad regē ducat, indicaturum ei somniū quod
proxima ante hāc nocte uiderat. Ad quē in-
gressus, primū deprecatus est eā opinionē, quasi
ipse Chaldeus & Magus esset sapiētior, quod ne
impe illorū ualētiae inuenire somniū, ipse id esset
indicaturus: nō enim sua peritiā, uel quod intel-
lectu alios praecellat, id fieri: sed Deus, inquit,
nos de uitā periclitātes miseratus est, rogantiq;
mihi pro mea populariūq; uitā, & somniū &
eius significationē aperuit: neq; enim eā me soli-
citu habuit ea tristitia, q̄ à te idigni uitā essem?
indicari, q̄ meum de exultatione tua gloria cū
tot uiras bonos & honestos, necari iuberet, idq;
iniuria, quod non esset humana sapientiae com-
preh

prehensibile quod mandabas, solo Deo valente
 prestare quod cuperes. Ergo cum hac te cura ten-
 neret, qui nam post te potiturus esset orbis imper-
 rio, dormienti tibi Deus volens omnes regnatu-
 ros ostendere, tale immisit somnium: Videbaris
 sibi videre statuam grandem stantē, cuius caput
 erat aureum, humeri ac brachia argentea, venter
 & femora aerea, crura ac pedes ferrei: deinde sa-
 xum nidisti abruptum à monte in statuam illam
 incidere, & hanc deiectam cōterere, ut nulla eius
 pars maneret integra, sed aurum, argentiū, as &
 ferrum abiret in minuiorem farina pulverem,
 eumq; ingruente venti vi difflatum in terras di-
 versissimas. Saxum verò illud iam magnū acce-
 pisse incrementū, ut quātum est terrarū sua mole
 opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti so-
 mnium, quod in hunc modū interpretari oportet.
 Aureum illud caput te significat, & alios reges
 ante te Babylonios: duae verò manus & humeri
 duo portēdunt, quod à duobus regibus nostrū im-
 perium delebitur, illorū quoq; imperium alias ab
 occidente veniens tolles e medio, amictus armis
 aereis. Huic quoq; vires debellabūtur ab alio fer-
 ro simili, cui propter naturam ferri nihil potens
 resistere, quod ea sit auro, argento, ac aere vali-
 dior. Adiecit & de saxo interpretationē Da-
 niel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propo-
 situm est praescire, non etiam futura, scribere.
 quod si quis veritatis audax pō defisset, inquitene
 futurus

futurorū quoq; obscuros euentus cupiens discere,
dei operā ut Danielis librū perlegat, qui habetur
inter sacras literas. Porro Nabuchodonosor
his auditū agnoscēs suū somnium, attonitus
est Danielis indole, & procidens in faciem, cum
nō aliter quā Deum adorauit, diuinis iuuenem
dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito
ei Dei sui nomine, uniuersa ditioni suae propo-
situm esse noluit, cum eoq; simul eius cōsanguineos:
qui ob hoc inuidiosi facti in periculū inciderunt,
offenso rege propter causam talem: Rex sabre-
facta aurea statua, alia sexaginta, lata sex cu-
bitos, in campo magno Babylonis eam statuit
quā dedicaturus cōuocauit ex omni sua ditione
principes, eiq; mandauit, ut quamprimum tuba
dari signū audierint, procidentes in faciem ado-
rent statua: quod qui nō fecerit, poenam propo-
suit, ne coniiciatur in ardentis fornacis incēdium.
Cum igitur omnes audito tuba signo adorarent
eam statuā, Danielis cognati negauerūt se hoc
facturos, quōd nolent patrias leges transgredi:
morq; delati, & in ignē coniecti diuina seruari
sunt prouidentia, & prater omnium opinionem
euaferūt mortis periculum. Ignis enim eos nō at-
tigis, sed quasi sentiens iniuste in fornacem con-
iectos, pepercit, & nō exemit uim suam in iue-
nes, Deo inuicta flammis faciente horū corpora:
quae quidē res magis etiam eos regi cōmendauit,
quā probos et Deo charos esse animaduerteres:

Dan. 3.

qua

quo factum est, ut semper in maximo apud eum
 honore haberentur. Non multo deinde post, rur- Dan. 4.
 sum aliud dormiens rex vidit insomnium, quod
 priuatus regno uitam acturus esset inter bestias,
 & post exactū eo modo septennium, denno resti-
 tuendus esset in pristinū imperium. Quo uiso rur-
 sum conuocatis Magis percontatus est quid signi-
 fieret. Eius intellectū nemo alius inuenire, & re-
 gi indicare potuit, solus Daniel quid portēderet
 coniectura affecutus est: & qualē hęc prādixit,
 talis etiam euentus affuit: nam cum in solitudine
 tempus predictū exegisset, nemine septennio toto
 audente inuadere dominium, ex oratio Deo rur-
 sum in regnum suum restitutus est. Nemo autem
 mihi nitto debet uertere, quod hęc ita ut in anti-
 quis libris inuenio, scriptis meis insero. Talibus
 enim criminatōribus dudum occurri in initijs
 huius historia: palam profuens, me tantum He-
 braicorum uoluminum in Gracam linguam in-
 terpretem, & quæ illic continentur bona fide re-
 lateuram me promisi, nec addentem quicquam de
 meo, nec auferentem etiam. Caterum Nabucho-
 donosorus cū regnasset annos. xlii, uitam
 finit, uir industrius, & prioribus regibus longe
 fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio
 uerū Chaldaicarū libro his uerbis: Pater au- xlii.
 sem Nabuchodonosorus audiuo q̄ Satrapa quem
 Aegypto et caua Syria Phœnicāq; præfeceras,
 à se deficiisset, cū non posset amplius ferre la-
 bores

bore & multis, tradita iuniori Nabuchodonosoro
 copiarū parte, insit hunc contra illū proficisci:
 qui collatis signis cum defettore congressus, &
 ipsum denicū, & regiones eius ad suū imperiū
 retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus a-
 pud Babylonem morbo absumpsus est, cum re-
 gnasset annos xxi. Nabuchodonosorus uerò
 non multo post patris morte cognita, & consti-
 tuitis Aegypti ac reliquarū regionū negotijs,
 demandataq; amicis cura captiuorū Iudeorū,
 Syrorū, Phoenicū & Aegyptiorum traducen-
 dorum in Babyloniam cū exercitu & impedi-
 mentis, ipse cū paucis per desertum Babylonem
 properauit. Et cū assumpsisset regni admini-
 strationem, qua interim penes Chaldaos fuerat,
 & ab eorū primo seruata erat in eius reditum,
 factus est totius paterni imperij dominus: ac pri-
 mum omnium captiuos reoenis adductos per op-
 portuna Babylonia loca in colonias distribuit
 deinde spoljs bello partis Beli templum & alia
 quadā magnifice exornauit: auxit etiā & re-
 parauit antiqua urbis aedificia, munito & flu-
 minis aluco, ita ne hostes eo possent nisi ad cini-
 tatis incommodum. Tres quoq; murorum ambitus
 intra urbē exstruxit, & totidē foris circūdedit,
 omnes ē coctilibus laterculis, cūq; memorabi-
 libus operibus ciuitatem munisset, & porci ac in-
 templorū modū ornasset, paternae regie conignā
 exstruxit aliam regiam, cuius substructiones &
 reliqu

reliquam magnificentiā forte superuacaneū es-
set dicere: unū sileire nō possum, quōd iam amplū
& superbū aedificiū intra quindecim dies ab-
solutū est. In hac regia moles saxeas fornicibus
suspendit, montiū speciē referētes, superne consti-
tas varijs arborū generibus, atq; ita celebratos
illos pensiles hortos absoluit, eo quōd uxor edu-
cata in Media concupisset quādam patria sua
similitudinē. Horū hortorū etiā Megasthenes in
quarto rerū Indicarū volumine meminit, ubi o-
stendere conatur quōd hic rex uirtute & rerum
gestarū magnitudine Hercule longe à tergo re-
liquerit: subiugasse enim eum & urbē Africā
primariā, & bonam partem Hispaniæ. Sed &
Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius
regis mentionem facit, & Philostratus tam in
Phoeniciā quā in Indorū historijs, quōd hic rex
per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, re-
gnante apud eam urbem Ichobale. Atq; hæc
sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quōd Cy-
rus eorum imperium in Persas transtulit, &
quomodo se cum res Iudæorum apud Babylo-
nios habuerint.

C A P. XII.

Ceterum post Nabuchodonosori obitum
Abilamarodachus eius filius regnū su-
cepit, qui mox Hierosolymarū regē Zechoniam
& iunculis dimisit, & inter necessarias amicos
habuit, multis muneribus donatus, & apud Ba-
bylon

apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autem recusatis numeribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc uita sine predicere: eo quod ne proavi quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, et nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatum ad uictum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conversationem et pristinum imperium, ac deinde per totam uitam agnouisse et laudasse Dei uirtutem et providentiam. Hic uero oblitum domestici exempli, noces impias iactasse in Deum, et potasse ex sacris uasis unam cum suis pellicibus. Ob hac iratum Deum per has literas denuntiare qualem sit habiturus uita exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierum tua uita ac regni numerum, et perbreue tempus superesse: Thecel, quod est pondus, appensum a Deo regni tui tempus iam ad finem uergere: Phares, quod est fragmen fracturum Deum tuum regnum, et partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta, rex non poterat non uelhementer existari, aut amicum Danieli suam munificentiam non subtrahere tanquam malorum prænuntio, sed dona que pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audieris, sui facti culpam esse, non prophetas

imò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, ut erat euenturū, tamen si parū latius euentus sequeretur. Non multū autē abijē temporis, dum & ipse & urbs in Cyri Persarū regis potestate deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimosextimo. Hic finis fereur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem eam exstingueret Babyloniorum imperiū, adiutus à Cyro suo cognato, annū agebat sexagesimum secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiam Daniele propheta assumptum secum duxit in Mediam, eumq; in maximo honore apud se habuit: erat enim unus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCC. L. X. satrapas, tot enim à Dario primū institui sunt.

Itaq; cū tam charus & honoratus apud regem esset, ut qui ei tāquā diuino libeter de quouis negotio consulenti pareret, nō effugit ceterorum inuidiam, quemadmodū fieri solet inter eos qui aliquē sibi à rege præferri nō patiūtur a quo animo: cumq; emuli occasione calumnia contra eum quærent, nullam unquā eis præbuit: cū enim esset contēptor pecuniarū & omnium munerum, sūpbe sibi ducens etiā pro beneficio licitam gratiam recipere, nullā accusandi ansam inuenire poterant: nec tamen desisterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerent. & cū animaduertissens Daniele quotidie, seu

XIIII.

Dan. 6.

Deo supplicare precibus, cōtenti sunt occasio-
nem qua eū possent perdere: aditoq; Dario re-
nuntians ei, visum esse satrapis eius & princi-
pibus, per triginta dies populo dari intermissio-
nem, quibus nec ab ipso, nec à quoquā hominē
aut decorum quicquam precari liceat: & si quis
cōtra hoc cōmune decretum faxit, eum in foveā
leonum conijci. Rex uerò nō perspiciens eorū ma-
litiam, quòd Daniel hoc cōmento peteretur, ait
sibi placere hoc decretum: pollicitusq; se id con-
firmaturum, edictum proposuit in publicum quo
satraparum decretum promulgabatur. Id cum
omnes pra metu servare conarentur, magnū fuit
ubiq; silensium. Daniel uerò nihil hac curabat,
sed more solito stans in conspectu omnium, ado-
rabat Deum suum & deprecabatur. Tum sa-
trapa nacti occasionē quam dudum captave-
rant, regē adeūt properē, Danielemq; accusant,
quòd contempto edicto solus ex omnibus deos
precari ausus sit, idq; non ob pietatē, sed ob hoc
ipsum quòd observari se sciret ab amulis. Et cū
regē ob nimiam erga Danielelem benivolentiam
etiā mādati sui contēptori facile ueniam datu-
rum crederēt, hoc ipso magis accēsi ad invidiā,
inflexibiles ad clementiā, postulauerūt ut iuxta
hanc legē conijceretur in leonum foveā. Darius
autē sperans ope divina eripiendum à bestijs,
hortatus est eum ut praesens casum equo ferret
animo: & postquā cō coniectus est, cum obsi-
gnasset

gnasset lapidem qui ori fouea incumbbat vice
 hostij, domum reuersus est: totamq; eam noctem
 sine cibo & somno exegit de amici salute soli-
 citus: diluculo autē surgens ad foueā se contulit.
 & inuenit ille so signaculo quo lapidem obs-
 gnauerat, per apertā fenestrā supernē Danie-
 lem inclamans, quarens an adhuc saluus sit.
 Ad quā vocē cum ille responderet illūsum se &
 incolamē, iussit eum ē fouea bestiarum extrahi.
 Inimici uero eius uidētes ei nihil mali accidisse,
 noluerunt hoc Dei providētia tribuere, sed cau-
 sam referētes in leonum saturitatem, ausi sunt
 etiā apud regē hoc asserere. At ille offensus eo-
 rum malitia, iussit multum carniū obijci le-
 nibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis
 in foueā conijci, ut appareat si propter satura-
 tatem eos non attingat, ac tam diuina euiden-
 tissimam suis uatem ope diuina esse seruatum:
 nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac
 si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine
 mora eos dilaniauerunt. Acuit autē ferarum
 rabiem non uexatio famis qua iam eis exempta
 fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic uolente,
 ut ne bruta quidē eam impunitā sineant. Cum
 igitur ad hunc modum uatis insidiatores peris-
 sent, Darius rex per totum suum imperiū nun-
 tios dimisit qui Danielis Deum predicarent,
 hunc esse solum uerum & omnipotentem Deum
 assuerando: ipsum deinde uatē in maiore etiam
 quam

quàm antè honore habuit, primam inter amicos locum ei tribuas: qui cum ab omnibus Deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, adificauit apud Ecbaiana Media turrim, opus pulcherrimum, & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum usq; durat, & spectantibus recentissima struetura uidetur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinē habes, nihil omnino à tam longo tempore lesam, prater aliorū adificiorum consuetudinem, qua aequè atq; homines uetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat usq; in praesens tempus, ut in caeuri sepeliantur Medorum reges, & Persarum, atq; Parthorum: eiusq; custodia sacerdoti Iudaici generis hodieq; conceditur. Quod autem in hoc uero praecipua dignum est admiratione, silentio non prateribimus: omnis enim eximia felicitas ut propheta excellentissimo ei consigit, & uiuenti tam apud reges, quàm apud populum gratiofo, & post obitum sempiternam memoriam consecuto: Libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum colloquia miscuerit: non solum enim futura praedixit quemadmodum alij prophetae, uerum etiam tempus quo euentura essent praefixit: & cum alij prophete

propheta calamitates pradicere, idcirco; malam gratiam apud reges & multitudinem vulgarem inirent, hic bonarum rerum uates fuit, ut propter faustam ominacionem quidem benivolentiam omnium sibi conciliaret, propter eventuum uero certitudinem fidem sibi apud uniuersum mortalium genus compararet. Exstat enim in eius scriptis unde maxime illius propheta certitudo potest colligi: ait enim se apud Susa primariam Persidis urbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terramotu repentina exorto, diffugiens ibi metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus prociidisse: ibi accessisse quendam exultantem se & iubentem ut surgeret ac uideret qua post multa secula euentura essent suis ciuibus: surgenti deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his altissimum ceteris celsius: uersis deinde ad occidentem oculis, uidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictum prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde uidisse enatum è fronte hirci cornu maximum, quo defracto rupisse pro eo quatuor alia, obuersa intuentos singulos: & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquam esset adulescens, Deus qui hac ostendebat dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & urbem ut expugnaturam, & ceremonias templi cōurbaturam.

Dan. 8.

sacrificiaq; uenturum per dies M. CCXCVII
 hac est uisio quam in campo apud Susa se uidisse
 scripsit : eamq; Deum sic interpretatum esse
 Arietem significare Persarum & Medorum
 regna , cornua uero futuros in his reges, & ho-
 rum ultimum designari per cornu ultimum, hunc
 enim fore diuitijs & gloria praestantissimum.
 Per hircum uero indicari , fore aliquem è Gra-
 eorum regibus, qui cum Persa bis congressus eum
 praelio superet , totumq; eius imperium occupet.
 Per cornu uero illud magnum ex hirci fronte
 exstans primum regem significari, & per alio-
 rum quatuor pro illo pullulationem, & ad qua-
 tuor terra tractus singulorum uersionem, succes-
 suos ostendi, post primi regis mortem, & regni
 inter eos partitionem : hos neq; filios eius neq;
 alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis
 annis per orbē habitatum regnaueros : ex hisq;
 exorturum quendam regem, qui bellum gerat
 cum gente Iudeorum & legibus, & formam in-
 stituta iuxta has Reipublica auferat : spoliatoq;
 templo uictimas in id induci per uicinium pro-
 hibeat : quae quidem calamitas genti nostrae sub
 Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurum
 Daniel ante multos annos scripserat. Eodem au-
 tem modo scripsit & de Romanorum imperio,
 & quantam uastitatem illaturi essent nostris
 hominibus. Haec omnia diuinitus sibi demonstra-
 ta scripto tradidit, & posteris legenda reliquit,

ut videntes euentum non discrepare à prædictio-
nibus, *Daniel* mirantur ob tam insignem ho-
norem illi à Deo habitum : simulq; *Epicureo-*
rum error coarguatur, qui providentiam è vita
eijciunt, & Deo regimen rerum nolunt permit-
tere, nec credunt vniuersitatem à beata illa &
immortali essentia vel conservari vel gubernari,
sed sine rectore & curatore mundum suapte
impetu ferri asseuerant : qui si ita, ut illi autu-
mant, careret præside, quemadmodum naues sine
gubernatoribus videmus procellis & fluctibus
obruui, curruq; aurigis destitutos eueri ac con-
fringi, ita & ipse perderetur immoderato im-
petu. Quamobrem dum *Danielis* uaticinia con-
sidero, non possum non damnare istorum insci-
tiam, qui Deo negant curæ esse res mortalium:
quæ enim fieri potuit ut prophetiis eius responde-
ret euentus, si temerè in mundo gererentur
omnia? Verùm ego hac ita ut inueni
in literis reuli, quòd si quis
manuale diuersam opinio-
nem sequi, id per me
quidem erit illi
integrum.

*